

# GÜMÜŞHANE İLİ SWOT ANALİZİ

**Editör**

**Prof. Dr. İhsan GÜNAYDIN**

**Rektör**

**Hazırlayanlar**

**Yrd. Doç. Dr. Sedat BOSTAN**

**Koordinatör**

**Yrd. Doç. Dr. Tarhan OKAN**

**SWOT Uzmanı**

**Arş. Gör. Gökhan AĞAÇ**

**SWOT Uzman Yardımcısı**

**Gümüşhane Üniversitesi Yayın No:**

**ISBN:**

**Yıl-Sayı-Ay**

**Kitabın Adı**

**Gümüşhane İli SWOT Analizi**

**Kapak Tasarım:**

**Yayınevi:**

**Baskı:**

**Birinci Baskı**

**İstanbul, Haziran 2013**

Eserin hukuki ve Etik Sorumluluğu Yazarlara Aittir.

Tüm Hakları Saklıdır.

Bu Kitabın Yayın Hakları Gümüşhane Üniversitesi'ne Aittir.

İzinsiz Kopyalanamaz, Aktarılamaz, Çoğaltılamaz.

## SUNUŞ

Her ile bir üniversite projesi kapsamında 2008 yılında kurulan üniversitemiz, kurulduğu ilin eğitim, sosyal, kültürel ve ekonomik yapısına katkı yapmayı misyonlarından biri olarak kabul etmiştir. Üniversiteler sadece eğitim veya araştırma kurumları olmanın dışında yerel, bölgesel, ulusal ve insanlığın gelişimine katkı yapma görevini de üstlenmiş kurumlardır. Bu bağlamda üniversiteler pozitif katkı yapma amacıyla yol gösterici bir vizyona sahip olmalıdır.

Ne yazık ki ülkemizde üniversitelerin bu vizyon çerçevesinde attığı adımlar sınırlı olmakla birlikte, politika yapıcılarının ve uygulayıcıların bu yönde üniversitelerden yararlanma düzeyi de düşüktür. Daha çok üniversitelerin eğitim misyonu ön plana çıkmaktadır. Üniversitemiz yüklenmiş olduğu eğitim, araştırma ve politika yapıcılara ve uygulamacılara zemin hazırlama ve yol gösterme vizyonuna sadık kalarak, bölgesel sosyal ve ekonomik kalkınmaya katkı yapmayı amaçlamaktadır.

Bu kapsamda üniversitemiz bünyesindeki akademik ve idari birimler birçok çalışma üretmektedir. Üniversitemiz iki yılda bir şehir-üniversite etkileşim anketleriyle üniversitenin şehir üzerindeki etkisini ve şehrin beklentilerini ölçmeye çalışmakta, buradan elde ettiği sonuçları pozitif yönde geliştirmek için uygulamalarına ve gelecek planlarına yansıtılmaktadır. Ayrıca üniversitenin şehre ekonomik katkısına yönelik akademisyenler tarafından araştırmalar yapılmaktadır. Yine bu kapsamda ilin gelişimine katkı yapacak sektörlerden biri olan turizm sektörüne yönelik üniversitemizin ilgili akademisyenleri tarafından yapılan Gümüşhane İli Turizm Potansiyeli araştırması kitap olarak yayınlanmış olup, bu yıl ikinci baskısı yapılmıştır.

Genelde ülkemizde özelde ilimizde birçok yatırım, gelişme ve büyüme potansiyeli bulunmasına rağmen bu potansiyellerin tespiti ve ilgili çevrelerin onayına sunulması noktasında eksiklikler ile ilgili tespitlerim nedeniyle bu çalışmaya ihtiyaç duydum. Bu bağlamda Gümüşhane Üniversitesi Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Kurulu bünyesinde oluşturduğum koordinatör bir ekip tarafından çalışma yürütüldü. Çalışma yaklaşık bir yıl sürdü ve bu süre içerisinde akademik uzmanlardan oluşan 24 alt çalışma grubu çalışmada görev aldı. Bu çalışmanın fikir sahibi olarak, çalışmanın her aşamasını destekleyerek çalışmaya editörlük yaptım. Burada çalışmaya destek veren bütün elemanlarıma teşekkür ederim.

İlimize ve ülkemize hayırlı olsun.....

**Prof. Dr. İhsan GÜNAYDIN**  
**Rektör**





# İÇİNDEKİLER

Konu	Yazar	Sayfa No
SUNUŞ	<i>Prof. Dr. İhsan GÜNAYDIN</i>	
İçindekiler		
Giriş	<i>Yrd.Doç. Dr. Sedat BOSTAN,</i> <i>Yrd.Doç. Dr. Tarhan OKAN,</i> <i>Yrd. Doç. Dr. Hasan AYAYDIN</i>	
Coğrafi Konum ve Tabii Kaynaklar	<i>Yrd. Doç. Dr. Fatih DÖNER,</i> <i>Yrd. Doç. Dr. İbrahim ASRİ</i> <i>Yrd. Doç. Dr. Alaaddin VURAL,</i>	
Madencilik ve Yer altı Kaynakları	<i>Arş.Gör. İbrahim ÇAVUŞOĞLU,</i> <i>Arş. Gör. Demet DEMİR ŞAHİN</i>	
Tarihi ve Tarihi Durumu	<i>Doç. Dr. Bayram NAZIR,</i> <i>Yrd. Doç. Dr. Kemal SAYLAN</i> <i>Yrd. Doç. Dr. Turgut SAHİNÖZ,</i>	
Nüfus Yapısı ve Sağlık	<i>Doç. Dr. Saime SAHİNÖZ</i> <i>Yrd. Doç. Dr. Aydın KIVANÇ,</i> <i>Öğr. Gör. Taşkın KILIÇ</i>	
Eğitim ve Sosyal Olanaklar	<i>Yrd. Doç. Dr. Yakup TOPAL,</i> <i>Yrd. Doç. Dr. Abdulkadir KIRBAŞ</i>	
Yetiştirdiği Şair ve Yazarları	<i>Yrd. Doç. Dr. Engin GÖKÇÜR,</i> <i>Araş Gör. Mehmed Ali YILDIZ</i>	
Milli Dinamikleri ve Yapısı	<i>Doç. Dr. Selami ŞİMŞEK,</i> <i>Yrd. Doç. Dr. Adem ÇATAK</i> <i>Yrd. Doç. Dr. Abdurrahman ALTUNTAŞ</i> <i>Yrd. Doç. Dr. Hasan YAŞAROĞLU</i>	
Ekonomi ve İş Çevresi	<i>Yrd. Doç. Dr. Mustafa ÜNVER,</i> <i>Arş. Gör. Gizem AKBULUT</i>	

<b>Konu</b>	<b>Yazar</b>	<b>Sayfa No</b>
<b>Vergi Yapısı ve Teşvikler</b>	<i>Yrd. Doç. Dr. Mehmet Hanefi TOPAL,</i> <i>Arş. Gör. Aytaç UĞURLU</i> <i>Arş. Gör. Hümevra UĞURLU</i>	
<b>Pazar Yapısı</b>	<i>Yrd. Doç. Dr. Tufan ÖZSOY,</i> <i>Arş. Gör. Abdullah ORHAN</i> <i>Arş. Gör. Muhammed Kemal BOSTAN</i>	
<b>Markalar ve Marka Değeri</b>	<i>Yrd. Doç. Dr. Salih YILDIZ,</i> <i>Öğr. Gör. Büşra TOSUNOĞLU</i> <i>Arş. Gör. Emel YILDIZ</i>	
<b>İşgücü Piyasası</b>	<i>Yrd. Doç. Dr. Nuri BALTACI,</i> <i>Yrd. Doç. Dr. Pınar HAYALOĞLU</i> <i>Arş. Gör. Mürşit RECEPOĞLU</i>	
<b>İşletme Yapısı ve İş Durumu</b>	<i>Yrd. Doç. Dr. Hasan AYAYDIN,</i> <i>Öğr. Gör. Burcu YILMAZ</i>	
<b>Siyasi ve Demokratik Yapı</b>	<i>Yrd. Doç. Dr. Salih AKKANAT</i> <i>Öğr. Gör. Hasan Mahmut KALKIŞIM,</i> <i>Arş. Kadir Caner DOĞAN</i>	
<b>Demokratik Durumu ve Sivil Toplum Örgütleri</b>	<i>Yrd. Doç. Dr. Nihat YILMAZ,</i> <i>Öğr. Gör. Kadir SANCAK</i> <i>Arş. Gör. Fatma OKUR ÇAKICI</i>	
<b>Su ve Enerji Kaynakları</b>	<i>Yrd. Doç. Dr. Mustafa DURMAZ</i> <i>Yrd. Doç. Dr. Mustafa DURMAZ,</i>	
<b>Ulaşım ve Şehirleşme Altyapısı</b>	<i>Yrd. Doç. Dr. Selahattin ALBAYRAK</i> <i>Yrd. Doç. Dr. Orhan KARPUZ</i>	
<b>İnşaat ve Konut Sektörü</b>	<i>Yrd. Doç. Dr. Mustafa DURMAZ</i>	

<b>Konu</b>	<b>Yazar</b>	<b>Sayfa No</b>
<b>Tanıtım, Medya ve Yerel Basın</b>	<i>Yrd. Doç. Dr. Hüseyin ÖZARSLAN,</i> <i>Arş. Gör. Neva BOYNUKALIN</i> <i>Arş. Gör. Fuat USTAKARA,</i> <i>Arş. Gör. Ayşe SARITAŞ</i> <i>Arş. Gör. Esra DUDU,</i> <i>Arş. Gör. Sefa ERBAŞ</i>	
<b>Turizm ve Kültür Varlıkları</b>	<i>Yrd. Doç Dr. Sedat Bostan,</i> <i>Öğr. Gör. İsmail Çalık</i> <i>Öğr. Gör. Uğur Akdu,</i> <i>Öğr. Gör. Hakan Sezerel</i> <i>Araş. Gör. Fazıl Kaya,</i> <i>Öğr. Gör. Gözde Aras</i> <i>Araş Gör. Ali Köstepen</i>	
<b>Orman Varlıkları</b>	<i>Doç. Dr. Selim Şen</i>	
<b>Tarım ve Hayvancılık</b>	<i>Yrd. Doç. Dr. Bilge BAHAR,</i> <i>Yrd. Doç. Dr. Abdulveli SİRAT</i> <i>Yrd. Doç. Dr. Mustafa YILDIRIM</i>	
<b>Tıbbi ve Aromatik Bitkiler</b>	<i>Öğr. Gör. Mehmet ÖZ</i>	
<b>Spor</b>	<i>Yrd. Doç. Dr. Ahmet YILMAZ</i>	
<b>SONUÇ</b>	<i>Yrd.Doç. Dr. Sedat BOSTAN</i> <i>Yrd.Doç. Dr. Tarhan OKAN</i>	









# GİRİŞ

Üniversitemiz akademisyenleri tarafından bölgesel sorumluluk anlayışıyla yapılmış olan bu çalışmada Gümüşhane ilinin gizli veya gözden ırak kalmış olan potansiyellerinin, fırsatlarının, zayıflıklarının ve tehditlerinin sistematik bir şekilde gün yüzüne çıkarılması ve kamuoyuna sunulması, ilgili kesimlerin dikkatini çekmesi, bilinirliği artırması ve yol gösterici olması amaçlanmıştır. Bu çalışma geniş kapsamlı bir şekilde Gümüşhane ilinin ekonomik, doğal, sosyal, kültürel ve diğer birçok unsurunun SWOT analizi tekniği kullanılarak analiz edilmesi sonucu elde edilen bulguları, bilgileri, sonuç ve önerileri içermektedir.

Çalışma üç kısımdan meydana gelmektedir. Birinci kısımda genel bir girişten sonra SWOT analizi ve Gümüşhane ilinin genel özellikleri açıklanmaktadır. İkinci kısımda 24 başlık altında ilin potansiyellerinin ve dezavantajlarının önce açıklanması sonrada SWOT yöntemi ile analizi yapılmıştır. Üçüncü kısımda ise değişik alanlarda yapılan analizler Gümüşhane geneli için birleştirilmiş ve kuvvet alan analizi ile sonuç özetlenmiştir.

## SWOT ANALİZİ<sup>1</sup>

İngilizce kökenli olan Swot kelimesi, Strengths, Weaknesses, Opportunities ve Threats kelimelerinin baş harflerinden meydana gelmiş bir kısaltma olup ilk olarak Stanford Araştırma Enstitüsü tarafından 1960-1970 yılları arasında yapılan bir araştırmada yöntem olarak kullanılmıştır. Türkçe karşılığı güçlü yönler, zayıf yönler, fırsatlar ve tehditler olan Swot Analizinin ilk ortaya çıkışı 1960'larda yapılan şirket planlamalarının başarısızlık nedenlerini belirleme ve bu şirketler için stratejik bir planlama yapma çabası sonucu olmuştur (<http://www.businessballs.com/>, 10.10.2012). Bugün gelişmiş haliyle ise, Swot Analizi, sadece şirketlerin stratejik planlamaları bakımından değil, başka birçok alanda mevcut durumun belirlenmesini takiben fırsatlar ve tehditler ışığında stratejik bir planlama yapılması bakımından kullanılır olmuştur.

---

<sup>1</sup>Bu bölüm, Yrd.Doç.Dr. Hasan AYAYDIN tarafından kaleme alınmıştır.

Her ne kadar Swot Analizi'nin farklı ifadeleri ve uygulamaları olsa da, hepsinin paylaştığı ortak bir özellik vardır. Bu özellik dahili ve harici bütün faktörlerin performans üzerindeki etkilerinin değerlendirilmesidir. Geleneksel olarak kabul edilen Swot Analizi yönteminde dört husus üzerinde durulmaktadır (Capon, 2003)

- Güçlü yönler: Yeterliliği, kaynakları ve niteliği artırıcı etkisi olan dahili faktörler,
- Zayıf yönler: Başarı için engel oluşturan dahili faktörler; kaynak ve nitelik noksanlıkları,
- Fırsatlar: Takip edilip faydalanıldığı takdirde performansı arttırması muhtemel harici faktörler,
- Tehditler: Başarı için engel oluşturması muhtemel, performansı olumsuz etkileyebilecek harici engeller.

Swot Analizleri genellikle 2x2 bir tablo halinde gösterilir. Bu tabloda performansı arttırıcı dahili faktörler güçlü yönler olarak, başarı için engel olan dahili faktörler ise zayıf yönler olarak kategorize edilir. Aynı şekilde, başarıyı arttırması muhtemel harici faktörler fırsatlar olarak kategorize edilirken, başarı için engel oluşturması muhtemel harici engeller de tehditler kapsamında değerlendirilir. Swot faktörlerini bu şekilde bütüncül bir yaklaşımı amaçlasa da bazen pratik bir amaç doğrultusunda her bir kategori ayrı olarak da değerlendirilebilir (Dough, 2010: 116).

## **MODEL ÖNERİSİ**

Bu çalışmada, SWOT analizi yöntemi kullanılarak bütünlük bir model önerisi sunulmuştur. Çalışmada öncelikle problem tanımı yapılarak, ilin farklı yönleri ile bilgiler verilmiş, ardından iç değerlendirme (üstünlükler ve zayıflıklar) ve dış değerlendirme (fırsatlar ve tehditler) faktörleri belirlenmiştir.

## **PROBLEM DURUMU**

Kalkınmada öncelikli iller arasında yer alan Gümüşhane İli'nin farklı bakış açıları ile değerlendirilecek güçlü ve zayıf yönleri ile fırsat ve tehditlerini ortaya koymak ve zayıf yönlerini güçlü hale getirecek, tehditleri fırsatlara dönüştürecek alternatif stratejiler geliştirmektir.







## GÜMÜŞHANEİN GENEL ÖZELLİKLERİ

Gümüşhane, Karadeniz Bölgesi'nin iç kısmında 39-41 derece doğu boylamları ile 40-41 derece kuzey enlemleri arasında yer almaktadır.

Trabzon- Erzurum arasını birbirine bağlayan yol üzerinde bulunan Gümüşhane'nin doğusunda Vaukdağları, kuzeyinde Doğu Karadeniz dağlarının ikinci sırasını teşkil eden Soğanlı (Zigana) dağları, batısında Gavur dağları, güneyinde ise Çimen dağlarıyla çevrilidir. İlin güney kesimi yüksek bir plato özelliği gösterirken, kuzey kesimi oldukça engebeldir. Dağlık ve engebeli bir arazi yapısına sahip olan Gümüşhane'nin Kuzeyi'ni Zigana Dağları ile Trabzon Dağlarının güney kısımları oluşturmaktadır. İlin kuzey yönünde Karadeniz dağları ve Soğanlı Dağları sıralar halindedir. Doğu-batı doğrultusunda peş peşe devam eden Zigana Dağları, Gümüşhane Dağları ve Çimen Dağları yörenin engebелiliğini arttırmaktadır.

İlin doğu ve güneydoğu kısmında Bayburt, batısında Giresun, kuzeyinde Trabzon ve Rize, güneyinde Erzincan illeri ile yer almaktadır.

İlin toplam yüzölçümü 6575 km<sup>2</sup> olup, Türkiye'nin yüzölçümü bakımından 56'ıncı büyük ilidir. İl merkezinin rakımı 115 metre, İlin ortalama rakımı ise 1400 metredir. Yeryüzü şekilleri bakımından Köse, Kelkit ve Şiran İlçelerinin yer aldığı güney kesimi yüksek bir plato özelliği gösterirken, Merkez, Torul ve Kürtün ilçelerini kapsayan kuzey kesimi oldukça engebeldir. Dar ve derin vadilerle birbirinden ayrılmış yüksek dağlar kuzeyin belirleyici özelliğidir.

### **Topografya**

Gümüşhane ilinin yeryüzü çizelgelerindeki en belirgin özelliği, ilin %59,6'lık bölümünü dağlık alanların oluşturmasıdır. Bu dağlar sıradağların uzantıları şeklinde olup, iç kesimlerine doğru ise tek dağlar olarak yer alırlar. Oldukça engebeli bir arazi üzerinde yer alan Gümüşhane'nin kuzeyini Zigana Dağları ile Trabzon Dağları'nın güney kısımları oluşturmaktadır. Yine kuzey yönünde derin yarılmış Karadeniz Dağları ve Soğanlı Dağları, duvarı andıran sıralar halinde ili sınırlandırmaktadır. Genel hatları ile ele alındığında doğu – batı doğrultusunda silsileler halinde devam eden Zigana Dağları, Gümüşhane Dağları ve Çimen Dağları yukarıda ifade edilen şablona da uymaktadır.

Kuzeyden bu dağlar ile çevrili bulunan Gümüşhane güney ve güneydoğuya doğru ise Çimen Dağları ve kolları arasına sıkışmış durumdadır. Oldukça engebeli olan Gümüşhane arazisi içerisinde ovaların payı %11'dir. Bu alan içerisinde de iki önemli ova yer almaktadır. Bu önemli iki ova Kelkit ve Şiran Ovaları olup, her ikisinin toplam alanı, il genelindeki ova oranının %8'ini oluşturmaktadır. Geri kalan %3'lük alan ise parçalanmış olarak dağınık düzlük alanları ifade etmektedir.

Plato ve yaylalar, il genelinde oldukça önemli ölçüde (%33) yer tutarlar. Genel arazi yapısı içerisinde plato ve yaylaların daha düzlük bir yapıda olmaları, yaz sıcaklarında serin olması ve otlakların mevcudiyeti gibi nedenlerden dolayı yaylalar Mayıs ayının ortasından Ekim ayının ortalarına kadar yoğun olarak kullanılan mekanlardır. Gümüşhane'de yayla sayısı oldukça fazladır. Merkez ilçede 99, Torul'da 54, Kürtün'de 127, Köse'de 4, Kelkit'te 36, Şiran'da 31 olmak üzere İlede toplam 351 adet yayla bulunmaktadır.

### **Göller ve akarsular**

Gümüşhane ili tabii göl varlığı bakımından Gümüşhane zengin değildir. Bununla beraber turizm yönünden büyük önem taşıyan Karagöl, Çakırgöl, Dipsizgöl, Aygır Gölü ve Deringöl gibi küçük göller bulunmaktadır.

İlin en önemli akarsuları Harşit Çayı ve Kelkit Çayı'dır. Kaynağını Gümüşhane dağlarından alan Harşit Çayı Merkez ilçe, Torul ve Kürtün İlçelerini geçtikten sonra Giresun'un Tirebolu ilçesinden Karadeniz'e dökülmektedir. Harşit Çayı derin vadilerden geçtiğinden elektrik enerjisi üretimi açısından son derece elverişlidir. Harşit Çayı üzerinde ilimiz sınırlarında iki adet baraj bulunmaktadır. Bunlardan Kürtün Barajı tamamlanmış olup, Torul Barajı ise inşaat aşamasındadır.

**Tablo 1. Gümüşhane İli Gölleri**

<b>GÖL ADI</b>	<b>İLÇESİ</b>	<b>ÖZELLİK</b>
Artabel Gölleri	Torul	Tabiat Parkı
Çakırgöl	Torul	Doğal Göl
Çakırgöl	Merkez	Doğal Göl
Dipsiz Göl	Merkez Edire Köyü	Doğal Göl
Aygır Gölü	Merkez Edire Köyü	Doğal Göl
Limni Gölü	Merkez	Doğal Göl
Limni Gölü	Torul	Doğal Göl

Gümüşhane ilinde yer altı ve yer üstü su potansiyelleri bulunmakta olup, toplam su potansiyeli 1.404,3 hm<sup>3</sup>/yıl'tır. Bunun Gümüşhane ili sınırları içerisinde yıllık ekonomik kullanılabilir yer altı suyu miktarı 15 hm<sup>3</sup>/yıl, yer üstü suyu miktarı 1.389,3 hm<sup>3</sup>/yıl'dır. İlde bunu göl, baraj ve akarsu yüzeylelerinin toplam alanı 772,3 ha'dır.

### **İklim**

İl iklim özellikleri bakımından Doğu Anadolu ile Karadeniz iklimi arasında bir geçiş iklimi etkisi altındadır. İl genelinde hem Karasal iklimin hem de Karadeniz ikliminin genel özellikleri görülmesine rağmen birbirine yakın kesimlerde bile iklimde büyük farklılaşmalara rastlanır. Yazları sıcak ve kurak, bahar ayları ise yağışlı geçmektedir.

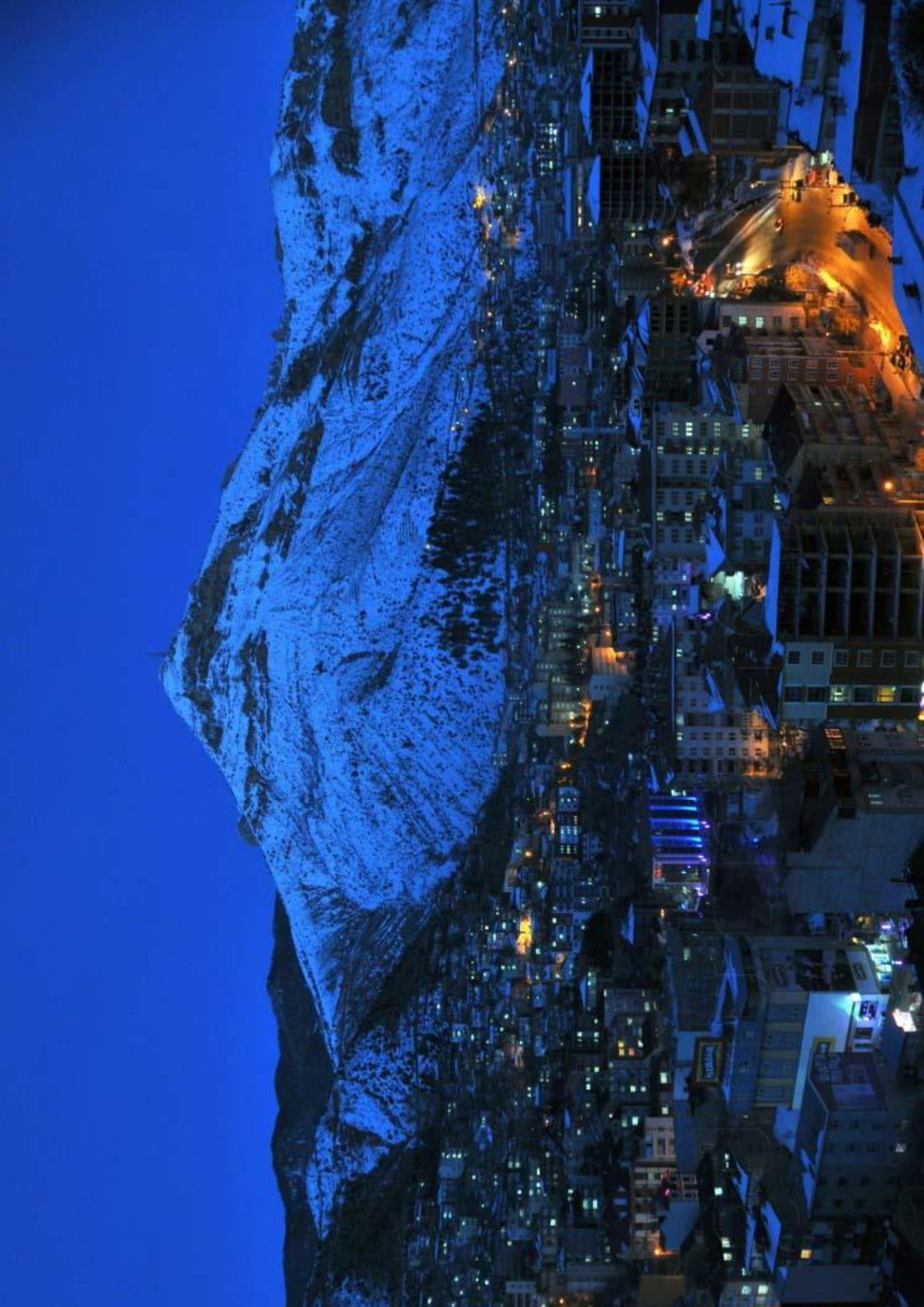
İlde yıllık ortalama yağış 460 mm'dir. İl sınırları içinde Kuzey'e gidildikçe yağış miktarı artarken Güney'e doğru yağış miktarı düşmektedir. Gümüşhane'de mikro ölçekte ölçüm yapan tek istasyon; Merkez İlçe Meteoroloji İstasyon Müdürlüğü rasat istasyonu olup, buradan alınan son on beş yıllık rasat değerleri incelendiğinde Gümüşhane'nin yıllık ortalama sıcaklığı 9,4 °C, en sıcak ay olan Temmuz ayının 20,2 °C, en soğuk ay olan Ocak ayının ise -2,0 °C olduğu görülmektedir. Doğu Karadeniz Bölgesi illeri içinde ortalama kar yağışlı günler sayısı 11 iken iç kesimde bulunan Gümüşhane'de 47,6 gündür.

Kelkit, Köse ve Şiran yöresi karasal iklimin etkisindedir. Merkez, Torul ve Kürtün ilçeleri geçiş iklimi etkisi altındadır. Yağışların en çok görüldüğü aylar Nisan ve Mayıs ayları, en az yağış alan aylar ise Temmuz ve Ağustos aylarıdır.

## **Bitki örtüsü**

Gümüşhane'nin geçiş özelliği bitki örtüsüne de yansımıştır. Akarsu kenarlarında söğüt ve çeşitli kavak toplulukları yer almaktadır. Vadi tabanlarından ve düzlük alanlarından dağlık kesimlere doğru, kültür arazisi dışında kalan yamaçlarda genel olarak step formasyonu hakimdir. Yöredeki step yaşama devresi çok kısa olan genelde parlak renkli çiçekli otsu formasyonlardan oluşur. Bu formasyon içerisinde geven ve sığır kuyruğu öbeklerine rastlanır. Çimen Dağlarında yükseltinin 1.500 m'yi aşığı kesimlerde kızıl çam, ardıç ve meşe türlerinin hakim olduğu orman kümeleri bulunur.









# GÜMÜŞHANE İLİ COĞRAFİ KONUMU VE YER ŞEKİLLERİ <sup>2</sup>

*Gümüşhane Üniversitesi Mühendislik Fakültesi*

*Harita Mühendisliği Bölümü*

*Yrd. Doç. Dr. Fatih DÖNER*

*Yrd. Doç. Dr. İbrahim ASRİ*

## 1. COĞRAFİ KONUM

Doğu Karadeniz Bölgesinde yer alan Gümüşhane doğusunda Bayburt, batısında Giresun, kuzeyinde Trabzon ve güneyinde Erzincan ile komşudur. Gümüşhane **38° 45' - 40° 12' doğu boylamları ile 39° 45' - 40° 50' kuzey enlemleri** arasında olup, yüzölçümü 6.575 kilometrekare, deniz seviyesinden yüksekliği ortalama 1210 metredir. Yeryüzü şekilleri bakımından Köse, Kelkit ve Şiran ilçelerinin yer aldığı güney kesimi yüksek bir plato özelliği gösterirken, Merkez, Torul ve Kürtün ilçelerini kapsayan kuzey kesimi oldukça engebelidir. Dar ve derin vadilerle birbirinden ayrılmış yüksek dağlar kuzeyin belirleyici özelliğidir. Gümüşhane'nin yaylaları da bu kesimde yer alır. İlin en yüksek noktası 3.331 metre ile Abdal Musa Tepesidir.

Gümüşhane'nin içinden geçen Harşit ile Kelkit vadisini boydan boya kat eden Kelkit Çayı ilin başlıca akarsularıdır. Arazinin % 60'ını dağlar,% 29'unu platolar, % 11'ini ovalar teşkil etmektedir. Gümüşhane ili arazi kullanım durumu ve temel coğrafi bilgiler Tablo-1'de verilmektedir. Şekil-1'de verilen haritada Gümüşhane ili ilçeleriyle birlikte gösterilmektedir.

---

<sup>2</sup> Kaynak: Gümüşhane Valiliği, [www.gumushane.gov.tr](http://www.gumushane.gov.tr)

**Tablo-1. Gümüşhane ili arazi kullanım durumu (Kaynak: Gümüşhane Valiliği)**

RAKIM	EN DÜŞÜK (M.)	EN YÜKSEK (M.)	
	602	3331	
YÜZÖLÇÜMÜ	Ha.	Km <sup>2</sup>	TÜRKİYE SIRALAMASI
	657.500	6.575	56
ALAN DAĞILIMI	Ha.	% OLARAK	
ORMAN ALANI	182.306	28	
TARIMA ELVERİŞLİ AL.	113.685	17	
ÇAYIR VE MERALAR	216.915	33	
KULLANILMAYAN ALAN	144.594	22	
HAVZALAR	Ha.	TARIMA ELVERİŞLİ KISMI Ha.	% OLARAK
Kelkit Havzası	291.700	89.299	78,5
Harşit Havzası	365.800	24.386	21,5

## 2. YER ŞEKİLLERİ

Gümüşhane ili yeryüzü şekilleri bakımından ele alındığında; ilin tamamen dağlarla kuşatılmış olduğu görülmektedir. Gümüşhane fiziki coğrafya özellikleri bakımından sınıflandırılacak olursa Kuzeyden Zigana – Trabzon Dağları (Çakır Göl Tepesi 3063 m.), Güneyden Çimen Dağları (Akdağ 2710 m.), Batıdan Giresun Dağları (Sarıyer Tepeleri 2919 m.) ile Kelkit ve Harşit Çayı vadilerinin daralma bölgeleri, doğudan ise Pulur Dağları ve Soğanlı Dağları ile bu iki değişik kitlenin birbirine yaklaştığı kesimdeki eşiklerle çevrili olduğu gözlenir.

Gümüşhane ve çevresinin yeryüzü şekilleri üç ana bölüm halinde incelenebilir. Bunlar; ovalar, vadiler ve dağlık (Yaylalar) alanlardır. Ancak Gümüşhane ve çevresinin Jeomorfoloji haritası incelendiğinde dengenin dağlardan yana fazlaca bozulmuş olduğu dikkati çeker.

## 2.1. Dağlar

İlin %59,6'lık bölümünü oluşturan dağlık alanlar genellikle il sınırları ile Kuzey kesimlerini kaplarlar. Bu dağlar sıradağların uzantıları şeklinde olup, iç kesimlere doğrudan tek dağlar olarak bulunurlar. Oldukça engebeli bir arazi üzerinde yer alan Gümüşhane'nin Kuzeyi'ni Zigana Dağları ile Trabzon Dağlarının Güney kısımları oluşturmaktadır. Yine Kuzey yönünde derin yarılmış Karadeniz dağları ve Soğanlı Dağları Duvarı andıran sıralar halinde ili çevrelemektedir. Genel hatlarıyla ele alındığında Doğ-Batı doğrultusunda silsileler halinde devam eden Zigana Dağları ,Gümüşhane Dağları ve Çimen Dağları yukarıda ifade edilen şablona uymaktadır. Bunlardan başka yükseltileri 1800 m. ile 2700 m. arasında değişen ;Kostan Dağı,Teslim Dağı,Vauk Dağı ,Tersun Dağı ,Pöske Dağı, Soğanlı Dağları ile Gavur Dağları önemli yükseltiler arasında bulunmaktadır. Ayrıca merkez ilçede bulunan ve şehre ayrı bir görüntü veren yükseltileri 2000 m. civarında olan Kuşakkaya ve Alemdar Tepeleri de tek dağlar olarak alınabilir. Tüm bu dağlık kütleler içerisinde Gavur Dağı'nın ayrı bir yeri vardır. Çünkü bu saha buzullaşmaya yarayan ve buzullaşmanın izlerini günümüze kadar taşıyan ülkemizin de ender rastlanan alanlarından biridir. Gavur Dağları; Doğu Karadeniz Dağları dahilinde olup, Pleistosen Buzullaşmasına uğramıştır.

En yüksek zirvesi olan Abdal Musa Zirvesi (3331m.) Doğu Karadeniz Bölümünde yer alan Kaçkar Doruğundan (3932 m.)den sonra ikinci sırada gelmektedir. Gavur Dağları'nın diğer ilginç bir yönü ise dağın üzerinde taban yüksekliği 2720-2970m.arasında değişen 12 büyük sirk gurubunun tespit edilmiş olmasıdır Ayrıca bu sirk göllerinin yanı sıra buzul aşındırmasının delili olan sürgüler, hörgüç kayalar, tekne, vadiler ve modern depoları da bulunmaktadır.

## 2.2. Ovalar

Oldukça engebeli olan Gümüşhane arazisi içerisinde ovaların payı %11'dir. Bu alan içerisinde ise iki önemli ova yer almaktadır. Bunlar Kelkit ve Şiran ovalarıdır. Her iki ovanın toplam alanı il genelindeki ova oranının %8'ini oluşturmaktadır. Geri kalan %3'lük alan ise parçalanmış olarak, dağınık düzlük alanları ifade etmektedir. Kelkit Çayı vadi tabanını oluşturan ve Kelkit-Şiran ovaları olarak tanınan ovalardan Kelkit Ovası, yaklaşık 1450-1750 metreler arasında yer almaktadır. Doğuda Mormuş Düzlüğü üzerinde bir eşik ile Bayburt Ovasından ayrılan Kelkit Ovası, Doğu-Batı yönünde eğimli olup, toplam yüzölçümü 280 km<sup>2</sup> kadardır. Pleistosen'e ait eski alüvyonların hakim olduğu Kelkit Ovası, batıda engebeli bir saha ile Şiran Ovası'ndan ayrılmıştır. Şiran

Çayının drenaj alanının oluşturan Şiran Ovası yaklaşık 1250-1500 metreler arasında yer alır. Eosen yaşlı flişlerin yaygın olduğu ovanın yüzölçümü 256 km<sup>2</sup>'yi bulur. Söz konusu her iki ovanın toplam yüzölçümleri 536 km<sup>2</sup> olup, 6575 km<sup>2</sup>'lik il yüzölçümü içerisinde kayda değer bir yer tutmaktadır.

### **2.3. Yaylalar-Platolar**

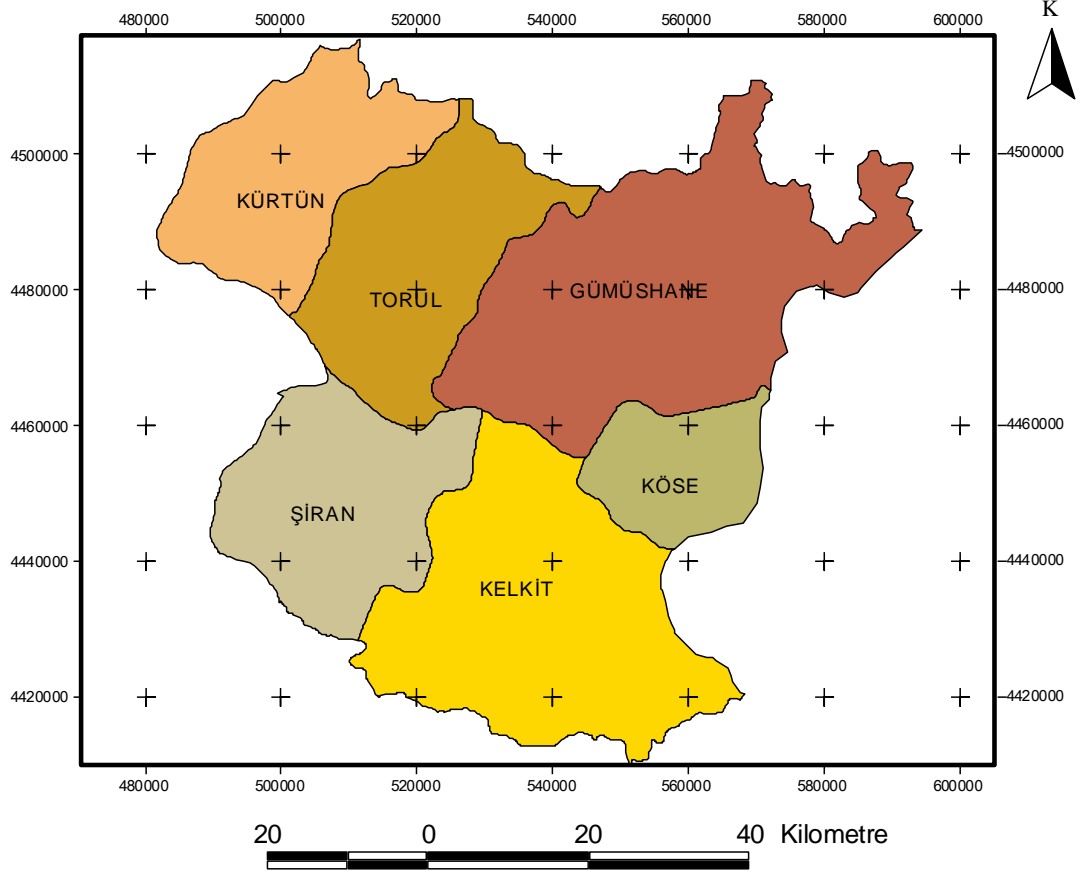
Kabaca akarsular tarafından derince yarılmış, yüksek düzlükler olarak adlandırabilecek Platolar-Yaylalar il genelinde oldukça önemli yer tutarlar. (%29.4) Genel arazi yapısı içerisinde Plato-Yaylaların daha düzlük bir yapı içerisinde olmaları, yaz sıcaklarında serin havası ve otlaklarının mevcudiyeti gibi nedenlerden dolayı ilde yaylalar Mayıs ayının ortasından Ekim ayının ortalarına kadar yoğun olarak kullanılan mekânlardır.

### **2.4. Akarsular-Göller**

Gümüşhane ilinin akarsu Şebekesini; Harşit Çayı ve Kelkit Çayı ile bu çayların yan kolları oluşturmaktadır. İl topraklarının güney kesimindeki akarsular Orta Karadeniz bölümünde, Karadeniz'e dökülmektedir. Tüm akarsular kaynaklarını il sınırları içerisinde alırlar. Çimen, Zigana ve Gümüşhane dağlarının zirveleri aynı zaman da su bölümü çizgilerine tekabül etmektedir.

Harşit Çayı Vauk Dağı'nın Kuzey eteklerinden ve Sifon Deresi ismiyle kaynağını almaktadır. Harşit Çayı Karadeniz'e dökülünceye kadar il sınırları içerisinde 142 km mesafe kat eder. Samsun'un Çarşamba ilçesinde Yeşil ırmak olarak Karadeniz'le buluşan Kelkit Çayı'nın bir kolu Teslim Dağından, diğer kolları da Spikor ve Çimen Dağlarında doğarak Kelkit'te birleşmektedir. İlde bu iki önemli akarsu dışında yazları yer yer kuruyan bir çok küçük derelerde mevcuttur.

# GÜMÜŞHANE İLİ İLÇE SINIRLARI



Şekil-1. Gümüşhane ili ilçe sınırları haritası

### **3. GÜMÜŞHANE İLİNİN COĞRAFI KONUM VE YER ŞEKİLLERİNE DAİR SWOT ANALİZİ**

#### **3.1. AVANTAJLAR**

- Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerini Karadeniz Bölgesine bağlayan yol güzergahı üzerinde konumlanmış olması.
- Etrafındaki büyük şehirlere yakınlığından dolayı hava limanı, liman ve demiryolu gibi ulaşım alternatiflerine erişilebilir olması.
- Tarihi, doğal ve kültürel zenginlikleriyle turizm potansiyeline sahip olması.
- Tarıma elverişli alanların organik tarım için uygun olması.

#### **3.2. DEZAVANTAJLAR**

- Coğrafi yapısı nedeniyle yerleşime uygun alanların sınırlı oluşu.
- İklim şartlarından dolayı kara ulaşımında güçlüklerin bulunması.
- Isınma maliyetinin sert iklimden dolayı yüksek olması.
- Tarım faaliyetlerinde iklim özelliklerinden ötürü ürün alınan dönemin kısa oluşu.
- Büyük şehirlere olan yakınlığın ilin kendi gelişimine olumsuz etkilerinin olması.

#### **3.3. FIRSATLAR**

- Turizm açısından tarihi, doğal ve kültürel zenginlikleri ve büyük şehirlere ve farklı ulaşım ağlarına olan yakınlığı sayesinde büyük bir potansiyele sahip olması.
- Turizm potansiyelinin yöresel istihdama katkı sağlaması.

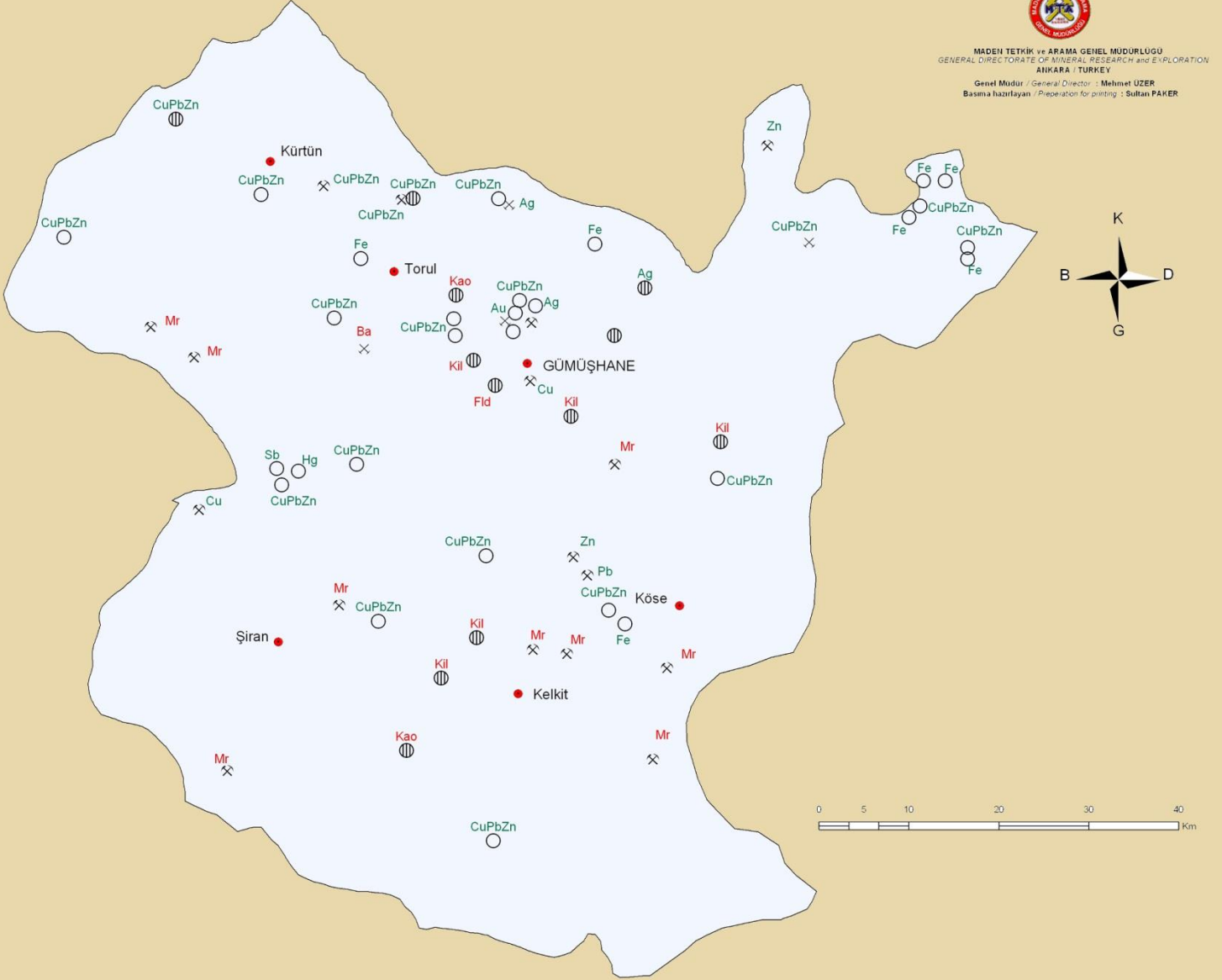
#### **3.4. TEHDİTLER**

- Yapılaşmaya elverişli arazilerin kıt oluşunun yeni yapılar için yer açılırken tarım alanlarını ve yeşil alanları tehdit etmesi.
- Harşit Çayı ve diğer akarsular boyunca olan yapılaşmanın ve tarımsal faaliyetlerin taşkınlara maruz kalma olasılığının yüksek oluşu.
- Çarpık yapılaşmanın mevcut su kaynaklarını kirletmede bir tehdit oluşturması.
- Doğal yapıdan ve doğaya yapılan müdahalelerden dolayı heyelan riskinin yüksek olması.

# GÜMÜŞHANE İLİ MADEN HARİTASI / MINERAL MAP OF GÜMÜŞHANE



MADEN TETKİK VE ARAMA GENEL MÜDÜRLÜĞÜ  
GENERAL DIRECTORATE OF MINERAL RESEARCH AND EXPLORATION  
ANKARA / TURKEY  
Genel Müdür / General Director : Mehmet UZER  
Basma hazırlayan / Preparation for printing : Sultan PAKER



## AÇIKLAMALAR / EXPLANATIONS

○ ZUHUR / EXPOSURE

⊕ YATAK / ORE DEPOSIT

× İŞLETME / MINE

× ESKİ İŞLETME / OLD MINE

● Yerleşim merkezi  
Urban center

METALİK MADENLER  
METALLIC MINERALS

ENDÜSTRİYEL HAMMADDELER  
INDUSTRIAL RAW MATERIALS

Ag Gümüş  
Silver

Au Altın  
Gold

Ba Barit  
Barite

Cmh Çimento Hammaddeleri  
Cement Raw Materials

Cu Bakır  
Copper

CuPbZn Bakır-Kurşun-Çinko  
Copper-Lead-Zinc

Fe Demir  
Iron

Hg Cıva  
Mercury

Kao Kaolin  
Kaolinite

Kil Kil  
Clay

Mr Mermer  
Marble

Pb Kurşun  
Lead

Sb Antimuan  
Antimony

Zn Çinko  
Zinc





## GÜMÜŞHANE İLİ MADENCİLİK VE YERALTI KAYNAKLARI

*Gümüşhane Üniversitesi Mühendislik Fakültesi*

*Maden Mühendisliği Bölümü*

*Yrd. Doç. Dr. Alaaddin VURAL,*

*Arş. Gör. İbrahim ÇAVUŞOĞLU,*

*Arş. Gör. Demet DEMİR ŞAHİN*

Gümüşhane’de madencilik faaliyetleri üç bin sene öncesine kadar uzanmaktadır. Coğrafyacı Strabon, zamanımızdan iki bin yıl önce Doğu Anadolu’da var olduğu bilinen zengin altın madenlerinden bahseder. Bazı kaynaklar da ise Trabzon çevresindeki dağlarda zengin altın kaynakları bulunduğu, özellikle Çoruh ve Harşit ırmakları çevresinde altın madenlerinden başka gümüş, çinko, demir ve kurşun madenlerinin eski tarihlerde muhtelif zamanlarda işlendiği belirtilmektedir. M.S. VII. Yüzyılda Gümüşhane, Romalılar (Bizans) döneminde altın ve gümüş madeni ile dikkat çekmiştir. Sonraki dönemde, Malazgirt savaşından (1071) sonra Selçuklular bölgeyi ele geçirerek Gümüşhane’de çıkarılan kurşun, bakır, demir ve gümüş gibi madenlerden Selçuklu sanayisinin gelişmesinde yararlanmışlardır.

Fatih Sultan Mehmet ile 1472 Otlukbeli zaferi ve 1461 Trabzon’un fethinden sonra kesin olarak bölgeye yerleşince, Gümüşhane eski öneminden bir şey kaybetmemiş; bilakis ekonomik ve askerî açıdan merkezi idarenin önem verdiği yerler arasında olma özelliğini sürdürmüştür. Şehir ilk zamanlar, bol miktarda çıkan gümüşten dolayı Gümüşhane olarak adlandırıldıysa da, Osmanlılar uzun yıllar Canca adını kullanmıştır. Kanuni Sultan Süleyman döneminde ise gümüş yatakları çevresinde bir cami ile kırk kadar ev yaptırılarak şehrin ağırlığı yavaş yavaş Canca denilen yerden yeni yerleşim birimine, yani daha sonra Gümüşhane olarak adlandırılan bölgeye (bugünkü Süleymaniye mahallesi veya Eski Gümüşhane) kaymıştır.

Gümüşhane maden ocakları Sultan IV. Murat zamanında 1623-1640 yılları arası en parlak dönemini yaşamıştır. IV. Murat’tan sonra madenlerde çalışmalar bir süre durdurulmuş ve ocaklar suyla dolmuştur. III Mustafa zamanında ocaklardaki su boşaltılarak tekrar işletmeye açılmak istenmiş ancak başarılı olunamamıştır. 1647’de Gümüşhane’yi ziyaret eden Evliya Çelebi burada çalışır ve atıl durumda 70 kadar ocak bulunduğunu ve buralardan kurşunsuz gümüş elde edildiğini yazmıştır.

XVIII. asırda Anadolu'da faaliyet halinde olan maden ocakları sıralamasında Gümüşhane en başta olmak üzere Espiye, Keban ve Ergani madenleri gelmekteydi. Madenlerin gümüş kısmı darphaneye, bakır kısmı tophaneye ve geriye kalan fazla bakır da memleket dışına gitmemesi için içeride tüketilmekteydi. Gümüşhane maden ocaklarından 1768-1774 Osmanlı-Rus savaşında topların ihtiyaçları için büyük miktarda maden, Trabzon, Polathane, Görele, Tirebolu ve Espiye limanlarından İstanbul'a yollanmıştır.

Tanzimat'ın ilanı ile beraber her alanda olduğu gibi madencilik alanında da önemli gelişmeler olmaya başlamıştır. Madenlerin en iyi şekilde işletilmesini sağlamak ve bu alandaki faaliyetleri idare etmek için 1842 yılında Maadin-i Hümâyun Meclisi kurulmuştur.

Gümüşhane maden ocaklarında örneği görüldüğü gibi, Osmanlı maden ocaklarının verimi de Avrupa'dakilere kıyasla ilkel şartlarda işletilme, ocaklara yeterli bakımın yapılmaması gibi nedenlerle günden güne düşmüştür. Bu yüzden Gümüşhane maden ocaklarının önemini zamanla yitirmiş ve terk edilmiştir. Madenlerin gittikçe önemini kaybetmesi ve terk edilmesi, o dönemde Osmanlı devletinin siyasi ve ekonomik açıdan genel gidişiyile doğru orantılıydı. Devletin gerileme ve çökmeye başlamasıyla diğer kurumlarda görüldüğü gibi maden ocakları da önemini kaybetmiştir. Önemi kaybeden ve çöken sadece Gümüşhane'dekiler değildir. Bu dönemde ülkenin diğer kesimlerindeki maden ocakları da aynı kaderi paylaşmıştır. Dünyadaki gelişmelere bakıldığında ise Osmanlı Devleti'ndeki gidişatın tersi bir durum ile karşılaşmaktadır. XVIII. yüzyılda sanayi devrimi sonrasında başta İngiltere olmak üzere sömürge ve köle ticareti ile güçlenen Avrupa ülkeleri hammadde ihtiyacına gereksinim duymuşlardır. Son derece zengin maden kaynaklarına sahip bir ülke olarak bilinmesi sebebiyle Osmanlı Devleti de Avrupa devletlerinin sömürü hedefi haline gelmiştir. XIX. yüzyılda imzalanan ticaret antlaşmalarıyla Osmanlı Devleti, Avrupa ülkelerinin açık pazarı haline gelmiştir. Avrupa'daki hammadde ihtiyacını karşılamak için, Kırım savaşından sonra yabancı spekülörler, madenler de dâhil olmak üzere çeşitli alanlarda fermanlar almaya çalışmışlardır. Bu spekülörlerin asıl amaçları ise imtiyaz konusu olan alanları işletmek değil, imtiyazları başkalarına devrederek yüksek kârlar elde etmektir.

Osmanlı Devleti bu gibi oyunları sınırlamak için 1861 yılında Maadin Nizamnamesi'ni çıkarmıştır. 1867 yılında da yabancılara, Osmanlı Devleti'nde taşınmaz mal edinimi ile ilgili nizamname çıkarılmıştır. Maadin Nizamnamesi de 1870 yılında değiştirilerek, 1867 protokolüne katılan devletlere maden işletebilecekleri esası getirilmiştir. 1870 yılındaki bu düzenlemelerden sonra Osmanlı Devleti yabancı girişimcilerin akınına uğramıştır. II. Abdülhamid döneminde madenlerin araştırılması, mülkiyet ve tasarruf şekilleri ile yabancılara verilecek imtiyazların şartlarını belirleyen 1878, 1885 ve sonuncusu da 1906'da olmak üzere üç nizamname yayınlanmıştır. Artık yabancılara da maden arama ve işletme izni verilmeye başlanmıştır. Avrupa sanayisinin hammadde ihtiyacını karşılamak üzere yabancı müteşebbisler yeraltı kaynakları zengin olan bölgelere akın ediyorlardı. Bu sıralarda Trabzon eyaletine bağlı bir sancak olan Gümüşhane ve kazalarındaki madenler yabancı işletmecilerin hedefi haline gelmiştir. Bu sahaların en önemlileri, Gümüşhane'de Hazine Mağara ve Kırkpavli kurşun madenleri, Kürtün'e bağlı Şıhlar-Dere ve Kızılot bakır madeni, Emrik isimli kurşun madeni ve Folköy isimli kurşun ve bakır madenleridir.

I. Dünya savaşı yıllarında bölgeyi istila eden Ruslar Torul ve Kürtün bölgesindeki madenleri işletmişlerdir. Birinci Dünya Savaşının sonrasında, 1919 yılında Fuat Bey ve ortakları isimli şirket Gümüşhane'deki maden ocaklarını kısa süreli olarak tekrar işletmeye açılmıştır. 1921-1935 yılları arası aktif hiçbir madencilik faaliyetinin yapılmadığı Gümüşhane madenlerine olan ilgi Atatürk'ün MTA'yı 1935 yılında kurdurmasıyla yeniden başlamıştır. Bu incelemelerde Hazine Mağara Madeninde saptanan 200.000 ton rezerve sahip cevherleşmenin ortalama 2.55 gr/t altın, 89 gr/t gümüş, % 0.8 bakır, % 3.04 kurşun ve % 2.8 çinko tenörlü olduğu belirlenmiştir. Bu madende bir başka cevherleşme ise 75 m uzunluk, 15 m derinlik ve 1.5 metre kalınlığa sahip bir damarda tespit edilmiştir. Bu damarın rezervi 6570 ton ve tenörü % 5.03 kurşun olarak rapor edilmiştir (Dandria, 1940). İkinci dünya savaşı başlamasıyla birlikte buradaki madencilik faaliyetleri de durmuştur. Gümüşhane madenlerinden Eski Gümüşhane mevkiindeki Hazine Mağara isimli kurşun madeni ve buradaki manganez ocakları ile Torul'daki İmera manganez ocağı Gümüşhaneli girişimci Raşit Yenidoğan tarafından 1955-1960 yılları arası işletilmiştir. Girişimci bu yıllar arasında Hazine Mağara'dan 30 ton % 28.30 tenörlü kurşun (galenit olarak) çıkartılarak Almanya'ya ihraç edilmiştir. Aynı dönemde Hazine Mağara yakınlarındaki manganez sahalarında % 31.68 mangan, % 27.90 demir (Fe) ve % 39.92 Fe<sub>2</sub>O<sub>3</sub> tenörlü 70.000 ton görünür ve 150.000 ton muhtemel cevher rezervi saptanmıştır.

1960-2000 Yılları arasında Gümüşhane maden sahaları 1969 yılında MTA adına Pejatoviç ve ekibi tarafından Ünye-Trabzon arası baz metal zuhurlarını değerlendirme projesi kapsamında yeniden incelenmiştir. Bunu takiben 1970-1973 yılları arasında Birleşmiş Milletler Merzifon-İspir Projesi kapsamında yapılan çalışmalarda Gümüşhane Bölgesinde birinci derecede önemli baz ve kıymetli metal içerebilecek potansiyel alanlar belirlenmiştir. 1977'de Kamitani ve ekibi, 1979'da Erbayar ve Ödevci MTA adına Gümüşhane yakınındaki Hazine Mağara ve Kırkpavli madenlerinde incelemeler yapmışlardır. 1983 yılında MTA (Çınar ve diğerleri), 1985'te yine MTA (Güner ve diğerleri) ve 1985'te Türk-Japon ekibi MTA adına bölgede baz ve kıymetli metal aramalarına yönelik çalışmalar gerçekleştirmişlerdir. Torul, Zigana yöresindeki Köstere, Istala ve Eskiköy madenleri özel sektör tarafından aralıklı olarak 1972-1983 yılları arasında işletilmiştir. 1990'lı yıllarda bölgede altın ve gümüş aramaları hızlanmış ve bunun sonucunda MTA Mastra, Canca, Olucak ve Kaletaş'ta önemli miktarlarda altın ve gümüş potansiyeli belirlemiştir. Yine MTA (Er ve diğerleri, 1994) Hazine Mağara, Karadağ, Kırkpavli, Eğrikar ve Istala madenlerinde önemli miktarlarda muhtemel altın rezervi olabileceğini rapor etmiştir. 1990'lı yıllardaki aramalar olumlu sonuç vermiş, çok sayıda yurt içi ve yurtdışı kökenli maden şirketleri Gümüşhane bölgesinde maden arama ve yatırım yapmaya yönelmişlerdir. Bunların en önemlilerinden Cominco Madencilik A.Ş. isimli yabancı şirket 1996-1998 yılları arasında Hazine Mağara Au-Ag-Pb-Zn-Cu Madenini yeniden değerlendirmeye alıp galerileri temizleyerek yüzeyde ve yeraltında maden arama (jeolojik haritalama, jeokimya, jeofizik ve sondajlı arama) çalışmaları ile rezerv ve tenör tespiti yapmıştır (Güner ve diğ., 1998). Ancak ülkenin o zaman içinde bulunduğu siyasi ve ekonomik istikrarsızlık yüzünden ve şirket tarafından arama ve analiz sonuçlarının ekonomik açıdan uygun olmadığı kanaatiyle madende çalışmalar işletmeye geçilmeden terkedilmiştir.

Gümüşhane İli'nde 2012 yılı itibariyle aktif olarak çalışan 3 büyük firma ve bunların yanında küçük ölçekli madencilik diğer kollarında faaliyet gösteren kuruluşlar bulunmaktadır. Bu firmalar Koza Altın A.Ş., Gümüştaş Madencilik A.Ş., Yıldız Bakır Madencilik A.Ş. 'den oluşmaktadır.

Gümüşhane ilinde Koza Altın A.Ş. firması 2005 yılı Mart ayında Mastra altın sahasında ruhsatlı sahaya ait % 50 payı Normandy'den (Eurogold) diğer % 50 payı da Dedeman şirketinden aldıktan sonra Gümüşhane'de madencilğe bir ivme kazandırmıştır. Mastra Altın Madeni ortalama 14,43 g/t Au ve 9 g/t Ag tenöründe 1 milyon 350 bin ton cevhere sahiptir. Yıllık cevher üretimi 350.000 ton olup, yılda 3,5 ton metal altın ve 1 ton metal gümüş üretilmesi planlanmıştır. Gümüşhane'de altın ve gümüş üretimi yaklaşık 300 yıl sonra Mastra madeninde ilk defa Koza Altın işletmeleri A.Ş. tarafından 2009 yılı Mart ayında dore külçeler halinde yapılmıştır. Halen altın ve gümüş üretiminin devam ettiği madende % 85'i (313'ü) bu yöreden olmak üzere toplam 486 kişi istihdam edilmektedir.

Gümüşhane ilinde maden işletmeciliği yapan ikinci önemli şirket Gümüştaş Madencilik A.Ş.'dir. 2005 yılında Gümüştaş Madencilik A.Ş. Hazine Mağara madenini Cominco Madencilik'ten satın alarak burada yaptığı detay aramalar sonunda ülke ve bölgeye ekonomik anlamda yararlı olabilecek önemli bir cevher yatağı kazandırmıştır. Hazine Mağara madeninde ortalama 1.81 gr/t Au tenörlü 3 ton metal altın, 77,11 gr/t Ag tenörlü 14 ton metal gümüşün yanı sıra % 4.95 Zn, % 2.83 Pb ve % 0,56 Cu tenörlü 1.8150.563 ton cevher rezervi tespit edilmiştir. Kapalı veya yeraltı işletme yöntemiyle yılda 100 bin ton cevherin üretilmesi planlanmıştır. Şirket Gümüşhane organize sanayii bölgesinde inşa edilmiş olup, flotasyon tesislerinde yılda 15 bin ton konsantre cevher üretimi gerçekleştirmeyi planlamıştır. Şirket bünyesinde çoğunluğu bu yöreden olmak üzere yaklaşık 100 kişi istihdam etmektedir.

Gümüşhane ve yöresine katkısı olduğu kadar bölge ve ülke ekonomisine de güç katacağı düşünülen bir başka maden işletmesi Gümüşhane Merkeze bağlı Karamustafa köyü Midi mahallesindedir. İşletme 1984 yılında % 26 tenörlü 400 ton çinko madeni satmıştır. 1986 yılında Barit Maden Türk A.Ş. isimli şirket tarafından arama ve daha sonra işletme ruhsatı alınan bu sahada ortalama % 8 tenörlü 595.800 ton çinko rezervi tespit edilmiş ve şirket burada yıllık 50 bin ton kapasiteli bir flotasyon tesisi kurarak 2000 yılına kadar konsantre çinko üretimi yapmıştır. Midi Madeni o yıllarda Balıkesir Balya madeninden sonra Türkiye'de en fazla çinko üreten işletmesi olmuştur. O dönemde Midi maden işletmesinde yarısı bu yöreden olmak üzere yaklaşık 200 kadar kişi istihdam edilmiştir. Bu süre içinde bölge ekonomisine önemli katkıda bulunan işletme 1999-2001 yılları arası dünyayı etkileyen ekonomik kriz nedeniyle uluslararası piyasada maden fiyatlarının düşmesi sonucu zarar etmeye başlamış ve 2000 yılı sonlarına doğru kapatılmıştır.

Daha sonra 2007 yılı yaz döneminde faaliyete başlayan Yıldız Bakır Madencilik A.Ş. sondaj çalışmalarına başlamıştır. Bu maden 2008-2009 yıllarında çalışmalarına maden sahasında arama sondajları ve eski galerilerin temizlenmesi işlemiyle başlayan şirket bu dönemde ocaklardan bir miktar cevher çıkararak stok yapmıştır. % 2.8 Zn tenörlü 18 milyon ton cevher rezervi olduğu belirlenen madenin aktif ömrünün 21 yıl olacağı öngörülmektedir. 2010 yaz sezonunda bir taraftan maden çevresindeki ruhsatlı sahalarda arama ve geliştirme sondajlarına devam edilmesi, bir taraftan da işletme tesisi kapsamında, yeni fabrika binaları yapılmıştır. 2012 yılına gelindiğinde çinko rezervi yaklaşık 313 milyon ton ve altın rezervi yaklaşık 50 bin ton olarak hesaplanmıştır. Hesaplanan altın % 80 verimle çalışan filatasyon tesisinde pirit madeni zenginleştirilerek liç metodu ile altın üretimi yapılmaktadır. Yapılan üretimde tonda rezerv başına ortalama % 1,5 oranında altın bulunmaktadır. Aylık ortalama 50-100 kg arasında altın üretimi yapılmaktadır. Bunun yanında gümüş üretimi de yapılmaktadır. Şirket genelinde toplam 400 kişi istihdam edilmektedir.

Gümüşhane il genelinde madencilik çeşitli dallarında faaliyet gösteren çok sayıda özel işletme, kuruluş ve kişiler de mevcuttur. Bu kuruluşların sayısı il genelinde toplamda 40 tane olup ilin merkezinde ve ilçelerinde işletim yapmaktadırlar. Küçük ölçekli bu işletmelerin faaliyet gösterdiği alanlar ve sigortalı çalışan sayısı aşağıda Tablo 1'de verilmiştir.

**Tablo 1. Gümüşhane’de küçük ölçekli kuruluşlar ve madencilik faaliyetleri**

Sıra No	Ruhsat Sahibi	İl-İlçesi-Köyü	Faaliyet Konusu	Sigortalı Çalışan Sayısı
1	Nurullohoğlu San. Tic. Ltd.Şti.	Kelkit Yenice Köyü	II. Grup Doğaltaş Ocağı (Kalker Mıdır Üretimi)	-
2	Şirantaş Mad.San.Tic.A.Ş.	Şiran Telme Köyü	Doğaltaş Mermer Ocağı	4
3	Cemal Güven	Gümüşhane Kırıklı Köyü	Doğaltaş Mermer Ocağı	-
4	Cemal Güven	Torul Kalecik Köyü	Doğaltaş Mermer Ocağı	-
5	Aşkale Çimento	Merkez İkisü Köyü	Doğaltaş Kalker Ocağı	-
6	En-Ez İnşaat Taah .Sn.Tic.Ltd.Şti	Kelkit Karşıyaka	Mermer Ocağı İşi Konkasör	-
7	Mehmet Altınparmak	Şiran Arıtaş Köyü	Doğaltaş Mermer Ocağı	-
8	Alpar Madencilik	Şiran Selimiye	Mermer Ocağı	-
9	Cemal Güven	Merkez Bahçeçik Köyü	Doğaltaş Mermer Ocağı	1
10	Cemal Güven	Kelkit Gödül Köyü	Doğaltaş Mermer Ocağı	15
11	Günay Grup	Köse Yuvacık Köyü	Doğaltaş (Kalker) Ocağı	-
12	Benlitaş İnş.Nak.Konk. İş.Tic.Ltd.Şti.	Merkez Akgedik Köyü	Doğaltaş (Kalker) Ocağı	2
13	Arazlar İnşaat San. Ltd.Şti.	Torul Harmancık	Doğaltaş (Kalker) Ocağı	1
14	Ramazan Balta	Şiran Ara Köyü	Doğaltaş (Kalker) Ocağı	1
15	D.S.İ.22 Bölge Müdürlüğü	Merkez Mescitli Köyü	Taşocağı	-
16	Erdal Dabağ	Merkez Demirkaynak	Taşocağı	3
17	Alfi Yapı	Merkez Çamlıköy	Feldispat ve Konkasör	-
18	Abdullah Alemdar	Merkez Mescitli Köyü	Taşocağı	5
19	Aydiner İnşaat	Torul Demirkapı Köyü	Taşocağı	-
20	Aşkale Çimento Sanayi	Merkez Yitirmez Köyü	Taşocağı	-
21	Aşkale İnşaat	Merkez Aşkale	Taşocağı	1
22	Zeki Araz Arazlar San. Tic. Ltd.Şti.	Torul Harmancık Köyü	Taşocağı Konkasör	1

<b>Sıra No</b>	<b>Ruhsat Sahibi</b>	<b>İl-İlçesi-Köyü</b>	<b>Faaliyet Konusu</b>	<b>Sigortalı Çalışan Sayısı</b>
23	Karatay Tic.	Kelkit Özen	Taşocağı	-
24	Aşkale Çimento Sanayi Tic. Ltd.Aşt.	Merkez Düğün yazı	Doğaltaş Kalker Ocağı	-
25	Aydiner İnşaat	Kürtün Demirciler	Taşocağı	12
26	Abdullah Alemdar	Şiran Gökçeler	Taşocağı	6
27	Alpar Mad.	Şiran Bahçeli	Mermer Ocağı	10
28	Muzaffer Kaygın	Kelkit Aştut	Taşocağı	13
29	Bileki Mad.	Merkez Sarginkaya	Mermer Ocağı	4
30	Özcansızoğulları İnş.	Şiran Çal	Taşocağı	12
31	D.S.İ.22 Bölge Müdürlüğü	Şiran Erenkaya Köyü	Taşocağı	-
32	Baydarlar Karisör İnş.İm.Ltd.Şti.	Merkez Mescitli Köyü	Doğaltaş (Kalker) Ocağı	2
33	Özkandazoğlu	Kürtün Günyüzü	Kalker Ocağı ve Konkasör	13
34	Murathanoğulları	Kelkit Özen	II. Grup Doğaltaş Ocağı	1
35	Nurulloğlu San. Tic. Ltd.Şti.	Kelkit Yenice Köyü	Kalker Ocağı ve Konkasör	-
36	D.S.İ.22 Bölge Müdürlüğü	Kelkit Çakırlar Köyü	Kalker Ocağı	-
37	İl Özel İdaresi	Gümüşhane Kale Köyü	Taş Ocağı ve Konkasör	2
38	Gümüşkale Kireç	Gümüşhane Kale Köyü	Kalker Ocağı	13
39	Gümüşhane Orman Ür.	Torul Gülaçar Köyü	Doğaltaş Kalker Ocağı	3
40	Akçakale İnş.Tic.Ltd.	Gümüşhane Tekke Beldesi	Kalker Ocağı	4



Madenlerin Gümüşhane ili ekonomisine katkısına bakıldığında, Gümüşhane’de geçmişte ve 1950’li yıllardan beri zaman zaman günümüze kadar işletilip, kapanmış olan altın, gümüş, barit, kurşun-çinko-bakır madenlerinin bugünkü mevcut teknoloji ile yeniden geliştirilip işletilmesi bölgede işsizliğin giderilmesine ve iç göçün azaltılması sağlar. Bu madenlerden özellikle Mastra Altın Madeni’nin işletmeye açılması ilin ekonomik gelişmesinde katkı vermiştir. Yatağın işletmeye alınması ile Koza Altın İşletmeleri A.Ş. sermayesinin bir kısmını rezerv geliştirme ve yeni altın rezervleri bulma amaçlı arama faaliyetleri için yine bu bölgede harcamaktadır. Mastra Altın Madeni işletme bünyesinde Gümüşhane yöresinden 313 kişiyi istihdam etmesinin yanısıra malzeme ve hizmet alımlarının bu yöreden yapılması ile ilin ekonomisine yılda yaklaşık 20 milyon TL’lik katkı sağlamaktadır. 2004 yılından bugüne kadar 100 milyon TL üzerinde bir harcama ile ilin ekonomisini canlı tutmuştur. Madenin ülke ekonomisine katkısı 1100 milyon TL ve kazandıracığı katma değer ise 4625 milyon TL’dir.

Yıldız Bakır Madencilik A.Ş.’nin halen Gümüşhane ili ekonomisine olan katkısı yaklaşık yıllık 2 milyon TL civarındadır. Midi–Karamustafa yöresinde cevher üretim ve flotasyon tesisinin faaliyete başlamasıyla yaklaşık şirketin yöre ekonomisine yapacağı katkı yıllık 15 milyon TL olarak beklenmektedir. Gümüşhane genelinde yaklaşık 700’den fazla kişiye iş istihdamı sağlayan küçük ölçekteki endüstriyel hammadde ve enerji hammaddesi ocakları da Gümüşhane ili ekonomisine küçümsenmeyecek ölçüde katkı sağlamaktadırlar.

Gümüşhane’de madenciliğin geleceğine bakıldığında, maden kanununda yapılan değişikliklerin getireceği kolaylıklar ve maden arama işletme teşvik yasası ile ulusal, yerli şirketlerin ve halkın madenciliğe yönelmesinin sağlanmasıyla birlikte yakın gelecekte madencilik faaliyet alanlarının Türkiye genelinde beklendiği gibi Gümüşhane ilinde de genişleyeceği beklenmektedir. Dünyada ve Türkiye’de gelişen teknoloji, çevre duyarlılığı, maden işletmeleri için hazırlanan ÇED raporlarında verilen taahhütname ve sıkı olarak uygulanan yaptırımlar sayesinde artık bir bölgede madencilik faaliyetleri tamamlandıktan sonra eskiden olduğu gibi şirketler kendilerine ait araç ve ekipmanları toplayıp çıkardıkları maden atıklarını geride bırakıp gidemeyeceklerdir.

**Gümüşhane ilinde madenciliğin gelecekte başarılı şekilde gelişebilmesi için yapılması gerekenler aşağıdaki gibi sıralanabilir:**

- Maden arama risk sermayesinin artırılması ve teşvik kapsamının özellikle madencilik sektörü için yeniden düzenlenmesi (Bu, büyük yatırımcıların dikkatinin çekilmesine sebep olacaktır).
- Gümüşhane'deki maden potansiyelinin daha olarak ortaya konması ve iç-dış basın kuruluşlarıyla paylaşılması.
- Madencilik ile ilgili önemli kongre, sempozyum ve fuarların Gümüşhane'de yapılmasının sağlanması.
- Gümüşhanede altın ve gümüş işleme atölyelerinin oluşturularak eskiden olduğu gibi geleneksel el sanatlarının yörede yaygınlaştırılması.
- Maden işleme projeleri oluşturularak Avrupa fonundan yararlanılması.
- Maden müzesi açılarak Türkiye çapında tanıtımının yapılması.
- Eski gümüş madenlerinin rehabilitasyonu yapılarak turizme açılması.

Genelde madencilik sorunları ve bu sorunların Gümüşhane'deki madenlere olan etkisini ele alınacak olursa; günümüzde madencilik sektörünün ana problemi sektöre yeni sermaye girişinin, dolayısı ile yeni yatırımların olmayışıdır. Bunun nedeni madencilikte yatırım güvencesinin ortadan kalkmış olmasında yatmaktadır. Bu sektörün diğer sektörlere göre, devlet hakkı, belediye hissesi vb. isimler altında yüzde 15 daha fazla vergi ödemeye mahkum bırakılmış olması, maden kanunu ile verilen izinlerin diğer bakanlıklar tarafından çıkarılmış kanun ve yönetmeliklerle engellenmesi, yatırımlara uygulanan aşırı bürokrasi, madencinin ruhsat güvencesinin olmayışı, toplam maden alanlarının yaklaşık % 85'inin kamunun elinde bulunması, sermayenin bu alana girmesini engellemektedir.

**Özetle madenciliğimizdeki sorunlar ve bu sorunlara getirilebilecek çözüm önerileri aşağıdaki gibi sıralanabilir:**

- Etkin bir madencilik kanunu ile arama faaliyetlerinin önünün açılması gereklidir. Aramalarla ilgili etkin yasal ve yönetsel yapıların hızla tesisi ve çağdaş teknolojilerin kullanıldığı arama faaliyetlerinin, kamu denetiminde ve mutlaka rasyonel bir stratejik plan çerçevesinde yürütülmesi gerekmektedir.
- Madencilik sektörünün alt sektörlerinde üretim arttırılmalıdır. Ancak, söz konusu üretimin hedefi dış satım değil, ülke sanayi sektörleri olmalıdır.

- Madencilik sektörünün kalkınmadaki kritik önemi, fazla miktarlarda üretilip yurt dışına satılarak döviz elde edilmesinde değil, ancak, yerli sanayiye düşük maliyette ve kaliteli girdi sağlamasındadır. Bu çerçevede, madencilik sektörünün planlanmasında ülke sanayi sektörleri ile entegrasyon ön planda tutulmalıdır.
- Türkiye’de maden aramacılığına harcanan risk sermayenin artırılması.
- Büyük sermayeyi madencilığe çekecek yatırım ortamının yaratılması.
- Madencilğin geçici bir faaliyet olmasına rağmen kalıcı faaliyetler ile aynı sınıfta değerlendirilmesi.
- Madencilik bulunduğu yerde yapılmalıdır. Ancak tarım alanlarında, mera alanlarında vb alanlarda diğer bakanlıkların düzenleyici olmaktan daha çok yasaklayıcı nitelikte olması maden kanunu işlemez hale getirmiştir.
- Yatırım süresince yatırımcının değişik bakanlıklardan ve kuruluşlardan alması gereken izinlerin bir elden alınması sağlanmalı ve izin sürecinin kısaltılması gerekmektedir.
- Yatırım öncesi alınan izinlerin üretime geçildikten sonra dava konusu yapılabilmesi yatırım ortamını bozmakta ve yatırımların ara vermesine sebep olabilmektedir. Bu maksatla ihtisas mahkemelerinin kurulması madencilik ile ilgili davalara bu mahkemelerin bakması.
- Alt yapı hizmetlerini (yol, su, elektrik vs) maden şirketleri kendileri yapmak zorundadır. Bu yatırımcıya çok büyük bir külfet getirmektedir. Diğer sanayi dallarına yatırım yapan şirketler organize sanayi bölgelerinde kolayca alt yapı hizmetleri yatırımlarını yapabilmektedirler. Bu konuda gerekli destekleme imkanlarının geliştirilmesi
- Maden işletmeleri için işyeri açma ve çalışma belgesi yetkisini enerji ve tabii kaynaklar bakanlığı tarafından verilmesi çok daha uygun olacaktır.
- Sanayinin ihtiyacı olan ucuz enerji üretiminin sağlanması ve bu enerjinin sürekli ve güvenilir olması bakımından, yerli maden kaynaklarımızın kullanılması kaçınılmaz bir gerekliliktir.
- Elektrik enerjisi arz-talep dengesinin sorunsuz sürdürülebilmesi için, ulusal maden kaynaklarımıza öncelik veren, akılcı bir enerji politikası zaman kaybedilmeden oluşturulmalıdır.
- Madencilik sektöründe aramadan uç ürüne kadar her aşamada ileri teknoloji kullanımı amaçlanmalıdır.

- Üretim ve kaynak performansının ve yeni ürünlerin elde edilmesine yönelik olarak yeni gelişen teknolojilerin kullanımı, bu sektörün ülke kalkınmasına katkısı bakımından kritik önemdedir. Bu nedenle sektörde yüksek teknoloji kullanımı ve üretilmesine yönelik araştırma-geliştirme çalışmalarına öncelik verilmelidir. İleri üretim teknolojilerinin geliştirilmesi ve kullanımı, daha temiz ve daha etkin madencilik süreç ve ürünlerinin temini bakımından önkoşuldur.
- Gelişmiş teknoloji kullanımı ve yeni madencilik teknolojilerinin geliştirilmesi, sektöre önemli katkılar yapacak yeni fırsatlar yaratacaktır. Bu çerçevede söz konusu teknolojilere uyum sağlayacak ve bunları kullanabilecek iyi eğitilmiş işgücünün varlığı önemlidir.
- Ülke madencilik sektörünün en önemli bir diğer problemi de gerek kamu gerekse özel kuruluşlardaki yönetsel yapıların verimsizliğidir. Bu yapıların verimliliğine yönelik çalışmalar, madencilik sektörünün gelişimi bakımından son derece önemlidir. Söz konusu yapılarda hesap verilebilirlik ve şeffaflık mutlaka sağlanmalıdır.
- Sektörde pazar araştırması kavramı gelişmemiştir. Bu konunun kapsamlı bir çerçevede yeniden ele alınması, gerek mevcut gerekse gelişen pazarların yakından takip edilerek değişikliklere uygun stratejilerin belirlenmesi gerekmektedir.
- Çevre faktörü göz ardı edilerek madencilik faaliyetlerinin yürütülmesi, içinde bulunduğumuz yüzyılda mümkün değildir. Sürdürülebilir kalkınma kavramı içerisinde ya madencilik ya çevre dayatması bulunmamaktadır. Madenciliğin çevreye etkilerini yadsımak mümkün değildir. Ancak, madencilik sektöründe, çevre dostu teknoloji ve yöntemlerin kullanılması, madencilik süreçlerinde ve sonrasında çevrenin korunmasına veya yenilenmesine yönelik önlemlerin alınması, sektörün gelişimini engellemeyecek, aksine genel anlamda sektörün gelişimine yönelik katkıyı yapacaktır.
- Madencilik sektöründe, toplumu eğitime ve bilgilendirme gereksinimi hızla artmıştır. Madencilik sektörünün ülke kalkınması ve toplumların gelişmesindeki önemi konusunda kamuoyu bilgilendirilmelidir. Toplumun, bir istihdam alanı ve gelir kaynağı olarak madenciliğin önemi hakkında eğitilmesi, sektörün gelişmesi bakımından son derece önemlidir.
- Madencilik sektörünün her alanında, şeffaflık sağlanmalıdır. Sektörde bilgi akışı sağlanmalı, alınan kararlardan toplumun her kesimi bilgilendirilmelidir.
- Yerel halkın onayını almamış hiçbir ekonomik girişimin ülkeye yarar getirmesi beklenemez. Madencilik sektörüne ilişkin alınacak kararlarda ilgili yöre halkının da katılımı sağlanmalıdır.

▪ Toplumsal, ekonomik ve çevresel açıdan sürdürülebilir bir madencilik sektörünün gelişimi; devlet, sektörde faaliyet gösteren kurum ve kuruluşlar ile demokratik kitle örgütleri ve sivil toplum örgütlerinin yapıcı işbirliği ile mümkündür. Sonuç olarak madencilikle ilgili temel yaklaşım, ülkemiz maden kaynaklarını üretmek, üretilen bu kaynaklarımızı ülkemiz sanayisine rekabet edebilir koşullarda hammadde olarak sunmak ve üretilen hammadde olarak ihraç ettiğimiz maden kaynaklarımızın kullanıldığı kendi sanayimizi kurmak; böylece ülkemizi hammadde üretilen bir kaynak ülkesi olmaktan çıkarıp, sanayi ile entegre olmuş, dünya pazarlarında katma değeri yüksek, uç ürünlerde söz sahibi bir ülke konumuna getirmek ana hedef olmalıdır.

Çok eski tarihlerden beri bilinen ve işletilen Gümüşhane maden ocakları, Osmanlı Devleti'nin klâsik döneminde, o zamanki devlet bütçesine önemli katkılar sağlamaktaydı. Modern teknoloji ile buradaki kaynakların ortaya çıkartılması ve işletilmesi ülke ekonomisine büyük katkı sağlayabileceği gibi, bölgenin sosyal ve ekonomik yapısını da değiştireceği muhakkaktır.

# GÜMÜŞHANE İLİNİN

## MADENCİLİK POTANSİYELİ BAKIMINDAN SWOT ANALİZİ

### 1-Güçlü Yönleri

- Geçmişteki madenlerin bugünkü mevcut teknoloji ile İl genelinde yeniden geliştirilip işletilmesi bölgedeki işsizliğin giderilmesine ve iç göçün azaltılması sağlar.
- Gümüşhane’de madencilik faaliyetlerinin artırılmasıyla gelecekte İl’e katkısına bakıldığında; maden arama işletme teşvik yasası ile ulusal, yerli şirketler ve halkın madenciliğe yönelmesine teşvik edilecektir.
- Çeşitli madenler bakımından zengin olan Gümüşhane İli bu avantajından dolayı ileride madencilikle ilgili yapılacak olan kongre, sempozyum ve fuarlara ev sahipliği yapabilecek konuma sahip olabilecek.
- Gümüşhane ilindebulunan sanayi işletmelerinin 2012 yılı Sanayi Bakanlığının verilerine göre sektörel dağılımına bakıldığında, ilk sırada% 40’lık dilimle gıda ürünleri imalatı, ikinci sırada % 21’lik dilimle madencilik ve taş ocakçılığı, üçüncü kısmı ise % 16’lık dilimle diğer metalik olmayan mineral ürünlerinin imalatı ve son kısım % 4 Mobilya imalatı, % 4 fabrikasyon metal ürünleri imalatı (Makine teçhizatı hariç), % 4 kimyasalların ve kimyasal ürünlerin imalatı, % 4 metal cevherleri madenciliği, % 3 elektrik, gaz, buhar ve havalandırma sistemi üretim ve dağıtımı, % 3 ağaç ve mantar ürünleri imalatı (Mobilya hariç ), %1 kok kömürü ve rafine edilmiş petrol ürünleri imalatı, % 1 başka yerde sınıflandırılmamış makine ve ekipman imalatı gelmektedir. Bu verilere göre il genelinde madencilik faaliyetleri % 42’lik kısmı (% 21’lik dilimle madencilik ve taş ocakçılığı, % 16’lık dilimle diğer metalik olmayan mineral ürünlerinin imalatı, % 4 metal cevherleri madenciliği, %1 kok kömürü ve rafine edilmiş petrol ürünleri imalatı) oluşturmaktadır.
- İl sanayisinin geleceği için en önde gelen sektör arasında madencilik, mermer ve taş ocakları gibi işletmeler gelmektedir.
- Şehir değerli ve çeşitli madenler bakımından Karadeniz Bölgesinde önemli bir potansiyele sahiptir.
- Etrafındaki büyük şehirlere yakınlığından dolayı hava limanı, liman ve demir yolu gibi ulaşım alternatifleri kolay olduğundan madencilik ürünlerinin dünya pazarlarına ucuz şekilde ve kolaylıkla ulaştırılması açısından önemliavantajlar sağlamaktadır.

## **2- Zayıf Yönleri**

- Madencilik faaliyetleri bakımından gelişmiş teknoloji kullanımı ve yeni madencilik teknolojisinin geliştirilmesi için İl genelinde bu anlamda iyi eğitilmiş iş gücünün yetersiz olması.
- Dünya genelindeki madencilik çalışmalarında olduğu gibi Gümüşhane'deki madencilik çalışmaları sırasında ve sonrasında da çevreye verdiği olumsuz etkiler göz ardı edilemez. Bu olumsuzlukları ortadan kaldırmak için çevre dostu teknoloji ve yöntemler kullanmak, madencilik sürecinde ve sonrasında çevresin korunması yenilenmesine yönelik önlemler alınmasını sallanılmalıdır.
- İl genelinde faaliyet halinde olan maden işletmelerinin faaliyetlerini yürütmek için yol, su ve elektrik ihtiyaçlarını karşılamaları gerek. Şehrin dağlık ve engebelik olmasından dolayı bu üç ana ihtiyacı karşılamasında maliyetin artmasına neden olmaktadır. Maliyetteki bu artış yeni yatırımcıların bölge için yatırım yapmaktan kaçınmalarına neden olmaktadır.
- Nüfusun az ve madencilik faaliyetlerinin yürütülmesi için kalifiye eleman ihtiyacının il sınırları içinden karşılanamamaktadır. Bunu için il dışından işçi istihdam edilmektedir. İstihdam edilen bu işçilerin elde ettikleri kazançları il sınırlarında yaşamlarını devam ettirebilmesi için yeterli gelmemektedir.
- Kira vb temel gider maliyetlerinin yüksek olması dışardan şehre çalışma amaçlı gelinmesindeki önemli bir negatif özelliktir.

## **3- Fırsatlar**

- Madencilik ürünlerinin fiyatlarındaki artış eğilimi hızlanarak devam ettiğinden, bu durum sektörde sermaye birikiminin artmasına ve daha güçlü firmaların ortaya çıkarak il genelinde yatırımların artmasına neden olacaktır.
- Ülkelerin kalkınma ve ekonomisinin gelişmesinde önemli yer alan madencilik faaliyetlerinin il sınırları içinde aktif olarak faaliyet göstermektedirler.
- İlde maden işletme alanlarının artmasıyla başta ülke ve il genelinde işsizlik sayısında azalma olacaktır.
- Madenciliğin kalkınmanın önemli bir lokomotif olduğu anlayışıyla devlet tarafından teşvik edilmesi ve karşılaştığı güçlüklerin giderilmesi idaresi Gümüşhane Madenciliği için de önemli bir fırsattır.

#### **4- Tehditler**

- Madencilik alanında çalışmak için dışardan gelecek işçiler şehrin nüfusundaki artışına neden olacaktır. Nüfustaki bu artış barınma ihtiyacı doğuracaktır. Şehir coğrafi özellikleri dikkate alındığında, barınma ihtiyacını gidermeye yönelik çalışmalar çarpık kentleşmenin oluşmasına sebep olabilir.
- Sektöre giriş için ilk yatırım maliyetlerinin yüksek olmasından kaynaklı olarak il genelinde madencilik yatırımlarından kaçınılmaktadır.
- İl genelinde madencilik çalışmalarına son 10 yıldır daha fazla ağırlık ve önem verilmiştir. Bundan dolayı madencilik faaliyetleri bölgede henüz son teknolojiyle üretime geçmemiştir. Teknolojiyi geriden takip etmesi sonucunda il genelinde insan, hayvan, tarım ve hava kirliliğine yol açma riskini taşımaktadır.
- Bölgede madencilik bakımından yetişmemiş kalifiye eleman eksikliği nedeniyle çevre dostu, teknoloji ve yöntemlerin bilinçsiz kullanımı riski bulunmaktadır.



## KAYNAKLAR

Akpınar, İ., (2010), 'Gümüşhane İlinde Madencilik Faaliyetleri', *İl Oluşumunda 85. Yılında Gümüşhane Tarihi Ve Ekonomisi Sempozyumu*, GÜ, Mühendislik Fakültesi, Jeoloji Mühendisliği Bölümü, Gümüşhane.

Barit Maden Türk A.Ş., (1996), *Midi (Gümüşhane-Karamustafa) Madeni'nin jeolojisi Raporu*, Gümüşhane.

Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, (2012), *81 İilde Durum Raporu*, Sanayi Genel Müdürlüğü.

Dandria, I., (1940), Gümüşhane Kurşun Yatağı Hakkında Muhtıra: MTA Rap., 999 (yayımlanmamış), Ankara.

MTA, 2009., Türkiye Yeraltı Kaynakları (İllere Göre), *Yer Bilimleri ve Kültür Serisi 5*, Ankara.

[www.tuik.gov.tr](http://www.tuik.gov.tr). TÜGK raporları, 2003-2009

[www.TMMOB](http://www.TMMOB), *Maden Müh.Odası Yayınları*







# GÜMÜŞHANE TARİHİ VE TARİHİ DURUMUNUN ANALİZİ

*Gümüşhane Üniversitesi Edebiyat Fakültesi*

*Tarih Bölümü*

*Doç. Dr. Bayram NAZIR*

*Yrd. Doç. Dr. Kemal SAYLAN*

Gümüşhane tarihinin durum analizini yaparken öncelikle bu yörenin tarihini ortaya koymak ve tarihi hakkında bilgi vermek daha doğru olacaktır. Çalışmamızın ilk bölümünde Gümüşhane yöresinin tarih öncesi çağlardan itibaren Cumhuriyet tarihine kadar geçen zaman dilimindeki tarihi süreçlerini ele alacağız. İkinci bölümde yöredeki tarihi geçmişin günümüz Gümüşhane şehrine ne gibi avantajlar ve fırsatlar sunduğunu ya da ne gibi dezavantajlar ve tehditler oluşturduğunu ifade etmeye çalışacağız.

## **1. Tarih Öncesi Çağlarda Gümüşhane Yöresi**

Gümüşhane ve çevresinde, bölgenin Tarih öncesi Çağları ile ilgili bilgiler oldukça sınırlıdır. Yörenin tarih öncesi çağları Geç Kalkolitik Çağ ile başlar. Köse-Kelkit ve Şiran'da yapılan arkeolojik araştırmalarda, bölgede Geç Kalkolitik Çağ'ın yaşandığına dair kanıtlar bulunmuştur. Bölgede yapılan çalışmalarda Kelkit'teki Han Deresi Mevkiinde, Köse'nin Altıntaş köyü Kilise Tepe ve İvcikler Tepesi yerleşmelerinde Geç Kalkolitik Çağ keramiklerini tanımlamıştır. Gümüşhane'nin güneyindeki Han Deresi Örenşar3-4/Köse, Hamza Tepe Höyük/Köse, Çengiler Tepe/Kelkit, Taşlık 1-2/Şiran, Karahöyük/Şiran yerleşmelerinde yapılan arkeolojik yüzey araştırmaları ise yoğun bir Erken Tunç Çağı kültürünün yaşandığını ortaya koymaktadır. Könger Höyük/Şiran, Telme/Şiran, Kaletepe Höyük/Şiran'da yapılan arkeolojik yüzey araştırmaları da buraların Eski Tunç Çağına ait diğer yerleşmeler olduğunu göstermektedir. Gümüşhane yöresinin Erken Demir Çağ'a geçişi Doğu ve Kuzeydoğu Anadolu'da olduğu gibi tartışmalıdır. Bölgede yapılan arkeolojik yüzey çalışmalarında tanımlanan 27 höyüğün 21'inde Demir Çağ'ın yaşandığı görülmektedir.



## 2. Eski Çağ'da Gümüşhane Yöresi

Anadolu'ya Fırat-Erzincan ya da Kelkit üzerinden giren Pers orduları M.Ö.550 yıllarına doğru Med hâkimiyetine son verip İran yaylasından Anadolu'da Kızılırmak'a kadar uzanan coğrafyada Pers Krallığı'nı kurduktan sonra Anadolu'yu satraplıklara bölerek yönettiler. Pers hakimiyeti döneminde Gümüşhane ve çevresi Doğu Karadeniz Satraplığı içinde yer aldı. Bu satraplık sınırlarında Moskhiler, Tibarenler, Makronlar, Mossyoiklar ve Marsalar gibi halklar yaşamaktaydı. Bu halklardan Makronlar'ın Gümüşhane yöresinde yaşadıkları kabul edilmektedir.

Perslerin tarih sahnesinden çekilmeleriyle birlikte Pers İmparatorluğu'nun satraplarından Mithridates Karadeniz Kapadokyasında M.Ö. 302/301 tarihlerinde bağımsızlığını ilan ederek Pontos Krallığı'nı kurdu. Gümüşhane yöresinin Pontos Krallığı sınırları içerisine katılması ise M.Ö. 185 yılında oldu.

Romalıların M.Ö. 129 yıllarında hemen hemen bütün Anadolu'ya hakim olmalarıyla birlikte Pontos krallığıyla uzun yıllar sürecek Pontos-Roma mücadelesi başlamıştır. Bu dönemde iki taraf arasındaki mücadelede geçiş noktası üzerinde bulunan Satalaönemli bağlantı noktalarından birini oluşturdu. Uzun süren mücadeleler sonucu Roma orduları Pontos ordusunu Kelkit Irmağı kenarında yenmeyi başardı. Roma ordularının bu zaferinden sonra Roma imparatoru savaşlarda gösterdiği başarılarından dolayı Pontos, Kolhis, Armenia Minor ve Trapezos'u Galatyalı Deiotaros'a verdi. Böylece Gümüşhane ve çevresi de Deiotaros'un idaresinde Roma imparatorluğuna bağlandı.

Roma imparatorluğu Anadolu'yu tamamen ele geçirdikten sonra Anadolu'da birçok eyalet kurdu. M.Ö. 64 yılında kurulan Bithinya-Pontos Eyaleti de Anadolu'da kurulan eyaletlerden biriydi. Gümüşhane yöresi bu eyalet sınırları içinde yer aldı. Bu dönemde Trabzon'a ulaşan karayolunun önemli bir güzergâhını oluşturması nedeniyle Kelkit Vadisi üzerinden gelebilecek Parth saldırılarına karşı tampon bölgeler oluşturuldu. Gümüşhane yöresi de muhtemelen Parth saldırılarına karşı bir tampon bölge olarak kullanıldı. Ayrıca Romalılar, Parthlara karşı yapacağı mücadele için büyük miktarda askeri güce gereksinim duyduğu için yerlilerden oluşturulan legionlar kurmaya başladı. Büyük bir varlığa ulaşan 52 legion askerini yerleştirmek için yeni kentler inşa edildi. Büyük olasılıkla da Satala askeri garnizonunun temelleri bu dönemlerde atıldı. Böylece Gümüşhane ve çevresi Anadolu'nun kuzeydoğusunda çok önemli bir askeri garnizon olma görevini üstlendi.

M.S. 69–79 tarihlerinde gerçekleştirilen imar faaliyetleri içerisinde Roma'nın deniz üssü olan Trabzon ile Satala arasında son derece önemli bir yol yapıldı. Böylece Kelkit ve Çoruh vadisi ile Trabzon arasında bağlantı sağlanmış oldu. Bundan sonra Doğu Karadeniz'de ve Kafkaslar'da gerçekleştirilecek bütün operasyonlar için Satala önemli bir koordinasyon merkezi haline geldi. Roma İmparatorluğu'nun Parthlarla olan mücadelesi Parthlar'ın ortadan kaldırılıp yerlerine Sasani Devleti'nin kurulmasına kadar devam etti. M.S. 252 yılındaki sefer sonucunda Sasaniler Anadolu'daki birçok kale ve kentlerle birlikte Satala'yı da ele geçirdi.

M.S. 395'de Roma İmparatorluğu ikiye ayrılınca Gümüşhane ve çevresi Doğu Roma (Bizans) sınırları içerisinde kaldı. Sasaniler de Bizans'ın doğudaki en önemli rakibi olmaya devam ettiler. Nihayet Anadolu'nun doğusu ve kuzeydoğusu üzerine devam eden Bizans-Sasani mücadeleleri iki devleti Satala önlerinde kıyasıya bir savaşa sürüklemiştir. Satala önlerinde göğüs göğüse devam eden mücadelelerden sonra Sasaniler geri çekilmek zorunda kalmışlardır.

Gümüşhane yöresi Bizans-Sasani ilişkilerinde uzun süre tıpkı Roma-Parth ilişkilerinde olduğu gibi önemli bir askeri karargâh olma özelliğini devam ettirmiştir. Bölge, bu mücadeleler sırasında İran saldırılarından oldukça etkilenmiştir. İmparator Herakleios döneminde, İran saldırılarına karşı önlemler almak amacıyla Anadolu topraklarında dört thema kurulmuştur. Bu dönemde Gümüşhane yöresi ilk kurulduğunda Armeniakon, daha sonra da merkezi Trabzon olan Khaldia Thema'sı içerisinde yer almıştır.

### **3. Gümüşhane Yöresinin Türkler Tarafından Fethi**

VII. yüzyıl sonları ile VIII. yüzyıl başlarında Müslüman Araplar yöreye akınlar yapmaya başlayınca yöre Müslümanlarla Bizanslılar arasında birkaç kez el değiştirdi. Tuğrul Bey döneminde Selçuklularla Bizanslılar arasında 18 Eylül 1048 tarihinde yapılan Pasinler Savaşı'ndan sonra Gümüşhane çevresi geçici de olsa Selçukluların eline geçti. Malazgirt Savaşı'nın ardından Erzincan yöresine hâkim olan Emir Mengüçik Gazi, Gümüşhane dolaylarını zapt ederek Erzincan imaretine bağladı.

1120 tarihinde Mengüçik Emiri İshak Trabzon Rumları ile ittifak ederek kayınpederi Danişmendli Melik Gazi ve Artuklu ittifakına karşı Gümüşhane'ye bağlı Şiran bölgesinde yaptığı savaşı kaybetti. Bu savaşta Mengüçikler ile birlikte Gabras'ın ordusu tamamıyla imha edildi.

1228 tarihinde Gümüşhane yöresi Trabzon'un kuşatılması sırasında Harşit vadisinden geçerek Maçka'ya kadar ilerleyen Anadolu Selçuklu hükümdarı II. Gıyaseddin Keyhusrev ve Atabegi Mubarizeddin Er-Tokuş kumandasındaki kuvvetler tarafından ele geçirildi.

Moğol istilasından sonra Anadolu'nun birçok yeri gibi Gümüşhane yöresi de İlhanlıların hakimiyeti altına girdi. İlhanlıların saltanat kavgasına düşerek kuvvetlerini kaybettikleri sırada ise Gümüşhane Celayirlilerin idaresine geçti. Yöre, daha sonra XIV. yüzyılın ilk yarısında merkezi önceleri Sivas daha sonra kayseri olan Eretnaoğullarının hâkimiyetini tanıdı. Ardından Kadı Burhaneddin, Akkoyunlular, Karakoyunlular arasında el değiştirdi. Zaman zaman da Trabzon Rum Devleti'nin idaresine girdi. Fatih Sultan Mehmed'in Trabzon'u fethederek Trabzon Rum İmparatorluğu'na son vermesi üzerine de yöre Osmanlı topraklarına katıldı.

Osmanlılar, Trabzon'u fethetmiş olmalarına rağmen, Torul ve Gümüşhane'nin aşağı kısmına dokunmamışlardı. Burası, Komnenler'in akrabası olan Gürcü Kabazitenler'in elinde kaldı. Vaktiyle Bizans'ın muhafız askerleri Abhazlı savaşçı ailelerin torunları olan Kabazitenler daha XV. yüzyılın başlarında Torul deresinde yaşıyor ve soygunculukla geçinen bir aile hükümranlılığı sürdürüyorlardı. Torul yöresinde hüküm süren Kabazitenler'in yöreden geçen tüccar ve yolculara saldırarak onları soyması ve mallarını yağlamayası üzerine şehzade Bayezid'in Sivas'ta av sırasında kendisine iletilen bu tür bir şikayeti babası Fatih'e bildirmesiyle, Torul'un alınmasına izin verildi. İbni Kemal'in kaydına göre, Fatih'in "*Torul hisarının üzerine doğrul var*" emri üzerine bölgedeki Cenehah, Torul ve Cezre kaleleri Rakkas Sinan Bey tarafından alınarak Osmanlı sınırları Trabzon'dan Gümüşhane merkezine kadar genişletilmiş oldu.



1467’de Gümüşhane yöresi Akkoyunlular tarafından ele geçirildiyse de 1473 yılında Fatih Sultan Mehmed’in Otlukbeli Savaşı’nda Uzun Hasan’ı yenilgiye uğratmasıyla Akkoyunlu hâkimiyeti son buldu. Bu tarihten sonra 1514 senesinde Gümüşhane yöresi kesin olarak Osmanlı hâkimiyetine girdi ve yıkılıncaya kadar Osmanlı idari ve mülki yapısındaki yerini aldı.

#### **4. Osmanlı Devleti Döneminde Gümüşhane**

Yöre Osmanlı yönetimine geçtikten sonra 1485-1486 ve 1516-1518 tarihlerinde bölgenin tahrirleri çıkarıldı. Yavuz Sultan Selim’in valiliği döneminde Safevilerin katliamlarından kurtulmak için Doğu Anadolu’dan kaçan Akkoyunlular ve Akkoyunlu ittifakına dâhil boylara mensup Türkmen boylarından Akkoyunlu Padişahı Murathan’ın soyundan gelen Murathanoğulları Gümüşhane yöresine yerleştirilerek buralar kendilerine tımar olarak verildi. Kanuni Sultan Süleyman’ın gümüş madenlerinin bulunduğu Gümüşhane yöresinin imarını emretmesi üzerine burada birçok ev ve Süleymaniye Camii yapıldı. Daha sonraki dönemlerde yöredeki gümüş ocakları açılarak tekrar gümüş madeni işlenmeye başlandı.

Osmanlı Devleti’nin klasik döneminde yapılan idari ve mülki düzenlemelerden Gümüşhane ve yöresi de etkilendi. 1520 tarihinde Gümüşhane, Torul ve Kürtün Trabzon’a bağlanırken Şiran, Şebinkarahisar’a, Kovans ve Yağmurdere Bayburt’a bağlandı. Kelkit de “*Kelkit-Sadak Nahiyesi*” adıyla Bayburt’un kazası oldu. Ancak Kelkit daha sonra 1535 tarihinde Erzurum Beylerbeyliği’nin kurulmasının ardından Erzurum “*Paşa Sancağı*”na bağlanmıştır.

XVI. yüzyılın ilk yarısı boyunca Şebinkarahisar’a bağlı olan Şiran ise XVII. yüzyıldan sonra değişik zamanlarda zaman zaman Erzurum Vilayeti’nin Erzincan Sancağı’na zaman zaman da Trabzon Vilayeti’nin Gümüşhane Sancağı’na bağlanmıştır. Şiran’ın bazen de Kelkit Nahiyesi ile birlikte kaza yapıldığı görülmektedir.

XVI. yüzyılın ortalarında doğuda yeni bir yapılanma içerisinde harap yerlerin imarına özen gösterilmesiyle birlikte Gümüşhane’de de madenlerin daha iyi işletilmesi için maden yataklarına yakın mevkilerde yeni yerleşim birimleri tesis edildi. Böylelikle zaman içerisinde farklı bir çehre kazanan Gümüşhane, muhtemelen XVII. yüzyılda Torul ile birleştirilerek kaza haline getirildi.

XIX. yüzyılda ülkenin ulaşım şebekesi ve dış ticaret yollarının değişmesi idari bölünmeyi ister istemez etkiledi. Tirebolu ve çevresinde eşkıyalık faaliyetlerinin artması üzerine buradaki eşkıyalık hareketlerinin Gümüşhane madenlerindeki üretimini ve güvenliğini yakından ilgilendirdiği için Tirebolu ve çevresi 1804 yılında idari yönden Gümüşhane'ye bağlandı.

Gümüşhane Emini, buranın idaresini yürütmek üzere buraya bir voyvoda atadı. Tirebolu çevresindeki maden ocakları Gümüşhane için önemliydi. Fakat burasının “nizali” bir kaza durumunda olması, derebeyler arasındaki kavgaların eksik olmaması yönetimde zorluklar doğuruyordu. Bunun üzerine Tirebolu kazası, kömür ve kömürcü ihtiyacını eskisi gibi karşılamak kaydıyla bir aylık idari bağımlılıktan sonra Gümüşhane Sancağı'ndan alınarak Trabzon Sancağı'na bağlandı.

Gümüşhane XIX. yüzyılın ilk yarısında yani 1840 yılında Trabzon'a bağlıdır ve Trabzon'un kudretli valilerinden Osman Paşa'nın divanında Gümüşhane'nin adı “*Emanet-i Gümüşhane*” şeklinde zikredilmektedir. Bu dönemde Gümüşhane Sancağı, Gümüşhane, Kovans, Kelkit, Aşağı Kürtün, Yukarı Kürtün, Milas ve Maçka kazalarından oluşmaktadır. 1849 tarihli nüfus ve yoklama defterinde ise Gümüşhane Sancağı'nın, Kelkit, Koğans, Maçka ve Milas olmak üzere toplam 5 kazası vardır. Santa, Alansa, Niv, Gezge, Harşit, Aşağı Kürtün, Yukarı Kürtün, Özmesahor ve Yağmurdere de Gümüşhane Sancağı'na bağlı olan nahiyelerdir. Bu defterde Gümüşhane Sancağı “*kaza-i nefis-i Gümüşhane nam-ı diğer Torul*” adıyla ifade edilmektedir.

Tanzimat'tan sonra 1867'de Vilayet Nizamnamesi'yle birlikte taşra idaresinde birçok yenilik yapılmıştır. Bu nizamnamenin yayınlanmasından sonra 1869 tarihinde Şiran, Kelkit Kazası'na bağlı bir nahiye haline getirilmiştir. Bu değişiklikte birlikte Gümüşhane 4 nahiyesi (Kovans, Yağmurdere, Kürtün ve Şiran), 2 kazası (Torul ve Kelkit) bulunan bir sancak olmuştur. Ancak 1 yıl sonra Şiran tekrar kaza haline getirilince sancağın kaza sayısı 3'e çıkmıştır.

1871 tarihinde İrade-i Umumiye-i Vilayet Nizamnamesi'nin yayınlanmasıyla birlikte Gümüşhane Sancağı'nın mülki yapısında da değişikliğe gidilmiştir. 1878 tarihinde savaştan sonra Kelkit ve Şiran kazaları yeni oluşturulan Bayburt Sancağı'na ilhak ettirilerek oradan idareleri sağlanmıştır. Ancak 1880 tarihli Trabzon Vilayet Salnamesi'ne bakıldığında bu durumun uzun sürmediği ve Kelkit ve Şiran kazalarının yeniden Gümüşhane Sancağı'na bağlandığı görülmektedir. 1881 tarihinde Gümüşhane'den ayrılan Kelkit ve Şiran kazaları kısa bir süre sonra yine Gümüşhane'ye bağlanmıştır. Bu tarihten Cumhuriyetin ilanına kadar da idari ve mülki yapısında herhangi bir değişiklik yaşanmamıştır.

## **5. Cumhuriyet Döneminde Gümüşhane**

Cumhuriyetin ilanından sonra Gümüşhane 20 Nisan 1924 günü toplanan TBMM'nin 2. celsesindeki görüşmelerin 6. faslında bulan "*Mevaddı Müteferrika-i Vilayat*" başlıklı görüşmelerde kabul edilen 491 Sayılı Kanunun "*Türkiye, coğrafi vaziyet ve iktisadi münasebet noktai nazarından vilâyetlere, vilâyetler kazalara, kazalar nahiyelere münkasemdir ve nahiyelerde kasaba ve köylerden tereküp eder*" içerikli 89. maddesinin kabul edilmesiyle kazalarıyla birlikte il yapılmıştır. İl olduktan sonra ise Gümüşhane'nin ilk valiliğini Ahmet Dursun Evrendilek yapmıştır.

## 6. Gümüşhane Tarihi Ve Tarihi Durumuna Dair Swot Analizi

Yukarıda açıklamaya çalıştığımız tarihi geçmişin günümüz Gümüşhanesinde ortaya çıkardığı olumlu ve olumsuz birçok durum söz konusudur. Çalışmamızın bu bölümünde tarihi altyapının meydana getirdiği güçlü yönleri, zayıf yönleri, fırsatları ve tehditleri ifade etmeye çalışacağız. Bunları şöyle sıralamak mümkündür.

### 6.1. Güçlü Yönler

- İlin birçok medeniyeti barındıran tarihi ve kültürel bir yapıya sahip bulunması
- Tarihin ilk dönemlerinde önemli bir kavşak noktası durumunda bulunan Kelkit Vadisi kıyısındaki Satala antik kentinin il sınırları içinde bulunması
- Farklı dinlerden insanların uzun süre birlikte yaşadığı Krom Vadisi köylerinin il sınırları içinde bulunması
- Osmanlı Devleti döneminde ilin sancak merkezi olması
- Osmanlı Devleti döneminde bir süre Gümüş Sikkelerinin buradaki darphanelerde basılması
- İlin adını gümüş madenlerinden alması
- Osmanlı Devleti döneminde uzun süre bölgede maden işletmeciliği yapılmış olması
- Tarihi ipek yolunun bir kolunun il sınırları içinden geçmesi
- Tarihte yörede meyveciliğin gelişmiş olması ve meyve bahçeleriyle ünlü olması
- Erzurum ile Trabzon vilayetleri arasında geçiş noktasında bulunması

### 6.2. Zayıf Yönler

- Bölgedeki madenlerin kapanmasından dolayı bölgeden çok sayıda göç yaşanması
- Madenlerin kapanmasının yöre ekonomisini olumsuz etkilemesi
- Rus işgalinin yöreye etkisi
- Tarih boyunca yörenin seller ve kuraklıkla mücadele etmek zorunda kalması
- Uzun bir süre halk arasında bahçeli-şehirli mücadelesinin yaşanması
- Trabzon Sancağı'na çok yakın olması ve bu sancağa büyük oranda bağımlı olması nedeniyle Trabzon Sancağı'nın gölgesinde kalması
- Trabzon Vilayeti'ne bağlı sancaklar arasında denize kıyısı olmayan tek sancak olması
- İpek yolunun önemini kaybetmesinin yöreye yansımaları

### **Fırsatlar**

- Gümüşhane İlinin tarihi ipek yolu üzerinde olmasının şehrin tarihi yapısına ilgi çekme potansiyeli
- Santa, Satala ve Krom gibi tarihi öneme sahip köylerinin bulunmasının şehrin tarihi yapısına ilgi çekme potansiyeli
- Eski Gümüşhane şehrindeki birçok yapının tüm ilgisizliğe rağmen hala bir bölümünün ayakta kalmış olmasının şehrin tarihi yapısına ilgi çekme potansiyeli
- Gümüşhane elmalarının hala tarihi bir değerinin bulunmasının şehrin tarihi yapısına ilgi çekme potansiyeli
- Gümüşhane madenlerinin yeniden işletilmeye başlanmış olmasının şehrin tarihi yapısına ilgi çekme potansiyeli
- Gümüşhane'de yöreye özgü ev ve konakların bir bölümünün restorasyonunun tamamlanmış olması. Ayrıca böyle ev ve konak sayısının çokça mevcut olmasının (Safranbolu örneğinde olduğu gibi) şehrin tarihi yapısına ilgi çekme potansiyeli

### **6.3. Tehditler**

- Tarihten gelen göç olgusunun günümüzde de hala devam etmesi
- Tarihi eserlerin giderek yok olması
- 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren gerçekleştirilmeye çalışılan tren yolu projesinin hala hayata geçirilememiş olması
- Gümüşhane tarihiyle ilgili akademisyenlerin bir araya gelerek kapsamlı bir Gümüşhane tarihi yazmamış olmaları

## KAYNAKÇA

- Turan, Osman (1998), *Selçuklular Zamanında Türkiye*, İstanbul.
- Turan, Osman (1993), *Doğu Anadolu Türk Devletleri Tarihi*, İstanbul 1993.
- Tuğlacı, Pars (1985), *Osmanlı Şehirleri*, İstanbul.
- Bilgin, Mehmet (2007), *Doğu Karadeniz*, İstanbul.
- Cumhuriyetin 50. Yılında Gümüşhane, 1973 İl Yıllığı.
- Gül, Abdülkadir (2009), “Kelkit Kazasında İskan ve Demografik Yapı (1516-1642)”, *Uluslararası Karadeniz İncelemeleri*, Sayı 6, Trabzon.
- Erdem Erdem (2005), XIX. Asrın sonunda Şer’i Sicillerde Şiran Kazası: İhtimai ve İktisadi Hayat, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Pamuk, Bilgehan “XVII. Yüzyılın Ortalarında Gümüşhane (Torul) Kazası”, [http://www.ttk.org.tr/templates/resimler/File/Makaleler/266\\_5/266\\_5.html](http://www.ttk.org.tr/templates/resimler/File/Makaleler/266_5/266_5.html), (20.08.2011).
- Ortaylı, İlber (1999), “Tanzimat Devri ve Sonrası İdari Teşkilat”, *Osmanlı Tarihi*, C. 1, İstanbul.
- Köse, Osman (1999), “XIX. Yüzyılda Gümüşhane Madenleri”, *Trabzon ve Çevresi Uluslararası Tarih-Dil-Edebiyat Sempozyumu* (3-5 Mayıs 2001), Cilt 1, Trabzon 2001, s. 296 Charles Texier, Küçük Asya, Çev. Ali Suat, C. 3, Ankara.
- Kırmızı, Abdülhamit (2007), *Abdülhamid’in Valileri Osmanlı Vilayet İdaresi 1895-1908*, İstanbul.
- Bayrak, M. Orhan (1982), *Türkiye Tarihi Yerler Kılavuzu*, İstanbul.







# GÜMÜŞHANE İLİNİN NÜFUS YAPISI VE GÜMÜŞHANE SAĞLIK RAPORU

*Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Yüksek Okulu*

*Yrd. Doç. Dr. Turgut SAHİNÖZ*

*Doç. Dr. Saime SAHİNÖZ*

*Yrd. Doç. Dr. Aydın KIVANÇ*

*Öğr. Gör. Taşkın KILIÇ*

Bu çalışma, İlimizin sağlık durumunu değerlendirmek amacıyla yapılmıştır. Çalışma; ilimizin sağlık düzeyinin ve sunulan sağlık hizmetlerinin mevcut durumu ile birlikte; sağlık sektöründeki insan kaynaklarının ve son zamanlarda sağlıktaki sistem değişikliklerinin değerlendirilmesini de içermektedir.

Dünya Sağlık Örgütü, herkese gerekli olan sağlık hizmetinin yüksek kalitede verilmesi gerekliliğini bildirmektedir. Sağlık hizmetlerinin kalitesinin artırılmasında; sunulan hizmetlere ilişkin verilerin toplanması, analiz edilmesi ve rapor haline getirilerek yayınlanması hem değerlendirme, hem de planlama ve önceliklerin belirlemesi açısından oldukça önemlidir. Böylece sağlık hizmetleri etkili şekilde yerine getirilebilecektir. Bu nedenle, politikaların yeniden yapılandırılmasında ve sunulan hizmetlerin etkinliğinin değerlendirilmesinde verilerin toplanması ve analizi en önemli koşuldur.

## **1. TÜRKİYE SAĞLIK SİSTEMİ**

Resmi gazetede 02.11.2011 tarihinde yayınlanan 663 sayılı “Sağlık Bakanlığı ve Bağlı Kuruluşlarının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname” ile Türkiye Sağlık Sisteminde köklü değişiklikler yapılmıştır. Türkiye’deki sağlık sisteminde; hizmet sunucusu olarak, Sağlık Bakanlığı, üniversiteler ve özel sektör bulunmaktadır. Finansman kurumu bazında en önemli kurum Sosyal Güvenlik Kurumu'dur.

### **1.1. Sağlık Bakanlığı**

Sağlık Bakanlığı, sağlık sektöründe politika belirlenmesinden, programlar aracılığıyla ulusal sağlık stratejilerinin uygulanmasından ve sağlık hizmetlerinin doğrudan sunumundan sorumlu birimdir. Sağlık Bakanlığı birinci ve ikinci basamak sağlık hizmeti ile ana-çocuk sağlığı hizmetlerinin ana tedarikçisidir.

### **1.2. İl Sağlık Müdürlüğü**

Sağlık Bakanlığı'nın ildeki temsilcisi İl Sağlık Müdürlükleridir. İl Sağlık Müdürlüğü, ildeki sağlık hizmetlerinin planlanması ve uygulanmasından sorumludur ve bu hizmetlerle ilgili olarak ildeki validen olduğu gibi Sağlık Bakanlığı merkez teşkilatından da onay almak zorundadır.

İldeki koruyucu ve 1. basamak sağlık hizmetlerinden Halk Sağlığı Müdürlüğü, 2. ve 3. basamak sağlık hizmetlerinden ise Kamu Hastaneleri Birliği sorumludur.

### **1.3. İl Halk Sağlığı Müdürlüğü**

Halk Sağlığı Müdürlüğü, halk sağlığının korunması ve geliştirilmesi, hastalık risklerinin azaltılması, önlenmesi ve rehabilite edici sağlık hizmetlerinin daha verimli sunulabilmesi için uyarıcı, bilgilendirici ve eğitici mahiyette programların hazırlanması ve yürütülmesi ile görevlidir.

İldeki koruyucu ve 1. basamak sağlık hizmetleri aile hekimleri eliyle yürütülmektedir. Aile hekimi anne karnındaki fetüsten, ailenin en yaşlısına kadar bütün aile fertlerinin sağlığı, sağlık sorunları ve hastalıklarından sorumludur. Birinci basamak sağlık hizmetini aşan sorunlar için hastayı ikinci basamak sağlık kurumlarına yönlendirerek, koordinatör görevini üstlenir. Dolayısıyla kendisine kayıtlı kişilerin aynı zamanda sağlık danışmanı ve onların haklarını savunan kişi konumundadır.

Aile hekimi, aile bireylerinin ikametlerine genellikle yakındır ve kolay ulaşılabilir konumdadır. Hizmet verdiği toplumu her yönüyle tanır. Ailenin bütün bireylerinin sağlık durumlarını, yaşama koşullarını, dolayısıyla koruyucu sağlık uygulamalarının ve sağlık eğitiminin bu bireylere nasıl uygulanabileceğini en iyi bilen kişidir. Bu doktorlar, kendi sorumluluğu altındaki bireyleri bir hastalık çerçevesinde değil, bütüncül bir yaklaşımla inceler, sağlık koşulları, psikososyal çevre ve mevcut diğer akut veya kronik sağlık sorunları ile birlikte bir bütün olarak değerlendirir.

Hastanelerin ayakta tedavi bölümlerine başvuran vakaların büyük kısmı detaylı inceleme ve tedavi gerektirmediği için aslında birinci basamak sağlık kurumlarında tedavi edilebilir hastalıklardır. Birinci basamak sağlık kurumlarındaki tedavi normalde ayakta tedaviden daha ucuzdur. Ayakta tedavi kurumlarına aşırı yüklenilmesi tedavi masraflarının gereksiz şekilde artmasına ve kaynak israfına yol açmaktadır.

Bununla birlikte; birinci basamakta çalışan pratisyen hekime toplumun güvensizliği, tahlil ve tetkik yetersizliği, uzman hekime başvurma imkânının kolaylığı nedeniyle hastanelere gereksiz başvurular yapılmaktadır. Hastanelerin ayakta tedavi bölümlerinin giderek aşırı kalabalık bir hale gelmesi sağlık personeli açısından oldukça ağır bir iş yükü oluşturmaktadır ve sunulan hizmet kalitesini düşürmektedir.

#### **1.4. Kamu Hastaneleri Birliği**

Sağlık Bakanlığına bağlı ikinci ve üçüncü basamak sağlık kurumları, il düzeyinde Kamu Hastaneleri Birlikleri tarafından işletilmektedir. Hizmetin büyüklüğü göz önünde bulundurulmak suretiyle aynı ilde birden fazla Birlik kurulabilir ve bir ilde Birlik kapsamı dışında sağlık kurumu bırakılamaz. Birlik teşkilatı, genel sekreterlik ve hastane yöneticiliklerinden oluşur. Genel sekreterlik birliğin en üst karar ve yürütme organıdır. Genel sekreterlik bünyesinde tıbbî hizmetler, idarî hizmetler ve malî hizmetler başkanlıkları kurulur.

Hastaneler hastane yöneticisi tarafından yönetilir. Hastane yöneticisine bağlı olarak başhekimlik, idarî ve malî işler ile sağlık bakım hizmetleri müdürlükleri kurulur. Sağlık Bakanlığı hastanelerindeki tüm personel Sağlık Bakanlığı tarafından atanır. Üniversite hastanelerindeki yönetici atamaları Yüksek Öğretim Kurumu tarafından yapılır.

Özel hastanelerin organizasyonu ve yönetiminde belirli bir format yoktur. Sağlık sisteminde özel hizmetlerin önünün açılmasıyla atıl kapasite değerlendirilerek halkın sağlık hizmetlerine açılmıştır. Önceleri sadece Bağ-Kur ve SSK'lı hastaların kullanımına açılan bu kurumlar, daha sonra Emekli Sandığı ve aktif çalışan devlet memurlarına da açılmıştır. Sağlık hizmetlerinde; hizmet sunanların verimli ve kaliteli hizmet sunmalarını özendirecek bir ödeme ve ücretlendirme sistemi mevcuttur. Performansa dayalı ödeme sistemi adı verilen bu sistem 2003 yılında 10 hastanede pilot olarak uygulanmış, 2004 yılından itibaren de birinci basamak sağlık kuruluşlarını da kapsayacak şekilde bütün yurttan yaygınlaştırılmıştır.

## 2. DEMOGRAFİK YAPI

### 2.1. Nüfus

Ülkemizde ilk nüfus sayımı 1831 yılında yapılmıştır. Bu sayıma göre Anadolu'da 2,5 milyon, Rumeli'de 1,5 milyon olmak üzere toplam 4 milyon erkek nüfus saptanmıştır. Bu sayımda kadın nüfusu sayılmamıştır (1, 2). Cumhuriyetin ilanından sonraki ilk nüfus sayımı 1927 yılında, ikincisi ise 1935 yılında yapılmıştır. Bu yıldan sonra 1990 yılına kadar her beş yılda bir düzenli olarak uygulanan nüfus sayımının 1990 yılından itibaren on yılda bir uygulanması kararı alınmıştır. 22 Ekim 2000 tarihinde 14. Genel Nüfus sayımı uygulanmıştır. 1927 yılında Türkiye'nin nüfusu 13 648 270 olarak tespit edilmiştir. Türkiye'de km<sup>2</sup>'ye düşen kişi sayısı 1927 de 18 kişi iken, 2000 yılında 88 kişiye yükselmiştir (1).

**Tablo 1. Ülkemizin ve İlimizin Nüfusu, Nüfus Artış Hızı (NAH) ve Nüfus Yoğunluğunun Yıllara Göre Değişimi**

Yıllar	Türkiye			Gümüşhane		
	Nüfus	NAH (Binde)	Yoğunluk*	Nüfus	NAH (Binde)	Yoğunluk*
2007	70 586 256	5,8	92	130 825	-	20
2008	71 517 100	13,1	93	131 367	4,1	20
2009	72 561 312	14,8	94	130 976	-3,0	20
2010	73 722 988	16,0	96	129 618	-10,4	20
2011	74 724 269	13,5	97	132 374	21,3	21
2012	75 627 384	12,0	98	135 216	21,5	21

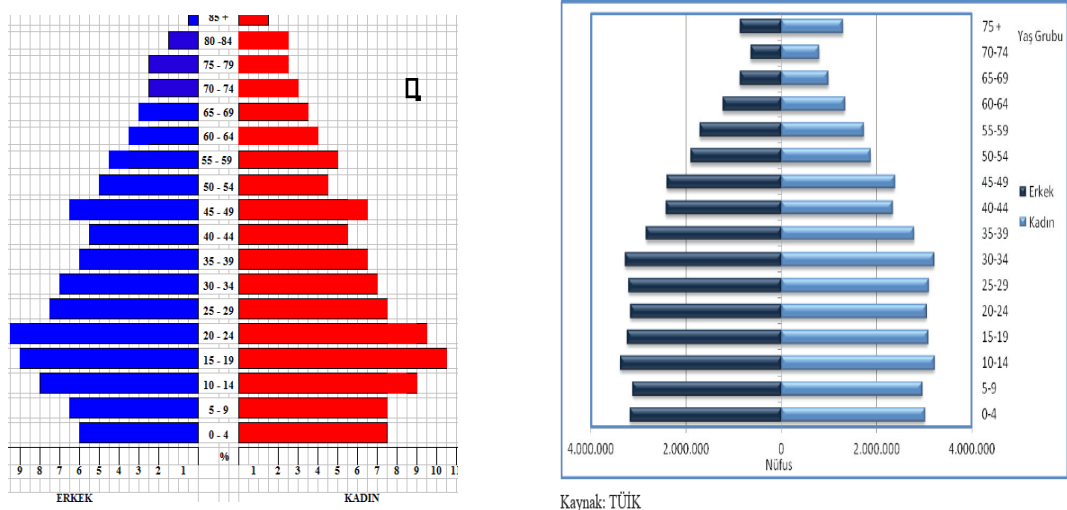
\* Kilometre kare başına düşen kişi sayısı

Tablo 1'de belirtildiği gibi 2012 yılında ülkemizin nüfusu 75 627 384 kişi, ilimizin nüfusu ise 135 216 kişidir. Nüfus yoğunluğu açısından ilimiz ülke geneli ile kıyaslandığında oldukça düşük bir nüfus yoğunluğuna sahiptir.

Son 80 yılda Türkiye'nin nüfusu yaklaşık beş kat artış göstermiştir. En düşük yıllık nüfus artış hızı %10,6 ile 1940-1945 döneminde, en yüksek yıllık nüfus artış hızı %28,5 ile 1955-1960 döneminde gerçekleşmiştir. Türkiye'nin nüfus artış hızı yıllara göre incelendiğinde, 1980 yılından sonra önemli bir azalma gösterdiği görülmektedir. Yıllık nüfus artış hızı; 1980-1985 döneminde binde 24,9 iken, 2000 yılında binde 13,8'e 2011 yılında da binde 12'ye düşmüş ve son yirmi yılda nüfus artış hızı yaklaşık % 25 azalış göstermiştir. TÜİK'in yaptığı projeksiyona göre; nüfus artış hızınının 2050 yılında binde 0,3'e düşeceği tahmin edilmektedir. (1).

Nüfus artış hızı (binde 21,5) ülkemiz geneline (binde 12,0) göre oldukça yüksektir. Daha önce sürekli nüfusu azalan iller arasında yer alan İlimizin 2012 yılındaki nüfus artışı Üniversitemizin büyümesiyle birlikte il dışından aldığı personel ve öğrenci sayısı ve son yıllarda gelişen madencilik sektörüyle açıklanabilir. İlimizdeki km<sup>2</sup>'ye düşen nüfus yoğunluğu (21), Türkiye geneline (98) göre oldukça düşüktür. Türkiye genelindeki nüfus yoğunluğu esas alınırsa İlimiz nüfus yoğunluğunun 98 olması demek, il nüfusunun 631 bin kişi olması anlamına gelmektedir.

İlimizin nüfus piramidi Şekil 1'de, Nüfusun yaş gruplarına ve cinsiyete göre dağılımı da Tablo 2'de verilmiştir.



Şekil 1. Gümüşhane İlinin ve Türkiye'nin nüfus piramidi (2012)

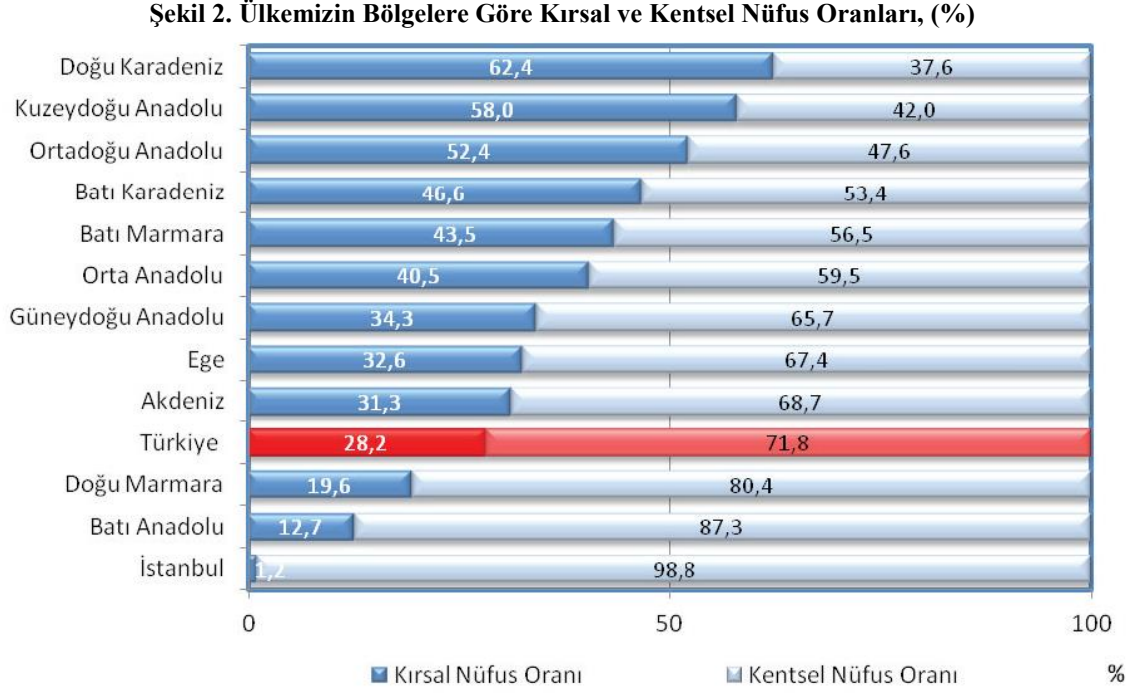
Şekil 1'de görüldüğü üzere ilimizin nüfus piramidi ülkemizin nüfus piramidi ile karşılaştırıldığında taban kısmı daha dar olup, üst kısmı daha sivridir. Bu durum genç nüfusun az, yaşlı nüfusun fazla olduğunun göstergesidir.

**Tablo 2.İlimizin Nüfusunun Yaş Grupları ve Cinsiyete Göre Dağılımı (2012)**

<b>YAŞ GRUBU</b>	<b>KADIN %</b>	<b>ERKEK %</b>
<b>90 ±</b>	0,3	0
<b>85 -89</b>	1,1	0,4
<b>80 - 84</b>	2,4	1,4
<b>75 - 79</b>	2,6	2,5
<b>70 - 74</b>	3,2	2,5
<b>65 - 69</b>	3,7	2,9
<b>60 --64</b>	4,1	3,5
<b>55 - 59</b>	5,1	4,5
<b>50 - 54</b>	4,5	4,9
<b>45 - 49</b>	6,3	6,6
<b>40 - 44</b>	5,3	5,8
<b>35 - 39</b>	6,5	6,6
<b>30 - 34</b>	6,8	7,6
<b>25 - 29</b>	7,1	8
<b>20 - 24</b>	9	10,1
<b>15 - 19</b>	9,8	9,7
<b>10 - 14</b>	8,5	8,6
<b>5 - 9</b>	6,9	7,3
<b>0 - 4</b>	6,8	6,9
<b>Toplam</b>	100	100

Nüfus yapısına bakıldığında nüfusun yarısı 25 yaşından daha gençtir (Tablo 2). İllere göre yaş yapısı incelendiğinde ülkemizin batı bölgesinden doğu bölgesine doğru yaşın gençleştiği görülmektedir (1).

Ülkemizin bölgelere göre kırsal ve kentsel nüfus oranları Şekil 2’de gösterilmiştir.



Ülkemizdeki kentsel nüfus oranının artışı incelendiğinde tarihsel gelişim şu şekilde olmuştur. 1927 yılında yaklaşık % 25 olan kentsel nüfus oranı 1950 yılına kadar önemli bir değişim göstermemiştir. 1950 yılından sonra bu oran sürekli bir artış göstererek 2012 yılında % 72’ye yükselmiştir (1).

İlimizin 2012 yılı nüfusu 135 216 kişidir. Bu nüfusun % 48’i il ve ilçe merkezlerinde (kentsel), % 52’si de kırsal alanda yaşamaktadır (1). Kentsel nüfus oranı ilimizde son 5 yıllık dönemde % 2 oranında artmıştır. Bu oran, ülke verileriyle kıyaslandığında Karadeniz bölgesine göre yüksek olmasına rağmen ülke geneline göre düşük olduğu görülmektedir.

**Tablo 3. Ülkemizin ve İlimizin Genel Demografik Göstergeleri, (2012) (TÜİK)**

	<b>Türkiye</b>	<b>Gümüşhane</b>
Toplam Nüfus	75 627 384	135 216
Kırsal Nüfus Oranı (%)	22,8	52,0
Kentsel Nüfus Oranı (%)	77,2	48,0
0-14 Yaş Nüfus Oranı (%)	24,9	21,6
65 Yaş ve Üzeri Nüfus Oranı (%)	7,5	11,5
Genç Bağımlılık Oranı ( 0-14 Yaş)	36,9	32,2
Yaşlı Bağımlılık Oranı (65 + Yaş)	11,1	17,1
Toplam Yaş Bağımlılık Oranı	48,0	49,3
Yıllık Nüfus Artış Hızı (Binde)	12,0	21,5
Kaba Doğum Hızı (Binde)	17,3	10,9
Kaba Ölüm Hızı (Binde)	6,3	13,6
Toplam Doğurganlık Hızı (Kadın Başına)	2,1	-

Tablo 3'te görüldüğü üzere ilimizin 2012 yılı nüfusu 135 216 kişidir. Bu nüfusun % 48'i il ve ilçe merkezlerinde (kentsel), % 52'si de kırsal alanda yaşamaktadır. Kentsel nüfus oranı 2012 yılında yaklaşık % 5 oranında artmıştır. Kentsel nüfus oranının, Karadeniz bölgesine (% 37,6) göre yüksek olmasına rağmen ülke geneline (% 71,8) göre oldukça düşük olduğu görülmektedir. İlimizde kentsel nüfus oranının düşük olması; köyden kente göç eden insanların nüfus kaydını kente aldirmamasıyla açıklanabilir. Ayrıca yurt dışında çalışan insanların nüfus kayıtları da kentsel bölgelerde görünmektedir.

İlimizin yaşlı nüfus (65 yaş üzeri) oranı (% 11,5) ülke ortalamasının yaklaşık 2 katı kadardır. Yaşlı nüfus oranı Türkiye genelinde yüzde 7,5'dir ve bu oranın en yüksek olduğu bölge Doğu Karadeniz Bölgesidir (%11,5). İlimizdeki yaşlı nüfus oranının yüksek olması; doğurganlığın hızla azalması, genç nüfusun göçü ve ortalama yaşam süresinin artması ile açıklanabilir.

0-14 yaş çocuk oranı (% 21,6) Ülkemiz ortalamasına (% 24,9) göre düşüktür. Bu oran Doğu Karadeniz Bölgesi'nde de % 21,6'dır. Bu oran ülkemizde batıdan doğuya doğru gittikçe yükselmektedir. İlimizdeki çocuk nüfusu oranının ülke ortalamasının altında olması; doğurganlığın hızla azalması ve genç nüfusun göçü ile açıklanabilir.



İlimizde genç bağımlılık oranı (32,2) Ülkemiz geneline (36,9) göre düşüktür. 15-64 yaş grubundaki her 100 kişi için 0-14 yaş grubundaki kişi sayısı olarak tanımlanan bu oranın ülkemiz geneline göre düşük olması ekonomik yük açısından iyi gibi görünmekle birlikte ilin geleceği açısından olumsuz bir durum oluşturmaktadır. Bu oran ülkemizde batıdan doğuya doğru gittikçe yükselmektedir.

İlimizde yaşlı bağımlılık oranı (17,1) Ülkemiz geneline (11,1) göre yüksektir. 15-64 yaş grubundaki her 100 kişi için 65 ve daha yukarı yaştaki kişi sayısı olarak tanımlanan bu oranın Türkiye geneline göre yüksek olması ekonomik yük açısından oldukça olumsuz bir durum oluşturmakta beraber, yaşlılara sağlanan sosyal ve ekonomik imkanları ilimize aktarılması açısından ve yaşlı bakım elemanı olarak gençlere iş imkanı oluşturması açısından olumlu yönde değerlendirilebilir. Bu oranın % 15 den fazla olduğu iller, çoğunlukla Karadeniz ve Marmara bölgesinde yer almaktadır. Bu oranın % 6 ile en düşük düzeyde olduğu bölge doğu ve güneydoğu Anadolu bölgeleridir (1). Bu oranın ilimizde yüksek olmasının nedeni göçler nedeniyle azalan genç nüfusa bağlı olarak, yaşlı nüfusun nispi olarak yüksek olmasıdır. Bu oranın yüksek olması üretken nüfus üzerinde yaşlı nüfustan kaynaklanan ekonomik yükün önemli oranda artması anlamına gelmektedir.

Ülkemizde kaba doğum hızı (KDH) son yıllarda düşüş trendindedir. 2012 yılında binde 17,3'e düşen kaba doğum hızınının 2030 yılında binde 13,8'e düşeceği tahmin edilmektedir (1). İlimizde KDH binde 10,9'dur (17). İlimizdeki KDH ülke rakamı olan binde 17,3 değerinden oldukça düşük olduğu görülmektedir.

Toplam doğurganlık hızı da ülkemizde düşüş trendindedir. 2003 yılında kadın başına 2,23 iken 2012 yılında 2,1'e düşmüştür. Toplam doğurganlık hızınının 2,1 değerinin altına düşmesi nüfusun azalmaya başlaması anlamına gelmektedir. Türkiye toplam doğurganlık hızınının 2020 yılında 2.0 ve 2030 yılında 1.9 olacağı tahmin edilmektedir (1). İlimize ait TDH verisi bulunmamaktadır. Bu rakamın ülke rakamı olan 2,1 değerinden daha düşük olduğu tahmin edilmektedir.

## 2.2. Eğitim Durumu

Tablo 4.Nüfusun Eğitim Seviyesi ve Cinsiyete Göre Dağılımı, Gümüşhane (2011) (TÜİK)

Eğitim Seviyesi	ERKEK		KADIN		TOPLAM	
	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%
Okuma Yazma Bilmeyen	1 081	1,8	5 638	9,4	6719	5,6
Okuma Yazma Bilen	11 481	18,8	13 370	22,4	24851	20,6
İlköğretim Mezunu	11 677	19,1	15 404	25,8	27081	22,4
İlköğretim Mezunu	10 975	18,0	10 705	17,9	21680	17,9
Ortaokul Mezunu	3 288	5,4	1 558	2,6	4846	4,0
Lise Mezunu	14 713	24,1	8 153	13,7	22866	18,9
Yüksekokul veya Fakülte	5 308	8,7	2 509	4,2	7817	6,5
Yüksek lisans	267	0,4	90	0,2	357	0,3
Doktora	118	0,2	36	0,1	154	0,1
Bilinmeyen	2174	3,6	2 257	3,8	4431	3,7
<b>TOPLAM NÜFUS</b>	<b>61 082</b>	<b>100,0</b>	<b>59 720</b>	<b>100,0</b>	<b>120 802</b>	<b>100,0</b>

Okuma yazma bilmeyenlerin oranı ülkemizde %4,7 iken, ilimizde bu oran %5,6'dır. Bu oran erkeklerde %1,8 iken kadınlarda % 9,4'e çıkmaktadır (Tablo 4). İlimizde okuma yazma bilmeyenlerin oranı Türkiye ortalamasına göre yüksektir. Bu oranın yüksek olması yaşlı nüfusun oranının yüksek olması ile açıklanabilir. Yüksekokul ve üzeri okul mezunu olan kişilerin oranı Ülke genelinde % 8,9 iken İlimizde ise % 6,9'dur. Bu oran erkeklerde % 9,3 iken kadınlarda % 4,5'e düşmektedir. Bu oranlar Türkiye ortalamasına göre oldukça düşüktür ve bu düşüklükte yine yaşlı nüfusun çokluğuyla ve eğitilmiş kesimin il dışına göçüyle açıklanabilir.

### 2.3. Göç

Ulusal sınırlar içerisinde gerçekleşen göçlere iç göçler, ulusal sınırların dışına taşan göçlere ise dış göçler denilmektedir. Türkiye, az gelişmiş bölgelerden iş olanaklarının daha geniş olduğu sanayi ve ticaret merkezleriyle, iklim koşullarının daha elverişli olduğu turizm merkezlerine doğru yoğun iç göçün yaşandığı bir ülkedir. Yaşanılan bölgenin doğal koşulları, sel baskını, deprem, yerleşim yerinin baraj altında kalması ve terör zorunlu göçe yol açabilmektedir (3).

Türkiye’de 1950’li yıllardan itibaren sürekli, bazı dönemlerde artış gösteren, iç göç olgusu yaşanmaktadır. Genellikle kırsal alanlardan kentsel alanlara ve özellikle de ülkemizin az gelişmiş yörelerinden gelişmiş bölgelerine doğru nüfus hareketliliği söz konusudur. Bu göçlerin önemli bir bölümü sosyal ve ekonomik nedenler sonucu gerçekleşmektedir. Yaşam boyu göç yaklaşımı ile bakıldığında hane halkı nüfusunun yaklaşık yarısının (% 48,9) doğduğu yerleşim yeri dışındaki başka bir yerleşim yerinde yaşadığı görülmektedir. Türkiye Nüfusu’nun yaklaşık yarısı yaşamı boyunca en az bir kez göç etmektedir (4).

Sürekli göç veren bölgeler Doğu, Güneydoğu ve Karadeniz Bölgeleri, sürekli göç alan bölgeler ise İstanbul ve Kocaeli gibi sanayi merkezlerini, Muğla ve Antalya gibi yumuşak iklimli kentleri içine alan Akdeniz, Marmara ve Batı Anadolu bölgeleridir (3).

Göç dönemlerine göre bakıldığında ise, 1980 öncesindeki dönemlerde özellikle erkek nüfus için temel göç nedeni olan ekonomik nedenlerle yapılan göçlerin payının zaman içinde azaldığı, bunun yerini büyük ölçüde ailevi ve bireysel nedenlerle yapılan göçlerin aldığı gözlenmektedir (4).

İlimizde iç göç konusunda yeterli veri olmamakla birlikte 2011 yılı hariç tutulduğunda ilimizin nüfusu genelde ya azalmakta ya da yerinde saymaktaydı. Ancak 2012 yılında il genelinde % 2, kentsel nüfusta ise % 5 oranında nüfus artış olmuştur (1).

**Tablo 5.Dış Göçün ve Gümüşhane Nüfusuna Kayıtlı Kişi Sayısının ve İllere Göre Dağılımı, 2012, TÜİK**

İl	Dış Göç		Gümüşhane Nüfusuna Kayıtlı Kişi	
	Sayı	%	Sayı	%
İstanbul	3108	34,6	137 474	45,4
Trabzon	829	9,2	13 471	4,4
Ankara	551	6,1	31 829	10,5
Kocaeli	546	6,1	34 755	11,5
Erzincan	331	3,7	8 454	2,8
Bursa	304	3,4	13 763	4,5
Giresun	264	2,9	2 267	0,7
Erzurum	259	2,9	1 155	0,4
İzmir	253	2,8	11 212	3,7
Antalya	181	2,0	7 134	2,4
Samsun	173	1,9	5 004	1,7
Bayburt	121	1,3	599	0,2
Ordu	92	1,0	806	0,3
Konya	87	1,0	1 864	0,6
Diğer	5880	65,4	33 151	10,9
<b>Toplam</b>	<b>8988</b>	<b>100,0</b>	<b>302 938</b>	<b>100,0</b>

İlimiz son iki yıla kadar yoğun göç veren iller arasında yer alıp nüfusu sürekli azalmaktaydı. Ancak 2011 yılından itibaren başlayan nüfus artışı ilimiz açısından bir umut vaat etmekte ve tersine bir göçün başladığı konusunda bir sinyal vermektedir. 2012 yılı TÜİK verilerine göre ilimiz en çok İstanbul, Trabzon ve Ankara illerine göç vermiştir (Tablo 5). Gümüşhane nüfusuna kayıtlı kişi sayısı 418 220 olup, bunların yaklaşık 303 bini Gümüşhane dışında yaşamaktadır. Gümüşhane dışında yaşayan Gümüşhane nüfusuna kayıtlı kişiler sırasıyla en çok İstanbul, Kocaeli ve Ankara illerinde yaşamaktadırlar.

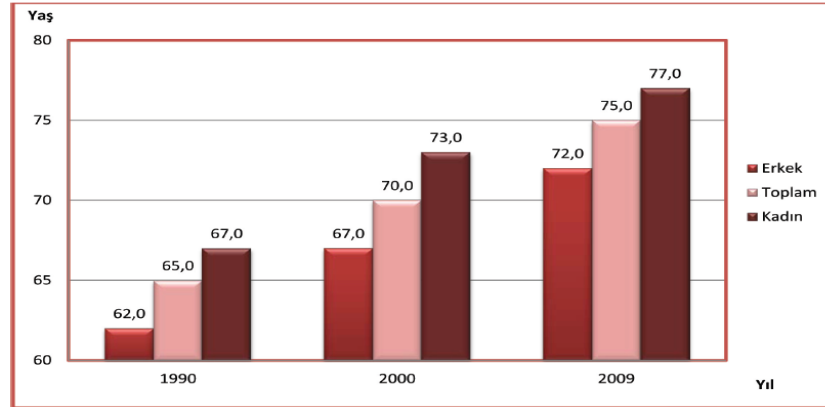
### 3. SAĞLIK DURUMU

#### 3.1. Ortalama Yaşam Süresi

Türkiye’de ortalama yaşam süresi giderek artmaktadır. Türkiye nüfusunun yüzde 7,3’ü 65 ve üzeri yaşlardadır (1). Kentsel alanlarda yüzde 6 olan yaşlı nüfus oranı, kırsal alanlarda yüzde 9’dur. Yaşlı nüfusa ilişkin bu oranlar Türkiye’nin demografik tarihindeki en yüksek yaşlı nüfus oranlarıdır. Yaşlı nüfustaki artışın iki sebebi olabilir: Doğurganlığın hızla azalması ve tüm yaş gruplarındaki yaşam beklentisinin artması (5).

Şekil 3’te belirtildiği gibi 2009 yılı için doğuştan beklenen yaşam süresi erkeklerde 72,0, kadınlarda 77,0 yıl, toplamda ise 75,0 yıldır. Bu süre gelişmiş ülkelerde 80 yılın üzerindedir (6). Doğuştan beklenen yaşam süreleri açısından Avrupa Birliği ülkeleri ile karşılaştırıldığında Türkiye AB ülkelerinin gerisindedir.

Şekil 3. Ülkemizin doğuştan beklenen yaşam sürelerinin cinsiyete ve yıllara göre dağılımı



Kaynak: DSÖ World Health Statistics 2011

Türkiye’de Doğuştan Beklenen Yaşam Süresinin 2050 yılı için 77,3 yıl olacağı tahmin edilmektedir (1).

İlimizde 2000-2009 yılları arasında gerçekleşen 18 066 ölüm vakasının tümü incelendiğinde; erkek nüfusundaki ölümlerin kadın nüfusundaki ölümlere göre yaklaşık % 10 daha fazla olduğu ve ortalama yaşam süresinin her iki cinsde de 10 yıl içerisinde giderek arttığı; erkeklerde 57’den 63’e, kadınlarda 63’den 69’a toplamda ise 60’dan 66’ya çıktığı tespit edilmiştir (7).

### 3.2. Ana - Çocuk Sağlığı Hizmetleri

Tablo 6’da görüldüğü gibi Türkiye’de kadınların ilk doğum yaptığı yaşın ortanca değeri yaklaşık 22’dir (5). İlimizde doğum yapan kadınların özelliklerine ait veri bulunmamaktadır. Ülke genelinde herhangi bir yöntem kullanan kadınların oranı %73’e yükselmiştir. Bu oran ile birlikte herhangi bir modern yöntem kullananların yüzdesi yıllar içinde artarken herhangi bir geleneksel yöntem kullananların oranında azalma olmuştur. İlimize ait aile planlaması verilerine ulaşılamamıştır.

**Tablo 6. Yıllara Göre Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Göstergeleri, Türkiye, Gümüşhane, 2011 (1, 17)**

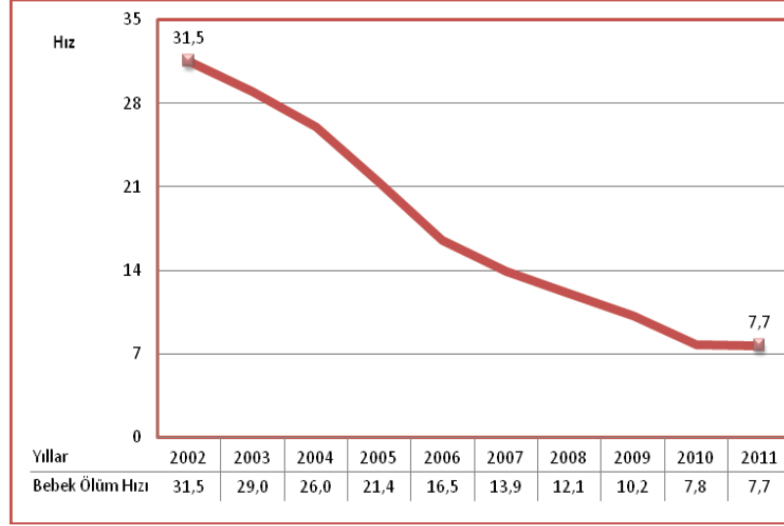
Göstergeler	Türkiye	Gümüşhane
Sağlık Kuruluşlarında Gerçekleşen Doğum Oranı (%)	94	-
Doğum Öncesi Bakım Oranı (%)	95	-
Sezaryenle Doğum Oranı (%)	47	-
Aile Planlaması Yöntemi Kullanma Oranı (%)	73	-
İlk Doğum Yaşı Ortancası	22	-
Toplam Doğurganlık Hızı (Kadın başına)	2,1	-
Canlı Doğum Sayısı	1 237 172	1 444
Bebek Ölüm Hızı (Binde)	7,7	11,1
Beş Yaş Altı Bebek Ölüm Hızı (Binde)	11,3	13,9
Anne Ölüm Oranı (Yüz binde)	15,5	0,0

Yıllara göre ana çocuk sağlığı ve aile planlaması göstergeleri Tablo 6’da verilmiştir. Türkiye son yıllarda bebek ölüm hızını (BÖH) azaltma konusunda önemli başarılar ulaşılmış olup, BÖH 1970’li yıllarda binde 150 iken, bu oran 1998 yılında binde 40’a ve 2003 yılında binde 29’a ve 2011 yılında binde 7,7’ye düşmüştür (8). Buna rağmen Türkiye’deki bebek ölüm hızı; Avrupa Birliği ülkelerine göre biraz yüksektir. BÖH İsveç’de binde 3, İspanya, Almanya, Fransa, Çek Cumhuriyeti ve Yunanistan’da binde 4 ve İngiltere’de binde 5 olarak verilmektedir (6).

İlimizde BÖH binde 11,1 olup, Doğu Karadeniz Bölgesi’ne (binde 3,7) ve ülke geneline göre oldukça yüksektir (8).

Ülkemizde bebek ölüm hızının yıllara göre değişimi Şekil 4’te gösterilmiştir.

Şekil 4. Ülkemizde Bebek Ölüm Hızının (BÖH) Yıllara Göre Değişimi, (Binde)

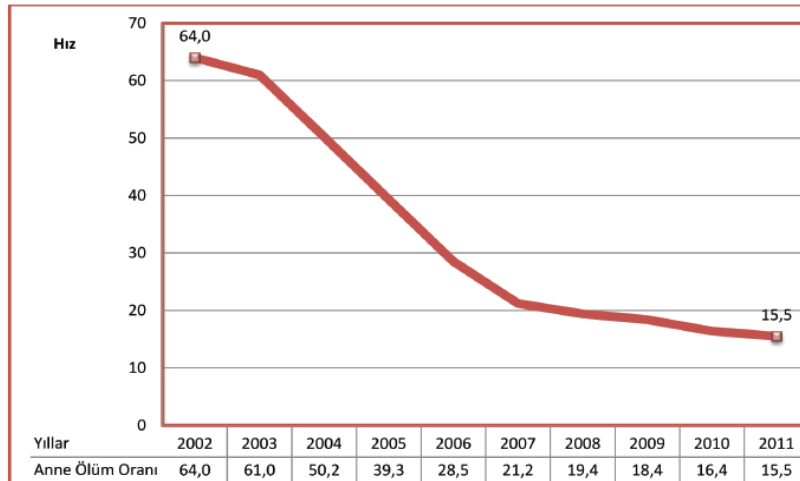


Kaynak: 2011 İstanbul Üniversitesi, Marmara Üniversitesi, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi “Bebek ve Beş Yaş Altı Ölüm Araştırması 2012”, Diğer Yıllar Türkiye Halk Sağlığı Kurumu

Günümüzde çocuk sağlığı ve hizmetlerine ilişkin önemli göstergelerin başında yer alan beş yaş altı ölüm hızı 1988 yılında binde 97,4 iken 2011 yılında binde 11,3 olarak bulunmuştur (8). Türkiye’deki beş yaş altı ölüm hızı; Avrupa Birliği ülkelerine göre biraz yüksektir. Bu oran İsveç, Fransa, Yunanistan, Almanya ve Çek Cumhuriyeti’nde binde 5’tir.

İlimizde BYAÖH binde 13,9 olup, Doğu Karadeniz Bölgesi’ne (binde 12) ve Ülke geneline göre yüksektir (8).

Şekil 5. Ülkemizdeki Anne Ölüm Oranının (AÖO) Yıllara Göre Değişimi, (Yüz binde)



Kaynak: Türkiye Halk Sağlığı Kurumu

Şekil 5'te görüldüğü üzere Türkiye son yıllarda anne ölüm oranını (AÖO) azaltma konusunda da önemli başarılarla ulaşmış olup, oran 2000'li yıllarda yüzbinde 64 iken, 2011 yılında yüzbinde 15,5'e düşmüştür. Buna rağmen Türkiye'deki anne ölüm oranı; Ülkemizin doğusuna doğru gidildikçe artmaktadır (8).

İlimizde anne ölümü bulunmamaktadır. Doğu Karadeniz Bölgesinde AÖO yüzbinde 15'dir (8).

### 3.3. Bağışıklama Hizmetleri

Ülkemizde bebeklik ve çocukluk döneminde uygulanan aşılarla ait aşılama oranları ülke genelinde % 95'in üzerindedir (Tablo 7). Bu oranlar yüksek olması bağışıklama hizmetlerinin iyi sunulduğunun bir göstergesidir. Aşı ile önlenebilen hastalıklar arasında boğmaca, poliomyelit, difteri, kızamık ve tetanoz yer almaktadır.

**Tablo 7. Yıllara Göre Aşılama Oranları, (%), Türkiye**

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
DaBT 1	82	76	86	87	92	98	97	97	98	98
DaBT 2	80	71	85	84	89	96	96	96	98	98
DaBT 3	78	68	85	84	90	96	96	96	97	97
BCG	77	76	79	88	88	94	96	96	97	95
HBV- 3	72	68	77	80	82	96	92	94	96	96
KKK	82	75	81	84	98	96	97	97	97	98
KPA 3	-	-	-	-	-	-	-	97	95	96

Kaynak: Türkiye Halk Sağlığı Kurumu

İlimize ait bağışıklama verilerine ulaşamamıştır. İlimizdeki bağışıklama oranlarının da Ülke verileri düzeyinde olduğu tahmin edilmektedir.



#### 4. HASTALIK İSTATİSTİKLERİ

İlimizde hastalık insidansları ve prevalansları konusunda yapılmış araştırmalar ve istatistikler bulunmamaktadır. Bildirimi zorunlu hastalıklar konusunda işleyen bir surveyans sistemi mevcuttur, ancak bu verilere de ulaşamamaktadır.

İlimiz açısından hastalık insidanslarının ve prevalanslarının ülke geneline yakın olduğu tahmin edilmektedir. Ancak Kırım Kongo Kanamalı Ateşi (KKKA) hastalığı yönünden ilimiz endemik bir bölgedir. Bu hastalığa bağlı olarak son yıllarda vaka ve ölüm sayılarında önemli artışlar olduğu bilinmektedir.

Ülkemizdeki bazı bulaşıcı hastalıkların insidansının yıllara göre dağılımı Tablo 8’de gösterilmiştir. Kızamık, Tüberküloz ve Sıtma insidanslarında yıllar içinde azalma olurken AIDS’de ise hafif bir artış olduğu görülmektedir.

**Tablo 8. Ülkemizdeki bazı bulaşıcı hastalıkların insidansının yıllara göre dağılımı (yüzbinde).**

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
AIDS	0,07	0,07	0,07	0,05	0,05	0,03	0,07	0,10	0,09	0,11
Kızamık	11,1	7,8	12,3	1,6	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1
Tüberküloz	40	37	35	33	32	31	30	29	28	-
Sıtma	14,7	13,1	7,5	2,8	1,2	0,5	0,3	0,1	0,1	0,2

Kaynak: Türkiye Halk Sağlığı Kurumu

##### 4.1. Tüberküloz

Her saniye dünyada bir kişi tüberküloz basili ile yeni enfekte olmaktadır. Sonuçta dünya nüfusunun üçte biri hali hazırda tüberküloz basili ile enfektedir. Tüberküloz basili ile enfekte olan insanların % 5-10’u hasta olmakta veya bazen de hayatları boyunca taşıyıcı olmaktadır (6).

Dünya Sağlık Örgütü tarafından verem kontrolü için önerilen yöntem “Doğrudan Gözetimli Tedavi (DGT)”dir.

Tablo 8’de belirtildiği üzere 2002 yılında yüzbinde 40 olan tüberküloz insidansı, 2011 yılında yüzbinde 28’e düşmüştür. İlimize ait verilere ulaşamamıştır.

## **HIV/AIDS**

Dünya genelinde AIDS'den ölüm sayısı ve HIV virusu ile enfekte olma oranı her geçen yıl büyümeye devam etmektedir. Tablo 8'da belirtildiği üzere 2002 yılında yüzbinde 0,07 olan AIDS insidansı, 2011 yılında yüzbinde 0,11'e yükselmiştir.

## **4.2. Kızamık**

Kızamık hastalığı 2006 yılı itibariyle ülkemizde eradike edilmiş bir hastalıktır. Artık yerli vaka görülmemektedir. İlimizde de yerli vaka bulunmamaktadır.

## **4.3. Sıtma**

Sıtma hastalığı insidansı ülkemizde giderek azalmaktadır. Coğrafik özellikleri nedeniyle İlimizde sıtma hastalığı önemli bir sağlık sorunu oluşturmamaktadır. İlimizde sıtma vakası görülmemektedir.

## **4.4. Kazalar, Yaralanmalar ve Zehirlenmeler**

Dünya Sağlık Örgütü yaralanmaları, istemli ve istemsiz yaralanmalar olarak iki grupta değerlendirmektedir. Yaralanma, tüm yaş grupları için temel sakatlık ve ölüm nedenidir. Trafik kazası yaralanmaları, kendi kendine yaralama, kişiler arası şiddet, savaş yaralanmaları, boğulmalar, zehirlenmeler ve yangına maruz kalma sonucu yaralanmalar 15-29 yaş grubunda 10 temel ölüm nedeni içindedir (9).

Tüm dünyada her gün ortalama 3242 kişi trafik kazaları nedeniyle ölmektedir. Bu ölümlere ilave global olarak her yıl 20 milyon ila 50 milyon insanın yaralandığı veya sakat kaldığı tahmin edilmektedir (10).

**Tablo 9. Ülkemizdeki trafik kazaları ve sonuçlarının yerleşim yerine göre dağılımı 2011 (18) (TÜİK)**

	<b>Gümüşhane</b>	<b>Türkiye</b>
<b>Toplam Kaza Sayısı</b>	932	1.195.172
<b>Ölümlü Kaza Sayısı</b>	6	2.032
<b>Yaralanmalı Kaza Sayısı</b>	224	108.771
<b>Maddi Hasarlı Kaza Sayısı</b>	702	1.084.369
<b>Ölü Sayısı</b>	18	3.835
<b>Yaralı Sayısı</b>	780	238.074
<b>Maddi Hasar Miktarı (YTL)</b>	-	1.041.780.270

2011 yılında ülkemizde meydana gelen trafik kazası sayısı 1.195.172'dir. Bu kazalarda 3.835 ölüm ve 238.074 yaralanma gerçekleşmiştir (Tablo 9). Aynı yıl ilimizde meydana gelen trafik kazası sayısı 932'dir. Bu kazalarda 18 ölüm ve 780 yaralanma gerçekleşmiştir (18).

Ülkemizdeki tüm zehirlenme vakaları nedenlerinde birinci sırayı tedavi amacıyla kullanılan ilaçlar, ikinci sırayı evde kullanılan kimyasal maddeler ve üçüncü sırayı ise pestisidler almaktadır (8). İlimize ait verilere ulaşılamamıştır.

#### **4.5. Ruh Sağlığı**

Türkiye ulusal düzey ölüm nedenlerinde nöropsikiyatrik bozukluklar tüm ölüm sayıları içerisinde %1.41'lik payı ile on birinci sırada yer almaktadır. (Kadınlarda %1.53 ve erkeklerde %1.32) (8). İlimize ait verilere ulaşılamamıştır.

#### **4.6. Obezite**

Dünya üzerinde en az 300 milyonu şişman olmak üzere 1 milyardan fazla aşırı kilolu yetişkin bulunmaktadır. Obezite global kronik hastalık yükü ve sakatlık için en büyük etken olup, hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde yetişkinler kadar çocukları da etkileyen kronik bir hastalıktır. Obezite; şeker hastalığı, kalp hastalıkları, yüksek tansiyon, inme ve bazı kanser türlerinin oluşumunda en önemli risk faktörüdür (12).

**Tablo 10. Ondokuz Yaş ve Üzeri Bireylerde Vücut Kitle İndeksinin Cinsiyet ve Yaş Gruplarına Göre Dağılımı, (%), 2010**

Yaş Grubu	Erkek				Kadın				Toplam			
	Zayıf	Normal	Kilolu	Obez	Zayıf	Normal	Kilolu	Obez	Zayıf	Normal	Kilolu	Obez
19-30	2,8	59,0	30,5	7,7	8,1	56,0	22,2	13,8	5,1	57,7	26,9	10,2
31-50	1,1	31,7	42,9	24,4	1,3	22,2	34,5	42,1	1,2	27,1	38,9	32,8
51-64	1,7	26,1	41,4	30,7	0,2	7,0	28,3	64,4	0,9	16,4	34,8	47,8
65+	1,8	27,5	45,9	24,8	1,1	15,0	30,4	53,5	1,4	20,7	37,4	40,4
Türkiye	1,8	38,7	39,1	20,5	2,7	26,6	29,7	41,0	2,2	32,9	34,6	30,3

Kaynak: Türkiye Beslenme ve Sağlık Araştırması 2010

Ülkemizde bildirim sisteminden obezite ile ilgili veri elde edilememektedir. Konuyla ilgili veriler yapılan çalışmalardan alınabilmektedir. Buna göre; 2010 yılı “Türkiye Beslenme ve Sağlık Araştırması” araştırma raporunda obezite oranı yaklaşık olarak toplamda %35, erkeklerde %21 iken kadınlarda % 41 olarak rapor edilmiştir (Tablo 10) (8). İlimize ait veri bulunmamaktadır.

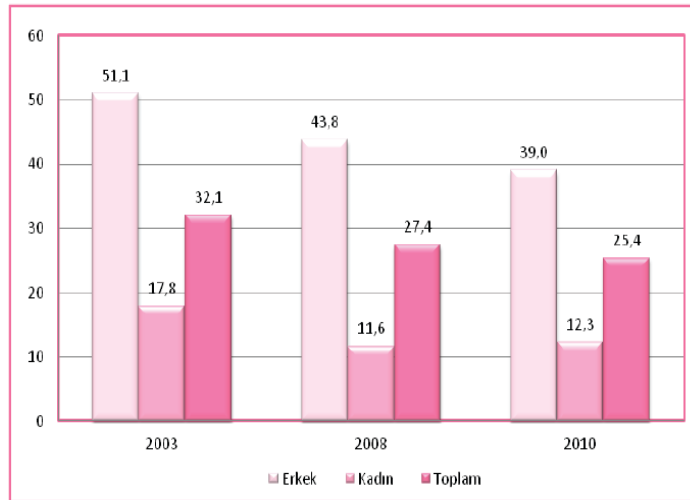
## 5. SAĞLIĞA ZARARLI ALIŞKANLIKLAR

### 5.1. Tütün Kullanımı

DSÖ'ne göre sigara dünyada ikinci büyük ölüm sebebidir. Her 10 yetişkinden birinin direk ölümünden sorumludur, bu da yaklaşık her yıl 5 milyon ölüme eşdeğerdir (6). Erken ölümlere yol açan en az 2 sebep (dolaşım sistemi hastalıkları ve bazı kanserler) için en büyük risk faktörüdür. Ek olarak solunum sistemi hastalıklarının oluşmasına, hamilelik döneminde sigara içilmesi düşük doğum ağırlıklı bebek doğumlarına ve bebeklerin daha sık hastalanmasına yardım etmektedir.

Ülkemizde tütün mamulü kullanan kişilerin cinsiyete göre dağılımı Şekil 6'da gösterilmiştir. Genel olarak yıllar içinde tütün mamulü kullanan kişi sayısında azalma olduğu görülmektedir.

Şekil 6. Ülkemizde Tütün Mamulü Kullanan Kişilerin Cinsiyete Göre Dağılımı, (%)



Ülkemizde son yıllarda yapılan çalışmalara göre 15-18 yaş grubunda sigara içme sıklığı % 25 olarak hesaplanmıştır (8).

OECD ülkeleri arasında büyük farklılıklar görülmektedir. 15 yaş üzeri nüfusun hergün sigara içme yüzdeleri karşılaştırıldığında Kanada (%17), ABD (%18), İsveç(%18) ve Avustralya (%20) en düşük yüzdeye sahip ülkeler iken Yunanistan (%35), Macaristan (%34), Lüksemburg (%33), Türkiye (%32) en yüksek yüzdeye sahip olan ülkelerdir (6). İlimize ait verilere ulaşılamamıştır.

## 5.2. Alkol Kullanımı

Alkol kullanımı, karaciğer sirozu ve bazı kanserlerin yanı sıra kalp, inme ve vasküler hastalıklar için risk faktörlerini artırmaktadır.

Her yıl bütün olarak düşünülduğünde alkol tüketimi ile ilişkili 1,8 milyon ölüm ve 58,3 milyon yaşam yılı kaybı (YLL) olmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerde alkol kullanımının yol açtığı risk faktörleri total hastalık yükünün %6,2'sini oluşturmaktadır (14).

Ülkemizde 2010 TÜİK'in yaptığı sağlık araştırmasına göre; hayatları boyunca hiç alkol içmeyenlerin oranı yaklaşık %75'dir. Bu oran erkeklerde % 60 iken, kadınlarda % 90'dır (1).

İlimizde alkol kullanım oranına ait veri bulunmamaktadır.

## 5.3. Uyuşturucu Kullanımı

İlaç bağımlısı veya ilaç kullanma problemi olanlar dünya çapında yaklaşık 25 milyon kişidir ve bu 15-64 yaş grubu nüfusun %0,6'sıdır. 2004 yılı verilerine göre dünyadaki erişkin popülasyonun (15-64 yaş) yaklaşık %5'i yasadışı ilaç kullanmaktadır (6).

Uyuşturucu madde kullanımı ile ilgili olarak Türkiye çapında yapılmış bir çalışma bulunmamaktadır. İlimize ait veri bulunmamaktadır.

## 6. ÖLÜM İSTATİSTİKLERİ

Kardiovasküler hastalıklar dünya genelinde birinci ölüm nedenidir. Kardiovasküler hastalıklar; koroner kalp hastalıkları, serebrovasküler hastalıklar, periferik arter hastalıkları, romatizmal kalp hastalıkları, konjenital kalp hastalıkları ve derin damar trombozu ile akciğer embolizmasını içeren bir grup kalp damarlarının ve kalbin bozukluğudur. Ülkemizde kardiovasküler hastalıklara yönelik kayıt sistemi bulunmamaktadır.

Kanser de dünya genelinde en önemli ölüm nedenidir. Dünyadaki ölümlerin %13'ünden kanser sorumludur.

İlimizde ölüm nedenlerinin tespiti konusunda yeterli çalışma ve veri bulunmamaktadır.

Ülkemizdeki ölüm nedenlerinin cinsiyete göre dağılımı Tablo 11'de gösterilmiştir. Ülkemizde ölüm nedenleri sıralamasında ilk üç sırayı dolaşım sistemi hastalıkları, kanserler ve solunum sistemi hastalıkları almaktadır.

**Tablo 11. Ülkemizdeki ölüm nedenlerinin cinsiyete göre dağılımı (2009) (1)**

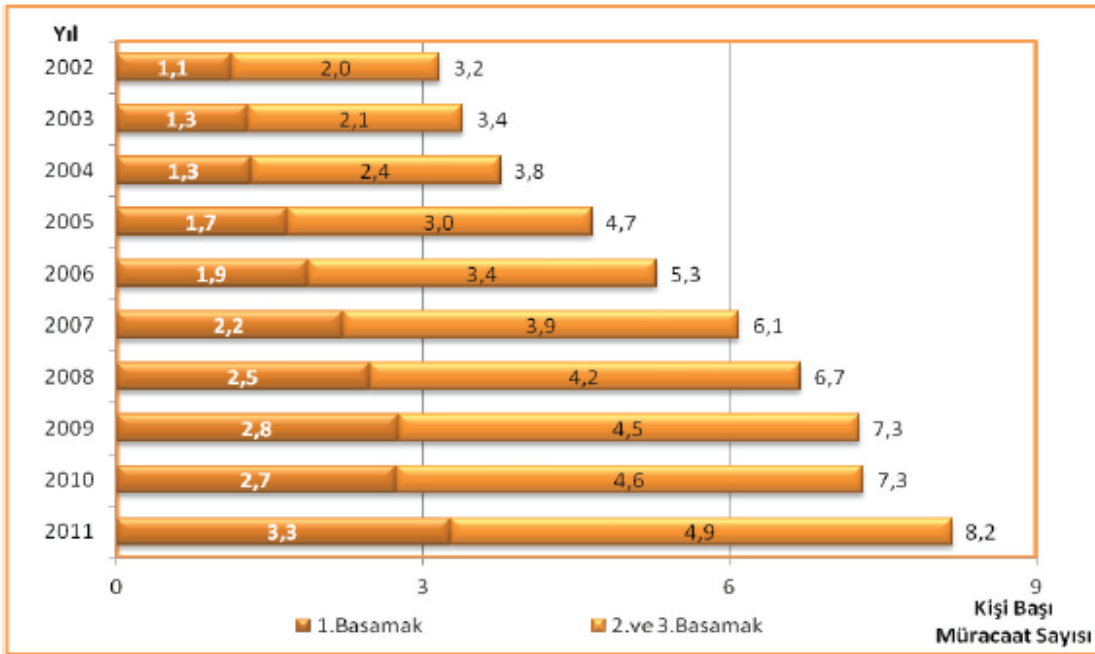
Ölüm nedeni	Erkek	Kadın	Toplam
Dolaşım sistemi hastalıkları	36,2	44,4	39,9
Kanserler	24,9	16,5	21,1
Solunum sistemi hastalıkları	10,1	7,5	8,9
Endokrin hastalıklar	4,8	8,3	6,4
Yaralanma ve zehirlenmeler	4,9	2,8	3,9
Sinir sistemi hastalıkları	2,7	3,3	2,9
Genitoüriner sistemi hastalıklar	2,6	2,9	2,7
Sindirim sistemi hastalıkları	2,6	2,5	2,5
Enfeksiyon ve paraziter hastalıklar	1,7	1,6	1,6
Konjenital anomaliler	1,3	1,5	1,4

## 7. SAĞLIK HİZMETLERİ KULLANIMI

Türkiye’de sağlık hizmetlerinin yürütücüsü ve uygulayıcısı Sağlık Bakanlığıdır. T.C. Anayasası 56. maddesine göre yasal olarak sağlık hizmetlerinden Sağlık Bakanlığı sorumludur. Sağlık Bakanlığı, yasal olarak standartları belirlemek ve etkinlikleri koordine etmekle yükümlüdür.

Yıllara göre kişi başi hekime müracaat sayıları Şekil 7’de gösterilmiştir. Yıllar içinde kişi başi hekime müracaat sayılarının arttığı görölmektedir.

Şekil 7. Yıllara Göre Kişi Başi Hekime Müracaat Sayısı, Tüm Sektörler, Türkiye

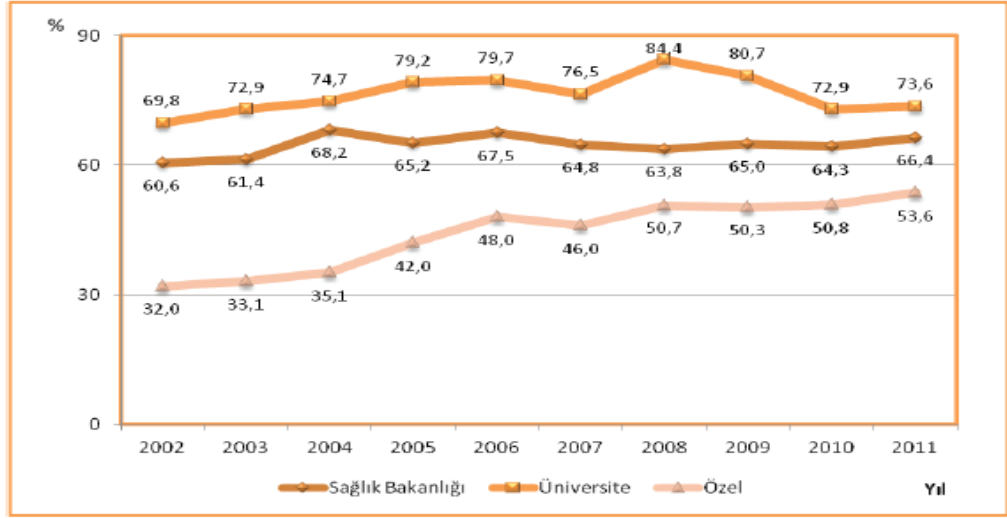


Kaynak: Türkiye Halk Sağlığı Kurumu, Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü

Şekil 8’de yıllara ve sektöre göre hastane yatak doluluk oranı gösterilmektedir. Özel sektörün hastane yatak doluluk oranının giderek arttığı görölmektedir.

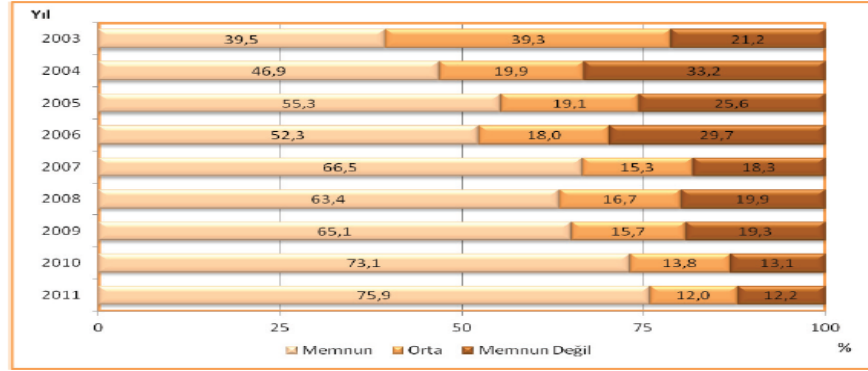


Şekil 8. Yıllara ve Sektörlere Göre Hastanelerde Yatak Doluluk Oranı, (%), Türkiye



Kaynak: Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü

Şekil 9. Yıllara Göre Sağlık Hizmetlerinden Genel Memnuniyet Oranı, (%)



Kaynak: TÜİK Yaşam Memnuniyeti Araştırması 2011

Şekil 9’da yıllara göre sağlık hizmetlerinden genel memnuniyet oranı gösterilmiştir. Yıllar içinde memnuniyetin giderek arttığı görülmektedir.

Tablo 12’de Gümüşhane ili yataklı tedavi kurumları çalışmaları gösterilmiştir. İlimiz genelinde toplam 308 fiili hastane yatağı mevcuttur.

**Tablo 12. Gümüşhane İli Yataklı Tedavi Kurumları Çalışmaları, 2012**

		Hastane Adı			
		Gümüşhane DH	Kelkit DH	Şiran DH	Toplam
Fiili Yatak Sayısı		202	81	25	<b>308</b>
Nitelikli Yatak Sayısı		78	81	2	<b>161</b>
Ortalama Kalış Gün Say.		3,8	3,5	3,8	<b>3,7</b>
Yatak İşgal Oranı %		58,8	72,2	30,5	<b>60,0</b>
Poliklinik Oda Sayısı		42	21	8	<b>71</b>
Yatan Hasta Sayısı		11 436	6 150	741	<b>18 327</b>
Toplam Muayene Sayısı		324 123	172 663	61 863	<b>558 649</b>
Acil Muayene Sayısı		90 719	49 857	41 179	<b>181 755</b>
Çıkan Hasta	Taburcu Olan	10 595	6 090	721	<b>17 406</b>
	Ölen	160	70	20	<b>250</b>
	Yatılan Gün Sayısı	43 337	21 332	2 784	<b>67 453</b>
Yapılan Ameliyat	A Grubu	38	607	0	<b>645</b>
	B Grubu	639	592	12	<b>1 243</b>
	C Grubu	1 363	598	61	<b>2 022</b>
	D Grubu	1 047	443	199	<b>1 689</b>
	E Grubu	7 165	566	2 271	<b>10 002</b>
	Toplam	10 252	2 796	2543	<b>15 591</b>
Yapılan Doğum	Normal	579	191	19	<b>789</b>
	Müdahaleli	0	142	0	<b>142</b>
	Sezaryen	326	201	2	<b>529</b>
	Toplam	905	534	21	<b>1 460</b>
Çekilen MR Sayısı		9 941	0	0	<b>9 941</b>
Çekilen Tomografi Sayısı		8 887	3 052	0	<b>11 939</b>
Çekilen Ultrasonografi Sayısı		16 661	14 814	1 354	<b>32 829</b>
Çekilen Doopler Sayısı		2 011	1 689	227	<b>3 927</b>
Çekilen Mamografi Sayısı		1 659	0	0	<b>1 659</b>
Çekilen EKO Sayısı		3 858	0	0	<b>3 858</b>
Çekilen Röntgen Sayısı		65 913	24 027	9 140	<b>99 080</b>

## 8. SAĞLIK İNSAN GÜCÜ

Ülke kalkınmasında rol oynayan en önemli faktörlerden biri insan gücü planlamasıdır; sağlık insan gücü planlaması da bu planlamanın en önemli parçalarından biridir. Sağlıkta İnsan Gücü Planlaması; gerek coğrafi gerekse kültürel, tüm demografik özellikleri tanımlanmış bir toplumun, mevcut ve kısa, orta ve uzun vadeli sağlık gereksinimlerinden yola çıkılarak, bu gereksinimlerin karşılanmasını içeren; çıkabilecek diğer gereksinimleri de öngören bir planlama olmalıdır. Toplumun sağlık düzeyini iyileştiren maliyet-etkili sağlık hizmetlerini sunabilecek sağlık insan gücünün üretimi, kullanılması ve yönetimi ile ilgili tüm eylemler sistematik olarak koordine edilmelidir. Sağlık sisteminin işleyişinde uygun ve nitelikli insan kaynaklarına ihtiyaç vardır. Halka sunulan sağlık hizmetlerinin daha iyi planlanması ve organize edilmesi için sağlık sektörü çalışanlarının temel sağlık hizmetlerine yaklaşımı ve uygulamaları açısından yeterliliği, yüksek profesyonel bakış açısına sahip olmaları ve modern teknikleri öğrenmeleri sağlanmalıdır. Bu nedenle uygulanan sağlık sisteminin işleyişinde uygun ve nitelikli insan kaynaklarına ihtiyaç vardır.

**Tablo 13. Gümüşhane İli Sağlık İnsan Gücü ve Türkiye Kıyaslaması**

ÜNVANI	1. Basamak	2. Basamak	Toplam	Personel Başına Nüfus	
				Gümüşhane	Türkiye
Uzman Hekim	7	61	68	1 947	1 145
Pratisyen Hekim	62	35	97	1 365	1 904
Diş Tabibi	12	12	24	5 500	3 584
Hemşire	43	217	260	509	605
Ebe	45	58	103	1 285	1 457
Diyetisyen	0	1	1	132 374	-
Eczacı	0	3	3	44 125	2 899
Fizyoterapist	0	0	0	-	-
Psikolog	0	3	3	44 125	-
Sağlık Teknikeri	4	8	12	11 031	-
Sağlık Teknisyeni	89	177	266	498	-
Diğer	156	175	331	400	-
Hizmet Alımından Çalışan	-	-	-	-	-
<b>Genel Toplam</b>	<b>418</b>	<b>741</b>	<b>1 159</b>		

Son yıllarda ÷lke kalkınmasında insan gücü planlamasının önemi daha iyi kavranmıştır. Yapılan çalışmalarla sağlık sektöründe mevcut durum ve sorunlar ortaya koyulmuş, önemli sektörel strateji ve çözüm önerilerine yer verilmiş, sağlık insan gücünde öncelikli olarak üzerinde durulması gereken iki temel sorun ortaya konulmuştur. Bu sorunlar, insan gücünün ÷lkenin mevcut ihtiyaçlarına uygun sayıda ve sağlık sistemine uygun olarak eğitilememesi, eğitimli sağlık insan gücünün ise çeşitli nedenlerden dolayı oluşan bölgelerarası dengesiz dağılımı olarak vurgulanmıştır.

Gümüşhane ili sağlık insan gücü açısından ÷lke geneli ile kıyaslandığında uzman hekim, diş hekimi ve eczacı sayısı açısından daha kötü durumda olduğu, pratisyen hekim, ebe ve hemşire sayısı açısından ise daha iyi durumda olduğu gör÷lmektedir (Tablo 13).

Tablo 14’de Gümüşhane ili yataklı tedavi kurumları personel dağılımı gösterilmiştir.

**Tablo 14. Gümüşhane İli Yataklı Tedavi Kurumları Personel Dağılımı (2011)**

	<b>BRANŞI</b>	<b>Gümüşhane Devlet Hastanesi</b>	<b>Kelkit Devlet Hastanesi</b>	<b>Şiran Devlet Hastanesi</b>	<b>Toplam</b>
<b>Uzmanlık Alanı</b>	<b>Anesteziyoloji ve Reanimasyon</b>	3	1	-	<b>4</b>
	Beyin ve Sinir Cerrahi Uzmanı	1	-	-	<b>1</b>
	Biyokimya ve Klinik Biyokimya	2	1	-	<b>3</b>
	Cildiye	1	-	-	<b>1</b>
	Çocuk Cerrahi Uzmanı	1	-	-	<b>1</b>
	Çocuk Sağlığı Ve Hast.Uzmanı	1	1	-	<b>2</b>
	Enfeksiyon Hastalıkları Uzmanı	2	-	-	<b>2</b>
	Fizik Tedavi Uzmanı	1	-	-	<b>1</b>
	Genel Cerrahi Uzmanı	3	-	1	<b>4</b>
	Göğüs Hast. Ve Tüb. Uzmanı	2	1	-	<b>3</b>
	Göz Hastalıkları Uzmanı	2	2	-	<b>4</b>
	Halk Sağlığı Uzmanı	-	-	-	<b>-</b>
	İç Hastalıkları Uzmanı	3	-	1	<b>4</b>
	İlk Ve Acil Yardım Uzmanı	1	-	-	<b>1</b>
	K.B.B Uzmanı	2	1	-	<b>3</b>
	Kadın Hast. Ve Doğum Uzmanı	2	1	1	<b>4</b>
	Kalp Cerrahi Uzmanı	1	-	-	<b>1</b>
	Kardiyoloji Uzmanı	3	-	-	<b>3</b>
	Mikrobiyoloji Ve Kl.Mik.Uzmanı	1	-	-	<b>1</b>
	Nöroloji Uzmanı	2	-	-	<b>2</b>
	Ortopedi Ve Trav. Uzmanı	2	1	-	<b>3</b>
	Pataloji Uzmanı	2	-	-	<b>2</b>
	Plastik Ve Rek. Uzmanı	1	-	-	<b>1</b>
	Psikatri Uzmanı	3	-	-	<b>3</b>
	Radyasyon Onkolojisi Uzmanı	-	-	-	<b>-</b>
	Radyoloji Uzmanı	3	1	-	<b>4</b>
Üroloji Uzmanı	2	1	-	<b>3</b>	
Diğer	-	-	-	<b>-</b>	
	<b>Toplam Uzman</b>	<b>47</b>	<b>11</b>	<b>3</b>	<b>61</b>
	Pratisyen Hekim	12	7	4	<b>23</b>

	Dış Tabibi	-	8	4	12
	Hemşire	127	73	17	217
Ebe		25	20	13	58
	Diyetisyen	1	-	-	0
	Eczacı	2	1	-	3
	Fizyoterapist	-	-	-	0
	Psikolog	2	-	-	2
	Diğer	-	-	-	0
	Hizmet Alımından Çalışan	-	-	-	0
	<b>Genel Toplam</b>	<b>216</b>	<b>120</b>	<b>41</b>	<b>377</b>

## 9. SAĞLIK FİNANSMANI

Tablo 15'te Gümüşhane iline ait sosyal güvenlik verileri gösterilmiştir. İlimizde mevcut olan toplam 1923 işyerinde sosyal güvenlik kapsamında toplam 29915 kişi çalışmaktadır.

**Tablo 15. Gümüşhane İline Ait Sosyal Güvenlik (SGK) Verileri (2011)**

<b>İl nüfusu</b>	<b>132.374</b>
İş yeri sayısı	1.923
Toplam Sosyal Güvenlik Kapsamı (Aktif+Pasif+Yeşilkart)	131.754
Toplam Sosyal Güvenlik Kapsamı (Yeşil Kartlılar Hariç)	108.082
Sosyal Güvenlik Kapsamının (Yeşil Kart Hariç) Toplam il Nüfusuna Oranı (%)	<b>81,65</b>
Sosyal Güvenlik Kapsamı Dışında Kalan Nüfus	620
<b>Sosyal Güvenlik Kapsamında Aktif Çalışan kişi sayısı</b>	
Emekli Sandığı (4/c)	7.008
Bağ-Kur (4/b)	7.392
SSK (4/a)	15.515
<b>Toplam</b>	<b>29.915</b>
Sosyal Güvenlik Kapsamındaki Aktif Çalışanların Toplam il Nüfusuna Oranı (%)	22,60
<b>Sosyal Güvenlik Kapsamında Aylık Alan Kişi Sayısı</b>	
Emekli Sandığı (4/c)	2.851
Bağ-Kur (4/b)	6.553
SSK (4/a)	8.313
<b>Toplam</b>	<b>17.717</b>
Sosyal Güvenlik Kapsamındaki Emeklilerin Toplam il Nüfusuna Oranı (%)	13,38
<b>Sosyal Güvenlik Kapsamında Bakmakla Yükümlü Tutulanların Sayısı</b>	
Emekli Sandığı (4/c)	17.478
Bağ-Kur (4/b)	20.856
SSK (4/a)	22.116
<b>Toplam</b>	<b>60.450</b>
Sosyal Güvenlik Kapsamındaki bakımla yükümlü tutulanların oranı (%)	45,67
2022 sayılı yasadan yararlananların sayısı	3.951
2022 sayılı yasadan yararlananların oranı (%)	2,98
<b>YEŞİL KARTLI SAYISI</b>	<b>19.721</b>

Tablo 16'da Gümüşhane ilindeki yeşil kartlı kişilerin ilçelere göre dağılımı gösterilmektedir. İlimizde toplam 54 635 yeşil kartlı kişi bulunmaktadır.

**Tablo 16. Gümüşhane İlindeki Yeşil Kartlı Kişilerin İlçelere Göre Dağılımı (2011) (17)**

<b>İLÇELER</b>	<b>Aktif Yeşil Kart Sahibi Kişi Sayısı</b>	<b>Yeşil Kart Başvuru Sayısı</b>	<b>Yeşil Kart İptal Sayısı</b>	<b>Toplam Yeşil Kart Sahibi Kişi Sayısı</b>
MERKEZ	2.485	25	15	<b>8.273</b>
KELKİT	8.473	50	59	<b>19.828</b>
ŞİRAN	4.400	32	31	<b>10.037</b>
TORUL	6.901	27	18	<b>6.895</b>
KÜRTÜN	3.500	6	9	<b>6.357</b>
KÖSE	804	9	39	<b>3.245</b>
<b>TOPLAM</b>	<b>26.563</b>	<b>149</b>	<b>171</b>	<b>54.635</b>



## 10. SAĞLIK KURUMLARI VE YATIRIMLAR

İl genelinde 3 devlet hastanesi, 3 entegre ilçe hastanesi olmak üzere toplam 6 adet hastane, il merkezinde birer adet ağız ve diş sağlığı merkezi, verem savaş dispanseri, halk sağlığı laboratuvarı ve AÇS/AP merkezi bulunmaktadır. Her ilçede 1 adet olmak üzere 6 adet toplum sağlığı merkezi, 20 adet aile sağlığı merkezi ve bu merkezlerde faaliyet gösteren 44 adet aile hekimi birimi, büyük köylerde faaliyet gösteren 18 adet sağlık evi bulunmaktadır (Tablo 17).

**Tablo 17. Gümüşhane İline Ait Sağlık Kurumlarının İlçelere Göre Dağılımı (2012)**

Kurumlar	Merkez	Kelkit	Şiran	Torul	Kürtün	Köse	Toplam
Devlet Hastanesi	1	1	1	-	-	-	3
İlçe Entegre Hastanesi	-	-	-	1	1	1	3
Ağız ve Dis Sağlığı Merk.	1	-	-	-	-	-	1
Toplum Sağlığı Merkezi	1	1	1	1	1	1	6
Verem Savaş Dispanseri	1	-	-	-	-	-	1
Halk Sağlığı Lab.	1	-	-	-	-	-	1
AÇS/AP Merkezi	1	1	-	-	-	-	2
Aile Hekimliği Birimi	15	12	4	4	5	4	44
Aile Sağlığı Merkezi	8	4	2	1	2	2	20
Sağlık Evi							18

Yukarıda belirtilen sağlık kurumlarından Kelkit Devlet Hastanesi ve Torul İlçe Entegre Hastanesi yakın tarihte inşa edilmiş olup, modern, kullanışlı ve ferah bir sağlık kurumu olarak hizmet sunmaktadır. Tablo 18’de belirtildiği gibi yapımı devam eden Gümüşhane, Şiran ve Kürtün hastanelerinin yapımı tamamlandığında ilimizdeki tüm hastaneler yeni ve modern binalara kavuşacaktır.

**Tablo 18. İnşaatı Devam Eden Sağlık Tesisleri, 2012. Gümüşhane**

Proje Adı	Proje Yeri	İhale Bedeli (x1000 TL)	Fiziki Gerçekleşme (%)	Açıklama
10 Yataklı Kürtün İlçe Hastanesi	Kürtün	2 690	98	Geçici kabul yapıldı
25 Yataklı Şiran Devlet Hastanesi	Şiran	5 095	-	İhalesi TOKİ tarafından yapıldı
200 Yataklı Gümüşhane Devlet Hastanesi	Merkez	33 872	-	İhalesi TOKİ tarafından yapıldı

## 11. SAĞLIK ARAÇ GEREÇLERİ

Tablo 19. Gümüşhane İli Sağlık Araç Gereçleri (2012)

	Cinsi	Sayı
Ambulans	Tam Donanımlı	18
	Donanımsız	7
	Snow-track	1
	Kar paletli	4
	TOPLAM	30
Görüntüleme Cihazı	Manyetik Rezonans (MR)	2
	Bilgisayarlı Tomografi	2
	Ultrasonografi	9
	Dopler	4
	EKO	2
	Mamografi	1
	Röntgen	8
Diyaliz Ünitesi		24
Ameliyat Masası		8

Tablo 19’da görüldüğü gibi il genelinde toplam 30 ambulans olup 10 000 nüfusa düşen ambulans sayısı yaklaşık 2 adettir. İlimizin coğrafik ve iklim şartlarına bağlı olarak ihtiyaç duyulabilecek kar paletli ve snow-track ambulanslar da ilimizde mevcuttur.

## 12. AFETLERE HAZIRLIK HİZMETLERİ

En genel tanımla insanlar için fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplar doğuran, normal yaşamı ve insan faaliyetlerini durdurarak veya kesintiye uğratarak toplulukları etkileyen ve etkilenen topluluğun kendi imkan ve kaynaklarını kullanarak üstesinden gelemeyeceği, doğal, teknolojik veya insan kökenli olaylara afet denilmektedir. Afetin büyüklüğü ise genel olarak, bir olayın meydana getirdiği can kayıpları, yaralanmalar, yapısal hasarlar ve yol açtığı sosyal ve ekonomik kayıplarla ölçülmektedir.

Ülkemizde en fazla görülen doğal afet %64 ile depremlerdir. Depremleri %16 ile heyelan ve %15 ile su baskınları izlemektedir (16).

Deprem bölgeleri haritasına göre; ülkemiz topraklarının %66'sı 1. ve 2. derecede, %34'ü ise diğer derecedeki deprem bölgesinde bulunmaktadır. Nüfusumuzun %70'i 1. ve 2. derecede, %30 ise diğer derecedeki deprem bölgesinde bulunmaktadır (15).

Ülkemizde son 96 yıl içinde meydana gelen 128 büyük depremde toplam 65 bin insanımız hayatını kaybetmiş, 125 bin insanımız ise yaralanmıştır. Yıkılan bina sayısı ise 510 bin civarındadır. Ülkemizin Doğu Marmara depremi sırasındaki birincil kaybı (İkincil ve diğer kayıplar hariç) ülkenin bir yıllık kalkınmasına eşdeğerdir (GSYİH'nın %5-7'si) (16).

2004 yılı içerisinde Afetlerde Sağlık Organizasyonu Projesi kapsamında başta deprem olmak üzere tüm yaşanabilecek afetlerde eğitimli ve donanımlı gönüllü ekipler aracılığıyla en kısa sürede enkaza yönelik medikal kurtarma hizmetlerinin sunulabilmesi için Ulusal Medikal Kurtarma Ekipleri (UMKE) kurulmuştur. Proje ile medikal kurtarma ekiplerinin arama kurtarma ekipleri ile de koordinasyonlu çalışması sonucu gecikmiş kurtarmaya bağlı ölümlerin en aza indirilmesi amaçlanmaktadır. 2005 yılı itibariyle ülke genelinde 81 ilde yaklaşık 2500 gönüllü sağlık elemanı Ulusal Medikal Kurtarma Ekipleri içerisinde görev almaktadır (8).

Tablo 20’de ilimiz 2011 yılı il acil durum ve afet il müdürlüğü arama kurtarma faaliyetleri gösterilmiştir. İlimizde 2011 yılında 48 trafik kazası olmuştur.

**Tablo 20. İl Acil Durum ve Afet İl Müdürlüğü arama kurtarma faaliyetleri, Gümüşhane, 2011.**

Olay Türü	Olay Sayısı	Sağ	Ölü
Trafik Kazası	48	71	35
Deprem	1	9	10
Boğulma	1	-	1
İntihar	1	1	-
Heyelan, Göçük	1	1	-
Mahsur Kalma	5	26	-
Elektrik Çarpması	1	-	1

Tablo 21’de il acil durum ve kurtarma müdürlüğünün personel durumu gösterilmektedir.

**Tablo 21. İl Acil Durum ve Afet İl Müdürlüğü personel durumu, Gümüşhane, 2012.**

<b>Kadro</b>	<b>Toplam</b>	<b>Dolu</b>	<b>Boş</b>
İl Afet ve Acil Durum Müdürü	1	1	
Şube Müdürü	2	2	
İnşaat Mühendisi	2	2	
Jeoloji Mühendisi	2	2	
Jeofizik Mühendisi	1	1	
Harita Mühendisi	1		1
Tabip	1		1
Sosyal çalışmacı	1		1
Mimar	1	1	
Şehir Plancısı	1		1
Eğitim Uzmanı	1		1
Şef	2		2
Veri Haz.Kontrol İşt.	2	2	
Tekniker	2	1	1
Şoför	1	1	
Santral Memuru	1	1	
Muhasebeci	1	1	
Ambar Memuru	1	1	
Satınalma Memuru	1	1	
Hizmetli	1	1	
Teknisyen	1		1
Şube Müdürü	1		1
Endüstri Mühendisi	1		1
Santral Memuru	1		1
Enformasyon Memuru	4		4
Şoför	1	1	
Şef	1		1
Sağlık Memuru	1		1
Arama ve Kurtarma Teknisyeni	10	8	2
İşçi	2	2	-
<b>Genel Toplam</b>	<b>49</b>	<b>29</b>	<b>20</b>

Tablo 22’de araç, makine parkı, makine ve teçhizat listesi gösterilmektedir.

**Tablo 22. Araç, makine parkı, malzeme ve teçhizat listesi**

No	Malzemenin Adı	Miktarı	Birimi
1.	Hidrolik kesme ayırma takımı	2	Adet
2.	Hava kaldırma yastıkları	4	"
3.	Demir -Beton kesme motoru	1	"
4.	Ağaç kesme motoru	1	"
5.	Oksi Asetilen Takımı	1	"
6.	Elektrikli Kırıcı	2	"
7.	Vakumlu Sedye	4	"
8.	Normal Sedye	5	"
9.	Şişme atel kiti	2	"
10.	Ayarlı Boyunluk Seti	2	"
11.	Yaralı Kurtarma Yeleği	2	"
12.	Teleskopik Silindir	3	"
13.	Hidrolik Kriko Seti	1	"
14.	Jeneratör	6	"
15.	Projektör	4	"
16.	El Telsizi	11	Adet
17.	Sabit Telsiz	1	"
18.	Araç Telsizi	2	"
19.	Role telsizi	1	"
20.	Oksijen tüpü ve maskesi	2	"
21.	Yanmaz Elbise	1	"
22.	Megafon	4	"
23.	Motopomp	2	"
24.	Benzinli kırıcı	1	"
25.	Dozimetre	15	"
26.	Gaz Ölçüm Cihazı	1	"
27.	Hidrolik Kombi kesme ayırma	3	"
28.	Koruyucu Elbise	5	"
29.	Gaz Maskesi	25	"
30.	Gaz Maskesi Süzgeci	50	"

31.	Ekip Görev Çadırı (6 kişilik)	3	“
32.	Kışlık tip çadır	43	”
33.	Tüp Dolum Kompresörü	1	”
34.	Kaynak Makinesi	1	”
35.	Elektrikli Spiral motor	1	”
36.	Dalgıç elbisesi (dalış takımlı, Tam donanımlı)	5	Takım
37.	Çığ sondası	1	Ad
38.	El tipi projektör	18	Ad.
39.	Gaz ölçüm cihazı	5	”
40.	Liberatör	1	”
41.	Faraş Sedye	1	”
42.	Katlanır Sedye	4	”
43.	Motorlu şişme bot (8 kişilik)	1	”
44.	Ford Ranger Pick-up (4X2)	1	”
45.	Kurtarma aracı Ford Ranger 4X4 (Çekme vinçli)	2	”
46.	Kurtarma Aracı (Dodge) 4X4	1	”
47.	Lambalı Baret	8	“



### 13. SOSYAL HİZMETLER

**Tablo 23. Gümüşhane ili aile ve sosyal politikalar il müdürlüğü kapsamında verilen hizmetler ve kapasite durumu tablosu**

KONU	Sayı	Kapasite	Yararlanan Kişi Sayısı
Çocuk yuvası	1	36	27
Çocuk evi	5	26	26
Yetiştirme yurdu –Kız	1	48	37
Bakım ve Reh.Merkezi	1	42	34
Özürlü evde Bakımından Yararlanan Kişi sayısı	1.167	-	1.167
Aileye döndürülen çocuk sayısı	2	-	2
Koruma Altına alınmadan Aile Yanında Desteklenen Çocuk Sayısı	66	-	66
Koruyucu Aile Sayısı	1	-	1
Evlat Edindirme Hizmetlerinden Yararlanan Çocuk	6	-	6

**Kaynak:** Gümüşhane Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü

Tablo 23’de Gümüşhane ili aile ve sosyal politikalar il müdürlüğü kapsamında verilen hizmetler gösterilmektedir. Kurumda çalışan personel sayısı 20 kişidir. Uzman personel olarak Sosyal Çalışmacı (1), Sosyolog (2) ve Psikolog (1) bulunmaktadır.

Açılması Planlanan Hizmetler olarak; birer adet kadın konuk evi, huzurevi, şiddet önleme ve izleme merkezi ve sosyal hizmet merkezi en yakın zamanda açılması planlanmaktadır.

Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğünden alınan yukarıdaki veriler ışığında Gümüşhane İlinin sosyal hizmetlerle ilgili değerlendirmesi aşağıdaki gibi yapılabilir.

## 14. GÜMÜŞHANE İLİ SAĞLIK HİZMETLERİNE DAİR SWOT ANALİZİ

### 14.1. Avantajlar (Güçlü Yönler):

- Gümüşhane ilinin göç almaması hatta göç vermesi nedeniyle nüfus potansiyelinin oldukça yönetilebilir olması, hizmetlerin planlanması ve uygulanmasında son derece kolaylık sağlamaktadır.
- Gümüşhane ilinin hem göç almaması hem de kültürel ve sosyolojik yapısı gereği nüfus profilinin çok homojen olması, problemlili olmaması (parçalanmış aile, sokak çocukları vb.) hizmetlerin yürütülmesini kolaylaştırmaktadır.
- İl nüfusunun az olması nedeniyle sağlık ve sosyal hizmet kurumlarından yararlanan kişi sayısı kapasitenin altındadır. Bu açıdan bakıldığında bu durum bir avantaj olarak değerlendirilebilir.
- İl nüfusunun az olması nedeniyle ulaşım, trafik sıkışması, hava kirliliği gibi sorunlar minimum düzeydedir.
- Yaşlı nüfus (65 yaş üzeri) oranı (% 11,5) ülke ortalamasının yaklaşık 2 katı kadardır. Bu oranın yüksek olması yaşlılara sağlanan sosyal ve ekonomik imkanların ilimize aktarılması açısından ve yaşlı bakım elemanı olarak gençlere iş imkanı oluşturması açısından olumlu yönde değerlendirilebilir.
- Nüfus artış hızı (binde 21,5) ülkemiz geneline (binde 12) göre oldukça yüksektir. Daha önce sürekli nüfusu azalan iller arasında yer alan ilimizin 2011 yılından itibaren başlayan nüfus artışı ilimizin gelecek yıllardaki büyümesi ve gelişmesi açısından olumlu bir durum oluşturmaktadır.
- İlimizdeki km<sup>2</sup>'ye düşen nüfus yoğunluğu (21), Türkiye geneline (98) göre oldukça düşüktür. Bu rahat bir yaşam alanı oluşturması, ormanların ve tarım alanlarının korunması açısından avantaj oluşturmaktadır.
- 2011 ve 2012 yıllarındaki nüfus artışı ilimiz açısından bir umut vaat etmekte ve tersine bir göçün başladığı konusunda bir sinyal vermektedir.
- İlimizin nüfusunun % 48'i il ve ilçe merkezlerinde (kentsel), % 52'si de kırsal alanda yaşamaktadır. Kırsal nüfus oranının ülke geneline göre yüksek olması tarımsal üretim açısından avantaj oluşturmaktadır.
- İlimizde ortalama yaşam süresinin her iki cinsten de son 10 yıl içerisinde giderek artmış; erkeklerde 57'den 63'e, kadınlarda 63'den 69'a toplamda ise 60'dan 66'ya çıkmıştır (7).

- İlimizde anne ölümü bulunmamaktadır (17).
- Kızamık hastalığı 2006 yılı itibariyle ülkemizden ve ilimizden eradike edilmiş bir hastalıktır. Artık yerli vaka görülmemektedir. İlimizde de yerli vaka bulunmamaktadır.
- Coğrafik özellikleri nedeniyle İlimizde sıtma hastalığı önemli bir sağlık sorunu oluşturmamaktadır.İlimizde sıtma vakası görülmemektedir.
- Gümüşhane ili pratisyen hekim, ebe ve hemşire sayısı açısından ülke geneline göre daha iyi durumdadır.
- Kelkit Devlet Hastanesi ve Torul İlçe Entegre Hastanesi yakın tarihte inşa edilmiş olup, modern, kullanışlı ve ferah bir sağlık kurumu olarak hizmet sunmaktadır. Yapımı devam eden Gümüşhane, Şiran ve Kürtün hastanelerinin yapımı tamamlandığında ilimizdeki tüm hastaneler yeni ve modern binalara kavuşacaktır.
- Gümüşhane Üniversitesi'nin açılması ve hızlı bir şekilde büyümesi; teknik, kültürel, ekonomik yönlerden şehre katkı sunması sayesinde Gümüşhane bir dinamizm kazanacak, bu durum hizmetlerin daha nitelikli ve etkili yürütülmesini kolaylaştıracaktır.
- Üniversite ile birlikte yapılacak analizler, planlamalar ve proje bazlı uygulamalar kurumların kapasitesini geliştirecektir.
- İlimizin büyük afetler yönünden riskinin az olması afete hazırlık çalışmalarında kolaylık sağlamaktadır.

#### **14.2. Dezavantajlar (Zayıf Yönler):**

- 0-14 yaş çocuk oranı (% 21,6) Ülkemiz ortalamasına (% 24,9) göre düşüktür. Bununla ilişkili olarak ta genç bağımlılık oranı (32,2) Ülkemiz geneline (36,9) göre düşüktür. Bu oranın ülkemiz geneline göre düşük olması ekonomik yük açısından iyi gibi görünmekle birlikte ilin geleceği açısından olumsuz bir durum oluşturmaktadır.
- Yaşlı bağımlılık oranı (17,1) Ülkemiz geneline (11,1) göre yüksektir. Bu oranın Türkiye geneline göre yüksek olması ekonomik yük açısından oldukça olumsuz bir durum oluşturmaktadır. Bu oranın yüksek olması üretken nüfus üzerinde yaşlı nüfustan kaynaklanan ekonomik yükün önemli oranda artması anlamına gelmektedir.
- İlimizde okuma yazma bilmeyenlerin oranı (% 5,6), ülke geneline göre (% 4,7) düşüktür. Bu oranın düşük olması sağlık hizmetlerinden yararlanmayı ve hastalıklardan korunmayı olumsuz yönde etkilemektedir. Ayrıca ilin gelişmesi yönünden de dezavantaj oluşturmaktadır.

- İlimizde BÖH binde 11,1 olup, Doğu Karadeniz Bölgesi'ne (binde 3,7) ve ülke geneline göre oldukça yüksektir (8).
- İlimizde BYAÖH binde 13,9 olup, Doğu Karadeniz Bölgesi'ne (binde 12) ve Ülke geneline göre yüksektir (8).
- İlimiz Kırım Kongo Kanamalı Ateşi (KKKA) hastalığı yönünden endemik bir bölgedir. Bu hastalığa bağlı olarak son yıllarda vaka ve ölüm sayılarında önemli artışlar mevcuttur.
- Tüberküloz hastalığı son yıllarda artış trendine girmiştir.
- Kullanılan içme suları kimyasal yönden kaliteli değildir.
- Gümüşhane; uzman hekim, diş hekimi ve eczacı sayısı açısından ülke geneline göre daha kötü durumdadır.
- Birinci basamakta çalışan pratisyen hekime toplumun güvensizliği, tahlil ve tetkik yetersizliği, uzman hekime başvurma imkânının kolaylığı nedeniyle hastanelere gereksiz başvurular yapılmaktadır.
- Hastanelerin ayakta tedavi bölümlerinin giderek aşırı kalabalık bir hale gelmesi sağlık personeli açısından oldukça ağır bir iş yükü oluşturmaktadır ve sunulan hizmet kalitesini düşürmektedir.
- Birinci basamak sağlık kurumlarındaki tedavi normalde ayakta tedaviden daha ucuzdur. Ayakta tedavi kurumlarına aşırı yüklenilmesi tedavi masraflarının gereksiz şekilde artmasına ve kaynak israfına yol açmaktadır.

### **14.3. Fırsatlar**

- Üniversite ve maden sektörünün gelişmesine paralel olarak gelecek yıllar için nüfusun artma eğilimine girmiş olması
- Homojen nüfus yapısı
- Hali hazırda var olan kurumların atıl kapasitesi
- Ulaşım kolaylığı
- Üniversite öğrencisi ve öğretim üyesi sayısının her geçen yıl artıyor olması
- Tersine göçün başlaması
- Gümüşhane nüfusuna kayıtlı kişi sayısının 418 220 olması, bunların yaklaşık 303 bininin Gümüşhane dışında yaşaması. Gümüşhane dışında yaşayan Gümüşhane nüfusuna kayıtlı kişilerin sırasıyla en çok İstanbul, Kocaeli ve Ankara illerinde yaşamakta olması.

#### **14.4. Tehditler**

- Nüfusun az olması
- Doğurganlık hızının düşmesi
- Göç nedeniyle sosyoekonomik seviyesi yüksek nüfusun kaybedilmesi
- Kurumlardaki personel sayısı, kalitesi ve çeşitliliğinin yetersiz olması.
- İlin coğrafik yapısının zaman zaman verilecek hizmetleri engellemesi.
- İlin genel durumunu analiz etmek için gerekli verilerin olmaması
- İş adamlarının şehrin kalkınmasına yeterince destek vermemesi.
- Kurumların profesyonelce yönetilememesi

## KAYNAKLAR

1. T.C Başbakanlık Türkiye İstatistik Kurumu, 2012 (<http://www.tuik.gov.tr>)
2. T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, 2012 ([http://www.devletarsivleri.gov.tr/nufus\\_sayimi.htm](http://www.devletarsivleri.gov.tr/nufus_sayimi.htm))
3. Uluslararası Göç Sempozyumu, 8-11 Aralık 2005 (<http://www.gocsempozyumu.org>)
4. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etüdüleri Enstitüsü, Türkiye Göç ve Yerinden Olmuş Nüfus Araştırması, Aralık 2006
5. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etüdüleri Enstitüsü, Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması, 2008. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etüdüleri Enstitüsü, Sağlık Bakanlığı Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Genel Müdürlüğü, Devlet Planlama Teşkilatı ve Avrupa Birliği, Ankara, Türkiye
6. Dünya Sağlık Örgütü (www.who.int, 2012)
7. Şahinöz T, Şahinöz S, Eker H.H. 2000-2009 Yılları Arasında Gümüşhane İlinde Gerçekleşen Ölümlerin Epidemiyolojik Yönden İncelenmesi. Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi / Gümüşhane University Journal of Health Sciences: 2012;1(1); 19-28.
8. Sağlık Bakanlığı İstatistik Yıllığı. 2011, Ankara.
9. Injury: a leading cause of the global burden of disease,2000
10. [http://www.who.int/violence\\_injury\\_prevention/road\\_traffic/en/](http://www.who.int/violence_injury_prevention/road_traffic/en/)
11. Trafik Eğitim ve Araştırma Dairesi Başkanlığı Trafik İstatistik Bülteni Kasım – 2006 Özet
12. WHO 2003 , Obesity and Overweight
13. Sigara Alışkanlıkları ve Sigarayla Mücadele Kampanyası Kamuoyu Araştırması (PIAR), 1988
14. WHO- Medium Stratejik Plan, 2008-2013 s: 52-53
15. Bayındırlık ve İskan Bakanlığı Faaliyet Raporu Afet İşleri Genel Müdürlüğü
16. T.C Sağlık Bakanlığı Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı, Afetlerde Sağlık Organizasyonu Projesi 2004 Yılı Çalışma Raporu
17. [www.gumushane.gov.tr/saglik.asp](http://www.gumushane.gov.tr/saglik.asp) (erişim tarihi: 15.02.2013)
18. Emniyet Genel Müdürlüğü, TÜİK, Trafik kaza istatistikleri karayolu 2011, ISSN: 1300-1175.











## GÜMÜŞHANE'NİN EĞİTİM İMKANLARI VE HALKIN EĞİTİM DURUMU

*Gümüşhane Üniversitesi Edebiyat Fakültesi*

*Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü*

*Yrd. Doç. Dr. Yakup TOPAL*

*Yrd. Doç. Dr. Abdulkadir KIRBAŞ*

Yaklaşık üç bin yıllık bir maziye sahip olduğu düşünülen Gümüşhane, bölgedeki tarihî eserlere bakıldığında hep medenî bir şehir havasına sahip olduğunu düşündürmektedir. 1927 yılı nüfus sayılımı verilerine göre erkeklerin okuryazarlık oranı % 9,69'dur. Bu oran o zamanki Anadolu şartlarına göre normaldir. Fakat kadın nüfusun okuryazarlık oranının % 0,37'de kalması eğitimde cinsiyet ayrımı yapıldığını göstermektedir.

Günümüzde Gümüşhane'de anaokulundan üniversiteye kadar eğitimin her aşamasını içeren eğitim kurumları mevcuttur. 356 eğitim kurumuna(bunlardan 200'ü okul), 1372 dersliğe sahip olan Gümüşhane'de derslik başına düşen öğrenci sayısı 15'tir. Teknik ve meslekî eğitim de verilen Gümüşhane'de sanayi kuruluşlarına yöneltilen öğrenci sayısı yeterli olmaktan uzaktır.

İklim ve coğrafi yapısı itibariyle zor koşullara sahip olan Gümüşhane ilinde eğitim, özellikle cumhuriyet tarihi boyunca halkın temel hedeflerinden biri olagelmiştir. Bölge insanı çocuklarını eğitilmiş bir birey olarak yetiştirmek için bütün maddî ve manevî gücünü sonuna kadar kullanmıştır.

Bu çabanın sonucu olarak çok sayıda Gümüşhaneli bürokrat, akademisyen, şair, yazar ve siyasetçiler yetişmiştir.

Gümüşhane ili kent nüfusunun 31000 olmasına rağmen bunun 9054'ünü ilk ve ortaöğretim öğrencilerinin oluşturması, bütün ilde ise 22163 ilk ve ortaöğretim öğrencisi bulunması dikkate değer bir veridir. Gümüşhane Üniversitesinde öğrenim gören 10141 (7000'e yakın öğrenci Gümüşhanevî kampüsünde öğrenim görmektedir) öğrenciyi de hesaba kattığımızda merkez ilçe nüfusunun yarısının belki de yarıdan çoğunun (öğrencilerin çoğu Gümüşhane nüfusuna kayıtlı değildir) öğrenci olduğu görülmektedir.

## Gümüşhane İli'nin 2012-2013 Eğitim Öğretim Yılı Öğrenci Sayıları

### Anaokulu Ve Okul Öncesi Öğrenci Sayıları

MERKEZ/ İLÇE	ANAOKULU		ANASINIFI		TOPLAM		TOPLAM
	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	
Merkez	108	136	160	144	268	280	548
Kelkit	58	42	111	101	169	143	312
Köse	31	24	10	14	41	38	79
Kürtün	23	20	46	43	69	63	132
Şiran	45	49	29	18	74	67	141
Torul	37	37	23	19	60	56	116
Genel t.	302	308	379	339	681	647	1328

### İlk/Ortaokul Öğrenci Sayıları

MERKEZ/ İLÇE	ERKEK	KIZ	TOPLAM
MERKEZ	2434	2261	4695
KELKİT	2104	2011	4115
KÖSE	380	335	715
KÜRTÜN	909	780	1689
ŞİRAN	932	812	1744
TORUL	605	582	1187
GENEL T.	7347	6781	14145

### Ortaöğretim Öğrenci Sayıları

MERKEZ/ İLÇE	ERKEK	KIZ	TOPLAM
MERKEZ	1954	1867	3821
KELKİT	793	754	1548
KÖSE	95	81	176
KÜRTÜN	121	154	275
ŞİRAN	307	403	710
TORUL	83	94	177
GENEL T.	3354	3353	6707

**Toplam Öğrenci Sayısı : 22180**

Gümüşhane'de doğal şartların nispeten daha iyi olduğu kırsal yerlerde nüfus daha az göç vermiş ve öğrenci azlığından kapanan okul sayısı da buna bağlı olarak az olmuştur. Doğal şartların diğer bölgelere göre daha iyi bölgelerde ise nüfus artmış öğrenci, öğretmen ve okul sayısı da buna paralel artış göstermiştir.<sup>3</sup>

Merkez ve ilçeleriyle 1749 öğretmenin görev yaptığı Gümüşhane'de doğal hayat şartlarının öğretmenleri ve öğrencileri zorladığı görülmektedir. Halk büyük şehirlere göç etmeyi ve okumak suretiyle iş bulmayı bir çıkar yol olarak görmüştür. Okul, öğretmen ve öğrenci sayılarının hızlı bir değişim göstermesi ve bazı okulların çevresel ve politik durumlardan (8 yıllık zorunlu eğitimde okulların birleşmesi) dolayı kapatılması taşınmalı eğitimi ve yatılı bölge okullarını zorunlu hale getirmiştir. Çocukların aileden uzak ortamlarda eğitim görmesi veya uzun mesafelerden taşınması da eğitim kalitesini düşürmüştür.

#### Okul ve Öğretmen Sayıları

MERKEZ/ İLÇE	ANA OKULU SAYISI	İLK/ ORTAOKUL SAYISI	ORTA- ÖĞRETİM OKUL SAYISI	ÖĞRETMEN SAYISI
Merkez	2	24	12	1749
Kelkit	1	66	6	
Köse	1	14	1	
Kürtün	1	26	2	
Şiran	1	21	3	
Torul	1	17	1	
Genel t.	7	168	25	

Gümüşhane fiziksel yapı ve sosyo-ekonomik koşullar bağlamında, tekdüze bir yapıya sahip olmayıp, ilçeler hatta köyler düzeyinde önemli farklılıklar göstermektedir. Gümüşhane'de nüfusun büyük bölümü düz alanlarda ya da eğimi az olan yerlerde toplanmaktadır. Merkez, Kelkit ve Şiran ilçeleri toplam nüfusun % 73'ünü

<sup>3</sup> Vedat Şahin, Gümüşhane'nin Eğitime Ait Verileri Bunlara Coğrafi Yapının Etkisi, Marmara Coğrafya Dergisi, sayı: 25.

barındırmaktadır. Şiran, Kelkit ovaları ile Harşit vadisinde köylerin %55'i bulunmaktadır. Köylerin geri kalanı %35'i eteklerde ve %10'u da dağlık alanlarda kurulmuştur.<sup>4</sup>

Gümüşhane'de 2012 yılında ÖSYM tarafından yapılan sınavlarda üniversiteye yerleşen öğrenci sayısı 645 olup bu rakam mezun olan öğrencilerin % 62'sini oluşturmaktadır.

---

<sup>4</sup>A. İ. Köksal, Tarım ve Hayvancılığın Gümüşhane Ekonomisinde Yeri ve Önemi, Gümüşhane İlinin Ekonomik Kalkınması Semineri, 2004.

#### 4. GÜMÜŞHANE İLİNİN EĞİTİM DURUMUNA DAİR SWOT ANALİZİ

##### 2.1. Gümüşhane'nin Eğitim Durumuyla ilgili Güçlü Yönler

- Gümüşhane'nin eğitim açısından tarihî ve kültürel zenginliğe sahip olması, çok sayıda değerli ilim bilim ve sanat adamı yetiştirmesi.
- Gümüşhane'de 2010-2011 eğitim öğretim döneminde ilköğretimde öğretmen başına düşen öğrenci sayısı 17'dir. Türkiye genelinde bu sayının 21 olduğu (TUİK, 2011, Bölgesel Göstergeler 2010) düşünüldüğünde ilin öğretmen ihtiyacı bakımından iyi olduğu söylenebilir.
- Gümüşhane Üniversitesinin kurulması ve Türkiye'nin en hızlı gelişen üniversitelerinden biri olması.
- Akademisyen ve öğretmen açığı bakımından üniversite, ilk ve ortaöğretim kurumlarının Türkiye ortalamasından daha iyi durumda olması.
- Şehir içi ulaşımın kolay olması.
- Eğitim kurumlarının bir arada bulunması ve birbirleriyle iletişimlerini iyi olması.
- Erzurum, Trabzon, Samsun gibi önemli şehirlere yakın olması ve bu şehirlerin kütüphane gibi eğitim imkânlarından faydalanabilmesi.
- İldeki eğitim faaliyetlerinin ve eğitim projelerinin devlet tarafından özel olarak desteklenmesi.
- Halk Eğitim Merkezleri aracılığıyla yetenekli öğrencilere çeşitli imkânlar sunulması.
- Eğitim kurumlarının bir arada bulunmasından dolayı uyum ve iletişim sorunun olmaması.
- Kürtün, Köse, Torul ilçelerinde yeni yüksekokullar açılması; Şiran ve Kelkit'teki yüksekokullarda ise bölüm ve öğrenci sayılarının artırılması.

## **2.2. Gümüşhane'nin Eğitim Durumuyla ilgili Zayıf Yönler**

- Gümüşhane'nin iklim ve coğrafi yapısından dolayı öğretmenlerin kısa zamanda tayin istemeleri.
- İlin ekonomi, sağlık, ulaşım ve altyapı bakımlarından yetersizliğinin eğitime olumsuz etkileri.
- Yeteneklerin öğrencilerin geliştirilmesi için gereken maddi kaynak bulma noktasında sıkıntı yaşanması.
- Öğretmenlerin lojman sıkıntısı çekmesi.
- Öğrencilerin barınma imkanları ve ildeki ev kiralarının yüksek olması.
- Merkezde bulunan bazı okulların binalarının heyelan dolayısıyla boşaltılması ve yeni yerinin yetersiz olması.
- 4+4+4 uygulamasının yeni başlaması ile okul sorununun ortaya çıkması.
- 4+4+4 uygulamasının yeni başlaması ve müfredata yeni konulan dersler dolayısıyla kısmen de olsa öğretmen sorunu yaşanması.
- Öğretmenlerin ekonomik durumlarının iyi olmaması.

## **2.3. Gümüşhane'nin Eğitim Durumuyla ilgili Fırsatlar**

- Kalkınmada öncelikli illerden biri olması ve eğitim konusunda desteklenmesi.
- Hızlı gelişen ve şehre katkı sağlamaya çalışan bir üniversiteye sahip olması.
- Eğitimle ilgili projelerin devlet eliyle desteklenmesi.
- Devlet ve özel sektör eliyle öğrencilerin barınma ihtiyacını karşılamaya yönelik yurt binalarının yapılmaya başlanması.

## **2.4. Gümüşhane'nin Eğitim Durumuyla ilgili Tehditler**

- Gümüşhane'nin sürekli göç veren bir şehir olmasından dolayı bazı tecrübeli ve kaliteli öğretmenlerin başka şehirleri tayin istemesi.
- Şehirde ev fiyatlarının ve kiralarının yüksek olmasının öğretmenleri olumsuz etkilemesi.
- Coğrafi yapının geniş ve ideal eğitim binaları inşa etmeye elverişli olmayışı.

## **KAYNAKÇA**

Gümüşhane İli SWOT Analizi Güçlü/ Zayıf Yönler, Fırsatlar/ Tehditler, , Gümüşhane Ticaret ve Sanayi Odası, Milli Prodüktivite Merkezi, Gümüşhane 2011.

Gümüşhane Milli Eğitim Müdürlüğü'nün 2012 Yılı Resmi İstatistikleri.

Köksal A. İ., Güneş E., Tarım ve Hayvancılığın Gümüşhane Ekonomisinde Yeri ve Önemi, Gümüşhane İlinin Ekonomik Kalkınması Semineri, 2004.

Doğanay, S., Gümüşhane Şehir Coğrafyası, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitim Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2001.

Keleş, İ., Türkiye'de Göç Eğilimleri ve Şehirleşme Süreci, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Cilt 1 Sayı 2, Ankara, 1997.

<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=13660> E. T. 15. 01. 2013

<http://gumushane.meb.gov.tr/> E. T. 14. 01. 2013











# GÜMÜŞHANE İLİNİN ŞAİRLERİ, YAZARLARI, BİLİM ADAMLARI VE DİĞER DEĞERLERİ

*Yrd. Doç. Dr. Engin GÖKÇÜR*

*Araş Gör. Mehmed Ali YILDIZ*

Bir toplumun maddi ve manevi değerlerinin bütünü o toplumun kültür dokusunu oluşturur. Toplumun temel dinamiklerini oluşturan kültürel değerler, yüzyıllar boyunca edinilen maddi ve manevi unsurlar silsilesinin ürünüdür. Dolayısıyla tarihi İpek Yolu üzerinde bulunan Gümüşhane tarih öncesinden günümüze kadar olan süreç içerisinde değişik uygarlıklara beşiklik yapmış, bu uygarlıkların çeşitli unsurlarını bünyesine almıştır. Ayrıca coğrafi konumu gereği Karadeniz Bölgesi ile Doğu Anadolu Bölgesi illeri arasında yer aldığından bir taraftan Karadeniz Bölgesi kültür öğelerini öte taraftan doğu illeri kültür öğelerini bünyesinde taşımaktadır.

Gümüşhane ili gerek geçmişten aldığı kültürel mirasın etkisi ve gerekse de farklı kültürlerin kavşak noktasında olması cihetiyle pek çok bilim adamı, sanatkâr, yazar, şair, bürokrat ve iş adamı çıkarmış bir merkez olmuştur. Gümüşhane ilinin yetiştirdiği değerleri 1) Şair ve yazarlar 2) İş adamları ve bürokratlar 3) Bilim adamları 4) Din adamları 5) Sanatçılar ve diğer değerler olarak 5 grupta ele almayı uygun gördük.

## 1. ŞAİR VE YAZARLAR

Savunduğu “Milliyetçilik ve Turancılık” düşünceleri, halk şiiri tarzındaki şiirleri, destansı romanları, Türk tarihi ve edebiyatı üzerine yaptığı incelemeleri ile Hüseyin Nihal Atsız Gümüşhane'nin yetiştirdiği abidelerin başında gelir. Özellikle bestelenen “Türkiyem” şiiriyle adını geniş kitlelere duyuran Dilaver Cebeci, millî ve tarihi motiflerle bezeli lirik şiirleriyle tanınır. Seyyah-ı Fakir Evliya Çelebi imzasıyla yazdığı yazılarında Türk sosyal hayatını 16. yüzyıl Osmanlı vatandaşı edasıyla irdelemiştir. Edebiyatımızda uzun ve hikâyemsi mensure türünü denemiş ve bu denemelerinde millî romantizmi vermeye çalışmıştır.

Şiirlerinde genellikle hece ölçüsünü kullanan Vasfi Mahir Kocatürk, Gümüşhane'nin Türk edebiyatına kazandırdığı diğer önemli şairlerin başında gelir. Kocatürk halk şiiri geleneğinden esinlenerek duygusal doğa şiirleri yazmıştır. Şiirlerinde yer yer epik motifler kullanmıştır. Döneminde manzum oyunlarının yanı sıra çocuk hikâyeleri, ders kitapları, tarih ve edebiyat araştırmaları ile tanınmıştır.

1961-65 ve 1969-1973 yılları arasında iki dönem Gümüşhane milletvekilliği görevinde bulunan Nurettin Özdemir şiirlerinde daha çok çocukluk özlemi, aşk, zaman, ölüm gibi temaları işlemiştir.

Şiirlerinde barış ve özgürlük temalarını, Anadolu insanının çektiği acıları işleyen Şinasi Özdenoğlu 1969-1973 yılları arasında Ankara'dan milletvekili seçilerek parlamentoya girmiştir. 1956'da yazmış olduğu "Macar Rapsodisi" adlı şiiri başta olmak üzere bazı eserleri yabancı dillere çevrilmiştir. Şiirlerinde orijinal ve renkli bir imaj dünyası oluşturmuştur. Mutlu bir dünya özlemi için hakkın ve doğruluğun savunuculuğunu yapan Özdenoğlu; Cumhuriyet dönemi Türk şiirinin 1940 kuşağı içinde seçkin bir konuma sahiptir.

Gümüşhane'nin yetiştirdiği başarılı şairlerden Talat Ülker şiirlerinde hem hece veznini hem de serbest ölçüyü başarıyla kullanmıştır. Geleneksel şiirlerimizle modern şiiri ustalıklı sentezleyen şair şiirlerinde aşk, yalnızlık, özlem, gurbet, ayrılık, tasavvuf, şehir, ölüm temalarını işlemiştir.

Yukarıda ismi zikredilen şair ve yazarların dışında ülkemizin kültür dokusuna katkıda bulunup eser veren birçok Gümüşhaneli şair ve yazar daha vardır. Cihan Asan, Mehmet Ali Atasoy, Mehmet Atay, Zekeriya Çavuşoğlu, Mehmet Ali Çubukçu, Mustafa Demirci, Ali Coşkun Hirik, Niyazi İpeksümeroğlu, Fatih Kesler, Ahmet Furkan Kocatürk, Sabahattin Kömürcüoğlu, Hasan Odabaş, Yüksel Önem, Erol Nedim Pehlivan, Sabri Özcan San, Nursal Saygınar, Erdoğan Selçuk, Hasan Soydaş, Akif Timurhan, Hasan Temel, Turan Tuğlu, O. Nabi Üçüncüoğlu, Zülfikar Yapar, Hüseyin Yeniçeri, Özcan Yeniçeri, Cemil Yıldız Gümüşhaneli diğer şair ve yazarlardan bazılarıdır.

## 2. İŞ ADAMLARI VE BÜROKRATLAR

1936 yılında Gümüşhane'de doğan Aydın Doğan, lise öğrenimini Erzincan'da, üniversite öğrenimini de daha sonra Marmara Üniversitesi olan İstanbul Yüksek İktisat ve Ticaret Mektebi'nde tamamladı. 1958 yılında kendi şirketini kuran Doğan, ilk yıllarında lastik, bisiklet, radyo, ticari araç, iş ve inşaat makinaları tüccarlığı, nakliyecilik ve müteahhitlik yaptı. Kurduğu Doğan Medya Grubu ile Posta, Hürriyet, Radikal, Fanatik, Referans ve Hürriyet Daily News gazetelerini; ayrıca Kanal D, CNN Türk'ün de içinde bulunduğu 21 televizyon kanalını bünyesine kattı. Bunların yanı sıra; Petrol Ofisi şirketini de holding bünyesine katmıştır. 1998 yılında medyada daha yetenekli elemanlar yetiştirebilmek için Aydın Doğan Anadolu İletişim Meslek Lisesini açtı. Medya Holding bünyesinde de 50'nin üzerinde şirketin sahibidir.

2007-2010 arası Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği (TÜSİAD) Yönetim Kurulu Başkanlığı görevinde bulunan Arzuhan Doğan Yalçındağ halen Doğan Holding Yönetim Kurulu Başkanı olarak görev yapmaktadır. 2011 yılında Boğaziçi Üniversitesi Mühendislik Kulübü tarafından Arzuhan Doğan Yalçındağ'a yılın iş kadını unvanı verilmiştir.

1986 yılında Anadolu Üniversitesi İİBF İktisat Bölümünden mezun olan Ercan Çimen, Yönetim Kurulu üyesi olarak görev aldığı aile şirketlerinde kurumsal yapılanmanın gelişimine ve Gümüşhane'nin kalkınmasına katkıda bulunmaktadır.

Çeşitli derneklere kuruculuk ve başkanlık yapan Ermail Koç, 1996'da İstanbul Kelkitliler Derneğini kurmuş ve uzun süre başkanlığını yapmıştır. 1999'da Adalet Eski Bakanı Mahmut Oltan Sungurlu'nun davetiyle Anavatan Partisi'nden Gümüşhane Milletvekili adayı olarak siyaset hayatına atılmıştır. Halen ANAP Büyük Kongre delegesidir. GÜSİAD, İSTOÇ İşadamları Derneği, Aydınlar Ocağı üyelikleri devam etmektedir. Koçkan Şirketinin sahibidir.

Dr. Metin Akagün, 1979 yılında endüstriyel kimyevi maddeler ithalat ve satışı için MAKİMTAŞ MAKİNA KİMYA SAN. Ve TİC.A. Ş. adlı aile şirketini kurmuştur. Halen bu şirket ticari hayatına devam etmektedir. Dr. Metin Akagün 1956 yılından beri İstanbul'da ikamet etmektedir. Gümüşhane'nin İstanbul'daki ilk derneği olan 1951'de kurulan Gümüşhane Kültür ve Yardımlaşma Derneği'nin hep faal üyesi olmuş ve 1962'de dernek başkanlığını yapmıştır.

2007'den beri başkanlığı yürütmektedir. Türk Fizik Derneği, Rotary Derneği üyesidir. GÜSİAD Gümüşhane İşadamları Derneğinin Kurucu üyesi olup kuruluşundan bugüne kadar yönetim kurulu üyeliğini devam ettirmektedir.

Ömer Faruk Doğan, 1985–1990 arası Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı'nda uzman yardımcısı olarak çalışmıştır. 1990'da uzman olmuştur. 1990–1993 arası Bonn Büyükelçiliği'nde Ekonomi ve Ticaret Müşavir yardımcılığı, 1994–1998 yıllarında Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı İhracat Genel Müdürlüğü, Tarım ve Hayvancılık Ürünleri dairesinde şube müdürlüğü yapmıştır. 2003'ten bu yana Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı'nda Dış Ticaret Müsteşar Yardımcısı, 2000'den bu yana TÜRKAK Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı, 2005'ten bu yana TSE Yönetim Kurulu Muhasip Üyesi, 2006'dan bu yana Türk-Rus Ortak İştiraki TSE-Sojuztest Metroloji ve Kalibrasyon Ltd. Şti. Ortaklar Kurulu Başkanlığı görevini yürütmektedir. Sayıştay 8. Daire Üyesi ve Sayıştay 8. Daire Başkanı olarak görev yapmış, Şubat 2012'de Kamerun Büyükelçisi olarak görevlendirilmiştir.

1983–1986 yılları arası Almanya Karlsruhe Başkonsolosluğu'nda muavin konsolos ve konsolos olarak görev yapan İsmail Ethem Tokdemir, Almanya dönüşü Kıbrıs Dairesi'nde başkâtip olarak görev yapmıştır. 1988 yılında da Lizbon Büyükelçiliği Başkâtipliğine atanmıştır. Lizbon Büyükelçiliğinde iki yıl başkâtip, iki yıl büyükelçilik müsteşarı olarak hizmet vermiştir. 1992 yılında tekrar Lefkoşa Büyükelçiliği Müsteşarlığına atanmıştır. Daha sonra Orta Doğu Dairesi Başkanlığı'nda daire başkan vekili ve daire başkanı olarak görev yapmıştır. 1996 yılında T.C. Kudüs Başkonsolosu olarak görevlendirilmiştir. 4 yıllık görevden sonra Dışişleri Bakanlığı Protokol Dairesi'nde daire başkanı, Kültürel İlişkiler Genel Müdürlüğü'nde İkili İlişkiler genel müdür yardımcısı, Irak Özel Temsilciliği'nde özel temsilci yardımcısı, Bağdat Büyükelçiliği'nde maslahatgüzar sıfatlarıyla hizmet vermiştir. 25.12.2005 ile 19.09.2009 tarihleri arasında T.C. Afganistan Kabil büyükelçisi olarak görev yapmıştır. Afganistan Cumhurbaşkanı Hamid Karzai tarafından Gazi Muhammed Ekber Han Madalyası ile ödüllendirilmiştir. Türkiye'nin Malta'daki ilk Mukim büyükelçisi olarak Malta Büyükelçiliği görevine atanmıştır.

Hakkı Çubukçu, Serkan Kaya, Yücel Okutan, Hamdi Hayal, Orhan Refik Yüce, Atilla Kesler, Hasan Ataman, Cahit Karakullukçu, Naci Orhan, Yüksel Hamzaoglu, Tamer Ünsal, Zeynel Abidin Yeşil, Yemen Bayrak, İsmail Soysal, Dr. Cevdet Aşkın, İhsan Karakelle, Hülya Ertürk Koç, Prof. Dr. Hasan Nuri Yaşar, Mürsel Ağaç, Tahsin Söğüt, Osman Turan Sezen, Mehmet Ali Öztürk, Hüsnü Tuğlu, Dr. Hanefi Gök gibi isimler de Gümüşhane'nin yetiştirdiği iş adamları ve bürokratları arasındadır.

### **3. BİLİM ADAMLARI**

Prof. Dr. Hasan Keleş, 1993'de Sakarya Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Matematik Bölümü Geometri Anabilim Dalına araştırma görevlisi olarak atanmıştır. "d-boyutlu Fuzzy Lineer Uzaylar" üzerine birçok çalışması bulunmaktadır. 2003–2007 yılları arası KTÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Matematik Bölümü Analiz ve Fonksiyonlar Teorisi Anabilim Dalında doçent ve 2007 yılında profesör olmuştur. Hasan Keleş 19.yy'dan beri kullanılan matrisler konusunda bir ilke imza atarak matrislerde bölmeyi bulmuştur.

Prof. Dr. Muhammed Fatih Kesler, 1991'de "Kur'an-ı Kerim'de Yahudiler ve Hıristiyanlar" teziyle doktor olmuştur. Bu çalışma Türkiye Diyanet Vakfı'nca kitap olarak yayınlanmıştır. Prof. Dr. Muhammed Fatih Kesler, Ankara Üniversitesi Avrupa Topluluğu Araştırma ve Uygulama Merkezince bir yıl yabancı dil eğitimi görmüş ve sertifika almıştır. Askerliğini 1992'de Ankara ve Edirne'de tamamlamıştır. 1994'te Yüzüncü Yıl Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde Yrd. Doç. kadrosunda öğretim üyesi olmuştur. Öğretim üyeliği yanında dekan yardımcılığı, Fakülte Kurulu ve Yönetim Kurulu Üyesi olarak görev yapmıştır. 28.02.2006'da profesör kadrosuna yükseltilmiştir. Halen aynı fakültede öğretim üyesi ve dekan yardımcısı olarak görevine devam etmektedir.

Mayıs 2000'de "Sınır Şartlarının Birinde Özdeğer Parametresi Bulunduran Regüler Sınır-Değer-Geçiş Problemi" isimli doktorasını bitirdikten sonra aynı dönemde Ondokuz Mayıs Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Matematik Bölümü Uygulamalı Matematik Anabilim Dalı'na yardımcı doçent olarak atanan Mahir Kadakal, 11.04.2006 tarihinde doçent olmuştur. 05.02.2008 tarihinde Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Matematik Bölümü Uygulamalı Matematik Anabilim Dalı'na doçent olarak atanmıştır. 2010 yılında Matematik bölümü başkanlığına ve ardından 2011 yılı Mayıs ayında Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Yüksekokulu müdürlüğüne atanmıştır. 07.09.2011 tarihinde profesör olmuştur. Halen Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi Matematik Bölümü'nde profesör olarak görev yapmaktadır.

Prof. Dr. Yılmaz Arı, 1994-2001 yılları arasında lisansüstü eğitimi çalışmalarını Amerika Birleşik Devletleri'nde yapmıştır. 1994'te Texas State University'de Coğrafi Bilgi Sistemleri alanında başladığı master çalışmalarını 1996 yılında tamamlamıştır. Bu alanda diploma alan ilk Türk coğrafyacısı olmuştur. Doğa koruma, kültürel coğrafya, kültürel ve siyasal ekoloji konularına odaklanan akademik çalışmaları saygın uluslararası ve ulusal dergilerde yayınlanmıştır. Ayrıca yaptığı çalışmalarla adını Türkiye, A.B.D ve Almanya'da hem Türkçe hem de İngilizce basılan kitaplarıyla duyurmuştur. Çok sayıda TÜBİTAK ve Avrupa Birliği projelerinde yürütücü ya da araştırmacı olarak yer almıştır. Prof. ARI, çeşitli idari görevlerde de bulunmuştur: Balıkesir Üniversitesi'nde Rektör Dış İlişkiler Danışmanlığı, Uluslararası İlişkiler Merkezi Müdürlüğü ve Fakülte Kurulu üyeliği görevlerinde bulunmuştur. Ayrıca Balıkesir Üniversitesi Avrupa Birliği Erasmus Programları koordinatörlüğü görevini 2006'dan beri sürdürmektedir. İki önemli uluslararası kuruluşta da yönetici olarak görev yapmaktadır. 2009'da ilk kez seçildiği Avrupa Coğrafyacılar Derneği Başkan Yardımcılığı görevine 2011 yılında Yunanistan'da ikinci kez seçilmiştir. Ayrıca, İsviçre'deki Dünya Doğayı Koruma Birliği (IUCN) Çevresel, Ekonomik ve Sosyal Politikalar Komisyonu üyeliği görevini de 2007'den beri sürdürmektedir.

Prof. Dr. Mehmet Özer, Prof. Dr. Atilla Mirati Murathan, Prof. Dr. Nedim Saraçoğlu, Prof. Dr. Yusuf Ayvaz, Doç. Dr. Kürşat Altay, Prof. Dr. Ayla San, Doç. Dr. Necmettin Alkan, Prof. Dr. Cengizhan Murathan, Prof. Dr. Ganite Kurt, Prof. Dr. Bedrettin Tuncel de Gümüşhaneli bilim adamlarından bazılarıdır.

#### **4. DİN ADAMLARI**

Uçsuz bucaksız feyiz kaynağı olan A. Ziyaüddin Gümüşhânevî daha beş yaşında iken Kuran-ı Kerim'i usulüne göre okuyacak hale gelir. Bu yaşta büyük bir arzuyla zamanın okutulan ilimlerini öğrenmeye başlar. Sekiz yaşında iken devam ettiği bir takım zikirler ve dualar ile birlikte Delail-i Şerife'yi okumak için izin alır.

Beş yaşında Kur'ân-ı Kerîm'i hatmeder. Sekiz yaşında Delâil-i Hayrât, Hızb-i A'zam ve Kasâid'i okuyup bitirir. Şeyh Sâlim, Şeyh Ömer el-Bağdâdî, Şeyh Ali el-Vefâî ve Şeyh Ali gibi âlimlerden ders alır. On yaşında babasıyla birlikte Trabzon'a hicret edip ticaret hayatına atılır. Laz Hoca adıyla tanınan Şeyh Osman Efendi ve Şeyh Hâlid Saîdî gibi o belde âlimlerinden sarf, nahiv ve fıkıh dersleri alır.



1931 yılında Beyazıt Medresesi'ne yerleşerek orada tahsile başlar. Aklî ve naklî ilimlerde yüksek seviyeye ulaşarak âlimlerden icazet alır daha sonra Beyazıt Medresesinde müderris olarak görev yapıp birçok talebeye icazet verir. İçinde II. Abdülhamit'in de yer aldığı devrin ileri gelenleri onun sohbetlerinden etkilenir. Ömrünün 28 yılını kitap çalışmalarına ayıran Gümüşhânevî, 16 yıl tebliğ faaliyetinde bulunur. Sayıları bir milyonu aşan talebelerinin atıl duran servetlerini bir araya getirip ortak bir "yardımlaşma ve yatırım fonu" kurar. Kalemi ve kelâmıyla mücadele veren Gümüşhânevî, yeri gelince kılıca ve silaha sarılmayı da bilmiş, 93 Harbi'nde Osmanlı-Rus Savaşlarına iştirak ederek cephede bizzat çarpışmış, gönüllü gittiği bu savaşın kesintiye uğradığı bir ara Of'a gelerek tarikat neşrinde ve irşad hizmetinde bulunmuş, savaş başlar başlamaz muharebe meydanına tekrar dönmüştür.

Gümüşhânevî'nin toplum hayatına, insanlara hizmet etmeye, sosyal faaliyetlere bu derece önem vermesi, biraz da müntesibi bulunduğu tarikatın hususiyetinden kaynaklanmaktadır. Nakşbendî Tarikatı, irşad faaliyetinde halkın içine karışmayı ve insanlara hizmeti ön planda tutan bir anlayışa sahiptir. Bu yatırımlar sayesinde bir matbaa, yayınevi, içinde 18.000 kitap bulunan 4 kütüphane ve çeşitli vakıflar kurdu. Sünnet-i Seniyye'ye büyük önem verdiği bilinen Gümüşhânevî Hazretleri sürekli olarak talebelerine hadis konusunda dersler verdi. Döneminin en önde gelen İslam âlimlerindendi.

Sultan Abdulmecid, Abdulaziz ve II. Abdulhamid devirlerinde yaşamış her üç padişahтан büyük alaka görmüştür. Gümüşhânevî hazretleri 7 Zilkade 1311/13 Mayıs 1893'te vefat etmiştir.

## **5. SANATÇILAR VE DİĞER DEĞERLER**

İlhan Salantur, Sebahattin Şenel, İrfan Akgül, Selahattin Tanış, Celal Bakar ,Gülşen Bütün, Zerhan Şafak, Ayhan Çiftçioğlu, Yusuf Meral, Turgay Erdener, Yavuz Şanlı, Bülent Yücel, Okan Selvi, Ruhi Sarı, Hüseyin Kaya (Tamaralı Hüseyin), Murat Daltaban, Mahmut Polat, Osman Yağmurdereli, Gonca Coşkun, Akın Akıntürk Gümüşhaneli sanatçılar arasında yer alan değerlerdir.

Atilla Koca, Selman Eroğlu, Güngör Şahinkaya, Ercan Muslu, Muzaffer Demirhan, Fazıl Demirci, Ziya Doğan, Ahmet Pezük, Tolga Zengin, Ertuğrul Sağlam ise Gümüşhaneli önemli sporculardır.

Fazlı Erdoğan, Sadullah Halis Tokdemir, Sinan Aygün, Sabri Özcan San, Bekir Cebeci, Ali Metin Tokdemir, Haydar Rüştü Öktem, Şinasi Öktem, İsmail Hakkı Demirel, Lütü Doğan, Lütfullah Kantek, Zeki Kadirbeyoğlu, Mustafa Haykır, Fikri Işık, Ruşen Oktar (Eskicizade), Baki Tuğ, S. Halis Tokdemir, Veysel Rıza Zarbun, Halit Zarbun, Mahmut Oltan Sungurlu da Gümüşhane'nin yetiştirdiği önemli siyasetçilerdir.

## 6. GÜMÜŞHANE İLİNİN DEĞERLERİNE DAİR SWOT ANALİZİ

### 4.1. Güçlü Yönler

- İlin tarihî ve kültürel zenginliğe sahip olması
- Erzurum, Trabzon, Samsun gibi önemli merkezlere yakın olması
- İlde devlet tarafından desteklenen pek çok proje olması
- Gümüşhane Üniversitesi'nin her geçen gün gelişen bir yapısının olması
- Halk Eğitim Merkezleri aracılığıyla yeteneklerin geliştirilmesine imkân sunulması
- Birçok şair, yazar, bürokrat ve iş adamının ilin kültürel ve sosyo-ekonomik gelişimine katkıda bulunması

### 4.2. Zayıf Yönler

- Gümüşhane'nin yerli halkının ekonomik, eğitim ve sosyo-kültürel kaygılarla sürekli büyük şehirlere göç etmesi
- İlin ekonomi, sağlık, ulaşım ve altyapı gibi yönlerden eksikliklerinin olması
- Transit geçiş yolları üzerinde olmasına ve değişik amaçlarla göç almasına rağmen halkın iletişim açısından zayıf yönlerinin bulunması
- Gümüşhane'deki hayat pahalılığı
- Gümüşhane'ye başka şehirlerden eğitim, iş gibi nedenlerle gelenlerin kısa bir süre sonra ilden ayrılmaları veya uzun süre ilde kalmak istememeleri
- İlde ulaşım, eğitim, sağlık, ticaret gibi alanlarda rekabetin yaygınlaşmamış olması
- Sivil toplum kuruluşlarının sayısının çok az olması
- Yerel radyo ve televizyonun olmaması
- Özel eğitim kurumu, kurs gibi imkânların kısıtlı olması
- Yeteneklerin geliştirilmesi için gereken maddi kaynak bulma noktasındaki eksiklik
- İşsizlik oranının yüksek olması
- İlde ticari anlamda rekabet kültürünün yerleşmemiş olması.
- İlde faaliyet gösteren serbest meslek erbabının (esnaf, şoför, tüccar vb.) meslek etiğine uymayan tavırları
- İlin dağlık fiziki yapısının yerleşime ve ekonomik kalkınmaya olumsuz etkisi

### **4.3. Fırsatlar**

- İlin tarihî İpek Yolu üzerinde olması
- Kalkınmada öncelikli illerden biri olması
- Devlet teşviklerinin olması
- Üniversitedeki akademik kadronun çalışmalarıyla ilin kültür dokusuna katkıda bulunması
- Büyük illerde yaşayan Gümüşhaneli iş adamlarının ilin ekonomik kalkınmasına katkıda bulunması

### **4.4. Tehditler**

- Göç oranının yüksek olmasının şehrin yetişmiş insan gücünden faydalanma potansiyelini tehdit etmesi
- Hayat pahalılığının her geçen gün artması nedeniyle yeterli düzeyde sosyo-kültürel gelişimin sağlanamaması

## KAYNAKÇA

Hayal, İsmail (2010), *Gümüş Portreler*, Koza Altın İşletmeleri, Gümüşhane.

Hayal, İsmail (2007), *Gümüşhaneli Şairler Antolojisi*, Gümüşhane.

Mustafa Fevzi Efendi, Haz. Tahir Hafızoğlu, Ahmed Ziyaeddin Gümüşhanevî Menkıbeleri, İstanbul 2010

Pir, Hasan (1996), *Gümüşhane'nin Kültür Öğeleri*, Gümüşhane.

Gümüşhane İli SWOT Analizi Güçlü/ Zayıf Yönler, Fırsatlar/ Tehditler, Gümüşhane Ticaret ve Sanayi Odası, Milli Prodüktivite Merkezi, Gümüşhane 2011.

<http://www.gumushane.gov.tr/kultur/sanaticilar/sanaticilar.asp>

<http://www.gumusportreler.com/>

<http://gusiad.org.tr/>

<http://kazantas.com/Gumushaneli/Sanaticilar/Sanaticilar.htm>

<http://semerkanddergisi.com/ilim-ve-irsadla-gecen-bir-omur-ahmed-ziyaeddin-gumushanevi-k-s/>









# GÜMÜŞHANE İLİNİN MANEVİ DİNAMİKLERİ

*Gümüşhane Üniversitesi İlahiyat Fakültesi*

*Doç. Dr. Selami ŞİMŞEK*

*Yrd. Doç. Dr. Adem ÇATAK*

*Yrd. Doç. Dr. Abdurrahman ALTUNTAŞ*

*Yrd. Doç. Dr. Hasan YAŞAROĞLU*

Tarihin ilk çağlarından beri pek çok medeniyete yurtluk etmiş olan Gümüşhane'de eski devirlerin izlerini taşıyan pek çok eser günümüze kadar ulaşmıştır. Camiler bunların başında gelmektedir. Gerek şehir merkezinde gerekse il hudutları içerisinde devrinin özelliklerini yansıtan tarihî camiler dikkat çekmektedirler.

## **1. CAMİLER**

### **1.1. Süleymaniye Camii (Ulu Cami)**

Kanuni Sultan Süleyman (1520-1566) İran seferi sırasında Harşit vadisinden geçerken gümüş madeninin bulunduğu eski Gümüşhane yöresinin imar edilmesini emretmiş, böylece buraya evler ve şimdi Süleymaniye yahut Ulu Cami diye bilinen mabet yapılmıştır.

XIX. yüzyıl sonlarında Eski Gümüşhane'nin kısmen boşaltılması ve bugünkü Gümüşhane'nin kurulduğu vadiye inilmesi sonucu, Eski Gümüşhane'deki Süleymaniye camii kendi haline terk edilmiştir. Buna rağmen cami birkaç kez tamir görerek de olsa günümüze ulaşmayı başarmıştır.

Günümüzdeki eser, muhtemelen 1898-1899'larda ilk caminin yıkılıp yerine inşa edilmiştir. Osmanlı döneminden kalan en eski yapı olduğunda tereddüt yoktur. Süleymaniye Camii, Gümüşhane'nin XVI. yüzyıldan kalan en eski yapısıdır.

### **1.2. Küçük Camii**

Süleymaniye Mahallesi'nde Ulu Cami'nin batı tarafındaki meskun mahalde bahçeler içerisinde yer alır. Batıdan doğuya doğru meyilli bir arazinin düzeltilmesiyle oluşturulan arsada, batı yanı araziye yaslanmak suretiyle inşa edilmiştir.

Caminin inşa tarihi, banisi ve mimarı hakkında bilgi edinebileceğimiz kitabesi yerinde bulunmadığı gibi, geçirdiği tadilat ve tamirat hakkında bir vesika da mevcut değildir. Farklı yazarlar tarafından muhtelif yapım tarihleri serdedilen eseri, şehirdeki imar ve iskan faaliyetlerinin inkişafı ile plan ve diğer mimari hususiyetlerini dikkate alarak, 17. yüzyıla kadar tarihlendirmemiz mümkündür.

Cami, kare planlı ve kubbeyle örtülü, kuzey cephe ortasına yerleştirilmiş kapı açıklığına sahip kübik bir ibadet mekanından ibarettir. Beden duvarları ve örtü sistemi asli vaziyetini muhafaza etmektedir. Örtü sisteminde geçişleri tromplarla sağlanan kubbe, tahrip ettiği için asıl şekli tam anlaşılmamakla birlikte muhtemelen sekizgen prizmal gövdeli bir tamburla kısmen gizlenmiştir.

İnşa malzemesi, irili ufaklı moloz ve kısmen kesme taşlardır. Moloz taşlar beden duvarları ve örtü sisteminde, düzgün kesme taşlar ise pencere ve kapı söveleri ile duvarların bağlantılarında, tromplar ve tromp aralarına yapılan kemerlerin örgüsünde kullanılmıştır.

Şu an caminin hariminde minber ve mahfil mevcut değildir. Mekan itibariyle esas durumunu muhafaza etmekle birlikte, dışta güney ve kuzey cepheleri önüne torak yığılması sebebiyle neredeyse görünmeyecek kadar kapanmış; üstelik kubbe ve duvarlarda derin çatlaklar ortaya çıkmış, sıvaların büyük bir kısmı dökülmüştür. Bu haliyle eserin çeşitli dış tesirlere daha fazla mukavemet etmesi bir hayli zorlaşmıştır ve esaslı bir tadilata ihtiyaç duymaktadır.

### **1.3. Paşa Cami**

Süleymaniye Camii yakınında bulunan minaresiz ve oldukça harap durumdaki küçük (Paşa) camii, tek kubbeli bir yapıdır. XVI. yüzyıl sonu XVII. yüzyıl başlarına tarihlenebilen bu yapının üzerinde yapım tarihi ile ilgili herhangi bir kitabe ve belge mevcut değildir. Minaresi bulunmayan bu yapı da kendi haline terk edilmiştir.

### **1.4. Emirler Camii**

Eser, Yenimahalle, Emirler caddesindedir. İnşa edildiği saha yol seviyesinden aşağı kotta kalan eserin Batı ve Güney cepheleri konutlar ile çevrilmiştir. Herhangi bir kitabesi bulunmayan eserin banisi ve inşa tarihi kesin olarak bilinmemekle birlikte 18. yy'ın sonu 19. yy'ın başında Emiroğulları tarafından yapılmış olması muhtemeldir.

### **1.5. Sadak Köyü Camii**

Gümüşhane Kelkit ilçesi Sadak Köyü'nde bulunan bu camiyi, Eyüboğlu Firuz 1830 yılında yaptırmıştır. Caminin kitabesinde Fetih Suresinin 1-3. ayetleri ile camiyi Eyüboğlu Firuz'un yaptırdığı yazılıydı. Kare planlı olan caminin üzeri ahşap ve çinko çatı ile örtülü olan söz konusu tarihi cami 13 Ocak 2102 tarihinde çıkan yangın neticesinde neredeyse tamamen yandı. Caminin yanında taş kaideli yuvarlak yivli gövdeli, tek şerefeli minaresi bulunmakta idi.

## **2. TÜRBELELER**

### **2.1. Mısırlızade Türbesi**

Süleymaniye mahallesinde, Ulu Cami'nin kuzey-doğu cihetinde yoldan yüksek seviyedeki ihata duvarı ile çevrili hazirede bulunmaktadır. Mezarlığa girişin sağlandığı merdivenler ile evvela önüne ulaşılan türbe, batıdan-doğuya hafif meyilli arazide müstevi bir sahaya kurulmuştur. Türbe etrafında yeni ve eski mezarlar ve bunlara ait mezar taşları mevcuttur.

Türbenin eski harfli kitabesi yoktur. Kapı üzerinde günümüz alfabesiyle 1834 senesinde vefat eden Hacı Tahir Efendi'ye ait olduğunu gösterir bir mermer levha mevcuttur.

Ziyarete açık vaziyetteki yapı plan suretini muhafaza ederek günümüze ulaşmıştır. 1915 ve 1930 senelerine ait resimler de duvarları kerpiç ile sıvalı ve kiremit kaplı örtüye sahip bulunduğu müşahede edilen eser 2002 yılında kapsamlı tadilattan geçmiştir. Kiremit çatı çinkoyla değiştirilmiş, dış cephe çimento sıvayla kaplanarak boyanmıştır. İç mekan bünyesinde değişiklik yapılmadan benzer bir muameleye tabi tutulmuştur.

Plan itibariyle kare gövdeli, içten kubbe, dıştan omuz çatı ile örtülü sade ve mütevazı bir eserdir. Kubbe duvarlara istinat etmektedir. Bundan dolayı eserin köşelerinde boşluklar husule gelmiştir. Cepheler çimentoyla sıvandığından duvarları teşkil eden inşa malzemesini anlamaya imkan kalmamıştır.

### 3. ÂLİMLER

Milli Mücadele yıllarında kıyı ile iç kesimler arasında geçiş bölgesi olmasından dolayı coğrafi öneme sahip Gümüşhane, bu dönemde Trabzon Muahafaza-i Hukuk-i Milliye Cemiyeti'nin faaliyet alanı içinde idi. Gümüşhane delegesi Zeki Bey bu cemiyetin ikinci başkanıydı.

- Müftü Osman Nuri Efendi
- Müftü Hasan Fahri Polat
- Erzurum Kongresinin açılış ve kapanış dualarını yaptılar.
- Müftü Ahmet Fevzi
- Müderris Mustafa Efendi
- Azmi Efendi
- Ömer Hulusi Efendi

Osmanlı uleması içerisinde seçkin bir yeri olan Gerdan-Kıran Ömer Hulusi Efendi uzun süre huzur dersleri okutmuş ve müderrisliğin en üst derecesine ulaşmıştır.

#### 3.1. Kadirbeyzade Zeki Bey

Gümüşhane ve Torul Mümessili Olarak Erzurum Kongresine katıldı. Cumhuriyetin kuruluş yıllarında TBMM'de görev yaptı. Özellikle Hilafetin kaldırılmasına karşı verdiği muahlefet ile tanındı.

#### 3.2. Ahmed Ziyâuddin Gümüşhanevî

Ahmet Ziyâuddin Gümüşhanevi (öl. 1894) Gümüşhanevi tekkesinin kurucusudur. Milli İslamcılık akımının başlatıcısıdır.

#### 3.3. Müfti Mehmet Fehmi

Dürrizade'nin fetvasına karşı Börekçizâde Rıfat Efendi tarafından hazırlanan fetvaya imza koyanlardandır.

#### 3.4. İmam Mustafa

Gümüşhane ulemasından İmam Mustafa da mezkur fetvaya imza koyanlardandır.

#### 4. GÜMÜŞHANE'DE TASAVVUF VE TEKKELER

**Beş yüz elli seneyi aşkın bir süre Osmanlı idaresinde kalan ve Karadeniz bölgesinin doğu bölümünde yer alan Gümüşhane yöresinin tasavvufî kültür dokusu oldukça zengindir. Anadolu'nun Türkleşme ve İslamlaşmasıyla birlikte Anadolu'nun diğer yerlerinde olduğu gibi Gümüşhane ve yöresine de birçok Alperen gelip yerleşmiş, tekke, zâviye inşa edip hatta köyler kurarak insanımızın maddi ve manevi dünyasını aydınlatmıştır.**

Gümüşhane yöresinde etkili olan sûfî şahsiyetler şunlardır: Hz. Ebubekir'in soyundan geldiği ifade edilen ve muhtemelen Bektâşîliğe mensup olan Seydi (Seyyid) Baba; hangi tarîkate mensup olduğu tespit edilemeyen Çağırğan Baba, Şeyh İsmail Efendi ve Şeyh Mehmed Efendi; Kâdirîliğe mensup Sultan Baba, Ömer Efendi ve Salih Baba; Nakşî-Hâlîdî şeyhlerinden Ahmed Ziyâüddîn Gümüşhânevî, aynı zamanda şair olan Şiranlı Hacı Mustafa Efendi, onun halîfesi Hacı Ahmed Niksârî, onun halîfelerinden Hacı Fâik Efendi (Şiranlı Hacı Mustafa Efendi'nin oğludur.). Kelkitli Hacı Salih Efendi ile Torullu Hacı Osman Efendi ve Osman Bedreddîn Erzurûmî'den el alan Şeyh Eşref (Şimşek, 2010: 25).

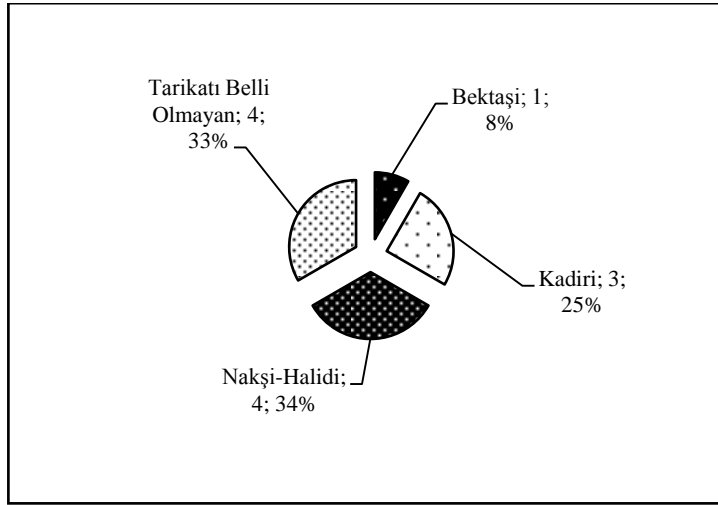
Gümüşhane yöresinde bu sûfîlerin yanında tasavvuf yoluna girerek bir şeyhe intisab etmiş ve eserlerinde tasavvuf felsefesini işlemiş pek çok şair de vardır: Kâdirîliğe mensup Mısırlıoğlu Mehmed Ağa, Hacı Saffet Efendi ve Hacı Hakkı Baba; hangi tarîkate mensup olduğu tespit edilmeyen Micmerî, Ahmed Şirânî, Râşid Efendi, Hacı Mevlûd Efendi, Hamit Cevdet Kocatürk; Nakşibendîliğe mensup Hatipoğlu İbrâhim Nâmî, Üveysiye koluna bağlı olduğu ifade edilen Şeyh Osman Baba (Keleş), Hâlidiyye kolundan Âşık İlhâmi diye meşhûr Nûri Baba; Bektâşî felsefesini kendine ilke edindiği belirtilen ve muhtemelen bu tarîkate bağlı bulunan Zevrâkî mahlaslı Âkif Timurhan (Şimşek, 2010: 25).

Gümüşhane yöresinde gerek salnâmeler –bunlarda sadece tekkelerin sayısı verilmektedir- gerekse arşiv kaynaklarından elde ettiğimiz bilgiye göre tekke sayısı toplam yirmi adettir. 1286/1870 tarihli salnâmede Torul kazasında bir tekke olduğu belirtiliyorsa da kaynaklarda Torul'da bulunan bir tekke adına tesadüf edemedik. Mezkûr tarihli salnâmeye göre, Şiran ve Kelkit'te beş ve 1320/1904 tarihli salnâmeye göre, köyleriyle birlikte Gümüşhane'de iki tekke, merkeze bağlı Kovans nahiyesinde bir tekke bulunmaktadır. Arşiv kaynaklarında Gümüşhane merkezde Sultan Baba Zâviyesi, Şiran'da Seydi Baba Zâviyesi, Kelkit'te Çağırğan Baba Zâviyesi, Tayy-i Şeyh Zâviyesi, Kürtün'de

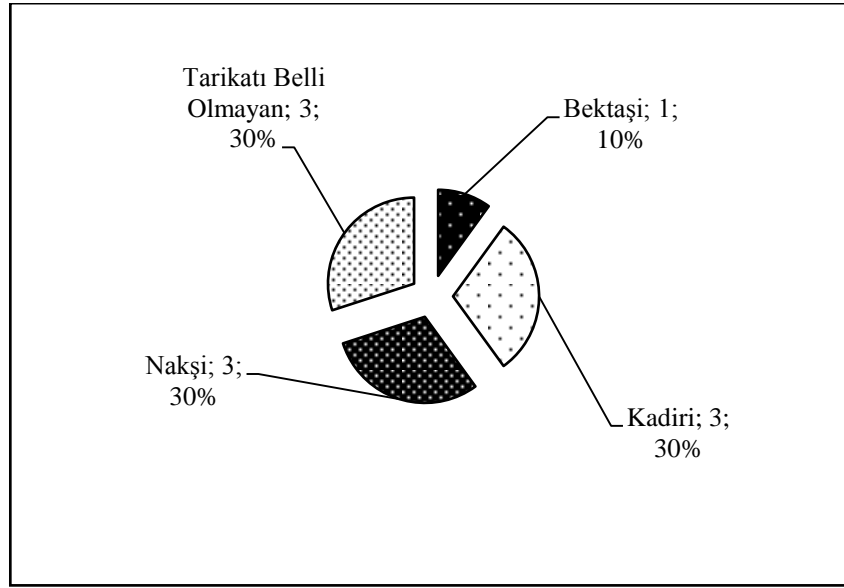
Melek Ahmed Paşa Zâviyesi, Boynu Yoğun Şeyh Kasım Dede Zâviyesi ile Hisarcık Köyü'nde bulunan Hacı Abdullah Halife Zâviyesi (TS, 1870; 21; TSGS, 12; Şimşek, 2010: 25). Harun Bostancı bunlara ilaveten on tekkenin daha adını vermektedir: Kelkit/Boğacık Köyü'nde Şaban Şeyh Zâviyesi, Kelkit/Hanege Köyü'nde Şah Hatun Zâviyesi, Kelkit/Hozpirik Köyü'nde Şeyh İslam Zâviyesi, Kelkit/Pökse Köyü'nde Şeyh Nasrullah Şirvânî Zâviyesi, Kelkit/Dayı Köyü'nde Dayı Şeyh Zâviyesi, Kelkit/Sökmen Köyü'nde Şeyh Osman Zâviyesi, Kelkit/Karur Köyü'nde Şeyh Ümmet Zâviyesi, Kelkit/Hallac Yakup Köyü'nde Şeyh Yakup Zâviyesi, Kelkit/Yenice Sevindik Köyü'nde Yenice Sevindik Zâviyesi, Şiran/Kartam (Kavakpınar) Köyü'nde Şeyh Hüseyin Zâviyesi, Kelkit/Karur Köyü'nde Şeyh Emin Zâviyesi (Bostancı, 2007, 244-246.)

Tarikatlara göre Gümüşhane'de faaliyet gösteren mutasavvıflarla ilgili verileri bir grafikte şöyle gösterebiliriz (Grafik 1):

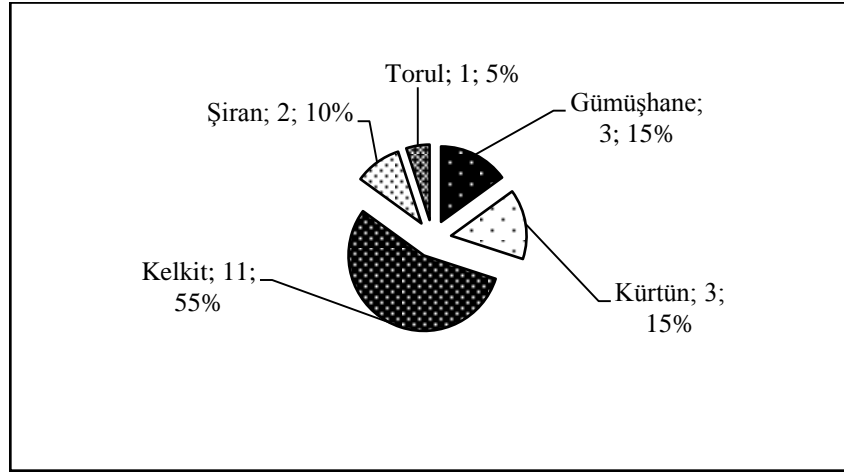
**Grafik 1. Tarikatlara göre Gümüşhane'de faaliyet gösteren mutasavvıflarla ilgili verileri**



**Grafik 2. Tarikatlara Göre Bir Tasavvuf Yoluna Mensup Olan Şairlerle İlgili Veriler**



**Grafik 3. Tarikatlara göre Gümüşhane ve buraya bağlı yerleşim birimlerinde kurulan tekkelere ait veriler**



Bu verileri değerlendirecek olursak şunları söyleyebiliriz:

Gümüşhane’de yetişen mutasavvıfların büyük çoğunluğu Nakşibendiyye tarikatına mensuptur ve tarikatın mensuplarından Ahmed Ziyâüddin Gümüşhanevî, hem ülke hem de dünya çapında bir şöhrete sahiptir. Onu, tarikatı tespit edilemeyen şeyhler takip etmektedir, Kâdirîlik yoluna mensup olanlar üçüncü sırayı almakta ve son sırayı da bir şeyhle Bektaşîlik almaktadır.

Gümüşhane’de yetişen şairlerin mensup olduğu tarikatın başında da yine Nakşibendiyye gelmektedir. Onu tarikatı tespit edilemeyen şairler takip ederken, üçüncü sırayı Kâdirîlik yoluna mensup şairler, son sırayı da Bektaşîlik yoluna mensup şairler almaktadır.

Gümüşhane ve çevresinde kurulan tekkelere gelince, özellikle Kelkit'te kurulan tekkelerin sayısının diğer yerleşim yerlerine nazaran bir hayli fazla olduğunu belirtelim (% 55). Burayı Gümüşhane merkez ve bura bağlı yerler takip ederken, üçüncü sırayı Kürtün, dördüncü sırayı Şiran ve son sırayı Torul almaktadır.

Sonuç olarak söylemek gerekirse Gümüşhane, mânevî dinamikleri ve yapısı bakımından gerek bulunduğu bölge gerekse ülkemiz çapında hiçte azımsanamayacak bir birikime sahiptir.



## 2. GÜMÜŞHANE İLİNİN MANEVİ DİNAMİKLERİ VE YAPISINA DAİR SWOT ANALİZİ

### 2.1. Güçlü Yönler

- Gümüşhane Osmanlıların bölgedeki hâkimiyetlerini müteakip kurulmuş bir şehirdir. Tarihi eserlerin çoğunluğu Eski Gümüşhane diye tabir edilen Süleymaniye mahallesindedir.
- Tespit edilen tarihi hüviyetteki yapılar pek çok menfi duruma nazaran mimari hususiyetlerini genelde muhafaza edebilmişlerdir.
- Gümüşhane'den Ahmed Ziyâüddîn Gümüşhânevî gibi dünya çapında büyük bir ilim ve tasavvuf erbabının burada doğması
- Çağırğan Baba ve Seydi Baba gibi mutasavvıfların halen ziyarete açık olan tekke ve türbelerinin bulunması
- Tasavvuf kültürünün yaşamış ve yaşamakta olan ilim, kültür ve sanatlarına etkisinin devam etmesi
- Halkın Ahmed Ziyâüddîn Gümüşhânevî'yi anma etkinliklerine özel bir hassasiyet göstermesi
- Azda olsa tarihî camilerin Gümüşhane'de bulunması
- Süleymaniye ve Emirler caminin hâlâ hizmet veriyor olması
- Süleymaniye caminin şehrin eski yerleşim yerinde bulunması

### 2.2. Zayıf Yönler

- Tekke ve türbelerin pek çoğunun yıkılmış olması
- Halihazırdaki türbelerle ilgili yeterli akademik ve kültürel çalışmaların yapılmamış olması
- Mutasavvıfların ve sūfî şairlerin birçoğunun geriye yazılı eser bırakmamış olması
- Halkın tasavvuf kültürünün önemi hakkındaki bilgi eksikliği
- Şehrin tarihî camilerinin az olması
- Tarihî Küçük caminin yıkılmış olması
- Halihazırdaki cami, medrese, dinî yapılarla ilgili yeterli akademik ve kültürel çalışmaların yapılmamış olması

### 2.3. Fırsatlar

- Ahmed Ziyâüddîn Gümüşhânevî gibi büyük ilim ve tasavvuf adamının buradan çıkmış olması
- Çağırğan Baba ve Seydi Baba tekke ve türbelerinin ziyarete açık bulması ve halkın buralara teveccühünün olması
- Gümüşhane Üniversitesi bünyesinde kurulan İlahiyat Fakültesi'nin ilin mânevî dinamikleri alanı ile araştırma ve incelemeler yapabilecek durumda olması
- Başta Gümüşhane Üniversitesi olmak üzere İl Müftülüğü, Belediye ve Gümüşhane İli ve İlçeleri Yardımlaşma ve Kalkındırma Derneği (GÜYAD) ve diğer sivil toplum kuruluşlarının başta Ahmed Ziyâüddîn Gümüşhânevî olmak üzere diğer sûfi şahsiyetlerle ilgili programların yapılmasına katkıda bulunması
- Halkın şehrin eski yerleşim yeri olan Süleymaniye bölgesine ve bu bölgedeki Süleymaniye camisine özel bir ilgisinin olması

### 2.4. Tehditler

- Ahmed Ziyâüddîn Gümüşhânevî'nin kabrinin İstanbul'da bulunması, ülke ve dünya çapında şöhret bulması hasebiyle onunla ilgili etkinlik ve programların İstanbul'a yahut başka şehirlere kayabilmesi
- Gümüşhane'nin sürekli göç vermesi ve ekonomisinin zayıf olması mimari yapıların ilgisiz ve bakımsız kalmasına sebebiyet vermiş bununla birlikte kısmen yahut büyük ölçüde tahribat görmüşlerdir. Bu bağlamda eserlerin kapsamlı bir tadilattan geçirilerek ihya edilmesi zaruridir.

## **KAYNAKÇA**

1286/1870 Tarihli *Trabzon Salnâmesi*.

Bostancı, Harun (2007), *Osmanlı Döneminde Doğu Karadeniz Bölgesinde Kurulan Tekke ve Zaviyeler*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, FÜSBE, Elazığ.

Şimşek, Selami (2010), “*Osmanlı Döneminde Gümüşhane’de Tasavvuf ve Sûfiler*”, İl Oluşunun 85. Yılında Gümüşhane Tarihi ve Ekonomisi Sempozyumu, 25-26 Mayıs 2010 Gümüşhane, Yayımlanmamış Tebliğ, 27

*Trabzon Salnâmelerinde Gümüşhane Sancağı*, haz. Sabri Özcan San, Gümüşhane.







## GÜMÜŞHANE İLİNİN EKONOMİK YAPISI

*Gümüşhane Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi  
İktisat Bölümü*

*Yrd. Doç. Dr. Mustafa ÜNVER*

*Arş. Gör. Gizem AKBULUT*

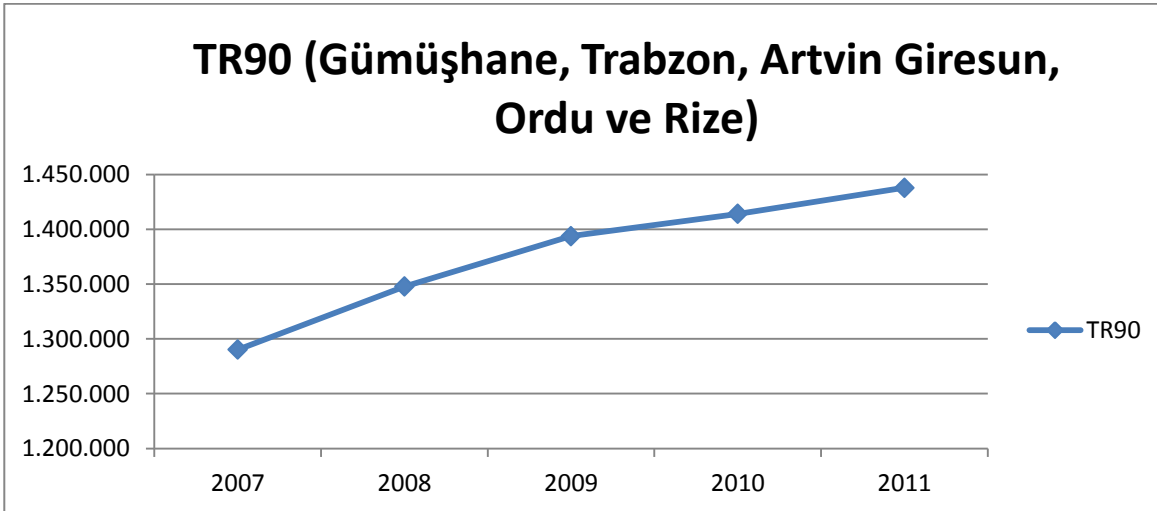
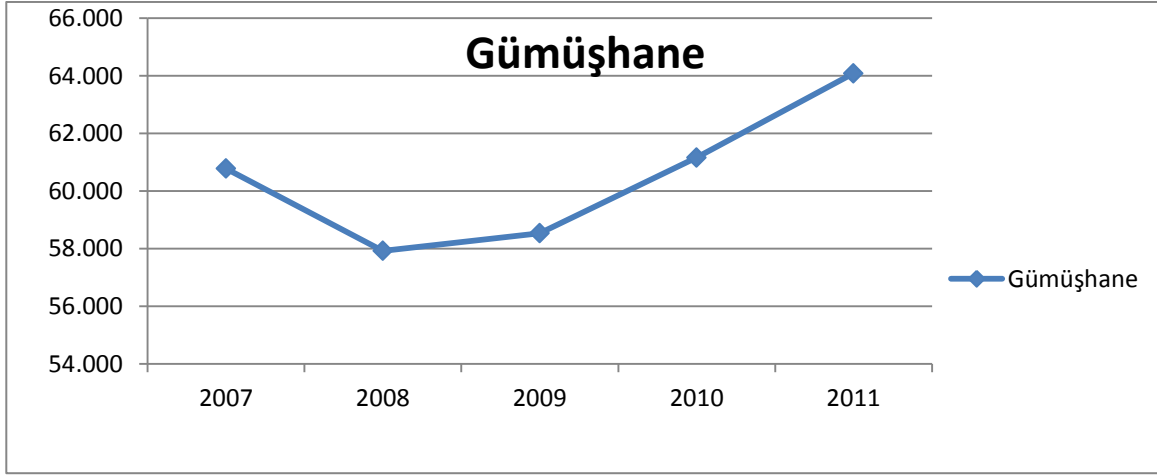
Nüfus artış hızı ve nüfus yoğunluğu çok düşük olan Gümüşhane ili halkının dörtte üçü kırsal kesimde yaşamaktadır. Yetiştirilen başlıca ürünler buğday, şekerpancarı, patates, arpa, lahana, çavdar ve fasulyedir. Hayvan yemi elde etmek amacıyla da bitki yetiştirilen ilin korunaklı yerlerinde az miktarda meyve ve sebze bahçeleri bulunmaktadır. Koyun ve sığırlardan elde edilen hayvansal ürünler et, süt ve süt ürünleri tesisleri ile öteki işyerlerinde değerlendirilir. Arıcılık da yapılan Gümüşhane ilinde hayvansal üretimin verimi düşüktür. Dağlık alanlarda yer alan bazı köylerde yaşayan halkın bir bölümü ise geçimini ormancılıktan sağlar. Gümüşhane ili, Karadeniz kıyısını Doğu Anadolu ile İran'a bağlayan yolun geçtiği alanda yer aldığından tarih boyunca önem taşımıştır. Trabzon limanından gelen E390 Karayolu, kuzeybatıda 2.010 metre yüksekliğindeki Zigana Geçidi'ni aşarak il topraklarına girer. Gümüşhane ve Bayburt kentlerinden geçen bu yol, güneydoğudaki 2.425 metre yüksekliğindeki Kop Geçidi'ni aştıktan sonra Gümüşhane ilinin dışına çıkar. E390 Karayolu'nun Aşkale'de kavşak oluşturduğu E23 Karayolu ise doğudaki Gürbulak sınır kapısında İran'a ulaşır. Gümüşhane ilinin sanayisi gelişmemiştir. Başlıca sanayi kuruluşları un ve unlu ürünler, toz kireç, tuğla ve kiremit fabrikaları, orman ürünlerini işleyen, seramik eşya yapan işyerleri ile E390 Karayolu boyundaki oto onarım ve bakım atölyeleridir. Yeraltı kaynakları bakımından pek zengin olmayan Gümüşhane ili topraklarında bakır, kurşun, çinko, barit ve linyit yatakları vardır (<http://www.nuveforum.net/1722-genel-kultur-g/66337-gumushane-tarihi-ekonomisi-dogal-yapisi-toplum-kulturu/>).

# 1. NÜFUS DEĞİŞKENLERİ

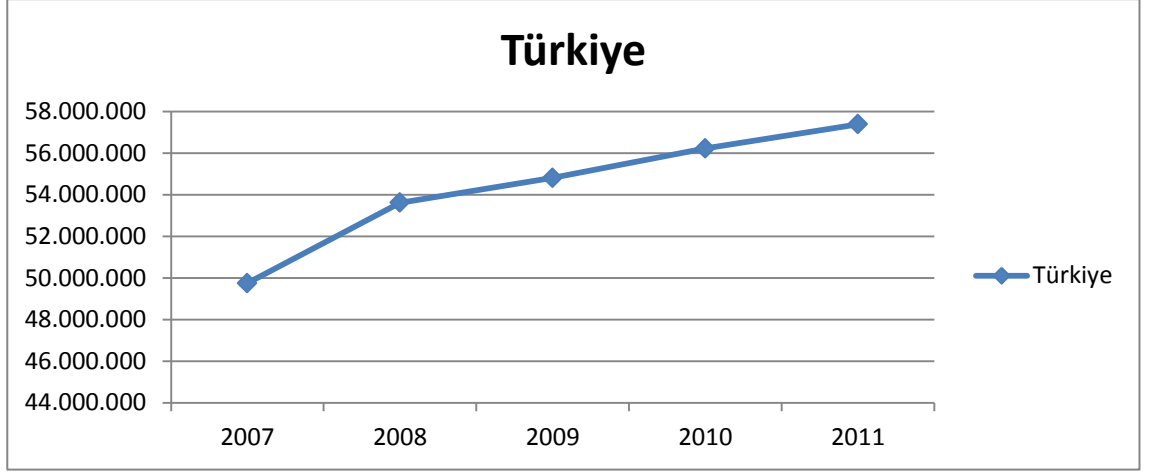
## 1.1. Şehir Nüfusu

(Kaynak: TÜİK)

	2007	2008	2009	2010	2011
<b>Gümüşhane</b>	60,781	57,921	58,535	61,162	64,082
<b>Trabzon</b>	396,646	390,797	408,103	415,652	421,504
<b>Artvin</b>	91,86	89,614	90,008	89,96	91,886
<b>Giresun</b>	240,367	235,647	242,584	245,381	248,547
<b>Ordu</b>	395,283	384,066	399,035	404,39	409,288
<b>Rize</b>	197,167	189,704	195,569	197,52	202,636
<b>Türkiye</b>	<b>49.747.859</b>	<b>53.611.723</b>	<b>54.807.219</b>	<b>56.222.356</b>	<b>57.385.706</b>



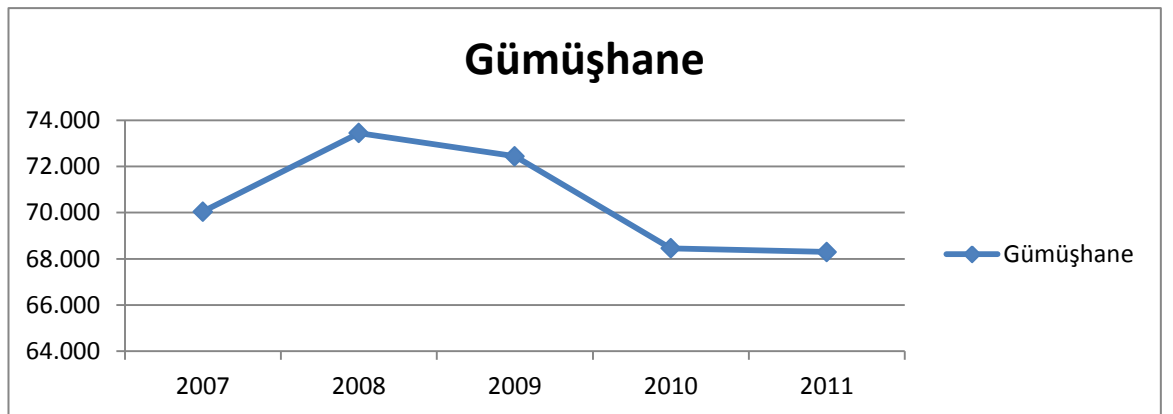




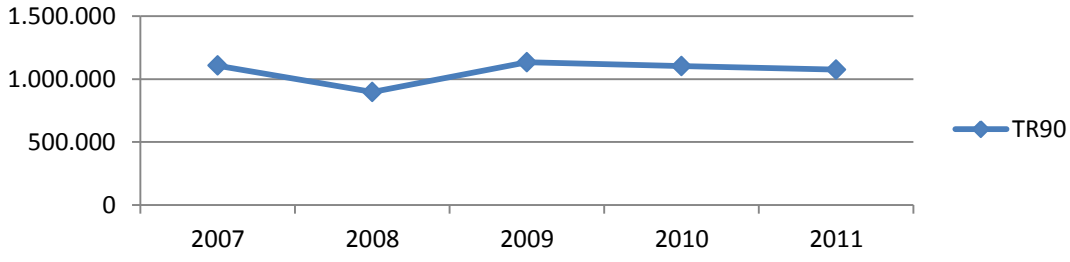
## 1.2. Kır Nüfusu

	2007	2008	2009	2010	2011
<b>Gümüşhane</b>	70.044	73.446	72.441	68.456	68.292
<b>Trabzon</b>	343.923	358.185	357.024	348.062	335.849
<b>Artvin</b>	76.232	76.97	75.572	74.799	74.508
<b>Giresun</b>	177.138	186.119	179.276	173.875	170.951
<b>Ordu</b>	320.126	335.212	324.472	314.793	305.102
<b>Rize</b>	119.085	129.706	124.000	122.117	120.376
<b>Türkiye</b>	<b>20.838.397</b>	<b>17.905.377</b>	<b>17.754.093</b>	<b>17.500.632</b>	<b>17.338.563</b>

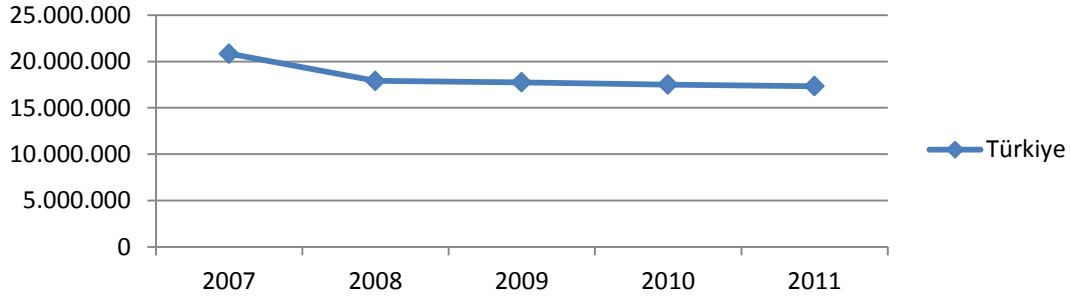
**Kaynak:**



## TR90 (Gümüşhane, Trabzon, Artvin, Giresun, Ordu ve Rize)



## Türkiye

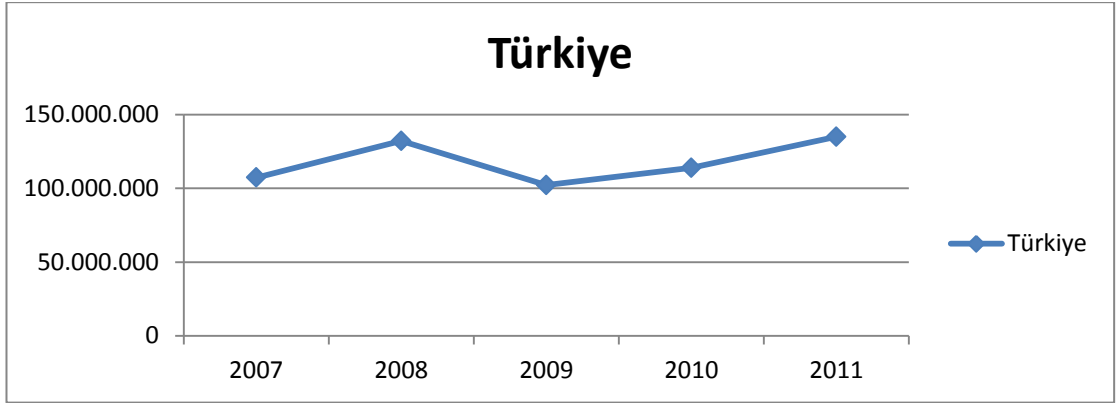
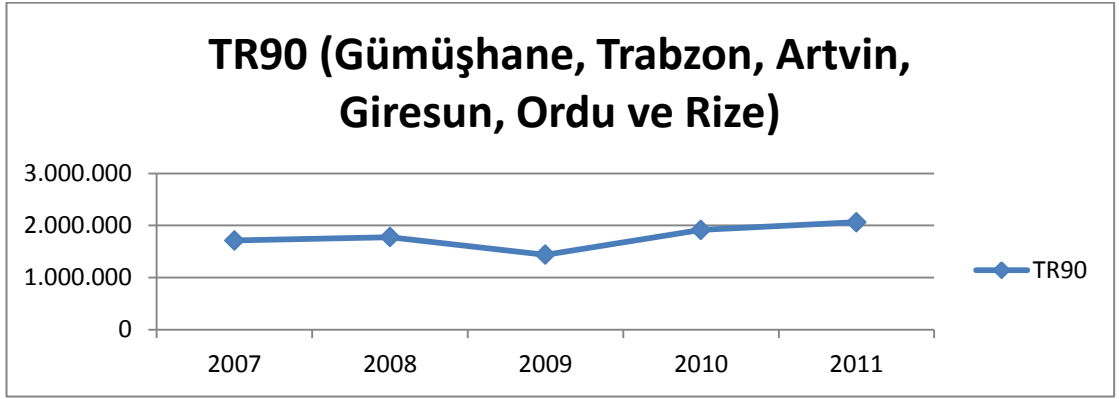
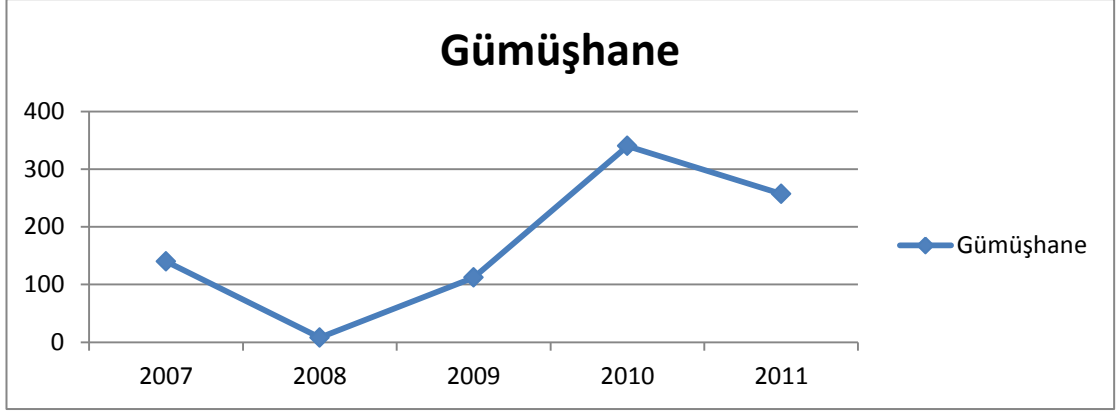


## 2. DIŞ TİCARET DEĞİŞKENLERİ

### 2.1. İhracat

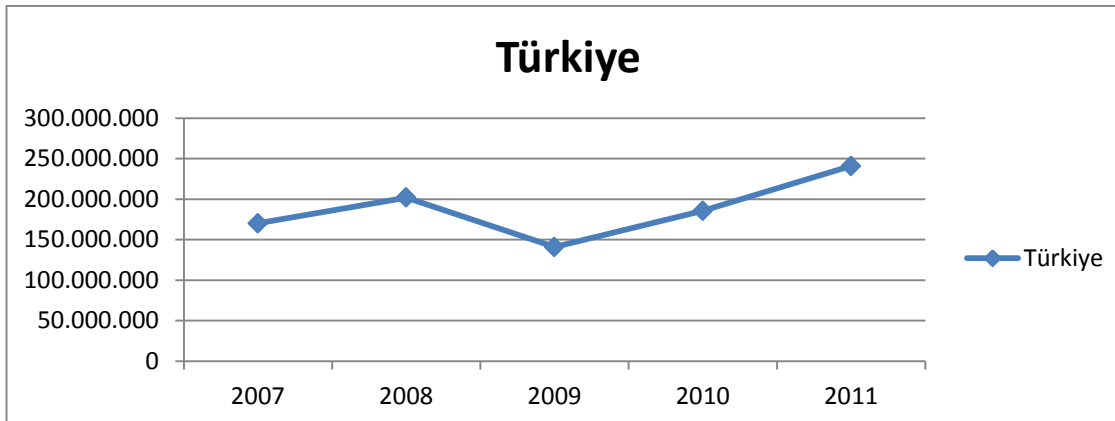
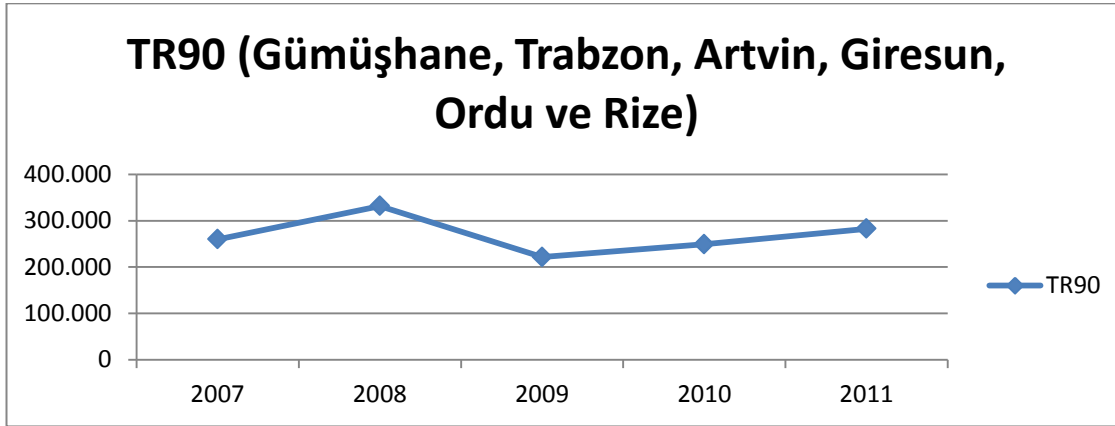
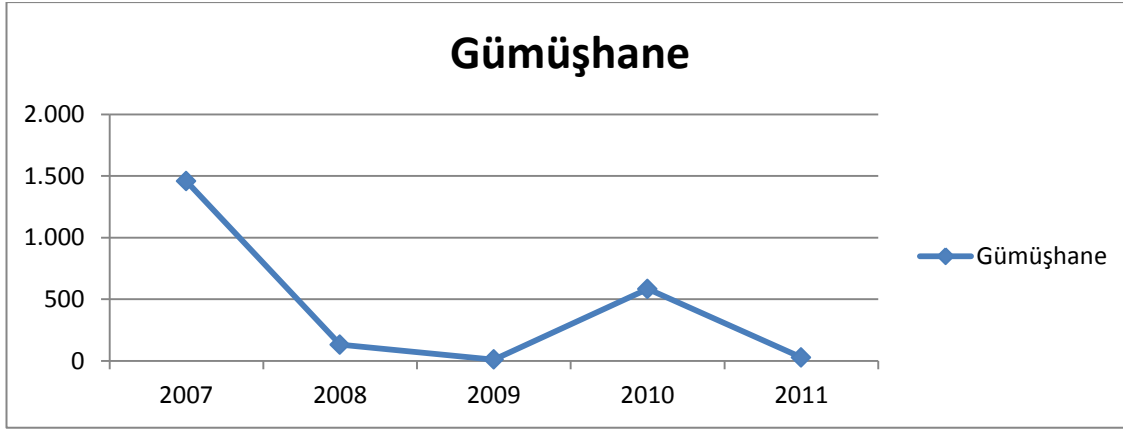
	2007	2008	2009	2010	2011
<b>Gümüşhane</b>	140	8	112	340	257
<b>Trabzon</b>	892.721	910.995	815.832	1.011.085	1.088.529
<b>Artvin</b>	60.354	91.620	54.987	61.115	62.091
<b>Giresun</b>	100.448	113.248	101.741	143.407	153.784
<b>Ordu</b>	286.485	316.564	205.163	351.066	366.475
<b>Rize</b>	371.934	345.150	259.798	348.082	389.769
<b>Türkiye</b>	<b>107.271.750</b>	<b>132.027.196</b>	<b>102.142.613</b>	<b>113.883.219</b>	<b>134.906.869</b>

**Kaynak:**



## 2.2. İthalat

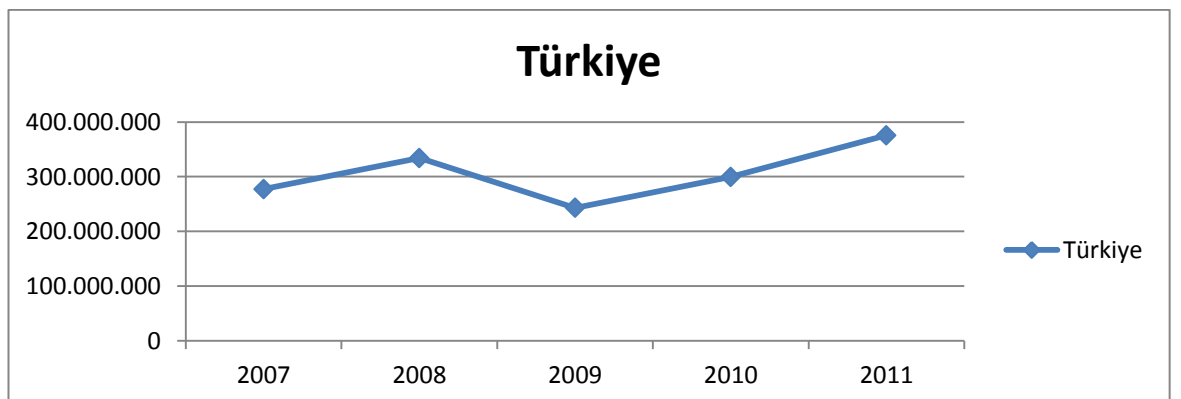
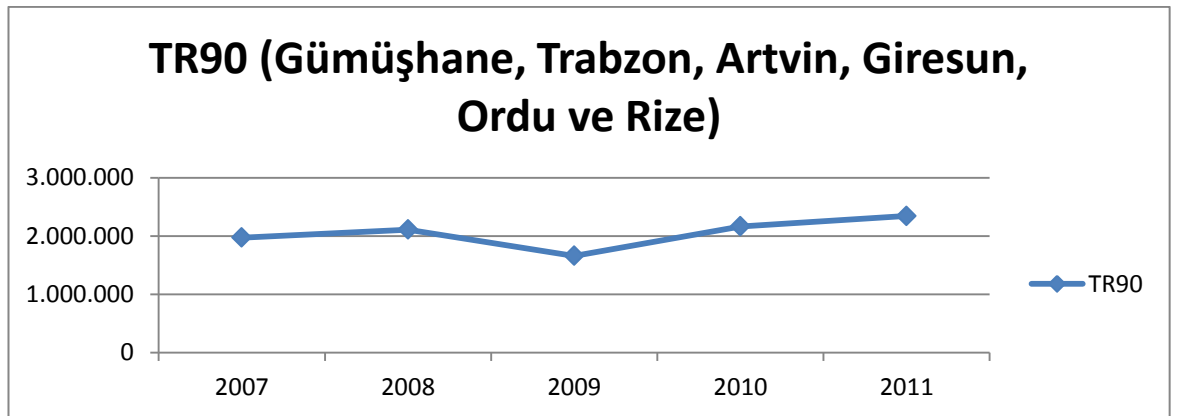
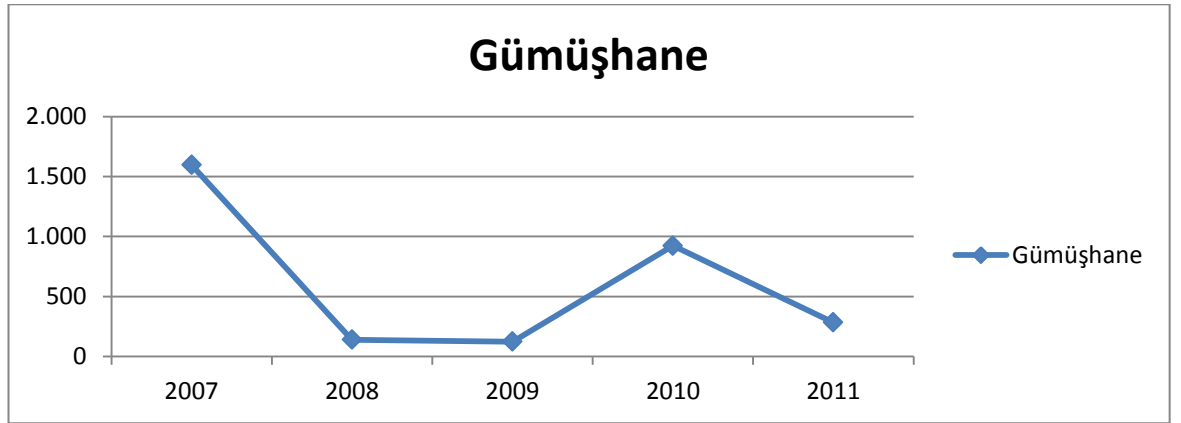
	2007	2008	2009	2010	2011
<b>Gümüşhane</b>	1.457	131	11	583	27
<b>Trabzon</b>	95.284	114.028	81.169	89.094	122.215
<b>Artvin</b>	50.934	55.968	48.558	62.088	52.458
<b>Giresun</b>	8.587	19.485	6.435	8.295	6.678
<b>Ordu</b>	88.716	106.190	69.031	75.563	79.176
<b>Rize</b>	14.974	35.759	16.161	13.597	22.105
<b>Türkiye</b>	<b>170.062.715</b>	<b>201.963.574</b>	<b>140.928.421</b>	<b>185.544.332</b>	<b>240.841.676</b>



### 2.3. Dış Ticaret Hacmi

	2007	2008	2009	2010	2011
<b>Gümüşhane</b>	1.597	139	123	923	284
<b>Trabzon</b>	988.005	1.025.023	897.001	1.100.179	1.210.744
<b>Artvin</b>	111.288	147.588	103.546	123.203	114.549
<b>Giresun</b>	109.035	132.734	108.176	151.702	160.462
<b>Ordu</b>	375.201	422.754	274.194	426.629	445.651
<b>Rize</b>	386.908	380.909	275.959	361.679	411.874
<b>Türkiye</b>	277.334.464	333.990.770	243.071.034	299.427.551	375.748.545

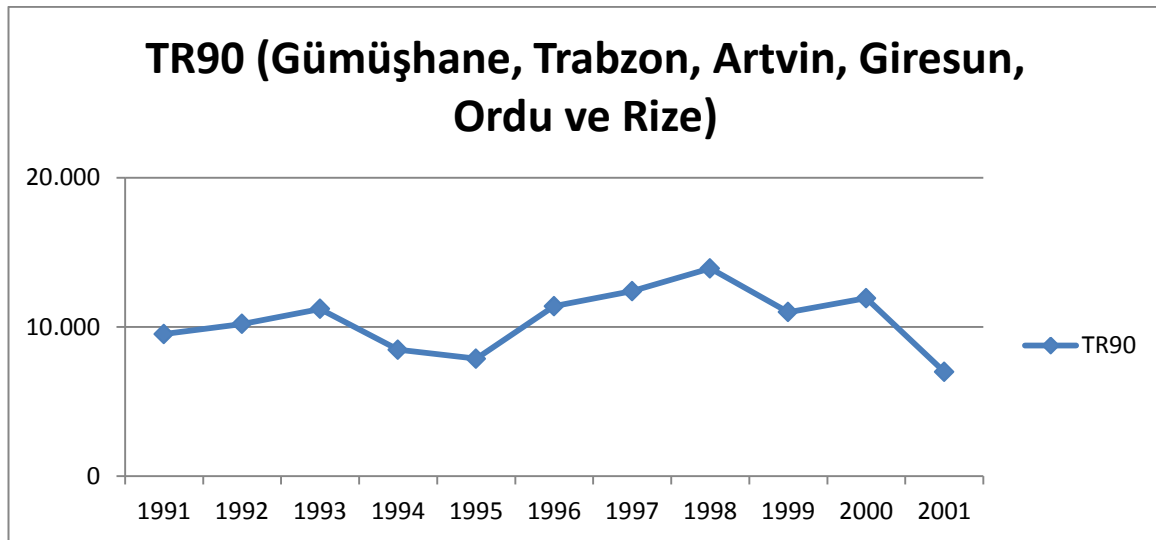
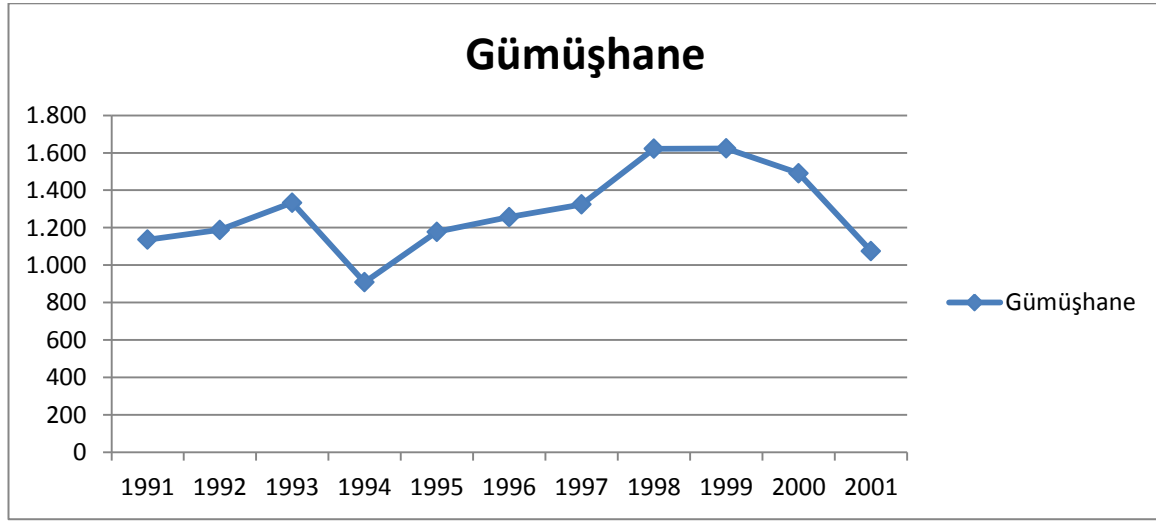
**Kaynak:**

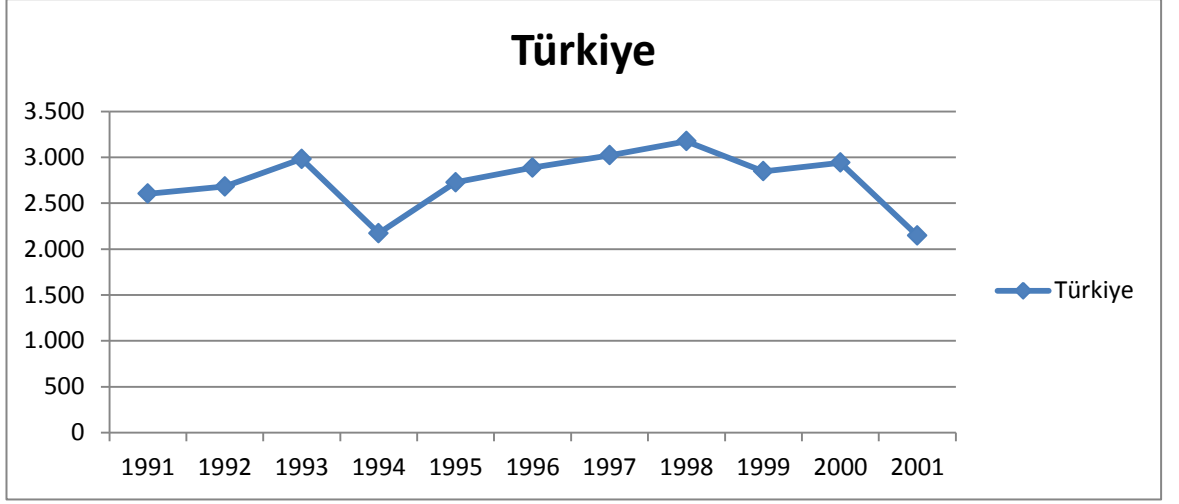


## 2.4. Kişi Başına Düşen Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla Değişkeni

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Gümüşhane	1.136	1.188	1.33	909	1.178	1.257	1.324	1.622	1.624	1.491	1.075
Trabzon	1.822	2.004	2.312	1.756	2.05	2.137	2.149	2.272	2.231	1.927	1.506
Artvin	2.148	2.336	2.653	1.988	2.560	2.835	2.727	3.096	3.003	2.815	2.137
Giresun	1.212	1.37	1.297	1.076	1.425	1.218	2.355	2.799	2.410	1.874	1.443
Ordu	989	1.081	1.237	933	1.128	1.34	1.543	1.656	1.47	1.375	1.064
Rize	2.209	2.214	2.373	1.8	2.085	2.598	2.296	2.477	2.661	2.441	1.897
Türkiye	2.603	2.682	2.981	2.173	2.727	2.888	3.021	3.176	2.847	2.941	2.146

Kaynak:





Elde Edilen veriler dikkate alındığında Gümüşhane ili; Kır-Şehir Nüfusu, İhracat, İthalat, Dış Ticaret Hacmi ve Kişi Başına Düşen Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla ekonomik değişkenlerinde, bölgesindeki diğer beş şehir (Trabzon, Artvin, Giresun, Ordu ve Rize) ve Türkiye ile karşılaştırıldığında çok düşük bir ekonomik paya sahiptir.

### **3. GÜMÜŞHANE İLİNİN EKONOMİK YAPISINA DAİR SWOT ANALİZİ**

#### **3.1. Güçlü Yönler**

- Türkiye'nin potansiyelinden bahsedilen her konuşmanın ana teması olan genç nüfusun göç veren bir şehir olan Gümüşhane'de gösterdiği artışlar.
- Türk insanının yaşam standardının yükselmesi ile birlikte Gümüşhane şehrinde de herkesin evinde, iş yerinde, yaşam alanlarında en son teknolojiye sahip olmayı ve kullanmayı istemesi
- Gümüşhane ilinde gerçekleştirilen ihracatın son dönemlerde gözle görülür şekilde artış göstermesi

#### **3.2. Zayıf Yönler**

- Nüfus büyüme oranlarındaki artışlara rağmen diğer şehirlerin nüfuslarına göre Gümüşhane şehrinin nüfusunun azlığı
- Gümüşhane şehri ihracat miktarlarındaki göreceli artışlara rağmen toplamda çok düşük miktarlarda ihracatın gerçekleşmesi
- Gümüşhane şehri tüketiminin şehir dışındaki kaynaklardan karşılanması ve özellikle işçilik isteyen sektörlerin ürünlerinin ithal edilmesi



### **3.3. Fırsatlar**

- Gümüşhane şehrinin ihraç ettiği ürünlerin iç-dış piyasalardan çeşitlilik bakımından farklı olması
- Gümüşhane halkının tarım ve hayvancılık sektöründe çalıştıracak ara eleman konusunda kısıtının olmaması nedeniyle bu alanlarda ihracata yönelik potansiyelin yüksekliği
- Genç ve şehir nüfusunun varlığının sanayi sektörü üretimlerinde kullanılabilir olması

### **3.4. Tehditler**

- Teknolojinin çok hızlı bir şekilde gelişmesi ve bu ilerlemelere ayak uydurmada çekilebilecek güçlükler
- Türkiye'deki yüksek vergi oranlarının maliyetlere olumsuz yansımaları yüzünden fiyatların dünyadaki diğer pazarlara göre nispeten yüksek olması
- Sanayi sektörüne yapılan yatırımların Gümüşhane'de olan düşüklüğünün, ekonomiye asıl katkısı olan sanayi ürünü ihracatını düşük seviyede tutması









## **GÜMÜŞHANE İLİNİN VERGİ YAPISI VE TEŞVİKLER**

*Gümüşhane Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi*

*Maliye Bölümü*

*Yrd. Doç. Dr. Mehmet Hanefi TOPAL*

*Arş. Gör. Aytaç UĞURLU*

*Arş. Gör. Hümevra UĞURLU*

Gümüşhane ili ülkemizin kalkınmada öncelikli illeri arasında yer almaktadır. Kalkınmasında özellikle madencilik, turizm ve tarım sektörlerinin ön plana çıktığı Gümüşhane ili, coğrafi koşulların zorlayıcılığı, sanayinin gelişmemiş olması, madencilik sektörünün gerilemesi nedeniyle geçmiş yıllarda yoğun göçlere bağlı olarak ciddi ölçüde nüfus kaybına uğramış ve ülkemizin nüfus yoğunluğu en az olan illerinden biri haline gelmiştir. Yakın zamanda her ile bir üniversite projesi kapsamında ilde üniversite kurulması öncelikli faktör olmak üzere, özellikle madencilik sektörünün özel sektöre açılması, turizmin geliştirilmesine yönelik teşvik ve yatırımlar, organik tarım çalışmaları henüz ciddi şekilde tersine göç oluşturamamış olsa bile şehrin nüfus yoğunluğunu son yıllarda arttırmıştır.

Bir ülkede iller arasındaki kalkınmışlık farklarının azaltılması, illerin ulusal ve uluslararası pazarlara açılabilmesi, bu pazarlarda rakipleri ile rekabet edebilir yapıya büründürülmesi ve söz konusu illerden hazinenin daha yüksek vergi geliri elde edilebilmesi için o illerde hâlihazırda var olan beşeri insan kaynaklarının girişimcilik tecrübelerinin geliştirilmesi yanında yüksek katma değer oluşturabilen sektörlerin de canlandırılmış olması önemli bir politika hedefidir. Bu bağlamda yürütülmekte olan teşvik politikalarının ifade edilen hedeflere ulaşmada bir araç olmasının yanında daha yüksek vergi geliri elde etmenin de bir aracı olarak düşünmek mümkündür. Bir ülkenin, bölgenin ya da örgütün iç ve dış durum analizini içeren ve bir stratejik yönetim tekniği olan SWOT analiziyle bu bölümde Gümüşhane ilinin vergi yapısı ve teşvikler ile ilgili durumu ortaya konulmaktadır. İlerleyen kısımlarda; öncelikle teşvikler ve vergi yapısı ile ilgili temel göstergelerde yaşanan değişimler periyodik olarak verilmekte, daha sonra verilerin işaret ettiği durumsal bulgular ile ilgili paydaşlarla yapılan görüşmeler neticesinde elde edilen nitel bulgulara yer verilmektedir.

# 1. GÜMÜŞHANE İLİ TEŞVİKLER VE VERGİ YAPISI İLE İLGİLİ TEMEL GÖSTERGELER

15.06.2012 tarih ve 2012/3305 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe giren yeni teşvik sistemi 4 farklı uygulamadan oluşmaktadır

- 1- Genel Teşvik Uygulamaları
- 2- Bölgesel Teşvik Uygulamaları
- 3- Büyük Ölçekli Yatırımların Teşviki
- 4- Stratejik Yatırımların Teşviki

**Tablo 1. Teşvik Sistemi Kapsamında Teşvik Uygulamaları ve Türleri**

Destek Unsurları	Genel Teşvik Uygulamaları	Bölgesel Teşvik Uygulamaları	Büyük Ölçekli Yatırımların Teşviki	Stratejik Yatırımların Teşviki
KDV İstisnası	✓	✓	✓	✓
Gümrük Vergisi Muafiyeti	✓	✓	✓	✓
Vergi İndirimi		✓	✓	✓
Sigorta Primi İşveren Hissesi Desteği		✓	✓	✓
Gelir Vergisi Stopajı Desteği*	✓	✓	✓	✓
Sigorta Primi Desteği*		✓	✓	✓
Faiz Desteği **		✓		✓
Yatırım Yeri Tahsisi		✓	✓	✓
KDV İadesi***				✓

\*Yatırımın 6. bölgede gerçekleştirilmesi halinde sağlanır

\*\* Bölgesel teşvik uygulamalarında, yatırımın 3., 4., 5. veya 6 bölgelerde gerçekleştirilmesi halinde sağlanır.

\*\*\* Sabit yatırım tutarı 500 Milyon TL üzerinde olan stratejik yatırımlara sağlanır.

**(Kaynak: Ekonomi Bakanlığı)**

İlgili Bakanlar Kurulu Kararı'na göre; teşvikleri teşvik uygulamaları açısından illerin gelişmişlik düzeyini gösteren bölgesel harita ve il dağılımını gösteren durum Şekil 1'de sunulmuştur. Buna göre Gümüşhane ili gelişmişlik ve bölgesel teşviklerden yararlanma şekli açısından 15 il ile birlikte 5. bölgede yer almaktadır.

Şekil 1. Teşvik Uygulamaları Açısından İllerin Gelişmişlik Düzeyleri



(Kaynak: Ekonomi Bakanlığı)

- Genel Teşvik Uygulamaları;** teşvik edilmeyecek veya teşviki için aranan şartları sağlayamayan yatırım konuları hariç olmak üzere, asgari sabit yatırım tutarı ve kapasiteler üzerindeki yatırımlar bölge ayrımı yapılmaksızın Genel Teşvik Uygulamaları kapsamında desteklenmektedir.
- Bölgesel Teşvik Uygulamaları;** her ilde desteklenecek sektörler, illerin potansiyelleri ve ekonomik ölçek büyüklükleri dikkate alınarak tespit edilmiş olup, bölgelerin gelişmişlik seviyelerine göre yardım yoğunlukları farklılaştırılmıştır. Bu uygulama kapsamında sağlanan destek oran ve süreleri özet olarak aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

**Tablo 2. Bölgesel Teşvik Uygulamaları**

Destek Unsurları			BÖLGELER					
			I	II	III	IV	V	VI
KDV İstisnası			VAR	VAR	VAR	VAR	VAR	VAR
Gümrük Vergisi Muafiyeti			VAR	VAR	VAR	VAR	VAR	VAR
Vergi İndirimi	Yatırıma Katkı Oranı (%)	OSB Dışı	15	20	25	30	40	50
		OSB İçi	20	25	30	40	50	55
Sigorta Primi İşveren Hissesi Desteği	Destek Süresi	OSB Dışı	2 yıl	3 yıl	5 yıl	6 yıl	7 yıl	10 yıl
		OSB İçi	3 yıl	5 yıl	6 yıl	7 yıl	10 yıl	12 yıl
Yatırım Yeri Tahsisi			VAR	VAR	VAR	VAR	VAR	VAR
Faiz Desteği	İç Kredi	YOK	YOK	3 Puan	4 Puan	5 Puan	7 Puan	
	Döviz / Döviz Endeksli Kredi			1 Puan	1 Puan	2 Puan	2 Puan	
Sigorta Primi Desteği			YOK	YOK	YOK	YOK	YOK	10 yıl
Gelir Vergisi Stopajı Desteği			YOK	YOK	YOK	YOK	YOK	10 yıl

(Kaynak: Ekonomi Bakanlığı)

Bu kapsamda Gümüşhane ilinin de içerisinde yer aldığı 5. Bölge destekleri ile desteklenen yatırım konuları şöyledir;

- Bakanlar Kurulu Kararı ile belirlenen Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgelerinde yapılacak turizm yatırımları
- Madencilik yatırımları,
- Demiryolu ve denizyolu ile yük veya yolcu taşımacılığına yönelik yatırımlar,
- 20 Milyon Türk lirası üzeri belirli ilaç ve savunma sanayi yatırımları,
- Test merkezleri, rüzgar tüneli ve bu mahiyetteki yatırımlar (otomotiv, uzay veya savunma sanayine yönelik olanlar),
- Asgari 50.000 m<sup>2</sup> kapalı alana sahip uluslararası fuar yatırımları,
- Özel sektör tarafından gerçekleştirilecek ilk, orta ve lise eğitim yatırımları.
- Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından desteklenen AR-GE projeleri neticesinde elde edilen ürünlerin üretilmesine yönelik yatırımlar.

3- **Büyük Ölçekli Yatırımların Teşviki**; 12 alanda (petrol, kimyasal maddeler, liman inşaatı, otomotiv ve otomotiv ürünleri, demiryolu inşaatı ve vagon üretimi, transit boru hattı, elektronik sanayi, tıbbi cihazlar, ilaç, hava ve uzay taşıtları, elektrikli makineler) 50 milyon TL ile 1 milyar TL arasında değişen büyük ölçekteki yatırımlara Tablo 1’de gösterilen destek unsurlarının illerin gelişmişlik düzeylerine göre farklı oran ve sürelerle uygulandığı teşviklerdir.

4- **Stratejik Yatırımların Teşviki**; ithalat bağımlılığı yüksek olan ara malı veya ürünlerin üretimine yönelik yatırımlar, stratejik yatırımların teşviki uygulamaları kapsamında desteklenmektedir. Yine bu kapsamdaki yatırımlara da Tablo 1’de gösterilen destek unsurları; illerin gelişmişlik düzeylerine göre farklı oran ve sürelerle uygulanmaktadır.

**Tablo 3. Gümüşhane’de Kurulu İşletmelerin Hukuki Yapısı (Mayıs 2012)**

İşletme Türü	İşletme Sayısı	Oranı (%)
Kollektif	3	0,04
Limited	261	39,3
Anonim	47	7
Komandit	1	0,01
Şahıs Firması	278	42,65
Kooperatif	74	11
<b>Toplam</b>	<b>664</b>	<b>100</b>

(Kaynak: 81 İl Durum Raporu)

TC Bilim, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı’nın 2012 yılı verilerine göre Gümüşhane ilinde kurulu, 664 işletme bulunmaktadır. Bu işletmelerin *tamamı* küçük ve orta büyüklükteki işletme (KOBİ) statüsündedir. Büyük ölçekli anonim şirket statüsündeki firmaların menşei ise Gümüşhane değildir. Bu statüdeki birkaç firmanın şirket yönetim ve merkezleri başka illerde bulunmaktadır. Diğer yandan kurulu işletmelerin ağırlıklı olarak *küçük iş hacimlerine* sahip limited şirketlerden, esnaf olarak nitelendirilen bireysel girişimlerden ve kollektif girişim olan kooperatiflerden oluştuğu görülmektedir.



**Tablo 4. Gümüşhane İlinde Son 5 Yılda Açılan / Kapanan İşletmeler**

	2007	2008	2009	2010	2011
Açılan İşletmeler	98	63	54	88	64
Kapanan İşletmeler	65	41	30	49	32
Açılma / Kapanma Oranı (%)	66,3	65	55,5	55,6	50

(Kaynak: TOBB, TBMM Tutanakları)

Ticari hayattaki son 5 yıllık periyot incelendiğinde, ilde üniversite kurulmasından önceki yıllarda (2007-2008) şehirde açılan ve kapanan işletme sayıları birbirine oldukça yakın iken üniversitenin kuruluşu ve genişlemesi süreciyle ilde belirgin bir biçimde açılan işletme sayısında artış ve ticari hayata veda eden işletme sayısında azalış olduğu gözlemlenmektedir.

**Tablo 5. Gümüşhane İline Verilen Yatırım Teşviklerinin Sektörlere Göre Dağılımı (milyon TL)**

	2007	2008	2009	2010	2011
Enerji	40	0	42	197	91
Hizmet	2	2	2	4	7
İmalat	4	1	10	8	46
Maden	0	54	85	4	9
Tarım	0	0	0	13	9
<b>Toplam</b>	<b>46</b>	<b>57</b>	<b>139</b>	<b>226</b>	<b>162</b>

(Kaynak: Ekonomi Bakanlığı)

İlde açılan yeni işletmelerin sayısındaki artışı, yalnızca üniversitenin ticari hayatta yarattığı müspet etkiye bağlamak yeterli değildir. Özellikle bazı sektörlerle yönelik olarak verilen teşviklerdeki artışlar da ilde özellikle enerji ve imalat gibi sektörlerde büyük iş hacmine sahip yeni işletmelerin faaliyete geçmesini olumlu etkilemiştir.

Teşviklerin sektörel dağılımına bakıldığında ilde teşviklerin yoğunlukla enerji ve madencilik sektörlerine sevk edildiği görülmektedir. Özellikle son dönemde ülkenin özelleştirme gündeminin önemli bir maddesi haline gelmiş olan elektrik üretiminin kamu sektörü dışında özel sektöre de açılması planlarına paralel olarak

Gümüşhane ilinin elektrik üretimi için uygun doğa koşullarından yararlanabilmek adına Devlet Su İşleri tarafından ilde yürütülen baraj projeleri dışında özel firmaların HES kurarak üretim lisansları almaları ve elektrik üretimleri teşvik edilmiştir.

Gümüşhane’de ile adını da vermiş olan zengin gümüş rezervleri yanında ekonomik değeri yüksek altın, kurşun, bakır gibi diğer maden kaynakları da bulunmaktadır. Madencilik sektörü il sanayisinin geleceği için lokomotif sektör olarak görülmektedir. Özellikle 2008 ve 2009 yıllarında projelendirilen ve teşvik edilmesi sağlanan fiziksel sermaye yatırımları ilde en yüksek istihdam potansiyelini ortaya çıkarmış durumdadır.

Öte yandan ilin coğrafi yapısının dağlık olması, tarım faaliyetlerinin ancak sınırlı bir yüz ölçümünde yapılabilmesi sonucunu doğurmaktadır. Yaklaşık 657.500 hektarlık alanın ancak % 17,29’ine karşılık gelen 113.685 hektarlık kısım tarıma elverişlidir. Özellikle Kelkit-Şiran ilçelerinde organik tarım faaliyetleri son yıllarda sağlanan teşvikler ile genişletilmiştir.

Dünyada ve Türkiye’de son yıllarda ekonominin faaliyet hacmi hizmetler sektörü lehine genişlediği görülürken Gümüşhane ilinde hizmetler sektörünün kaderinin sanayi ve tarım sektörlerinden daha olumsuz olduğunu söyleyebilmek mümkündür. Turizm, eğitim, sağlık, bankacılık ve finans gibi temel faaliyet alanlarından oluşan bu sektörün mevcut pratik koşullar altında ilin gelir yaratma potansiyelinde ve gelişmesinde oldukça zayıf işlev gördüğü, buna bağlı olarak ilde hizmet faaliyetlerinin çeşitliliğinin ve kalite düzeyinin arttırılamadığı gözlemlenmektedir. Teşviklere yönelik veriler incelendiğinde ise ilde teşviklerin en düşük düzeyde bu alanlara sevk edildiği de dikkat çekmektedir. Eğitim hizmetlerinde son yıllarda önemli gelişmeler kaydedilmişken diğer hizmet alanlarında adeta ilin performansı yerinde saymaya devam etmektedir. 3 bin yıllık tarihi geçmişinden miras kalan 405 adet tarihi eser ve doğal güzellikleri ile Gümüşhane ili turizm faaliyetlerinin genişletilmesini beklemeye devam etmektedir. Yukarıda ifade edilen ekonomik sebeplere bağlı olarak bankacılık ve finans kesiminin kredi, mevduat fonu, sigortacılık vb finansal araçlarına pazar açmak için şehrin ekonomik faaliyet hacminin genişlemesini bekler pozisyonunda olduğunu söyleyebilmek mümkündür.

Diğer yandan ilde sağlık hizmetleri sunumu yalnızca kamu sektörü düzeyinde örgütlenmiş olmakla birlikte, sağlık piyasasının pazar ve faaliyet hacmi oldukça dardır. Bu alanda özel sektör yatırımlarının ile çekilmesi, alternatif sağlık hizmetleri ile sağlık ile yakından ilişkili sosyal hizmetlerin karlı faaliyet alanları haline getirilmesi ilin teşvik edilecek faaliyet alanlarından uzakmış gibi bir algı varlığını devam ettirmektedir.

**Tablo 6. Gümüşhane İl Bazında Vergi Türleri İtibariyle Faal Mükellef Sayıları**

	Gelir Vergisi	Kurumlar Vergisi	KDV	Gelir Vergisi Stopaj	ÖTV	GMSİ
2011	1.778	474	2.358	2.310	4	810
2010	1.817	473	2.315	2.300	4	708
2009	1.828	444	2.284	2.291	4	592
2008	1.829	424	2.272	2.227	4	395
2007	1.909	407	2.269	1.750	0	318

***KDV:** Katma Değer Vergisi, **ÖTV:** Özel Tüketim Vergisi, **GMSİ:** Gayrimenkul Sermaye İradı*

**(Kaynak:** Gelir İdaresi Başkanlığı, Faaliyet Raporu)

Gelir İdaresi Başkanlığı'nca Gümüşhane ili için hazırlanan faaliyet raporu verilerine göre bir kısım vergi türlerine göre faal ve ayrılan mükellef verileri Tablo 6'da yer almaktadır. İlin vergi yapısı aynı zamanda ekonomik yapı ile ilgili bazı ipuçlarını da yansıtmaktadır. Buna göre mükellefiyetin ağırlıklı olarak iş hacminin küçük olduğu faaliyet alanlarından kazanç elde edenler ve çalışanlar tarafından ödenen gelir vergisi ile katma değer vergisi mükelleflerinden oluştuğu görülmektedir.

**Tablo 7. Gümüşhane İli Türlerine Göre Vergi Gelirleri (Bin TL)**

VERGİ TÜRLERİ	2007		2008		2009		2010		2011	
	Tahsil	Pay %	Tahsil	Pay %	Tahsil	Pay %	Tahsil	Pay %	Tahsil	Pay %
Gelir Vergisi	20.392	65,3	20.623	61	22.904	63,5	26.465	62,1	30.668	59,1
Kurumlar Vergisi	602	1,9	858	2,5	1.010	2,8	1.187	2,8	1.753	3,3
Veraset ve İntikal Vergisi	11		5		21		11		8	
Motorlu Taşıtlar Vergisi	2.605	8,3	2.936	8,6	3.717	10,3	4.013	9,4	5.254	10,1
Katma Değer Vergisi	2.812	9	3.228	9,5	2.627	7,2	4.531	10,6	6.370	12,3
Özel Tüketim Vergisi	190		186		159		158		310	
Bankacılık ve Sig. Mua. V.	1.223	3,9	1.500	4,4	1.573	4,3	1.379	3,2	1.372	2,6
Şans Oyunları Vergisi	0		1		2		2		3	
Özel İletişim Vergisi	0		0		0		0		0	
Damga Vergisi	3.388	10,8	3.437	10,1	4.013	11,1	4.853	11,3	6.143	11,8
<b>TOPLAM</b>	31.223		33.774		36.026		42.599		51.881	
<b>DEĞİŞİM (%)</b>	-		8,1		6,6		18,2		21,78	

**Kaynak:** Muhasebat Genel Müdürlüğü

Vergi gelirleri verileri incelendiğinde merkezi hazineye giden gelirin en fazla gelir vergisi mükelleflerince ödendiği açıkça görülmektedir. Gümüşhane ilinde vergi gelirlerinin yaklaşık üçte ikisi gelir vergisi mükelleflerince karşılanmaktadır. Gelir vergisini daha sonra damga vergisi, katma değer vergisi ve motorlu taşıtlar vergisi izlemektedir. Kurumlar vergisi gelirleri ise gözle görülür bir biçimde oldukça düşük düzeydedir. Gelirler açısından Türk vergi yapısı ile Gümüşhane ili vergi yapısı birbirinden oldukça farklılık göstermektedir. Genel hazine gelirleri daha çok katma değer vergisi, akaryakıt tüketim vergisi gibi harcamalar üzerinden alınan vergilerden oluşurken Gümüşhane ilinde vergi mükellefleri, gelir üzerinden alınan vergiler ile merkezi hazineye gelir aktarmaktadır. Vergi gelirlerinin gelir üzerinden alınıyor olması adalet açısından olumluymuş gibi gözükse de ortada bazı ekonomik gerçeklikler kendini göstermektedir. Öncelikle ekonomik faaliyetlerin zayıf olduğu ve dolayısıyla gelir seviyelerinin düşük olduğu yerlerde bu gibi adalet açısından olumlu tablonun ortaya çıkması doğaldır.

Öte yandan katma değer vergisi gelirlerinin düşük olması ilde elde edilen gelirlerin farklı mahallerde harcandığını göstermektedir. Göstergelerden elde edilecek diğer bir sonuç da ilin merkezi hazineye aktarılan vergi yükünü çalışanların, çiftçilerin ve küçük iş yeri sahiplerinin çektiği, ilde sanayileşme ve büyük yatırımlar kurulmaya elverişli ortamın henüz tam anlamıyla oluşturulamadığıdır.

## 2. GÜMÜŞHANE İLİNİN VERGİ YAPISI VE TEŞVİKLERE DAİR SWOT ANALİZİ

### 2.1. Güçlü Yönler

- Potansiyel enerji ve maden kaynaklarının varlığı
- Tarıma ve organik tarıma elverişli ovalarının varlığı
- Kültürel ve tarihi varlıkların zenginliği
- İklim ve hava koşullarının alternatif turizm ve sağlık hizmetlerine imkan sunması
- Karadeniz ve Doğu Anadolu geçiş güzergahında bulunuyor olması
- Organize sanayi bölgesinin var olması
- Vergilerin gelirler üzerinden daha çok ödeniyor olması
- Vergi kayıp ve kaçaklarının düşük düzeylerde olması

### 2.2. Zayıf Yönler

- İmalat sektörü başta olmak üzere üretimde hammadde açısından dışa bağımlı olması
- Yatırım yapma ve girişimcilik kültürünün gelişmemiş olması
- Kurulu işletmelerin tamamının KOBİ, bunların da yüzde doksanından fazlasının küçük ölçekli işletme olması
- Mevcut işletmelerin çoğunun aile işletmesi olması, sahip ve çalışanlarının eğitim düzeyleri ile sunulan hizmet kalitelerinin düşük olması
- Gizli işsizliğin ve dışarıya göç eğiliminin yüksek olması
- İnşaat yapım alanlarının sınırlı olması nedeniyle özellikle tarıma müsait alanlarda denetimsiz yapılaşmanın devam etmesi
- Tarihi ve doğal dokunun korunmasında bilinçsiz kültür ve turizm politikalarının takip edilmesi
- Alternatif hizmet alanları (sağlık, sigortacılık, sosyal hizmetler vs) için pazarın küçük olması
- Vergi kapasitesinin düşük olması
- Gelir dağılımının ilde adaletsiz olması
- Düşük gelirli nüfusun payının yüksek olması
- Nüfusun ağırlıklı bölümünü, öğrenci ve kamu çalışanlarının oluşturuyor olması

### **2.3. Fırsatlar**

- Kalkınmada öncelikli yöreler içerisinde olması
- Yeni teşvik sisteminde 5. Bölge içerisinde yer alması
- DOKAP içerisinde faal bir il olması
- Türkiye’de maden ve enerji üretim faaliyetleri alanında özel sektörün payının genişlemiş olması
- Turizm bölgelerinde restorasyon ve yol çalışmalarının genişletilmiş olması, turizm tanıtım faaliyetlerinin artmış olması
- Erzincan-Gümüşhane-Trabzon demiryolu projesinin yakında hayata geçecek olması
- Üniversitenin ilde sosyo-ekonomik gelişmeyi destekleyici konumda oluşu
- Organik tarım faaliyetlerinin ilde genişletilmiş olması
- Tahakkuk eden vergiler ile tahsil edilen vergiler arasındaki farkların ilde düşük olması

### **2.4. Tehditler**

- Sermaye birikimin ilde yetersiz oluşu
- Sanayileşme bilincinin yerleşmemiş olması
- İlde büyük ölçekli firmaların bulunmaması
- Teşviklerin etkin, yerinde kullanılamaması, performans denetiminin zayıf olması
- İldeki sermaye sahiplerinin teşvik edilen faaliyetler dışındaki alanlarda girişim gösterme eğilimlerinin düşük olması

## KAYNAKÇA

Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 81 İl Durum Raporu, Mayıs 2012

<http://www.sanayi.gov.tr/Files/Documents/81-il-durum-raporu-2012-11052012113452.pdf>

Gelir İdaresi Başkanlığı, Faaliyet Raporları

- 2011 Faaliyet Raporu,

[http://www.gib.gov.tr/fileadmin/faaliyetraporlari/2011/2011\\_YILI\\_FAALIYET\\_RAPORU.pdf](http://www.gib.gov.tr/fileadmin/faaliyetraporlari/2011/2011_YILI_FAALIYET_RAPORU.pdf)

- 2010 Faaliyet Raporu,

[http://www.gib.gov.tr/fileadmin/faaliyetraporlari/2010/Faaliyet\\_raporu\\_2010.pdf](http://www.gib.gov.tr/fileadmin/faaliyetraporlari/2010/Faaliyet_raporu_2010.pdf)

- 2009 Faaliyet Raporu,

[http://www.gib.gov.tr/fileadmin/faaliyetraporlari/2009/2009\\_faaliyet\\_raporu.pdf](http://www.gib.gov.tr/fileadmin/faaliyetraporlari/2009/2009_faaliyet_raporu.pdf)

- 2008 Faaliyet Raporu,

<http://www.gib.gov.tr/fileadmin/faaliyetraporlari/2008/faaliyetraporu2008.zip>

- 2007 Faaliyet Raporu,

[http://www.gib.gov.tr/fileadmin/user\\_upload/yayinlar/2007\\_Faaliyet\\_Raporu.pdf](http://www.gib.gov.tr/fileadmin/user_upload/yayinlar/2007_Faaliyet_Raporu.pdf)

Gümüşhane Valiliği, web adresi: [www.gumushane.gov.tr](http://www.gumushane.gov.tr)

Ekonomi Bakanlığı, Yeni Teşvik Sistemi

[www.ekonomi.gov.tr/upload/560CEEFC-F404-7713-603A0BE2B730BC03/Yeni\\_Tesvik\\_Sistemi\\_20120620.doc](http://www.ekonomi.gov.tr/upload/560CEEFC-F404-7713-603A0BE2B730BC03/Yeni_Tesvik_Sistemi_20120620.doc)

\_\_\_\_\_ Yatırım Teşvik Uygulama Sonuçları,

<http://www.ekonomi.gov.tr/index.cfm?sayfa=EE4E7DE2-D8D3-8566-4520C9A5A5C65EAD>

Muhasebat Genel Müdürlüğü, Bütçe Kesin Hesap Göstergeleri

<http://portal.muhasebat.gov.tr>

Türkiye Büyük Millet Meclisi, Meclis Yasama Tutanakları

<http://www.tbmm.gov.tr/tutanak/tutanaklar.htm>

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, Sanayi ve Şirket İstatistikleri

<http://www.tobb.org.tr/ekonomstat/Sayfalar/istat-ii-Sanayi-ve-Sirket.aspx>









# GÜMÜŞHANE İLİNİN PAZAR YAPISI

*Gümüşhane Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi*

*İşletme Bölümü*

*Yrd. Doç. Dr. Tufan ÖZSOY*

*Arş. Gör. Abdullah ORHAN*

*Arş. Gör. Muhammed Kemal BOSTAN*

Gümüşhane İli; konumu, coğrafi durumu, iklimi, toprak ve su yapısı, turizm ile ilişkilendirilebilecek potansiyeli ile ürün/hizmet tedariki ve bunun pazarlanmasında ciddi mutlak üstünlüklere sahiptir. Ancak bugün itibariyle şehir, etkili olabileceği pazarlara erişmekten çok uzaktır. Hizmet sektörüne ilgilenim düzeyi düşük ve mevcut imkânlardan katma değer oluşturma anlayışı yeterli düzeyde değildir. Yanı sıra hali hazırdaki değerlerin pazarlanmasında da organize bir yapılanma ve hareket tarzından söz edilemez.

Bölgedeki algının değiştirilmesi, yeni ürünler ve yeni pazar arayışlarına girilmesi, hizmet sektörünün önemi, müşteri ilişkileri yönetimi olgusunun girişimcilere ve girişimci adaylarına aktarılması gibi bazı düzenlemelere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu noktada ise Gümüşhane Üniversitesi'nin sahip olduğu beşeri sermaye ve fiziki imkânlardan Gümüşhane'nin faydalanması için valilik, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşlarının organize bir şekilde Gümüşhane Üniversitesi ile işbirliği içine girmesi gereklidir. Aksi takdirde şehrin Türkiye'nin sürdürülebilir kalkınma sürecindeki rolü, hali hazırda olduğu gibi en alt sıralarda seyretmeye devam edecektir.

## **1. GENEL PROFİL**

Gümüşhane Ticaret ve Sanayi Odasına toplam 312 şirket (3 Kolektif, 261 Limited, 47 Anonim, 1 Komandit) kayıtlı bulunmaktadır. Ayrıca 278 adet şahıs firması, 74 adet kooperatif kayıtlı bulunmaktadır. Odaya kayıtlı üye sayısı ise 664'dır. Kelkit Ticaret ve Sanayi Odasında ise; toplam 487 şirket, 82 adet kooperatif kayıtlı olup, oda kayıtlı üye sayısı ise 569'dur. Gümüşhane İlinde sanayi siciline kayıtlı sanayi işletmesi sayısı Sanayi Sicil Belge sayısına göre 72'dir. Toplam sanayi işletmesi içerisinde % 0,1 lik bir oran ile sanayisi az gelişmiş ilerimiz arasında yer almaktadır.

Gümüşhane İlindebulunan sanayi işletmelerinin sektörel dağılımına baktığımızda,

% 40 Gıda ürünleri imalatı,

% 21 Diğer madencilik ve taş ocakçılığı,

% 16 Diğer metalik olmayan mineral ürünlerin imalatı, ilk sırada yer alırken, diğer sektörler de sırasıyla;

% 4 Mobilya İmalatı,

% 4 Fabrikasyon metal ürünleri imalatı (Makine teçhizatı hariç)

% 4 Kimyasalların ve kimyasal ürünlerin imalatı

% 4 Metal cevherleri madenciliği,

% 3 Elektrik, gaz, buhar ve havalandırma sistemi üretim ve dağıtımı

% 3 Ağaç ve mantar ürünleri imalatı (Mobilya hariç )

%1 Kok kömürü ve rafine edilmiş petrol ürünleri imalatı

% 1 Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve ekipman imalatı,

İl ekonomisinin genel olarak pestil/köme imalatında yoğunlaşan “gıda ürünleri ve içecek imalatı” sektörü ile sınırlı olup bu sektörde de bölge dışında etkinliğin sağlandığı söylenemez. Organik tarım, doğal beslenme olgularının çok popüler olduğu dönemimizde bile her ne kadar yerel üreticiler kabul etmese de, pestil/köme adıyla anılan ürünler ile ulusal bazda bile ciddi bir bilinirliğe sahip olduğu söylenemez. Türkiye'nin farklı bölgelerinde farklı isimlerle de anılabilen pestil ve köme denince akla öncelikle Kahramanmaraş, Malatya ve Erzincan gibi iller gelmektedir. Bu da sahip olunan değerlerin pazarda tutundurulması yönünde adımların atılmadığı sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Şehrin temel dinamiği olan dut pekmezine bağlı gıda ürünlerinin imalatında bile bazı sıkıntılar mevcuttur. Şehrin coğrafyası müsait olmasına rağmen ceviz yetiştiriciliğine önem verilmemekte ve üreticiler ihtiyaç duydukları cevizi Şili ve Azerbaycan'dan tedarik etmektedir. Ayrıca bu alanda hizmet veren işletmelerin birkaçı dışında, alternatif pazarlar aranması ve ürün geliştirmeye yönelik bir gayretten söz edilemez.

Gümüşhane ile ilişkilendirilebilecek bir diğer sektör ise madenciliktir. Her ne kadar büyük rezervlere sahip farklı maden rezervleri olsa da bunların çıkarılması sürecinde doğaya verilen zararlar ve bu sektörün yerel ekonomiye katkısının oldukça düşük olması da şehrin gelişmesine hizmet etmemektedir. Yanı sıra Kelkit İlçesi'nde yürütülen organik süt üretimi ve bazı yerel organik tarım uygulamaları da yeterince yaygınlaştırılmamakta ve ulusal ve uluslararası bazda bir cazibe merkezi haline getirilememektedir.

Görüldüğü üzere şehir adına dördüncü bir sektörün varlığından söz edilmesi mümkün değildir. Ancak sahip olunan potansiyel (ulaşım yollarının kesiştiği bir noktada olması, doğa-tarih ve inanç turizmi) şehrin çok farklı bir düzeyde konumlandırılmasına hizmet edebilecek seviyededir. Bunun başarılması için ise vizyon sahibi yerel yönetimlere, süreci destekleyecek sivil toplum desteğine ve girişimci ruha sahip işletmelere ihtiyaç bulunmaktadır. Şehre ve bölgeye merkezi yönetim tarafından sağlanan yatırım teşvikleri ve çeşitli hibe programlarına rağmen ihtiyaç duyulan başarıya ulaşılmamasında bu gereksinimlerin eksikliği net bir şekilde karşımıza çıkmaktadır.

Şehrin dış ticaret hacmi için olumlu ifadeler kullanmak mümkün değildir. Şehirde sanayi altyapısı gelişmediği için makine teçhizat veya ara mamül gibi üretime konu olan mal ve hizmetlerin ithalatından söz edilemez. Aynı şekilde şehirden yurt dışı pazarlara organize bir şekilde ve sürekli ihraç edilen bir ürünün varlığından da söz edilemez. Gümüşhane ilinin dış ticaretinin daha çok münferit ve süreklilik arz etmeyen bir yapıda olduğunu söylemek mümkündür. Zaten Tablo.1’den de, yıllar itibariyle gerçekleşen seyir ve hacim dikkate alındığında, kayda değer bir dış ticaret yapısının olmadığı anlaşılmaktadır.

**Tablo.1 Gümüşhane İli’nde Gerçekleşen Dış Ticaretin Hacmi (2008-2011)**

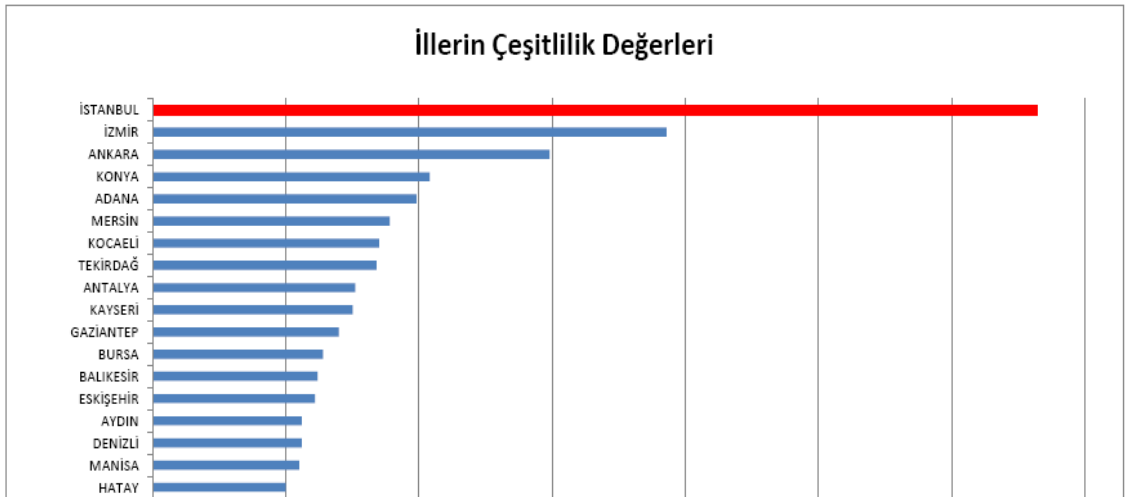
Yıl	İhracatçı firma sayısı	İhracat değeri (1.000 USD)	İthalatçı firma sayısı	İthalat değeri (1.000 USD)
2008	1	8	1	131
2009	3	112	1	11
2010	2	340	3	583
2011	2	257	2	27

Kaynak: DTM verileri

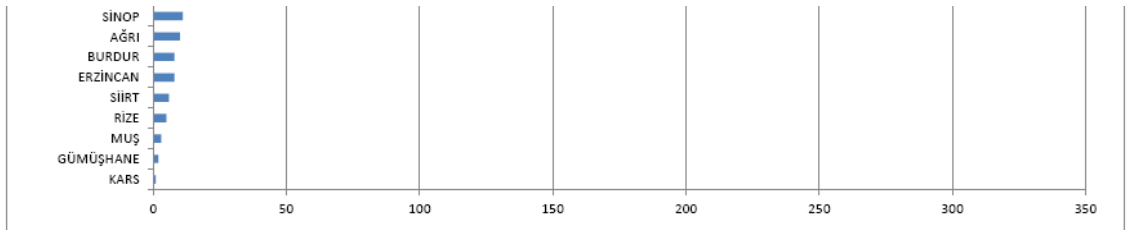
Dış Ticaret Müsteşarlığı’nın, “İl İl Dış Ticaret Potansiyeli” adlı çalışması incelendiğinde Gümüşhane’nin sahip olduğu pazarın niteliği daha net anlaşılacaktır. Dış ticaretin değerlendirilmesinde kullanılan temel göstergelerden “çeşitlilik” ve “sıradanlık” durumuna göre Gümüşhane ili pek de iyimser bir tablo sergilememektedir. Çeşitlilik göstergesi, rekabetçi avantaja sahip olduğu ürün çeşitliliğini dikkate almakta ve buna göre çeşitlilik değeri yüksek olan bir ilde, çok sayıda ürünün rekabetçi bir şekilde üretilip ihraç edildiği, çeşitliliği düşük olan bir ilde ise ihracata konu olan az sayıda ürün üretildiği anlaşılmaktadır.

Gümüşhane ilinde var olan potansiyel çok sayıda ürünün rekabetçi avantajla üretilmesine ve ihraç edilmesi için uygun olmasına rağmen, gelişen ülke ve dünya koşullarına uyum sağlayacak vizyonun geliştirilememesi nedeniyle söz konusu potansiyel atıl kalmıştır. Grafik.1 ve Grafik.2’de Gümüşhane İli’nin “çeşitlilik” kriterine göre sıralaması gösterilmektedir.

**Grafik.1 İllerin Çeşitlilik Değeri’ne Göre Sıralaması (Çeşitlilikte İlk Sıradakiler)**

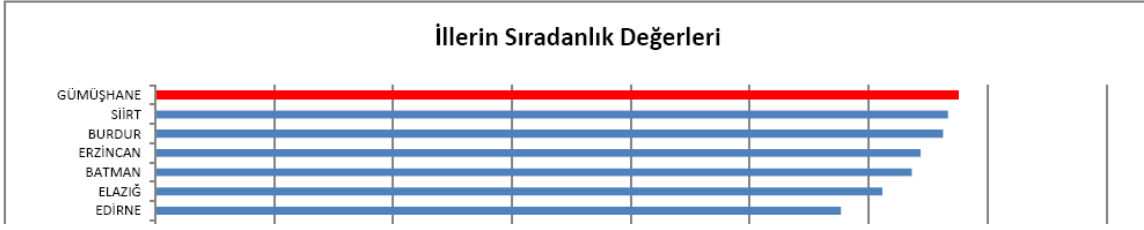


**Grafik.2 İllerin Çeşitlilik Değeri’ne Göre Sıralaması (Çeşitlilikte Son Sıradakiler)**

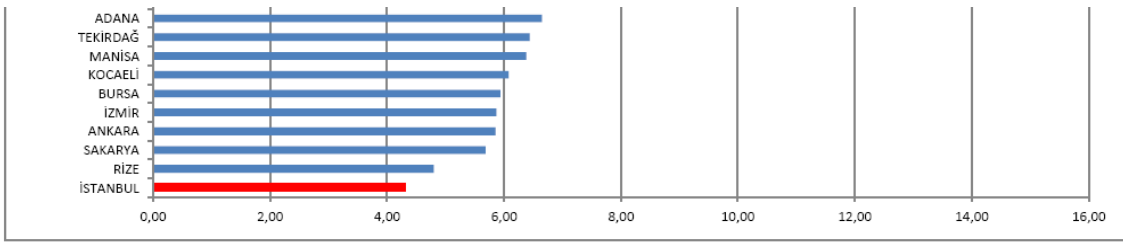


Diğer performans kriteri “sıradanlık”tır. İlin sıradanlık değerinin yüksek olması, ilde üretilip rekabetçi bir şekilde ihraç edilen ürünlerin sıradan olduğunu gösterir. Ürünün sıradan olup olmadığının belirleyicisi, o ürünün kaç ilin ihracat sepetinde bulunduğuyla bağlı olarak değişmektedir. Nadir ürünler, az sayıda ilin ihracat sepetinde bulunurlar. Gümüşhane Grafik.3’de gösterilen sıradanlık değerleri tablosunda ne yazık ki ilk sırada yer almaktadır. Gümüşhane’nin ihracat sepetinde yer alan ihraç ürünleri sıradan ürün olarak kabul edilmektedir. İstanbul ise, sıradanlık değeri en düşük il olup, özel/nadir ürünlerin ihracatında rekabetçi avantaja sahiptir.

**Grafik.3 İllerin Sıradanlık Değeri'ne Göre Sıralaması (Sıradanlıkta İlk Sıradakiler)**

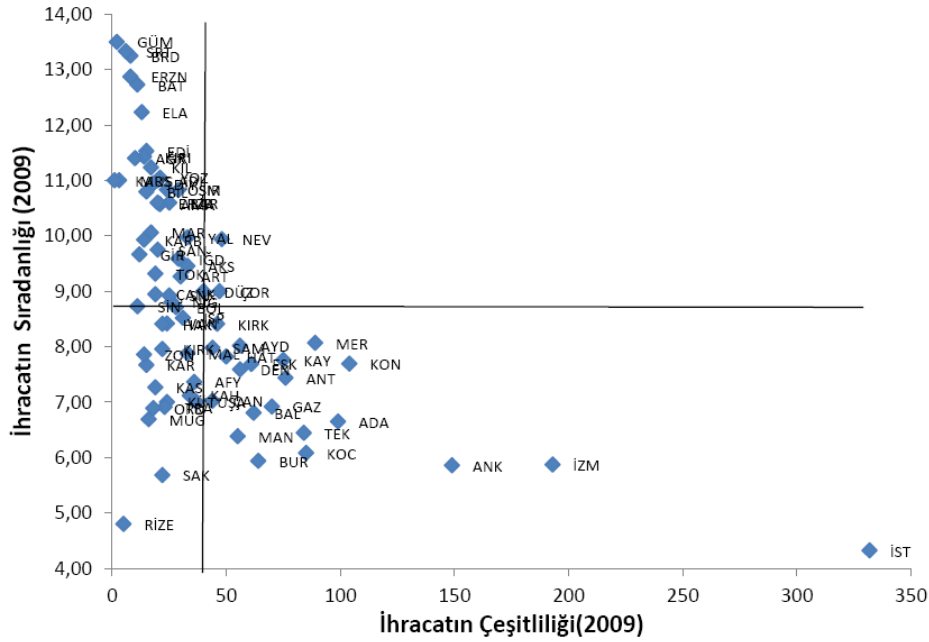


**Grafik.4 İllerin Sıradanlık Değeri'ne Göre Sıralaması (Sıradanlıkta Son Sıradakiler)**



Çeşitlilik ve sıradanlık değerleri birlikte değerlendirilmeye alındığında ise ortaya Grafik.5 çıkmaktadır. Grafikten de anlaşılacağı üzere Gümüşhane Türkiye'deki iller arasında ihracat ile en son ilişkilendirilebilecek yer olarak gösterilebilir.

**Grafik.5 İhracatın Çeşitliliği ve Sıradanlığına Göre İllerin Analizi**



Gümüşhane'nin pazar yapısı boyutu ile, istatistiklerde gelişmemiş bir şehir olarak görünmesinin temelinde, yerelin sahip olduğu algı ve vizyon eksikliği yatmaktadır.



Sürdürülebilirlik, girişimcilik, katma değer yaratma, müşteri ilişkileri yönetimi gibi bazı temel olguların net bir şekilde anlaşılammış olması Gümüşhane ilinin önemli bir pazar haline gelmesini engellemektedir. Örneğin, demiryolu'nun olmaması gerekçe gösterilerek ulaşımın şehrin gelişmesinin önünde bir engel olduğu izahatları yapılmaktadır. Ancak şehir gerek limana bağlantısı olan Trabzon-Gümüşhane yolu gerekse Erzurum, Sivas gibi merkezi noktalara bağlantıları itibariyle ülke ortalamasına göre oldukça kaliteli sayılabilecek karayolu altyapısına sahiptir. Bununla birlikte Çin-Trabzon Tarihi İpek Yolu güzergâhı üzerinde bulunan şehir, Karadeniz sahilini Doğu Anadolu Bölgesine bağlamakta ve Azerbaycan ve İran'a giden yabancı turistler bu güzergâhı takip etmektedir. Böyle önemli bir geçiş noktası olmasına rağmen şehri cazip kılacak dinlenme tesisleri ve konaklama merkezlerinin varlığından söz edilememekte, turizm altyapısının varlığı bu yolu kullananlara gösterilmemektedir.

Doğal ve tarihi mekanların yanında halihazırda organik üretime imkan veren altyapısı ile Gümüşhane "marka şehir" olma adına önemli kaynaklara sahiptir. Ancak "vizyon eksikliği" ve yeterli seviyede olmayan "girişimci ruh", pestil ve köme dışında herhangi bir ürünün ulusal bazda bilinirliğe ve ciddi bir pazar hacmine kavuşmasını engellemektedir.

Ayrıca şehrin sanayi ile ilişkilendirilmeye çalışılması ve turizmin değerinin yeterince anlaşılammaması bir diğer önemli konudur. Dünya örnekleri incelendiğinde özellikle Kuzey Avrupa ülkelerinde, sert coğrafi şartlara rağmen turizmden, birçok sanayi kentinden daha fazla gelir elde ettiği göz ardı edilmemelidir. Bu bağlamda Gümüşhane için göreceli üstünlük Turizm ile sağlanabilir ve ilin vizyonu sanayi değil turizm odaklı hale getirilmelidir.

Şehrin "pazar yapısı"na ilişkin güçlü yönleri, fırsatları, zayıf yönleri ve maruz kalabileceği tehditler, maddeler halinde aşağıda özetlenmiştir.

### 3. GÜMÜŞHANE İLİNİN PAZAR YAPISINA DAİR SWOT ANALİZİ

#### 3.1. Güçlü Yönler

- Doğal, tarihi, kültürel ve tarımsal değerler ile coğrafi yapı bakımından önemli bir turizm potansiyeline sahip olması
- Üniversiteye sahip olması ve üniversitenin farklı branşlarda eğitim veren kaliteli bir öğretim elemanı kadrosuna sahip olması
- İlin gelişimi için merkezi yönetim tarafından sunulan farklı teşvik ve hibe programları

#### 3.2. Zayıf Yönler

- Yerel yönetimi halkın sorgulamaması, hizmet talep etmemesi
- Sivil toplum gücünden yoksunluk
- Girişimci ruhtan yoksunluk
- Şehir gelişme planının olmaması
- Sahip olunan imkânların ve zenginliklerin yeterince bilinmemesi ve tanıtılmaması
- Dış göç ve nitelikli beyinlerin göç ettikten sonra şehre yatırım yapmamaları
- Toprak mülkiyetinin parçalı olmasının ölçek ekonomisini engellemesi
- Ara eleman sıkıntısı
- Ekonominin tek ürüne bağımlı olması
- Katma değer yaratma algısının olmaması
- Şehir planlaması yapılmamasından dolayı altyapı hizmetlerinde sıkıntılar, şehir imajına zarar veren görsellik (şehirler arası yol üzerindeki yapılaşma, görüntü kirliliği, düşük standart)
- Sosyal hayatın gelişmesine hizmet edebilecek rekreasyon alanlarının olmaması
- Sermaye birikiminin genel olarak belirli ailelerde toplanmış olması
- Merkezi bir yerde olmasına karşın başta turizm olmak üzere farklı sektörlerde yeterli düzeyde ilgi ve yatırım yok
- Üreticilerin sadece tarıma dayalı ürünlere odaklanması ve bunların pazarlanmasında vasat kalınması
- Temel hammadde ihtiyacının da yerelde üretilmesi yerine dışarıdan alınması
- Yerel gıda ürünlerinin çeşitlendirilmesi ve pazarlanmasında sorunlar
- Perakende pazarlamada müşteri ilişkilerinin zayıflığı

### 3.3. Fırsatlar

- Organik tarım bakımından potansiyel kaynaklar (bitkisel üretimde kimyevi gübre ve ilaç tüketiminin oldukça az olması, çevreyi olumsuz yönde tehdit edebilecek ağır sanayi tesisleri, maden işletmeleri ve kentsel atıkların bulunmaması)
- Eko-turizm, kültür ve inanç turizmi, yayla turizmi, kış turizmine yönelik çalışmaların yapılabileceği uygun kaynakların bulunması
- Doğa sporlarına (dağcılık, tırmanış, kampçılık, dağ yürüyüşü, kayak, paintball, yamaç paraşütü) uygun mekânların varlığı
- Jip safarisi, off-road ve doğa fotoğrafçılığı için eşsiz imkânlar
- Şehir dışında ve ülke dışında yaşayan Gümüşhanelilerin sahip olduğu siyasi ve ekonomik güç
- Üniversite ile işbirliği imkânları
- Üniversite öğrencilerinin ekonomiye katkısı, şehre getirdiği hareketlilik ve tanınırlığın artması
- Küresel ısınma ile birlikte özellikle yaz mevsimlerinde yüksek rakımlı yerlerde konaklamaya olan talep

### 3.4. Tehditler

- Şehir ekonomisine birkaç ailenin yön vermesi ve halkın katılımcı yönetimden uzak duruşu
- Yerel veya bölgesel olmaktan kurtulamayan yatırımcı vizyonu
- Konut kiralarda yaşanan dramatik artış
- İşsizlik problemi olmaması (gizli işsizlik, nitelikli eleman eksikliği)
- Şehirdeki yoğun memur nüfusunun, ihtiyaçlarını gerek pahalılık gerekse çeşit azlığı ve ilgi yetersizliği sebebiyle internet üzerinden tedarik etmesi
- Kurum ve kuruluşların ihtiyaçlarını il dışından tedarik etmesi
- Halkın kanaatkâr olması (girişimcilik boyutunda) ve bunun girişimciliğin önünü kesmesi
- İnsan kaynaklarının geliştirilmesine yönelik girişimlerin yetersiz olması
- Madenciliğin bölgeye olan katkısının düşük olması ve çevre için bir tehdit olması









# GÜMÜŞHANE İLİNİN MARKA ŞEHİR OLMA POTANSİYELİ

*Gümüşhane Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi*

*İşletme Bölümü*

*Yrd. Doç. Dr. Salih YILDIZ*

*Öğr. Gör. Büşra TOSUNOĞLU*

*Arş. Gör. Emel YILDIZ*

## 1. GENEL DURUMUN ANALİZİ

İşletmelerin, ürün ve/veya hizmetlerini pazarlayabilmek ve müşteri sayılarını arttırabilmek için piyasadaki rakip işletmeler ile yoğun bir rekabet içinde olduğu günümüz koşullarında, marka ve marka ile ilgili kavramların önemi daha da artmaktadır. Marka tescillenmiş bir ticari markadır ve bir firmanın slogan, logo ve bunun gibi ayırt edici özellikler yardımıyla hem kendi ürün kategorisinde hem de diğer kategorilerde rekabet ettiği markalardan farklılaştırılmasını sağlar (Stigel-Frimann, 2006: 244).

Markalı ürün ve/veya hizmet sahibi işletmelerin bile rekabet etmekte güçlük çektiği günümüz şartlarında markasız ürün ve/veya hizmet sahibi işletmelerin hayatta kalmaları oldukça zordur. Marka ve marka ile ilgili kavramların bu denli önemli olması, ürün ve/veya hizmet ticareti ile ilgilenen işletmelerin yanı sıra, kar amacı gütmeyen kurumların, devletlerin ve hatta dünyanın varlık, refah ve ilgisinden kendi payına düşeni alabilmek için tüm diğer yer ve mekanlarla rekabet içerisinde olan şehirlerinde (<http://www.turizm gazetes i.com>) markalaşma konusu üzerinde çalışmaları gerektiğini göstermektedir. Kotler bunu “Rekabet sadece ürünler ve firmalar arasında değil ülkeler ve şehirler arasında da gerçekleşir.” sözü ile ifade etmekte ve markanın önemini vurgulamaktadır (<http://muratsaylan.blogcu.com>).

Markalaşma, yeni ekonomik düzende rekabet gücünün en temel değişkenlerinden biri olarak görülmektedir. Artık her alanda markalaşma ve marka ile ilgili çalışmalar yapılarak küresel rekabet piyasasında söz sahibi olmak hedeflenmektedir (Çilingir, t.y., <http://www.markadegeri.com/icerikg2.asp?id=643>). Yakın zamana kadar şehirlerin sadece Turizm pazarlaması amacıyla yaptıkları tanıtım ve tutundurma faaliyetlerinin yerini markalaşma faaliyetleri almaktadır. Tanıtım faaliyetleri ve reklamlarda şehrin/ülkenin genel tarihi, coğrafyası yerine ilgi çekilmek istenen ne ise ona yoğunlaşmak gerekir.

O şehrin keşfedilmesi ve herkesi davet etmesi yerine orada ne keşfe hazır ise onun ve hedef kitlenin davet edilmesi önemlidir (Gümüş, 2010, [www.turizm gazetesi.com](http://www.turizm gazetesi.com)).

Şehre bir imaj, kültürel değer ve ekonomik kaynak sağlayan bir strateji olan (Seisedos-Vaggione, 2005: 1) şehir markalaşması, özel sektördeki markalaşma ile benzer özellikler göstermektedir. Ürünlerde, diğer ürünlerden farklı olmak ve tüketicilerin ürünleri satın almaları amacıyla markalaşma yapılmaktadır. Aynı şekilde şehirlerde de diğerlerinden farklı olmak ve şehri daha fazla kişinin ziyaret etmesi amacıyla markalaşmaya gidilmektedir (Eroğlu, 2007: 65). Ürün markasının aksine şehir markası merkezi bir otoritenin kontrolü altında değildir ve birden fazla paydaş içermektedir (Iversen-Hem, 2008: 604). Şehir markalaşması, bir şehrin nitelikli özelliklerini vurgulayıp global düzeyde o şehri farklılaştırma sürecini ifade etmektedir (Jensen, t.y, 2). Pek çok bölge, şehir veya ülke benzer hizmetlere ve yapılara sahip olmasına rağmen yetenekleri açısından rekabet halindedir. Rekabet edilen bu noktalar benzersiz olarak konumlanabildiğinde şehirler tüketicilerin gözünde farklı bir yer edinebilmektedirler. Şehir markalaşmasını ölçebilmek için nüfus artışı, şehri ziyaret eden turist sayısı ve yabancı kaynaklı yatırımlar gibi bazı kriterler vardır. Ancak en önemli kriter markalaşan şehrin vatandaşlarının refah düzeylerinin artmasıdır (Ak, t.y, <http://www.mehmetak.com/master-sehirler.html>).

Marka olmak hedef kitle gözünde daha değerli hale gelmek ve onun tercihi olmak anlamına gelmektedir. Bir ürün için var olan bu değer onun daha çok satılması ve kar elde etmesi, şehir için ise daha fazla ziyaretçi, daha fazla yatırımcı ve şehirde oturanların sorunlarını daha hızlı çözümlenmesi anlamına gelmektedir (Dilsiz, 2009, <http://www.karahalli3.somee.com/yazar.asp?yaziID=13>; Altunbaş, 2007: 156). Şehir markalaşması için ilk önce şehirle ilgili pazarlama mesajlarının gönderileceği hedef kitle (Ziyaretçiler, Şehir sakinleri, Çalışanlar, İş ve sanayi, İhtacat pazarları) saptanmalıdır (Zenker, 2009: 24). Şehrin cazip yönleri ve alt yapısı, insanları, şehrin imajı ve yaşam tarzı, fırsat ve tehditleri belirlenmelidir. Tüm markalaşma yol haritası vatandaşlar, iş toplulukları, sivil örgütler ve kamu yetkilileri arasında uzlaşılı ile belirlenmelidir. Birbirinden kopuk yapılan pazarlama çabalarının boşa gitmesi kaçınılmazdır (Dilsiz, 2009, <http://www.karahalli3.somee.com/yazar.asp?yaziID=13>). Şehir markalaşması sadece reklamcıların yapabileceği bir algı oyunu değildir. (Eyüboğlu, t.y., <http://www.pazarlamarketing.com>). Şehir Markalaşması için gereken aşamalar ([www.brandchannel.com](http://www.brandchannel.com)):

- İç Araştırma: Geniş kapsamlı bir araştırma yapılmalı ve şehirdeki her eve dağıtılmalı.
- Dış Araştırma: Şehrin dışardan nasıl algılandığını öğrenmek için iç araştırma ile aynı zamanda yapılmalı. Bu sayede sonuçlar birbirini etkilemez.
- Logo ve Marka Vaadi Tasarımı: İç ve dış araştırma sayesinde şehirle ilgili değerler tanımlanır ve algılamadaki farklılıkların ne olduğu öğrenilir. Bir sonraki aşama ise slogan olan ve şehrin bir parçası haline gelen marka vaadi geliştirmektir.
- Marka Kimliği Oluşturma ve Uygulama: Logoyu geliştirdikten sonraki aşama onu şehrin oluşturduğu medyada görünür olması sağlanarak şehirle bütünleştirmek ve yaygınlaştırmaktır.
- İç Eğitim: Yapılan araştırma sonuçlarının şehir çalışanlarına ve halka aktarılması önemlidir.
- Dış eğitim (Halka İlişkiler): Dış araştırma sonucunda şehrin yanlış imaja sahip olduğu yerlerle ilgili bilgiye sahip olunur. Halkın algılamasını değiştirmek ve onları yeniden eğitmek gerekir.
- Reklam: Şehri tanıtan etkileyici bir reklam hazırlanmalı. Yeni bir logo, marka vaadi ve etkileyici bir mesajla hedef kitleye ulaşılabilir.

Şehir markalaşması stratejisinin şehir pazarlamacıları, dış müşteriler ve toplum açısından çeşitli faydaları vardır Bunlar (Baker, 1-3, [www.DestinationBranding.com](http://www.DestinationBranding.com)):

- İhtiyaç ve isteklere dayalı stratejik odaklanma sağlar.
- Şehrin ününü duyurmak için işbirlikçi yaklaşıma teşvik eder.
- Tutarlı, güçlü bir marka kimliği oluşturmaya yardımcı olur.
- Şehir işletmeleri için iş geliştirme sağlar.
- Belirsizlikleri azaltarak iç huzur sağlar.
- Tüketicilerin zihninde değerli, sürekli ve net bir imaj sağlar.
- Karar vermede zaman ve çaba tasarrufu sağlar.
- Katma değer ve fayda algılaması sağlar.
- Kentsel gururu ve savunmayı artırır.
- Paydaşların daha büyük pay almaları için “pasta”yı büyütür.
- Kabiliyetli insanları işe çekme yeteneğini artırır.
- Yanlış algılamaları düzeltir.



Yapılan birçok çalışma markalaşma sürecini bilinçli olarak gerçekleştiren şehirlerin büyük başarılar elde ettiğini göstermektedir. Ülkemizde yeni yeni önem kazanan ve markalaşmanın şehirler açısından da kullanılabileceğini gösteren Marka Şehir kavramı birçok ülkenin yıllardır kullandığı ve başarıyla sürdürdüğü bir faaliyettir. Marka şehirlerden bazıları aşağıdaki gibidir;

- Amsterdam – Ben Amsterdam
- Paris – Romantizm
- Milano – Stil
- New York – Enerji
- Washington – Güç
- Tokyo – Modernizm
- Barcelona – Kültür

Amsterdam'ın markalaşma sürecindeki en büyük değeri, insanlarıydı. Burada yaşayan, burada çalışan, okuyan ya da burayı gezen insanlardı. Bu insanlar, Amsterdam'dı. Ben Amsterdam sloganı, şehri ve şehrin insanlarını markalaştıran bir slogandı. Bu slogan, Amsterdam'da yaşayan ya da Amsterdam'ı gezen insanların Amsterdam'ı tercih etmelerinin altını çizecekti. Ben Amsterdam, o şehre duyulan gururu, güveni belirtiyordu. İnsanların Amsterdam'ı kendi şehri olarak benimsemesine yardımcı olacak, iddialı bir slogandı. Sloganın bu etkiyi vermesi için öncelikle insanların gurur duyacağı, benimseyeceği, görmek isteyeceği bir kent haline gelmek gerekiyordu. Bunun için, Amsterdam'ın farklı boyutlarını simgeleyen sıfatlar belirlendi. İnsanların kenti, Bilgi kenti, Etkinlik kenti gibi.. Toplamda 16 olan bu boyutlar, kentin içindeki insanların algılamalarıyla ne denli örtüştüğünü belirlemek amacıyla halka sorulmuştur. Bu araştırma sonucunda, kentin hali hazırda zaten güçlü olan ve korunması gereken özellikleriyle, güçlendirilmesi gereken özellikleri belirlenmiştir. Daha sonra kentin gerçek anlamını tanımlayıcı olarak öne çıkarılması gereken üç önemli değer ortaya çıkarılmıştır: Yaratıcılık, İnovasyon ve Ruh (coşku). Projede, hedef kitle; mevcut halk, iş alemi, turistler ve diğer uluslararası ziyaretçiler olarak belirlendi. İmaj materyallerinin bütünlüğü ve eşgüdümlü yönetiminde tutarlılık, kentin sağlayacağı yararları ve değerleri daha net gösterecek somut bir yeni konumlama, yeni bir logo ile kampanya desteklendi. Bu kampanya sonucunda Amsterdam 2005 yılında dünyanın en başarılı olarak tanınan şehir markaları arasında 6.lığı elde etmiştir (<http://markakent.com/sehir/amsterdamin-yeniden-markalasmasi>; <http://www.pazarlamarketing.com/makaleler/amsterdamin-yeniden-markalasmasi>).

Diğer bir marka şehir olan New York'un markalaşma süreci de eskilere dayanmaktadır. New York'ta her geçen gün suç oranı artmaktaydı. Özellikle kente yabancıların yoğun ilgisi ve çalışmak için kente gelen farklı kültürlerle birlikte, kentte suç oranı inanılmaz seviyelerde yer aldı. Bu dönem içerisinde, 200 bin kişi New York'u terk etmiştir. Kent neredeyse hiç turist çekememekteydi. Zencilere uygulanan çifte standartla birlikte zencilerin beyazlara karşı aldığı tavır ve kentteki terörist olaylar neticesinde New York'ta yaşayanlar şehirlerini sevmemeye başlamıştır. Suç oranının bu seviyelere çıkması, New Yorkluların yaşadıkları yeri sevmemeleri, New York'u terk etmeleri ve turistlerin kente gelmemesi üzerine, New York eyaleti bir kampanya başlatır. Amaç, New York'u bu kötü algılardan kurtarmak ve tekrar yaşayanlarına sevdirmek. Bu bağlamda şehir için bir slogan ve logo geliştirilir. "I LOVE NY" (Pfefferkorn, 2005: 29-32).

Şehirlerin markalaşma sürecinde ilginç bir örnek de Berlin'dir. Bugünkü ününün geçirdiği savaflara bağlı olduğu Berlin diğer kentlerden farklı olarak markalaşma sürecinde hem olumlu hem de olumsuz yönlerini kullanmıştır. Bu amaçla gerçekleştirilen savaflardaki savaş suçlarını tüm dünyada duyurmuş ve markalaşma sürecini olumsuz yönde etkileyebilecek bir durumu olumlu bir hale dönüştürmüştür (<http://www.izto.org.tr/portals/0/pusuladergisi/2009/07-08/4.pdf>).

Yabancı örneklerin çoğaltılabileceği marka şehir konusunda ülkemizde de bazı çalışmalar olduğu görülmektedir. Örnek olarak alınabilecek Türk marka şehirleri ve marka değerleri aşağıdaki gibidir (<http://markakent.com/haber/marka-kent-projesiyle-15-kente-750-milyon-ytl-yatirim-yapilacak>);

- Adıyaman: Nemrut Dağı
- Amasya: Şehzadeler Şehri Teması
- Bursa: Çinicilik
- Edirne: Kırkpınar Yağlı Güreşleri
- Gaziantep: Mutfağı ile Gastronomi Turizmi
- Kars: Kaşar Peyniri
- Konya : Mevlana Unsuru
- Kütahya: Çini ve Porselen Ürünleri
- Manisa: El Dokuma Halıları
- Mardin: Gümüş İşlemciliği
- Nevşehir: Kapadokya

- Sivas: Kangal Köpeği
- Őanlıurfa: Makam ve Türbeleri
- Trabzon: Hasır Bilezik Yapımı

Türkiye’de markalaşma adına en başarılı Şehirlerden biri olan Gaziantep’in markalaşma alışmaları, Gaziantep’in bir sanayi Şehri olması üzerine kurgulandı. Bir yandan Şehrin sanayi Şehri olması, özelliğine vurgu yaparken, bir yandan bu sanayi Şehrinin oluşturulmasını hedefliyordu. Marka Şehir kavramı, Gaziantep’in mevcut durumunu ifade etmekten öte, aynı zamanda onun dışarıya açılma projesi, Şehrin önüne konmuş bir hedefi ifade etmekteydi. Amaç; Gaziantep’i ulusal ve uluslararası çapta, marka zengini bir Şehir haline getirmektir. Marka Şehir Gaziantep projesi çerçevesinde, Gaziantep sanayi odası adına, 2003 yılında Gaziantep logosu tescillendi. Bu logo bir kalite standardının üzerinde sanayi üretimi yapan firmaların, ürünlerinin ambalajlarının üzerinde kullanılmaya başlandı. Böylece kaliteli ürünlerin üretildiği, sanayi Şehri Gaziantep algısını oturtmaya başladı. Marka Şehir Gaziantep projesi 2003 yılında uygulamaya konulduğunda, Gaziantep’te 3200 marka ve patent tescili alınmıştı. 2006 yılına kadar bu rakam 9000’e ulaştı, bu Anadolu Şehirleri içinde bir rekordur. Proje, 2005 yılında Dünya Odalar Kongresi’nce, “Dünyanın en iyi sıra dışı projesi yarışmasında” birinci oldu (www.markaşehir.com).

Marka Şehir olma yolunda hızla ilerleyen diğer bir Őehrimiz de Samsundur. 2006 yılında 87, 479 Euro bütçe ile başlatılan proje kapsamında (www.erkurumlu.net). Atatürk’ün Milli Mücadele’yi başlattığı tarihi öneme sahip bu Şehir için “Güneşin doğduğu Şehir” sloganı geliştirildi. Bu sloganla paralel olarak da, doğan bir güneş üzerinde Atatürk silüeti uygulanan bir logo oluşturuldu. Böylelikle, Samsun’a bir yandan, tarihi bir önem atfedilirken, bir yandan da Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının ortak hafızasının en önemli parçalarından birisi olan Milli Mücadele ile Samsun’u bağdaştırılmış; insanımızla Samsun arasında duygusal bir bağ kurulmuş oldu. Aynı zamanda evre illerden de, bu özelliğiyle farklılaşmış ve benzersiz bir pozisyonda konumlandı.

Ordu Şehrinin markalaşma alışmaları, 'Oksijen Diyarı Ordu' sloganıyla başladı. Bu slogan, New York’ta ki gibi bir canlılığı Ordu’ya getirme çabasında. 'Oksijen Diyarı Ordu' çok kullanışlı bir slogan. Sanata oksijen, kültüre oksijen, ekonomiye oksijen gibi çeşitlemeleriyle, slogan çeşitli mecralarda kullanılabilir. Sloganın söylemini

güçlendiren bir öge de, Ordu için tasarlanan logo. Oksijenin kimyasal simgesi olan "O<sub>2</sub>" logonun merkezinde. "O" hem oksijeni, hem Ordu'yu çağrıştırıyor. Dünyadan ve ülkemizden verdiğimiz örnekler markalaşma konusunun ne kadar önemli olduğunu ve markalaşmanın şehirlere ne gibi faydalar sağladığının bir göstergesidir (<http://markakent.com/sehir/oksijen-diyari-ordu>)

Markalaşma konusunda şehirlerin rekabet açısından kıyaslanabileceği bir diğer unsur da şehirlerin sahip oldukları markaların sayısıdır. Şehirlerin sahip oldukları markaların sayısı ülke bazında değerlendirildiğinde en çok markaya sahip olan şehir 189905 marka ile İstanbul'dur. En çok markaya sahip olan şehirlerin sıralaması Tablo 1'de görülmektedir.

**Tablo 1. En Çok Markası Olan Şehirler**

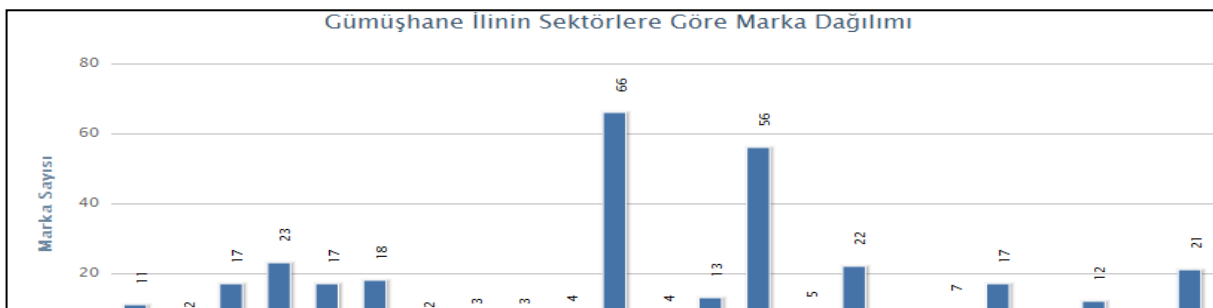
EN ÇOK MARKASI OLAN ŞEHİRLER			
 <b>İstanbul</b> Marka Sahibi: 80698 Marka Sayısı: 189942	 <b>Ankara</b> Marka Sahibi: 14121 Marka Sayısı: 26139	 <b>İzmir</b> Marka Sahibi: 11807 Marka Sayısı: 22161	 <b>Bursa</b> Marka Sahibi: 10105 Marka Sayısı: 15799
 <b>Konya</b> Marka Sahibi: 5610 Marka Sayısı: 10997	 <b>Gaziantep</b> Marka Sahibi: 4033 Marka Sayısı: 8876	 <b>Antalya</b> Marka Sahibi: 4584 Marka Sayısı: 8168	 <b>Kocaeli</b> Marka Sahibi: 2643 Marka Sayısı: 7967
 <b>Adana</b> Marka Sahibi: 3182 Marka Sayısı: 5624	 <b>Kayseri</b> Marka Sahibi: 2979 Marka Sayısı: 5618	 <b>Denizli</b> Marka Sahibi: 3078 Marka Sayısı: 4721	 <b>İçel</b> Marka Sahibi: 2507 Marka Sayısı: 3794

(Kaynak: <http://www.gumushanepatent.com/marka>)

Tablo 1'de görüldüğü gibi en çok markaya sahip olan şehir 189905 marka ile İstanbul'dur. İkinci sırada 26138 marka ile Ankara yer alırken; İzmir, sahip olduğu 22150 marka ile üçüncü sırada yer almaktadır.

Gümüşhane ise sahip olduğu 75 marka ile 81 il içerisinde 73. sırasında yer almaktadır. Gümüşhane ilinde marka tescili yapılan sektörler ve bu sektörlerdeki marka sayıları Tablo 2'de yer almaktadır.

**Tablo 2. Gümüşhane İlinin Sektörlere Göre Marka Dağılımı**



(Kaynak: <http://www.gumushanepatent.com/marka>)

Tablo 2’de görüldüğü gibi Gümüşhane ilinde en çok marka tescili yapılan sektörler sırasıyla; Tarım ve Hayvancılık (66), Gıda ve İçecek (56), ve Hizmet Sektörüdür (23).

Gümüşhane ilinin sektörlere göre sahip oldukları bu marka sayılarının Türkiye’deki genel marka sayılarıyla karşılaştırılması ise Tablo 3’de görülmektedir.

**Tablo 3. Sektörlere Göre Marka Dağılım Tablosu**

SEKTÖRLERE GÖRE MARKA DAĞILIMI TABLOSU				
Sektör	Gümüşhane	Gümüşhane ilindeki payı	Türkiye	Türkiye'deki payı
Turizm ve Seyahat	11	% 3.4	126288	% 0.01
Tüketici Elektroniği	2	% 0.62	146805	% 0
Alışveriş ve Perakende	17	% 5.25	251758	% 0.01
Hizmet Sektörü	23	% 7.1	183528	% 0.01
İthalat - İhracat	17	% 5.25	107416	% 0.02
Kimya Sanayi	18	% 5.56	122518	% 0.01
Metal ve Makine	2	% 0.62	124838	% 0
Mobilya ve Ağaç İşleri	3	% 0.93	125193	% 0
Nakliye ve Lojistik	3	% 0.93	43868	% 0.01
Otomotiv Sanayi	4	% 1.23	116279	% 0

TÜM SEKTÖRLER »

(Kaynak: <http://www.gumushanepatent.com/marka>)

Tablo 3’de görüldüğü gibi Gümüşhane ilinin sektörlere göre sahip olduğu markaların ülke genelindeki marka sayıları içerisindeki yeri yok denecek kadar azdır. Bu durum markalaşma konusunda Gümüşhane ilinin başarısızlığını göstermekle birlikte Gümüşhane ilinde faaliyet gösteren işletmelerin Marka konusuna verdikleri öneminde bir ifadesidir.

Bu çalışmanın da amacı Gümüşhane'nin markalaşma yolundaki durumunu tespit etmek, şehrin sahip olduğu markaları belirleyebilmek ve marka potansiyellerini gerçekleştirmek için gerekli görüş ve önerileri sunabilmektir. Bu amaçla bir SWOT analizi yapılmış ve aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir.

## **4. GÜMÜŞHANE İLİNİN MARKALARI VE MARKA DEĞERİNE DAİR SWOT ANALİZİ**

### **4.1. Güçlü Yönler**

- Tarihi ve kültürel miras varlıklarının zengin olması
- Coğrafi konumu itibariyle doğal bir güzelliğinin olması
- İl genelinde tescilli 405 tarihi eser bulunması
- İklim ve hava koşullarının alternatif turizm hizmetlerine ve markalaşmaya imkan sunması

### **4.2. Zayıf Yönler**

- Ulaşım sorununun var olması. Tüm ulaşım araçlarının kullanılmaması
- Girişimcilik kültürünün gelişmemiş olması
- Mevcut işletmelerin marka ile ilgili bir çalışmalarının olmaması
- Mevcut işletmelerin tamamına yakınının markalaşma bilincine sahip olmaması
- Alternatif hizmet alanları için pazarın küçük olması
- Kurumsal yönetimde markalaşma ile ilgili bir çalışma ekibinin olmaması
- Mevcut markaların rekabetçi olmaması
- Ulusal ve uluslar arası piyasalarda herhangi bir markasının olmaması

### 4.3. Fırsatlar

- Kalkınmada öncelikli yöreler ve DOKAP içerisinde olması, DOKAP'ın markalaşma ya yönelik çalışmalarının olması
- Mevcut teşvik sisteminin girişimciliği özendirme ve desteklemesi
- Turizm bölgelerinde restorasyon ve yol çalışmalarının genişletilmiş olması, turizm tanıtım faaliyetlerinin artmış olması
- Şehir ulaşımı için alternatif kanallarının gündemde olması
- Üniversite bünyesinde pazarlama ve turizm bölümlerinin aktif olması
- Markalaşmaya uygun farklı ve alternatif ürünlere sahip olması

### 4.4. Tehditler

- Rekabet bilincinin yerleşmemiş olması
- Rekabeti arttırıcı büyük ölçekli firmaların şehirde olmaması
- Markalaşma konusunda şehir yöneticileri, sivil toplum kuruluşları, iş ve sanayi çevreleri ve halk iş birliğinin olmaması
- Marka şehir olmak için gerekli alt yapı ve şehir planlamalarının olmaması
- Şehrin sosyo-ekonomik yapısının markalaşma vizyonuna açık olmaması
- Mevcut teşvik sisteminde ilin markalaşmasına yönelik herhangi bir çalışmanın olmaması



## KAYNAKLAR

Ak, Mehmet (t.y), “Şehirler Markalaşıyor”, <http://www.mehmetak.com/master-sehirler.html>, Erişim tarihi: (14.04.2010).

Dilsiz, Süleyman (2009), “Şehir Markalaşmasının Önemi ve Uşak’ın Markalaşması”, <http://www.karahalli3.somee.com/yazar.asp?yaziID=13>, Erişim tarihi: (14.04.2010).

Çilingir, Ali İhsan Özgür, “Marka Değeri ve Rekabet Gücü”, <http://www.markadegeri.com/icerikg2.asp?id=643>, (22.03.2010).

Eroğlu, A. Hüsrev (2007), “Şehirlerin Markalaşması”, 65-68, <http://www.yerelsiyaset.com/pdf/kasim2007/16.pdf>

Altunbaş, Hüseyin (2007), “Pazarlama İletişimi ve şehir Pazarlaması “Şehirlerin Pazarlaması”, Selçuk İletişim Dergisi, 156-162.

Eyüboğlu, Onur (t.y), “Marka şehir Olmanın Önemi”, <http://www.pazarlamarketing.com/makaleler/marka-sehir-olmanin-onemi>, Erişim Tarihi: (20.03.2010).

Gümüş, Hüsnü (2010), “Yer ve Mekan Tanıtımı ve Markalaşması”, <http://www.turizm gazetesi.com/articles/article.aspx?id=39983>, Erişim tarihi: (14.04.2010).

Iversen, M. Nina ve Hem, E. Leif; (2008), “Provenance Associations as Core Values of Place Umbrella Brands, A Framework of Characteristics”, European Journal of Marketing, 42(5/6), 603-626.

Jensen, S. Soren (t.y), City Branding, Medium Sized Cities in Dialogue around the Baltic Sea, An Interreg IIIB Project, 1-6, <http://www.mecibs.dk/brochures/05Branding.pdf>.

Pfefferkorn, Winfield Julia (2005), The Branding of Cities: Exploring City Branding and the Importance of Brand Image, Yüksek Lisans Tezi, Syracuse Üniversitesi.

Seiseddos, Gildo ve Vaggione, Pablo (2005), “The City Branding Processes: The Case of Madrid”, 41st ISoCaRP Congress, 1-10.

Stigel, Jorgen ve Frimann, Soren (2006), "City Branding – All Smoke, No Fire?", Nordicom Review, 27(2), 245-268.

Zenker, Sebastian (2009), "Who's Your Target? The Creative Class as a Target Group for Place Marketing", Journal of Place Management and Development, 2(1), 23-32.

<http://www.erzurumlu.net/Yazi-562-dursun-ozturk-marka-sehir.html>, Erişim Tarihi: (12.03.2010).

<http://www.pazarlamarketing.com/makaleler/edirne-markalasmasi-icin-on-calisma>, Erişim Tarihi: (02.03.2010).

<http://www.turizmgazetesi.com/articles/article.aspx?id=39983>, Erişim Tarihi: (17.03.2010).

<http://www.DestinationBranding.com>, Erişim Tarihi: (10.04.2010).

<http://www.brandchannel.com>, Erişim Tarihi: (25.03.2010).

<http://muratsaylan.blogcu.com/marka-kent-nedir-ne-degildir/3855440>, Erişim Tarihi: (12.04.2010).

<http://www.markasehir.com>, Erişim Tarihi: (12.03.2010).

<http://markakent.com/sehir/amsterdamin-yeniden-markalasmasi>, Erişim Tarihi: (12.04.2010).

<http://www.pazarlamarketing.com/makaleler/amsterdamin-yeniden-markalasmasi>, Erişim Tarihi: (07.03.2010)

<http://markakent.com/sehir/oksijen-diyari-ordu>, Erişim Tarihi: (12.04.2010).

<http://markakent.com/haber/marka-kent-projesiyle-15-kente-750-milyon-ntl-yatirim-yapilacak>, Erişim Tarihi: (12.04.2010).

<http://www.izto.org.tr/portals/0/pusuladergisi/2009/07-08/4.pdf>, Erişim Tarihi: (16.04.2010).

<http://www.gumushanepatent.com/marka>, Erişim Tarihi: (22.03.2010).











## GÜMÜŞHANE İLİ İŞGÜCÜ PİYASASI

*Gümüşhane Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi*

*İktisat Bölümü*

*Yrd. Doç. Dr. Nuri BALTACI*

*Yrd. Doç. Dr. Pınar HAYALOĞLU*

*Arş. Gör. Mürşit RECEPOĞLU*

Son yıllarda bölgesel kalkınma yaklaşımı sıklıkla gündeme gelip, bölgesel dengesizlikleri gidermede önemli bir araç halini almıştır. Bu doğrultuda bölgesel kalkınma planları ise KOSGEB ve Kalkınma Ajansları eliyle dinamik bir süreçte oluşturulmaktadır. Bu şekilde uygulanan kalkınma modelleri bölgenin güçlü yapısı ve fırsatlarını ortaya koyarak uzun dönemli ve rekabet edilebilir kalkınma stratejileri izlenmesine fırsat vermektedir. Kalkınma stratejilerinin başarısı açısından en önemli konulardan biri bölge nüfusu ve nüfusun dinamik yapısı olarak ortaya çıkmaktadır.

Bu çalışma Karadeniz bölgesinde bulunan Gümüşhane ili işgücü piyasasının genel özelliklerini ortaya çıkarmak amacıyla yapılmıştır. Çalışmada işgücü piyasası analizinde Swot analizi tekniği kullanılmıştır. Bu doğrultuda, swot analizi ile Gümüşhane ili işgücü piyasasının güçlü yönleri ve zayıf yönleri ile işgücü piyasasının fırsatları ve piyasanın tehdit algıları ortaya konulmaya çalışılmıştır.

### 1. GÜMÜŞHANE İLİ İŞGÜCÜ İSTATİSTİKLERİ

Doğu Karadeniz bölgesinde bulunan ve TUIK verilerine göre yaklaşık olarak 132.000 nüfusa sahip olan Gümüşhane ilinin ekonomisi büyük ölçüde tarıma dayanmaktadır. Bunun yanında maden bakımından oldukça zengin olan ilde madencilik faaliyetleri de ekonominin önemli bir kısmını oluşturmaktadır. Dolayısıyla bu sektörler ildeki işgücünün yapısında belirleyici olmuşlardır.

Gümüşhane ilinin TÜİK verilerine göre 2008-2010 dönemi için işgücüne katılım oranı, işsizlik oranı ve istihdam oranı aşağıda Tablo 1’de yer almaktadır.

**Tablo 1. Gümüşhane ili 2008-2010 Dönemi İstihdam Rakamları**

Yıllar	İşsizlik Oranı (%)	İşgücüne Katılma Oranı (%)	İstihdam Oranı (%)
2008	5,0	65,4	62,2
2009	4,4	62,4	59,6
2010	5,8	58,8	55,4

Kaynak: TÜİK, [www.tuik.gov.tr](http://www.tuik.gov.tr)

Tablo 1’de yer alan Gümüşhane iline ait istihdam rakamlarına bakıldığında, 2008 yılı için %5 olan işsizlik oranının 2009 yılında %4,4’e düştüğü ve 2010 yılında ise %5,8’e yükseldiği görülmektedir. İşgücüne katılım oranı ise 2008 yılında %65,4 iken, daha sonraki yıllarda ise sırasıyla %62,4 ve % 58,8 olarak gerçekleşmiştir. Son olarak Gümüşhane ili istihdam oranı 2008 yılında %62,2 iken 2009 ve 2010 yıllarında sırasıyla %59,6 ve %55,4’e düşmüştür.

2008-2010 dönemi Türkiye geneline ait istihdam rakamlarının yer aldığı Tablo 2’deki veriler ile Gümüşhane ili verileri kıyaslandığında, söz konusu dönemde Gümüşhane ilinin işsizlik oranının genel olarak Türkiye ortalamasının altında olduğu dikkati çekmektedir. Diğer yandan Gümüşhane’deki işgücüne katılım oranı genel olarak Türkiye ortalamasının üzerindedir. Gümüşhane ilindeki istihdam oranına bakıldığında ise 2008-2009 döneminde yine Türkiye ortalamalarının altında olduğunu söylemek mümkündür.

**Tablo 2. Türkiye Geneli 2008-2010 Dönemi İstihdam Rakamları**

Yıllar	İşsizlik Oranı (%)	İşgücüne Katılma Oranı (%)	İstihdam Oranı (%)
2008	11	46,9	41,7
2009	14	47,9	41,2
2010	11,9	48,8	43

Kaynak: TÜİK, [www.tuik.gov.tr](http://www.tuik.gov.tr)

Gümüşhane’de bulunan üniversite ve çağrı merkezi ilin en önemli istihdam kaynaklarıdır. Bu kurumlar ve çalışanlarının ilde yaptıkları ya da yapacakları harcamalar çarpan etkisi yaratarak ilin ekonomik kalkınmasında önemli bir katkı sağlayacaktır. İlin kültürel ve sosyal yapısı değişime ve gelişime ayak uydurduğu takdirde ekonomik ve sosyal kalkınmasının hızlanmasını beklenmektedir.

Öğrencilerin şehir nüfusu içindeki yoğunluğu ise istihdam konusunda geri kalmış kadın nüfusuna fırsatlar sunmaktadır. Yine çağrı merkezi ilde kadın istihdamı açısından oldukça avantajlıdır. İl genelindeki işsizlik rakamları bölge ve Türkiye ortalamasının altında olması ve ilin emek yoğun gelişimi, ilde kurulan üniversite bölge insanı ve ticareti bakımından oldukça cazip fırsatlar sunmaktadır. Son olarak fırsatları değerlendiremeyenler ise bu fırsatları bir tehdit algısı olarak görmektedir.



## 3. GÜMÜŞHANE İLİNİN İŞGÜCÜ PİYASASINA DAİR SWOT ANALİZİ

### 3.1. Güçlü Yönler

Şehirde üniversitenin kurulmasıyla birlikte gelişmekte olan bir ekonomik yapıya sahip olan Gümüşhane ilinde işgücü piyasası da bundan olumlu etkilenmiştir. Bu doğrultuda işgücü piyasasının güçlü yönleri aşağıdaki şekilde özetlenebilir:

- Gümüşhane ilinde çalışma çağındaki nüfusun (%65) fazla olması,
- İnşaat sektöründeki artıştan dolayı beden işçiliğinde istihdam artışı sağlanabilmesi,
- Hizmet sektöründeki ilerlemeler ile ilde istihdam artışının gerçekleşmesi,
- İmalat sanayi alt sektörü olan metalik olmayan diğer mineral ürünlerin imalatının artışının istihdamı olumlu etkilemesi,
- Tarım sektöründeki işgücü sayısının fazla olması,
- Sanayi sektörü içerisinde madencilik ve gıda sektörü istihdamının inşaat sektöründen sonra ilk sıralarda olması.

### 3.2. Zayıf Yönler

Gümüşhane ili işgücü piyasası, gelişmekte olan yapısıyla birtakım fırsatları bünyesinde barındırmakla birlikte yönelik çeşitli zayıf yönleri de söz konusudur. Bunlar aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- Gümüşhane ilinin organize sanayi bölgeleri kurulacak yer şekillerine sahip olmaması,
- Gümüşhane ilinin Türkiye'nin gelişmiş bölgelerine coğrafi olarak uzak olması,
- Gümüşhane ilinin ilçeleri ile birlikte homojen bir özellik göstermemesinin ekonomik gelişimini zayıflatması,
- Gümüşhane ilinin göç veren bir şehir olması,
- Özel sektör işgücü talebinin kamu sektöründen fazla olması,
- Özel sektörün iş gücü talebinin tamamının karşılanamaması,
- Özel sektörün işgücü seçiminde kamu sektörüne nazaran daha seçici davranması ve sonuç olarak kalifiye olmayan işgücünün istihdam edilememesi,
- Hem özel hem kamu sektöründe erkek işgücü talebi kadın işgücü talebinden fazla olması,
- İşgücünün genel mesleki eğitim düzeyinin düşük olması ve işgücü verimliliğinden söz edilememesi,

- İstihdam edilenlerin büyük bir kısmının da vasıfsız beden işçileri olması,
- İl genelinde kayıt dışı istihdamın yüksek olması,
- Sosyal yaşamın yeterince gelişmemiş olması ile şehirde istihdam edilecek çalışanları cezp edecek mekânların bulunmaması,
- Çalışan kesimin barınma ihtiyacını karşılamakta zorlanması,

### 3.3. Fırsatlar

Gümüşhane ili işgücü piyasasına yönelik şehrin sunduğu fırsatları aşağıdaki gibi özetlemek mümkündür:

- Gümüşhane ilinde üniversitenin bulunmasının şehrin sosyo-ekonomik gelişimi açısından imkanlar sunması,
- Üniversite-sanayi işbirliği doğrultusunda yerel ekonomik gelişmeler gerçekleştirilebilmesi ve bunun sonucunda da istihdama olumlu katkılar sağlanması,
- İlin istihdam sorunlarından biri olan mesleki yetersizlik ve eğitimsizliğin, üniversite ile şirketler arasındaki ilişkiler ile çözümlene imkânının bulunması,
- Üniversite öğrencilerinin şehre ekonomik yönden canlılık getirmesi ve çarpan etkisiyle istihdama olumlu yansımaları,
- Kalkınma Ajansı ve Kosgeb gibi kurumlardan hibe ve destek alınarak bunun istihdam için bir fırsata dönüştürülmesi,
- Turizm sektörü açısından zengin olan ilin bunu fırsata çevirip işgücü olanağının sağlanabilmesi imkânının olması,
- Maden kaynaklarının bulunması hem işgücü piyasasını geliştirme hem de gerekli hammaddenin Gümüşhane ilinin kendi kaynaklarından sağlanması imkânı sunması,
- İlde bulunan çağrı merkezinin hem istihdamı olumlu etkilemesi hem de şehre hizmet ve teknoloji sağlaması,
- Çağrı merkezinde çalışan personelin eğitilmesi ve yerel işgücünün eğitim seviyesi ile işgücü niteliğinin artırılması,
- Çağrı merkezinin oluşturduğu istihdam olanakları sayesinde genç nüfusun bölge dışına göç etmesinin önüne geçilmesi,
- Çağrı merkezinin şehirde oldukça düşük olan kadın işgücü katılım oranına olumlu katkı yapması şeklinde görülmektedir.

## 3.4. Tehditler

Gümüşhane ilinin gerek küçük bir şehir olması gerek sınırlı gelişme göstermiş olmasına bağlı olarak işgücü piyasasına yönelik çeşitli tehditler söz konusudur. Bunlar aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- Gümüşhane ilinin sürekli göç vermesi ve nüfusunun azalması, bunun sonucunda da işgücünün olumsuz etkilenmesi
- Gümüşhane ilindeki çalışma çağındaki nüfusun göç etmesi, bunun sonucunda da il nüfusunun bağımlılık oranının artması
- Gümüşhane ilinin sadece yerel yurtiçi pazara yönelik üretim yapması, kendi içine kapalı bir ekonomi niteliği taşıması, ve bu durumun istihdamın artışı ve çeşitliliğini olumsuz etkilemesi,
- Gümüşhane ilinde ücretli işçilik yerine aile işçiliğinin yaygın olması,
- Şirketlerin aile şirketi olması ve kurumsallaşamaması sorunu,
- Belediyelerin finansal kaynaklar ve nitelikli personel istihdamı gibi konularda yetersiz kalması,
- Büyük sanayi yatırımlarının yapılamaması olarak gösterilebilmektedir.

## 4. Sonuç

Yapılan analizler sonucunda, Gümüşhane’de bulunan üniversite ve çağrı merkezinin ilin en önemli istihdam kaynakları olduğu yönünde bir sonuca varmak mümkündür. Bu kurumlar ve çalışanlarının ilde yaptıkları ya da yapacakları harcamalar çarpan etkisi yaratarak ilin ekonomik kalkınmasında önemli bir katkı sağlamaktadır. Çağrı merkezi ildeki öğrencilere ve işgücüne yeni katılan gençlere fırsatlar sunmasının yanında kadın istihdamı açısından da önemlidir. Bu doğrultuda, çalışanlarının büyük çoğunluğunu kadınların oluşturduğu çağrı merkezi istihdam konusunda geri kalmış olan kadın nüfusuna fırsatlar sunmaktadır. İlde kurulan üniversite ise bölge insanı ve ticareti bakımından oldukça cazip fırsatlar sunmaktadır.

Diğer taraftan madencilik faaliyetleri bölgede gelişmiş olmasına rağmen, sektörün emek talebi genel olarak bölge dışından sağlandığı için bölgeye istihdam konusundaki katkıları sınırlıdır. İl genelindeki işsizlik rakamlarının bölge ve Türkiye ortalamasının altında olması işgücü piyasasına yönelik düzenlemeler ve teşvikleri gerektirmekle birlikte ilin emek yoğun gelişime açık olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda, Gümüşhane ilinin kültürel ve sosyal yapısı değişime ve gelişime ayak uydurduğu takdirde ekonomik ve sosyal kalkınmasının hızlanmasını beklenmektedir.

**KAYNAKÇA**  
TÜİK, [www.tuik.gov.tr](http://www.tuik.gov.tr)







## GÜMÜŞHANE İLİ İŞLETME YAPISI VE İŞ DURUMU

*Gümüşhane Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi*

*İşletme Bölümü*

*Yrd. Doç. Dr. Hasan AYAYDIN*

*Öğr. Gör. Burcu YILMAZ*

Çalışmanın amacı kalkınmada öncelikli iller arasında yer alan Gümüşhane İli'nin işletme yapısı ve iş durumunun güçlü ve zayıf yönleri ile fırsat ve tehditlerini ortaya koymak ve zayıf yönlerini güçlü hale getirecek, tehditleri fırsatlara dönüştürecek alternatif stratejiler geliştirmektir. Bu çalışmada ilk olarak Gümüşhane ili'nin işletme yapısı ve iş durumunun üstünlükleri ve zayıflıklarının yanı sıra tehditleri ve fırsatları SWOT analizi aracılığıyla ortaya konulmuştur. İlin zayıf yönleri; tek ürüne bağımlılığın olması (pestil-köme), ilde büyük ölçekli firma olmaması ve markalaşmada yetersizlik, işletmelerin kurumsallaşmaması; güçlü yönleri Gümüşhane Üniversitesi'ne sahip olması, İlde altın, bakır, kurşun ve gümüş madenlerinin işletilmesi ve işsizlik oranının düşük olması; fırsatları Gümüşhane'nin kalkınmada öncelikli il olması, maden cinsi ve rezervi yönünden oldukça zengin olması ve ilin batı ile doğunun birleşim noktasında olması; tehditleri; ilde kalıcı iş sahalarının açılmaması, işletme kurulabilecek arazilerin yetersiz oluşu, büyük işletmelerin şehre çekilememesi, yoğun sermaye birikiminin olmaması olarak sıralanabilir.

### 1. GİRİŞ

Gümüşhane ili Doğu Karadeniz Bölgesi'nde yer almakta olup doğusunda Bayburt, batısında Giresun, kuzeyinde Trabzon ve güneyinde Erzurum ile komşudur. Yüzölçümü 6575 kilometrekare olan ilin deniz seviyesinden yüksekliği ise ortalama 1210 metredir. Tamamen dağlarla kuşatılmış şehrin nüfusu ise 2011 verilerine göre toplam 132.274'tür (<http://www.gumushane.gov.tr/nufus.asp>, 11.10.2010).

Kalkınmada öncelikli iller arasında yer alan Gümüşhane ilinin sanayisi ilde altın, bakır, kurşun ve gümüş madenlerinin işletilmesine ve kuşburnu, pestil, köme imalatı yapılmasına bağlıdır. Gümüşhane ilinde faaliyet gösteren işletmeler Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler (KOBİ'ler) statüsündedir. İldeki istihdamını büyük oranda bu işletmeler sağlamaktadır.



Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler tüm dünyada ve Türkiye’de olduğu gibi, Gümüşhane ekonomisinin de dinamik ve sürükleyici unsurlarıdır. KOBİ’ler son yıllarda bütün dünyada dikkat çekici bir gelişme göstermişlerdir. Türkiye’nin ekonomik gelişmesinde özellikle Anadolu’da ortaya çıkan ve birbiri ardına faaliyet göstermeye başlayan KOBİ’lerin önemli katkısı olmuştur. İstihdam, üretim ve ihracat açısından ülke ekonomisinde vazgeçilmez bir konumda bulunan KOBİ’ler bir taraftan yönetsel ve finansal sorunlarla başa çıkmaya çalışmakta, bir taraftan küreselleşme ve bölgeselleşme eğilimi ile birlikte artan rekabet ortamıyla mücadele etmektedir. Bu tür işletmelerin yarattığı katma değer, yatırımlardaki payının diğer ülke örneklerine göre oldukça düşük olduğu görülmektedir. Bu durumun en önemli sebebinin KOBİ’lerin finansman sorunları olduğu söylenebilir. Türkiye’de KOBİ’lerin temel sorununun finansman kaynağı sıkıntısı olmasının yanında, finans piyasalarında kendilerine sunulabilecek fonların yüksek sermaye maliyetidir.

Finans dünyasındaki gelişmeleri yakından takip edememeleri, oto finansman olanaklarının kısıtlı olması, kredi alımlarında karşılaştıkları teminat sorunları, kredi hacimlerinin düşük ve kredi maliyetlerinin yüksek olması, sermaye piyasasına girememeleri ve diğer benzer sorunlar KOBİ’lerin güçlü finansal yapılara sahip olmalarını engellemekte ve rekabet güçlerini azaltmaktadır. KOBİ’lerin yabancı kaynak bulma aşamasında başvuracakları birincil piyasa olan kredi piyasasından, KOBİ’lere yönelik stratejilerin geliştirilememiş olması ve teminat konusunda esnekliğin bulunmamasından dolayı yeterince yararlanamadığı bilinmektedir. KOBİ’ler kredi piyasasından yeterince yararlanamamış olsa da, Türkiye de dâhil ülkelerin büyük çoğunluğunda krediler KOBİ’ler için en önemli finansman kaynağı konumundadır.

Bu çalışmanın amacı Gümüşhane ili’nin işletme yapısının ve iş durumunun güçlü ve zayıf yönleri ile fırsat ve tehditlerini ortaya koymak ve zayıf yönlerini güçlü hale getirecek, tehditleri fırsatlara dönüştürecek alternatif stratejiler geliştirmektir. Çalışmada Gümüşhane ilinin işletme yapısı ve iş durumu Swot Analizi yöntemi kullanılarak ortaya konulacaktır. Bu bağlamda Swot analizi’nin geleneksel dört kategorisi bakımından işletme yapısı ve iş durumu değerlendirilecektir. İlin işletme yapısı ve iş durumu ile ilgili olarak edinilen veriler ışığında önce mevcut durum güçlü yönler ve zayıf yönler bakımından ele alınacak, daha sonra ise ilin Türkiye genelindeki konumu göz önünde tutularak mevcut durumun ne gibi fırsatlarla ve tehditlerle karşı karşıya olduğuna değinilecektir.

Bu çalışma 4 bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın ikinci bölümünde SWOT analizi ele alınmıştır. Model önerisinin sunulduğu üçüncü bölümde problem tanımı yapıp, ilin işletme yapısı ve iş durumu hakkında bilgi verildikten sonra; SWOT analizi grupları (güçlü yönler, zayıf yönler, fırsatlar ve tehditler) ve SWOT faktörlerinden oluşan bir model önerisi geliştirilmiştir. Son bölümde SWOT analizi sonuçlarından hareketle İl'in işletme yapısı ve iş durumu açısından iyileştirilmesine dönük alternatif stratejiler geliştirilmiştir.

## 2. İŞLETME YAPISI

Gümüşhane ilinde faaliyet gösteren işletmelerin yapısı; işletme büyüklüğü ve işletmelerin hukuki yapısı bazında incelenecektir.

### 2.1. İşletme Büyüklüğü

Gümüşhane ilindeki işletmelerin yapıları incelendiğinde KOBİ'lerin baskın olduğu görülmektedir. Dünyada genel anlamda kabul görmüş bir KOBİ tanımlaması bulunmama ile birlikte, ülkeler ekonomik durumlarını, gelişmişlik düzeylerini, işletme ve sektör yapıları ile ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak kendi tanımlarını oluşturmuşlardır. KOBİ'leri tanımlamada en çok kullanılan kriter, istihdam edilen işçi sayısıdır. İşletmelerin ölçek bakımından sınıflandırılmasında bu kriter yeterli olmasa da karşılaştırma yapılabilmesi açısından en çok kullanılan kriterdir<sup>1</sup>.

Türkiye'de 18.11.2005 tarih ve 25997 sayılı yönetmelik ile çalışan sayısı bakımından AB ile uyumlu, tüm kurum ve kuruluşlar için ortak bir KOBİ tanımı belirlenmiştir. Türkiye'deki birçok kurum ve kuruluş (Hazine Müsteşarlığı, KOSGEB, Dış Ticaret Müsteşarlığı) tarafından farklı KOBİ tanımlamaları yapılmıştır, bu çalışmada söz konusu yönetmelikteki KOBİ tanımına ve AB KOBİ tanımına yer verilmiştir.

<sup>1</sup>İstihdam eden işçi sayısına ek olarak sabit sermaye, yatırım tutarı veya yıllık satış tutarı da kullanılmaktadır.

**Tablo 1. AB ve Türkiye’de KOBİ Tanımları**

	Tanım Kriteri	Mikro İşletme	Küçük İşletme	Orta Ölçekli İşletme
<b>AB</b>	Çalışan Sayısı	0–9	10–49	50–249
	Yıllık Satış Hasılatı	≤ 2 Milyon €	≤ 10 Milyon €	≤ 50 Milyon €
	Yıllık Mali Bilançosu	≤ 2 Milyon €	≤ 10 Milyon €	≤ 43 Milyon €
<b>TÜRKİYE</b>	Çalışan Sayısı	0–9	10–49	50–249
	Yıllık Satış Hasılatı	≤ 1 Milyon TL	≤ 5 Milyon TL	≤ 25 Milyon TL
	Yıllık Mali Bilançosu	≤ 1 Milyon TL	≤ 5 Milyon TL	≤ 25 Milyon TL

(Kaynak: Yüksel, 2011: 6)

Türkiye’de sektör ayrımı yapılmaksızın, 10’dan az çalışanı olan, yıllık net satış hasılatı ya da mali bilançosu bir milyon TL’yi aşmayan işletmeler *mikro*; 10-49 arası çalışanı olan, yıllık net satış hasılatı ya da mali bilançosu beş milyon TL’den az olan işletmeler *küçük*; 50-249 arası çalışanı olan ve yıllık net satış hasılatı ya da mali bilançosu 25 milyon TL’den düşük olanlar ise *orta ölçekli* işletme olarak tanımlanmıştır (Tablo 1).

**Tablo 2. Gümüşhane İlindeki İşletmelerin Çalışan Sayılarını**

	Mikro İşletme	Küçük İşletme	Orta Ölçekli İşletme	Büyük İşletme	Toplam
Tanım kriteri	0–9	10–49	50–249	>250	
Çalışan Sayısı	254	743	136	562	1678
İşletme sayısı	39	44	2	2	87

(Kaynak: Gümüşhane Sanayi ve Ticaret Odası verileri)

Tablo 2’den 2011 yılı itibariyle toplam istihdamın 1676’sını KOBİ’lerin sağladığı görülmektedir. Bu istihdam verileri oransal bazda incelendiğinde toplam istihdamın %99,9’unu KOBİ’lerin sağladığı açıkça görülmektedir. Gümüşhane ilindeki işletmelerin %98’inin KOBİ olduğu, hatta %45’i mikro işletme niteliğindedir. Bu durum KOBİ’lerin Gümüşhane ilinde önemli yer teşkil ettiğini gösterir niteliktedir.

Dünyadaki ülkelerin ekonomileri birçok farklı özellik göstermesine rağmen; ülke ekonomilerinde KOBİ’ler toplam işletmelerin büyük bir oranını kapsamakta ve ekonomideki yeri gün geçtikçe artmaktadır. Tablo 3’de KOBİ’lerin Türkiye ve Dünya ekonomileri içindeki yeri gösterilmektedir.

**Tablo 3. Türkiye ve Dünya Ekonomilerinde KOBİ'lerin Yeri (2005)**

	KOBİ'lerin Toplam İşletmelere Oranı (%)	KOBİ'lerin Toplam İstihdamdaki Payı (%)	KOBİ'lerin Toplam Katma Değerdeki Payı (%)	KOBİ'lerin Yatırımdaki Payı (%)	KOBİ'lerin Kredilerden Aldığı Payı (%)
ABD	99.9	50.0	55.5	43	43
Almanya	99.5	60.6	53.2	44	35
Fransa	99.8	61.4	54.2	45	30
İtalya	99.9	81.3	70.9	36,9	-
İngiltere	99.6	54.0	51.4	29,5	26
Güney Kore*	99.9	87.5	53.0	35,7	47
Japonya*	99.7	69.4	50.0	40	50
Türkiye**	99.9	78.5	56.0	6,5	5-10

\*2006 yılına ait verilerdir, \*\*2007 yılına ait verilerdir.

(Kaynak: Yüksel, 2011: 9; Deloitte, 2007: 4.)

Ülkeler bazında bakıldığında KOBİ'ler, çoğunlukla işletmelerin yüzde 99'undan fazlasını oluşturmakla birlikte istihdam ve katma değer içindeki payları farklılıklar göstermektedir. İtalya'da KOBİ'lerin istihdam içindeki payı yüzde 81,3 iken bu değer Almanya'da yüzde 60,6 ve İngiltere'de yüzde 54'tür. Aynı şekilde İtalya'da katma değer içindeki payı yüzde 70 civarındayken, bu değer Almanya, Fransa ve İngiltere'de yüzde 50–55 arasında değişmektedir (Tablo 3).

Türkiye'deki KOBİ'ler işletmelerin %99'unu oluşturmakla birlikte, istihdamdaki payı %78,5, yatırımlardaki payı %6,5, katma değerdeki payı %56 oranındadır. Bütün bu göstergelerin yanında KOBİ'lerin kredilerden aldığı payın %5-10 arasında değiştiği tahmin edilmektedir. Bu göstergeler KOBİ kapsamındaki işletmelerin ekonomiye gerekli katkıyı sağlayamadıklarına ve verimliliklerinin düşük olduğuna işaret etmektedir. Türkiye'deki KOBİ'lerin yarattığı katma değer, yatırımlardaki payının diğer ülkelere nazaran düşük olduğu görülmektedir. Bu durum KOBİ'lerin verimliliklerinin düşük olmasının yanında, fon kaynaklarının yetersizliğine ve finansman sorununa bağlanabilir. Bu tablo, küresel ölçekte ekonomik yapının ana gövdesinin KOBİ'lerden oluştuğunu ve bu işletmelerin genel ekonomik yapı açısından kilit önemde olduklarını ortaya koymaktadır.

Dolayısıyla bir ülkenin güçlü KOBİ'lere sahip olması, üretken ve rekabet kapasitesi yüksek bir ekonomiye de sahip olduğu anlamına gelmektedir (İlhan, 2006: 272). Türkiye'de işletmelerin tamamına yakını küçük ve orta büyüklükte olmasına rağmen, bu işletmelerin yarattıkları katma değer toplam katma değere oranının düşük olduğu daha önce ifade edilmiştir. Bu tür işletmelerin ekonomiye katkılarının düşük olması önemli problemler yaşadıklarının da bir göstergesidir. Söz konusu sorunların başında finansman sorunları gelmektedir.

Finans dünyasındaki gelişmeleri yakından takip edememeleri, oto finansman olanaklarının kısıtlı olması, kredi alımlarında karşılaştıkları teminat sorunları, kredi hacimlerinin düşük ve kredi maliyetlerinin yüksek olması, sermaye piyasasına girememeleri ve diğer benzer sorunlar KOBİ'lerin güçlü finansal yapılara sahip olmalarını engellemekte ve rekabet güçlerini azaltmaktadır (Kutlu ve Demirci, 2007: 187). Finansman sorunları ve yönetimin profesyonelleşmemiş olması, KOBİ'lerin diğer sorunlarına da sebep teşkil etmekte ve çevredeki değişimleri algılamaları, yeni stratejiler geliştirmelerini engellediği ifade edilebilir. Bankalar KOBİ'leri çok riskli gördüklerinden, ipotek ve gayrimenkul teminatı talep etmektedir. KOBİ'ler düşük faaliyet karlılıkları ile faiz yükünü kaldıramamaktadırlar (Tuncel, 2000: 114). KOBİ'lerin küçük ölçekli olması bu işletmelerin iflas riskini ve sonuçta, KOBİ'lerin sermaye maliyeti yükselmektedir. Türkiye'de KOBİ'lerin temel sorununun finansman kaynağı sıkıntısı olmasının yanında, finans piyasalarında kendilerine sunulabilecek fonların yüksek sermaye maliyetidir (Aras ve Müslümov, 2002: 15). KOBİ'lerin yabancı kaynak bulma aşamasında başvuracakları birincil piyasa olan kredi piyasasından, KOBİ'lere yönelik stratejilerin geliştirilememiş olması ve teminat konusunda esnekliğin bulunmamasından dolayı yeterince yararlanamadığı görülmektedir (Yılmaz ve Küçükçolak, 2006: 45).

Büyük işletmelere kıyasla KOBİ'lerin kredilendirilmesini zorlaştıran faktörleri iki başlık altında toplamak mümkündür: *i) KOBİ'lerin yapısal özelliklerinden kaynaklanan zorluklar, ii) Finansal ve ekonomik sistemin yapısından kaynaklanan zorluklar.* Bu zorluklar şöyle sıralanabilir (Yüksel, 2011: 25-27):

- ✓ Küçük işletmelerde kayıt dışı faaliyetlerin fazla olması ve muhasebe kayıtları ve mali tabloların güvenilir olmaması bankaların sağlıklı bir değerlendirme yapabilmesini zorlaştırmaktadır.
- ✓ KOBİ yöneticilerinin finansman alternatifleri ve finansal yönetim gibi konularda bilgi eksikliği bulunmaktadır.
- ✓ Özellikle gelişmekte olan ülkelerde küçük işletmelerin sahip oldukları gayrimenkul bankaların istediği miktar veya kalitede değildir.
- ✓ İşletme sahibi ve yöneticileri, firmanın ve/veya projenin durumu, olası başarısı ile ödeme kapasitesi ve isteği konularında bankaya göre çoğunlukla daha nitelikli bilgiye sahiptir.
- ✓ İş ortamındaki aksaklıklar arttıkça, küçük işletmelerin kredi piyasasından dışlanması ihtimali de artmaktadır. Genel olarak literatürde, KOBİ'lerin kredilendirilmesini zorlaştıran finansal ve ekonomik sisteme ilişkin faktörlere aşağıdaki gibi sıralanabilir (Yüksel, 2011: 25-27):
- ✓ Özellikle gelişmekte olan ülkelerde teminat rejimi, sözleşme uygulamaları, iflas kanunları ve uygulamaları, adli süreçler, mülkiyet hakları ve tahsil süreçlerinde görülen zayıflıklar,
- ✓ Ulusal tasarrufların yetersiz olması, kamu iç borçlanma gereğinin fazla olması gibi olumsuz ekonomik koşullar,
- ✓ Makroekonomik durumun kötü olması ve istikrarın olmaması,

KOBİ'lerin en önemli özelliklerinden biri görece olarak sınırlı sermayenin değerlendirilmesine uygun yapılarının oluşudur. Bu yapıları bireysel tasarrufların teşvik edilmesini ve değerlendirilmesini sağlar. Türkiye'de de olduğu gibi istihdama katkıları büyük olan KOBİ'ler aynı zamanda büyük firmaların tamamlayıcısı olmak gibi bir avantaja da sahiptirler. KOBİ'lerin bu genel durumlarının yanında bir takım üstünlükleri ve zayıf yönleri de mevcuttur. Bu üstünlükleri ve zayıf yönleri Tablo 4'den görülmektedir.

**Tablo 4. KOBİ'lerin Güçlü ve Zayıf Yönleri**

## **Güçlü yönleri**

- ✓ Küçük sermaye ile yatırım yapabilme,
- ✓ Piyasa şartlarına uyum sağlama yetenekleri,
- ✓ İstihdam yapısı ve yönetim,
- ✓ Müşteri ve personeller yakın ilişki kurma,
- ✓ Üretim biçimi (emek yoğun),
- ✓ Tüketici tercihlerine daha esnek bir yaklaşım,
- ✓ Yeniliklere daha yakın olunması,

Teknik yeniliklerde daha fazla verimlilik,

## **Zayıf yönleri**

- ✓ Tek başına olma ve kalifiye eleman sağlayamama,
- ✓ Gerekli sermaye sağlayamama,
- ✓ Mevzuat ve vergi sistemi,
- ✓ Alıcı ve satıcı ilişkileri,

Örgütlenme yetersizliği,

(Kaynak: Küçük, 2011: 244-251)

Sonuç olarak Türkiye geneli için KOBİ'lerin istihdama ve ekonomiye katkılarının önemli düzeyde olduğu, kredi sağlamada, yapısal özelliklerinden ve Finansal ve ekonomik sistemin yapısından kaynaklanan zorluklar nedeniyle finansman problemleri yaşadıkları söylenebilir. Türkiye geneli için geçerli olan bu durumun Gümüşhane ilindeki KOBİ'ler için de geçerli olabileceği düşüncesinden hareketle, Gümüşhane ilindeki KOBİ'lerin hem yapısal özelliklerinden ve hem de finansal ve ekonomik sistemin yapısından kaynaklanan zorluklar nedeniyle finansman problemleri yaşadıkları söylenebilir. Buna ilave olarak Türkiye geneli için geçerli olan KOBİ'lerin güçlü ve zayıf yönlerinin Gümüşhane ilindeki KOBİ'ler için de geçerli olabileceği düşüncesinden hareketle, Gümüşhane ilindeki KOBİ'lerin küçük sermaye ile yatırım yapabilme, piyasa şartlarına uyum sağlama yetenekleri, müşteri ve personeller yakın ilişki kurma, üretim biçimi (emek yoğun), yeniliklere daha yakın olunması, teknik yeniliklerde daha fazla verimlilik sağlanması gibi güçlü yönlerinin olması yanında, tek başına olma ve kalifiye eleman sağlayamama, gerekli sermaye sağlayamama, mevzuat ve vergi sistemi, örgütlenme yetersizliği gibi zayıf yönlerinin olduğu açıktır.

### 3. HUKUKİ YAPISI

2011 yılı itibariyle Gümüşhane ilindeki 87 işletmenin 24'ü şahıs işletmesi, 43'ü limited şirket ve 20'si anonim şirket şeklinde kurulmuştur.

**Tablo 5. Gümüşhane İlindeki İşletmelerin Hukuki Yapısı**

Şirket Tipi	Şirket sayısı	İstihdam sayısı
Anonim şirket	20	994
Limited şirket	43	596
Şahıs şirketi	24	104
Toplam	87	1694

(Kaynak: Gümüşhane Sanayi ve Ticaret Odası verileri)

Şahıs şirketi sayısının az olması şahıs şirketlerinin bazı avantajlarından yararlanılamamasına yol açmaktadır. Bu avantajlar şu şekilde sıralanabilir:

- ✓ Sermayesi az veya hiç olmayan, fakat emeğiyle hizmet verebilecek kişiler bu ortaklığa girebilirler.
- ✓ Şirketin borçlarından dolayı ortakların sınırsız sorumlu olmaları, piyasada ortaklığın saygınlığını arttırır.
- ✓ Kollektif şirkette sınırsız sorumluluk ilkesi, ortaklar arasında yakın ilişkiler ve güvenin gerekliliği dolayısıyla bütün şirketler uygulamada yakın akrabalar arasında kurulan, ortak sayısı fazla olmayan şirketlerdir.
- ✓ Bu avantajlar yanında sakıncaları da şu şekilde sıralanabilir:
- ✓ Kollektif şirketin genel yapısı dolayısıyla ortak sayısının sınırlılığı sermaye birikimine engel olur.
- ✓ Kollektif şirket şahıs şirketi olması dolayısıyla, şirketi meydana getiren şahsin ölümü veya ayrılması ile şirketin devamı ve varlığını tehlikeye sokarlar.
- ✓ Kollektif şirkette yetkili bir ortağın hatasını diğer ortakların da çekmesi olumsuz bir özelliktir.



## 4. İŞ DURUMU

Bir ilin ekonomik performansının ortaya konulmasında işgücü piyasasının yapısal özellikleri yol gösterici niteliktedir. Bu açıdan Gümüşhane ilinin işgücü piyasasının yapısal özelliklerinin bu ilin ekonomik performansının değerlendirilmesinde belirleyici değişken olduğu söylenebilir.

İşgücünün yapısal özelliklerinin belirlenmesinde iş gücüne katılım oranı, işsizlik oranı, işgücünün eğitim düzeyi, istihdamın sektörel dağılımı, ücretli çalışan kadınların toplam istihdamdaki payı ele alınabilir (Kuzgun, 2012: 2). Gümüşhane ili iş gücü piyasasının özellikleri bu değişkenler yardımıyla ortaya konulacaktır.

### 4.1. İşgücüne Katılım Oranı

2008-2010 dönemi için Türkiye geneline ve Gümüşhane iline ait işgücüne katılım oranı, işsizlik oranı, istihdam oranları Tablo 6'da yer almaktadır. Gümüşhane ilinin işgücüne katılım oranı ve istihdam oranı bazında Türkiye ortalamasının üstünde olduğunu, bununla birlikte işsizlik oranı bazında Türkiye ortalamasının altında olduğunu söylemek mümkündür. Bu açıdan Gümüşhane ilinin istihdam performansının ilgili dönemlerde iyi olduğu söylenebilir.

**Tablo 6. Gümüşhane İlinin İşgücüne Katılım Oranı, İşsizlik Oranı, İstihdam Oranı**

	İşgücüne katılım oranı (%)		İşsizlik oranı (%)		İstihdam oranı (%)	
	Gümüşhane	Türkiye	Gümüşhane	Türkiye	Gümüşhane	Türkiye
2008	65,4	46,9	5,0	11	62,2	41,7
2009	62,4	47,9	4,4	14	59,6	41,2
2010	58,8	48,8	5,8	11,9	55,4	43

(Kaynak: [www.tuik.gov.tr](http://www.tuik.gov.tr))

### 4.2. İşgücünün Eğitim Düzeyi

Bir ilin iş gücünün verimliliği doğrudan nüfusun genel ve mesleki eğitim düzeyi ile ilişkilidir. Gümüşhane ilinde okur-yazar nüfus oranı (%86,4) iken, bu oranın Türkiye ortalaması (%87,3)'dür (DPT, 2003: 183). Bu oranlar karşılaştırıldığında benzer değerler olduğu söylenebilir.

2010 yılı itibariyle Türkiye’de işgücünün %63,8’i, istihdamın %62,2’si ve işsizlerin %60,3’ü lise altı eğitim düzeyine sahiptir (Kalkınma Bakanlığı, 2012: 197). Okur-yazar nüfus oranının istihdama katkısı açısından konu ele alındığında Türkiye’de işgücünün eğitim düzeyinin düşüklüğünün işgücünün verimliliğini, istihdam edilebilirliğini olumsuz etkilediği bilinmektedir. İl bazında kesin veriler bulunmamakla birlikte, Gümüşhane ilinin Türkiye’deki bu durumu yansıttığı söylemek mümkündür (Kuzgun, 2012: 4).

İŞKUR’un 2010 yılında yapmış olduğu araştırma sonuçlarına göre; il düzeyinde meslek lisesi mezunu işgücüne ihtiyaç fazladır. Diğer bir önemli bulgu işgücünde aranan nitelikler arasında yabancı dil bilgisine yer verilmemiş olmasıdır (İŞKUR, 2011: 8). 2011 yılı itibariyle Gümüşhane ilinde sadece 2 ihracat ve 1 ithalat firmasının olması Gümüşhane ilinin ekonomisinin dışa kapalı olduğunu gösterir niteliktedir.

### 4.3. İstihdamın Sektörel Dağılımı

Tablo 7 Gümüşhane ilinde 2000-2010 yılların kapsayan dönemde istihdamın sektörel dağılımında tarım sektörünün ağırlığı söz konusu olmakla birlikte, tarım sektörünün payının önemli oranda azaldığı dikkat çekmektedir. Buna karşın, sanayi ve hizmet sektörünün payının arttığı görülmektedir. Bu durum ilin ekonomik performansını artacağına işaret olarak yorumlanabilir.

Tablo 7. Gümüşhane İlinde İstihdamın Sektörel Dağılımı (%)

Sektörler	2000*	2010**
Tarım	76,5	54,7
Sanayi	2,8	12,7
Hizmet	20,6	32,6

\*DPT, 2003, 183

\*\*Kalkınma Bakanlığı, 2012, 248

İmalat işkolları açısından incelendiğinde; 2011 yılı itibariyle 1253 kişinin 991’i (%79) demir dışı metal sanayinde ve 113’ü (%9) gıda ve içecek sanayinde istihdam edilmektedir.

**Tablo 8. İmalat Sanayi Kollarında İstihdam Sayısı**

İmalat Sanayi Kolları	2010		2011		Değişim (%)	
	İşletme sayısı	İstihdam (Kişi)	İşletme sayısı	İstihdam (Kişi)	İşletme sayısı	İstihdam (Kişi)
Gıda ve İçecek Ürünleri	25	132	29	113	16	-14
Gübre	1	3	1	3		
Çimento	1	43	1	44		2
Seramik, Kil, Taş ve Çimentodan Gereçler	11	218	13	44	18	-80
Demir Dışı Metaller	3	668	3	991		48
Mobilya	7	39	7	38		-3
Diğer	3	22	3	20		-9
<b>TOPLAM</b>	<b>51</b>	<b>1125</b>	<b>57</b>	<b>1253</b>	<b>12</b>	<b>17</b>

(Kaynak: Gümüşhane Ticaret ve Sanayi Odası verileri)

#### 4.4. Ücretli Çalışan Kadınların Toplam İstihdamdaki Payı

Gümüşhane ilinde ücretli çalışan kadınların toplam istihdama oranı %2,4 iken, bu oran Türkiye geneli için %8,8'dir (DPT, 2003: 183). Bu durum Gümüşhane ilinin kadının ekonomik hayata katılımı konusunda geleneksel bir yapıda olduğunu göstermektedir.

Tablo 9'de Gümüşhane ilinde faaliyet gösteren çağrı merkezinin kadın ve erkek istihdam verileri görülmektedir.

**Tablo 9. Çağrı Merkezinin İstihdam Sayısı**

Yıllar	Kadın		Erkek		Toplam
	Kişi sayısı	(%)	Kişi sayısı	(%)	
2009	146	59	100	41	246
2010	167	57,7	122	42,3	289
2011	230	55	187	45	417

(Kaynak: Aydın Doğan Çağrı merkezi verileri)

2011 yılı itibariyle çağrı merkezinin çalışanları içerisinde kadın çalışanların oranı %55 düzeyindedir. Bu durum il bazında kadın çalışan oranı dikkate alındığında; Gümüşhane ilinde çağrı merkezinin kadın istihdamına katkı sağladığı söylenebilir.

Çağrı merkezlerinin yerel ekonomilerde istihdamı artırmanın en kolay yolu olduğu bilinmektedir. Çağrı merkezleri diğer sanayi kolları ile kıyaslandığında maliyetinin düşük olması, hem nitelikli hem de niteliksiz işgücüne iş imkânı sağlaması sektörün özellikle gelişmemiş bilgeler için önemini artırmaktadır (Baltacı ve Hayaloğlu, 2012: 23). Ancak, Çağrı merkezleri nitelikli işgücü ihtiyacı yaşamaktadırlar. Bu ihtiyacın giderilmesinde Gümüşhane Üniversitesi önemli rol oynayabilir.

## 5. SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu çalışmada, Gümüşhane ili'nin işletme yapısı ve iş durumu değerlendirmek için üstünlükler, zayıflıklar, fırsatlar ve tehditlerden oluşan bir model önerisi geliştirilmiştir. Bartın İli'nin mevcut işletme yapısı ve iş durumu analiz edildikten sonra, gelecekte karşılaşılabileceği durumlarla ilgili öngörülerde bulunulmuştur. SWOT analizi ile ilin işletme yapısı ve iş durumu etkileyen anahtar faktörler belirlenmiştir. Sonuçta Gümüşhane İli'nin Gümüşhane Üniversitesi'ne sahip olması, Kuşburnu, pestil, köme imalatı yapılması, İlde altın, bakır, kurşun ve gümüş madenlerinin işletilmesi ve işsizlik oranının düşük olması Gümüşhane ilinin üstünlükleri olarak sıralanabilir. Sanayide tek ürüne bağımlılığın olması (pestil, köme), ilde büyük ölçekli firma olmaması ve markalaşmada yetersizlik, işletmelerin kurumsallaşmaması, sermaye yetersizliği ve sanayi sektörünün ekonomideki payının düşük olması ise Gümüşhane ilinin zayıf yönleridir. Gümüşhane ilinde Gümüşhane Üniversitesi'nin bulunması, Gümüşhane'nin kalkınmada öncelikli il olması, maden cinsi ve rezervi yönünden oldukça zengin olması ve ilin batı ile doğunun birleşim noktasında olması ilin fırsatları olarak değerlendirilebilirken, ilde kalıcı iş sahalarının açılmaması, işletme kurulabilecek arazilerin yetersiz oluşu, büyük işletmelerin şehre çekilememesi, yoğun sermaye birikiminin olmaması ve istihdamın belirli sektörlerde yoğunlaşması ilin geleceği için tehdit oluşturan faktörlerdir.

Bu çalışmada Gümüşhane ili'nin işletme yapısı ve iş durumu değerlendirmek için üstünlükler, zayıflıklar, fırsatlar ve tehditlerden oluşan sadece faktörler belirlenip, bir model önerisi geliştirilmiştir. Bundan sonraki çalışmalarda ise karar verme sürecinde kullanılacak olan SWOT faktörleri belirlendikten sonra, analitik bir yöntem kullanılarak bu faktörlerin öncelik değerleri hesaplanarak, en önemli faktörler tespit edilmelidir. Diğer bir ifadeyle, Gümüşhane İli'nin en üstün yönünün, en zayıf yönünün, en iyi fırsatının ve en kötü tehdidinin hangi faktör olduğunun ortaya konulması önem arz etmektedir.

Gümüşhane ili işletme yapısı ve iş durumu değerlendirildiği bu çalışma, farklı bölge ve farklı alanlara uyarlanabilir. Model, Analitik Hiyerarşi Süreci (AHS) ve Analitik Ağ Süreci karar verme metotlarıyla birlikte kullanılarak daha detaylı analizler yapılabilmesine olanak sağlayan sayısallaştırılmış SWOT analizine dönüştürülebilir. Bu çalışmadan hareketle, Gümüşhane ilinin işletme yapısı ve iş durumunun geliştirilmesi için hangi faktörler üzerinde daha fazla durulacağı, hangi fırsatları daha fazla değerlendirilmesi gerektiği ortaya konulabilir.

## 6. GÜMÜŞHANE İLİNİN İŞLETME YAPISI VE İŞ DURUMUNA DAİR SWOT ANALİZİ

Gümüşhane ilinin işletme yapısı ve iş durumu ile ilgili literatür taraması yapılarak (TÜİK, DPT, Kalkınma Bakanlığı, Gümüşhane Valiliği, Gümüşhane Ticaret ve Sanayi Odası) ve Gümüşhane'deki sektörel gelişmeleri yakından takip eden uzman kişilerin görüşlerinden yararlanılarak ortaya konulan değerlendirme faktörleri aşağıdaki gibi özetlenebilir.

### 6.1. Güçlü Yönler

- Gümüşhane Üniversitesi
- Kuşburnu, pestil, köme imalatı yapılması ve patentlerinin ile ait olması
- İlde altın, bakır, kurşun ve gümüş madenlerinin işletilmesi
- KOBİ'lerin yoğun olması
- İlde çağrı merkezinin bulunması
- İşsizlik oranının düşük olması

### 6.2. Zayıf Yönler

- Sanayide tek ürüne bağımlılığın olması (pestil, köme)
- İlde büyük ölçekli firmaların yetersiz olması ve markalaşmada yetersizlik
- İşletmelerin kurumsallaşmada zorluk yaşamaması
- Sermaye yetersizliği
- Küçük işletmelerde kayıt dışı faaliyetlerin fazla olması
- Nitelikli eleman istihdamının yetersizliği
- KOBİ'lerin finansman kaynağı bulmada zorlanması
- KOBİ yöneticilerinin finansman alternatifleri ve finansal yönetimi konularında bilgi eksikliğinin bulunması
- Kadın istihdamının düşük olması
- Sanayi sektörünün ekonomideki payının düşük olması
- İl dışındaki Gümüşhaneli iş adamlarının şehre yeterli yatırım yapmaması

## 6.3. Fırsatlar

- Gümüşhane Üniversitesi
- Gümüşhane'nin kalkınmada öncelikli il olması
- Maden cinsi ve rezervi yönünden oldukça zengin olması\*
- İlin batı ile doğunun birleşim noktasında olması, geçiş bölgesi olması

## 6.4. Tehditler

- Kalıcı iş sahalarının açılmaması
- İşletme kurulabilecek arazilerin yetersiz oluşu
- Büyük işletmelerin şehre çekilememesi
- Yoğun sermaye birikiminin olmaması
- İstihdamın belirli sektörlerde yoğunlaşması

## KAYNAKÇA

Aras, Güler ve Müslümov, Alövsat (2002), “Küreselleşme Sürecinde Türkiye Ekonomisinde KOBİ’lerin Yeri: Finansman, Ekonomik Sorunları ve Çözüm Önerileri”, 21. Yüzyılda KOBİ’ler: Sorunlar, Fırsatlar ve Çözüm Önerileri Sempozyumu, 3–4.Ocak. 2002.

Baltacı, Nuri ve Hayaloğlu, Pınar (2012), yerel Ekonomilerde emek yoğun istihdam politikaları: Gümüşhane Örneği, IV. Yerel Ekonomiler Kongresi, 24-26 Mayıs 2012, Gümüşhane.

Deloitte (2007), “Basel II Sürecinde KOBİ’ler için Yol Haritası”, [http://www.deloitte.com/assets/Dcom-Turkey/Local%20Assets/Documents/turkey-tr\\_ceo\\_Basel2KOBiler\\_250707.pdf](http://www.deloitte.com/assets/Dcom-Turkey/Local%20Assets/Documents/turkey-tr_ceo_Basel2KOBiler_250707.pdf), (05.05.2012).

DPT (2003), T.C Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı, İllerin ve Bölgelerin Sosyo-ekonomik Gelişmişlik sıralaması Araştırması, yayın no:2671, Mayıs.

İlhan, Süleyman (2006), “KOBİ’ler: Sosyo-Ekonomik Bir Perspektif”, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 16(2), ss.269-289.

İŞKUR (2011), Türkiye İş Kurumu, İstatistik Yıllığı 2010, <http://www.iskur.gov.tr> (04.08.2012).

Kalkınma Bakanlığı (2012), TC. Kalkınma Bakanlığı, Dokuzuncu Kalkınma Planı, Ankara.

Kutlu, Hüseyin Ali ve Demirci N. Savaş (2007), “KOBİ’lerin Finansal Sorunları ve Çözüm Önerileri”, 4. KOBİ’ler ve Verimlilik Kongresi, İstanbul Kültür Üniversitesi, 7-8 Aralık 2007,ss.187-198.

Kuzgun, İnci Kayhan (2012), Gümüşhane İli İşgücü Piyasası, IV. Yerel Ekonomiler Kongresi, 24-26 Mayıs 2012, Gümüşhane.

Küçük, Orhan (2011), **Girişimcilik ve Küçük İşletme Yönetimi, 5. Basım, Seçkin Yayınevi, Ankara.**

Tuncel, Kürşat (2000), Risk Sermayesi Finansman Modeli, SPK Yayınları Yayın No:37, Ankara.

Yılmaz, Mustafa Kemal ve Küçükçolak, Ali (2006), ”Basel II Uygulamalarının KOBİ'lere Etkileri ve İMKB Şirketlerinin Bu Açıldan Değerlendirilmesi”, Finans-Politik ve Ekonomik Yorumlar, 43(507).

Yüksel, Aycan (2011), “Türkiye’de KOBİ’lerin Banka Kredilerine Erişimi”, Devlet Planlama Teşkilatı, Uzmanlık Tezi.

<http://www.tuik.gov.tr> (erişim tarihi:02.11.2012).

<http://www.gumushane.gov.tr/nufus.asp>, (erişim tarihi: 11.10.2012).













## GÜMÜŞHANE İLİ SİYASAL YAPISI VE KAMU YÖNETİMİ

*Gümüşhane Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi*

*Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü*

*Yrd. Doç. Dr. Salih AKKANAT*

*Öğr. Gör. Hasan Mahmut KALKIŞIM*

*Arş. Kadir Caner DOĞAN*

### 1. GENEL BİLGİLER

Siyasi yapısı ne olursa olsun bütün ülkeler merkezi yönetim ve yerel yönetim ilkelerine göre idari birimlerini örgütlemektedirler. Merkezden yönetim ilkesi merkezi hükümete bağlı, başta bakanlıklar olmak üzere çeşitli kamu kurum ve kuruluşlarını ortaya çıkarmaktadır. Yerinden yönetim ilkesi ise, mahalli idareler, özerk kamu kurumları ve cumhuriyet, kanton ve eyalet gibi federe birimleri geliştirmiştir.

Araştırma ve inceleme yapıldığında, dünya üzerinde ne tamamıyla merkezden yönetim, ne de sadece yerinden yönetim esasına göre örgütlenmiş bir devlet bulunmamaktadır. Her devlet, merkezden yönetim ve yerinden yönetim ilkelerini şekillendirirken sosyal, ekonomik, kültürel, siyasi ve tarihi şartlarını dikkate alarak farklı bir yapılanmaya gitmektedir. Bu sebeple bazı ülkeler, merkezden yönetime, bazıları ise yerinden yönetime ağırlık vermekte; diğer bazıları da bu ikisi arasında belirli bir denge kurmaya çalışmaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın yönetimle ilgili dördüncü bölümünün "İdarenin Bütünlüğü ve Kamu Tüzelkişiliği" başlıklı 123. Maddesi'ne göre idare, kuruluş ve görevleriyle bir bütündür ve kanunla düzenlenir. İdarenin kuruluş ve görevleri, merkezden yönetim ve yerinden yönetim esaslarına dayanır.

Kamu tüzelkişiliği, ancak kanunla veya kanunun açıkça verdiği yetkiye dayanılarak kurulur. "İdarenin Kuruluşu" başlıklı bölümün merkezi idareyi düzenleyen 126. maddesi; "Türkiye, merkezi idare kuruluşu bakımından, coğrafya durumuna, ekonomik şartlara ve kamu hizmetlerinin gereklerine göre, illere; iller de diğer kademeli bölümlere ayrılır. İllerin idaresi yetki genişliği esasına dayanır. Kamu hizmetlerinin görülmesinde verim ve uyum sağlamak amacıyla, birden çok ili içine alan merkezî idare teşkilatı kurulabilir.

Bu teşkilatın görev ve yetkileri kanunla düzenlenir” hükmüyle yetki genişliği esasına dayalı olarak Türkiye’nin iller ve diğer kademeli bölümlere ayrılacağını ve kamu hizmetinin görülmesinde verim ve uyum gerekçeleriyle birden çok ili içine alan merkezi idare teşkilatının olabileceğini öngörmektedir.

Anayasa’nın yerel yönetimleri düzenleyen 127. Maddesi’ne göre; yerel yönetimler; il, belediye veya köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları, gene kanunda gösterilen, seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişileridir. Aynı maddeye göre yerel yönetimlerin kuruluş ve görevleri ile yetkileri, yerinden yönetim ilkesine uygun olarak kanunla düzenlenmektedir.

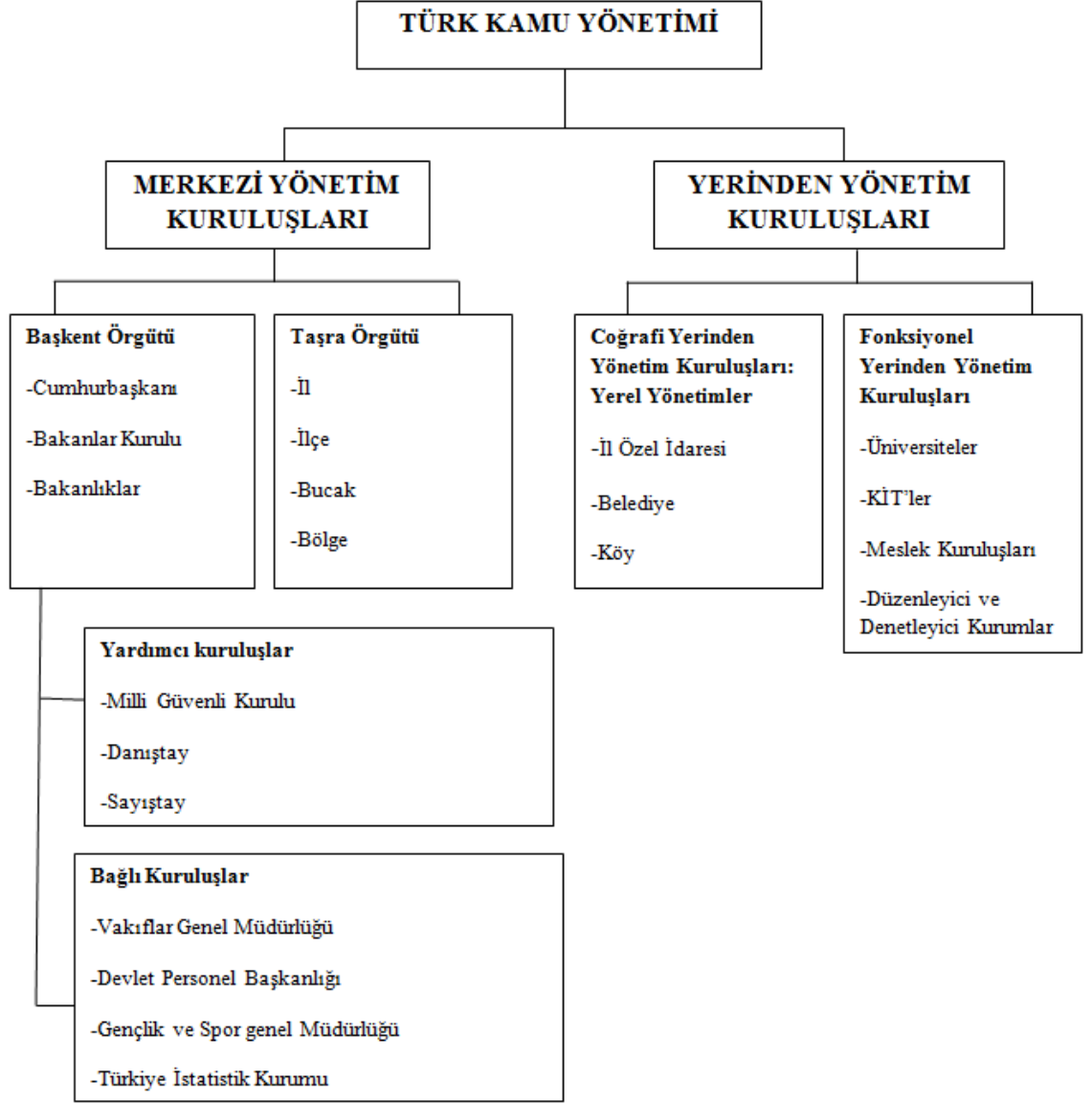
Merkezi yönetim, yerel yönetimler üzerinde, yerel hizmetlerin yönetimin bütünlüğü ilkesine uygun şekilde yürütülmesi, kamu görevlerinde birliğin sağlanması, toplum yararının korunması ve mahalli ihtiyaçların gereği gibi karşılanması amacıyla, kanunda belirtilen esas ve usuller dairesinde “idari vesayet” yetkisine sahiptir.

Yerel yönetimlerin belirli bir kamu hizmetinin görülmesi amacı ile kendi aralarında Bakanlar Kurulu’nun izni ile birlik kurmaları, görevleri, yetkileri, maliye ve kolluk işleri ve merkezi idare ile karşılıklı bağ ve ilgileri kanunla düzenlenir. Bu idarelere, görevleri ile orantılı gelir kaynakları sağlanır.

Araştırma ve inceleme yapıldığında, “üniter” bir devlet olması sebebiyle merkeziyetçi bir yapılanmaya sahip olan Türkiye’de, yerel yönetim birimlerinin de, her ne kadar etkinlikleri konusunda tartışmalar sürmekle birlikte, idari teşkilat içinde yer aldıkları görülmektedir.

Türk Kamu Yönetiminin idari teşkilat yapısı aşağıdaki şekilde tablolaştırılabilir:

**Tablo 1. Kamu Yönetiminin İdari Yapılanması**



## Gümüşhane İli

Gümüşhane ili, Doğu Karadeniz'in iç illerinden biridir. Doğusunda Bayburt, batısında Giresun, kuzeyinde Trabzon, güneyinde Erzincan illeriyle komşudur. Merkez ilçe ile birlikte 6 ilçe belediyesi, 12 belde belediyesi ve toplam 322 köyden oluşmaktadır.

Cumhuriyet'ten sonra Gümüşhane il olmuş ve Bayburt, Kelkit, Şiran, Torul ilçeleri Gümüşhane'ye bağlanmıştır.

1989 yılında il statüsüne kavuşan Bayburt, Gümüşhane'den ayrılmıştır. 1990 yılında 3644 Sayılı Yasa ile Köse ve Kürtün bucakları da ilçe statüsüne kavuşturulmuştur. Böylece Gümüşhane'nin ilçe sayısı, merkez ilçe dahil altıya ulaşmıştır. Gümüşhane ilinin ilçeleri şunlardır:

- Kelkit.
- Şiran.
- Torul.
- Kürtün.
- Köse.

Gümüşhane ilindeki merkezi yönetimin taşra teşkilatı birimleri şunlardır:

- Valilik.
  - Bölge müdürlükleri (Orman Bölge Müdürlüğü, Karayolları Bölge Müdürlüğü, DSİ vb).
  - İl müdürlükleri (Milli Eğitim Müdürlüğü, Tapu Müdürlüğü, Nüfus Müdürlüğü vb).
- Gümüşhane ilindeki yerel yönetim ve hizmet yönünden yönetim birimleri şunlardır:
- İl Özel İdaresi.
  - Belediye.
  - Köy.
  - Ticaret ve Sanayi Odası.
  - Meslek Kuruluşları.
  - Üniversite.

## 5. GÜMÜŞHANE İLİNİN COĞRAFI KONUM VE YER ŞEKİLLERİNE DAİR SWOT ANALİZİ

### 5.1. Güçlü Yönler

- Nüfus azlığının yönetime katılıma olumlu etkisi.
- Mahalle sayısının azlığı ve yerleşimin sınırlılığının, merkezi ve yerel idarelerin planlamalarında kolaylık sağlaması.
- İl genel idaresi ile yerel yönetimler arasındaki eşgüdümün etkinliği.
- Yerel müşterek ihtiyaçların idari karar mercilerine iletilmesinin kolaylığı.
- İdari kolluk faaliyetlerinin yürütülmesine kolaylık sağlayan bir toplumsal yapının varlığı.
- Vesayet denetiminin kolaylığı, kayırma, usulsüzlük gibi sorunların minimize edilmesi.

### 5.2. Zayıf Yönler

- Mali kaynakların yetersizliği.
- Yetişmiş idari personel sıkıntısı ve personel sirkülasyonunun aşırı boyutlarda görülmesi.
- Yerel etkilere açıklık. Gerek nüfusun az olması gerekse coğrafyanın dar olması bireylerin yönetim kademelerini etkileme ve yönlendirme olasılıklarını artırmaktadır.
- Kamu mallarının özellikle arazi arsalarının imar planlama aşamasında yerel yönetim organları üzerinde olumsuz bir baskı oluşturması.

### 5.3. Fırsatlar

- Az nüfus ve küçük yüz ölçümü sebebiyle daha iyi yönetim sağlanması ve idari vesayet mekanizmasının etkinliği.
- İyi yönetim anlayışına bağlı olarak stratejik yönetim anlayışının kurumsallaşması ve yapılacak planlamaların bu anlayış doğrultusunda geleceğe yönelik olarak gerçekleştirilmesi.
- Gümüşhane ilinin çevresinde bulunan büyük şehirlerin yönetim uygulamalarından kıyaslama yapılması ve kendi yönetim sistemlerine uyarlanması.
- Gümüşhane Kent Konseyi'nin aktif uygulamaları ve halk katılımına olan katkısı.



### 5.4. Tehditler

- Nitelikli kalifiye eleman sıkıntısı ve idari işlerin etkin olarak yerine getirilememesi.
- Göç sorunu ve sanayinin gelişmemiş olması sebebiyle büyükşehirlerin bilgi işçilerini kendilerine çekmesi.
- Arazinin engebeli oluşu ve bu durum sonucunda belediyenin imar planlarının beklentiyi karşılayamaması.
- Kaynak yetersizliği ve mali tevzinde (bölüşüm) sıkıntı yaşanması.





## GÜMÜŞHANE İLİ DEMOKRATİK SİVİL TOPLUM ÖRGÜTLERİNİN DURUMU

*Gümüşhane Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi*

*Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü*

*Yrd. Doç. Dr. Nihat YILMAZ*

*Öğr. Gör. Kadir SANCAK*

*Arş. Gör. Fatma OKUR ÇAKICI*

Gümüşhane konumu itibariyle doğu Karadeniz bölgesinde bulunan dağların, vadilerin ve ovaların yoğun olduğu bir vilayettir. Fiziki şartlar şehrin gelişimine her ne kadar olumsuz etkide bulursa da sivil toplum örgütlerinin gerçekleştirdiği bazı etkinlikler şehrin dayanışmasına olumlu katkılar sunmaktadır. Bu bağlamda gerçekleştirilen SWOT analizinde yapılan mülakatlar ve literatür taraması neticesinde Gümüşhane’de demokratik sivil toplumların gerçekleştirdiği en önemli faaliyetlere örnek olarak yayla şenlikleri ve ulusal problemlere karşı gösterilen ortak refleksler gösterilebilir. Kısacası Gümüşhane’de demokratik sivil toplum örgütü olarak faaliyet gösteren derneklerin en önemli amaçları sırasıyla, yardımlaşma ve dayanışma amaçlı dernekler, cami yararına olan dernekler ve spor amaçlı derneklerdir. Bundan dolayı bu projede öncelikle demokratik sivil toplum kavramına değinilmektedir. Daha sonra Gümüşhane’de ve Türkiye’deki sivil toplum örgütleri karşılaştırmalı olarak ele alınmaktadır. Son olarak da araştırmanın temelini teşkil eden Gümüşhane’deki demokratik sivil toplum örgütlerinin SWOT (Güçlü, Zayıf Yönler, Fırsatlar, Tehditler) analizi hakkında bilgi verilmektedir.

### 1. GİRİŞ

Demokratik sivil toplum kavramının içeriğinde hiç şüphesiz en önemli kavram geçmişi Antik Yunan’a kadar götürülebilecek “demokrasi” kavramıdır. Demokrasi kavramı etimolojik olarak “Demos” ve “kratein” kelimelerinin birleşmesinden meydana gelmiştir. “Demos” Halk, halk kitlesi veya yurttaşlar topluluğu demektir. “kratein” ise egemen olmak, iktidar olmak, yönetmek anlamlarına gelir. Bu durumda demokrasi halkın egemenliği, çoğunluğun egemenliği şeklinde tanımlamak mümkündür. Bu manada demokrasiyi ilk kez Herodot kullanmıştır. ABD başkanlarından A.Lincoln’ın “demokrasi, halkın halk tarafından halk için yönetimidir” şeklinde tanım yaparak halk vurgusunu ön plana çıkarmıştır (Dursun, 2012: 165). Bu tanımlamaya göre bir devletin temel kurumlarının en önemli amacı halkın ihtiyaçlarını giderecek mekanizmaları oluşturmaktır. Bundan dolayı da kurumların varlık nedeni demokratik değerleri yaşatmaktır.

Demokrasinin temel değerlerinin başlıcaları şunlardır (Çaha, 2011: 222-229): Halk egemenliği, insan hakları, hukukun üstünlüğü, muhalefet, denetim, açık toplum, özgürlük, eşitlik ve sivil toplum.

Demokratik sivil toplum için önemli olan ikinci kavram ise ‘‘sivil toplum’’dur. Çağdaş anlamıyla sivil toplum, birey özgürlüklerinin ve temel haklarının korunduğu gönüllülük temelinde örgütlenmenin asıl olduğu, toplumun devletin önüne geçerek devlet politikalarını denetleyip yönlendirebildiği yurttaşlık bilincine dayanan bir gelişmişlik düzeyini ifade etmektedir (Özalp, 2008: 103).

Kısacası sivil toplum, günümüzde gelişmiş ve demokratik toplumların ortak sesidir. Bu yönden bakılırsa sivil toplum, hiçbir üst kimliğe ve gerçekliğe başvurmaksızın, kendi gelişimini yönlendirebilen ve anlamlandırabilen, bunun için gerekli dinamikleri barındıran, devletten özerk, sürekli bir gelişme içerisinde bulunan bireylerle örgütlenmiş toplumdur. Ayrıca demokratik sivil toplumlar şu özelliklere sahiptir (Tosun, 2001: 179-180):

- Devlet iktidarını kontrol etme,
- Katılım düzeyini yükseltme,
- Demokratik tutumları geliştirme,
- Kutuplaşmaları yumuşatma,
- Yeni siyasal liderlerin yetiştirilmesi ve geliştirilmesi açısından önemli bir rol oynama,
- Siyasal partilerin demokratikleştirilmesini sağlama,
- Bilgiyi toplumun geniş kesimlerine yayma,
- Yeni fikirlerin geliştirilerek yayılmasını sağlama,
- Siyasal sistemin halka karşı sorumluluğunu artırma,
- Son olarak ise, siyasal katılmayı seçimlerin ötesine taşıma; bu açıdan demokratik siyasal kültürün edinildiği bir eğitim kurumu görünümü kazanma.

Yapılan araştırmalarda sivil toplumla demokrasinin el ele gittiği anlaşılmıştır. Sivil toplumun gelişemediği yerlerde demokrasi de tam anlamıyla gelişmemiştir. Ancak sivil toplumun bir ülkenin demokratikleşmesinde etkin rol oynayabilmesi için belli bir hükmü şahsiyete ve otonomiye sahip olması gerekir. Bu bakımdan sivil toplum kuruluşları devletin yönlendirmesine maruz kalmadan kendi varlıklarını sürdürebilmeleri gerekmektedir. Bu demokratik sivil toplumu diğerlerinden ayıran önemli bir husustur (Çaha, 2011: 228).



## 2. GÜMÜŞHANE İLİNİN DEMOKRATİK SİVİL TOPLUM ÖRGÜTLERİNE DAİR SWOT ANALİZİ

Mart 2013 tarihi itibariyle Türkiye genelinde faal olan dernek sayısı 95739 dur. Gümüşhane ilinde ise faal olan dernek sayısı Mart 2013 tarihi itibariyle 236'dır. Türkiye genelinde toplam dernek sayısının % 25'ine karşılık gelen bu oranla Gümüşhane, Türkiye genelindeki 81 il içerisinde dernekler sayısı bazında sondan 8. sırada yer almaktadır ([www.dernekler.gov.tr](http://www.dernekler.gov.tr)).

Gümüşhane'nin ve sıralamada ondan sonra yer alan illerin durumu aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

**Tablo 1: Gümüşhane ve sayı itibariyle ondan sonra gelen illerin durumu**([www.dernekler.gov.tr](http://www.dernekler.gov.tr))

	Dernek sayısı	Türkiye geneline göre yüzdelik oranı
Gümüşhane	<b>236</b>	<b>0,25</b>
Bingöl	235	0,25
Şırnak	212	0,22
Hakkari	196	0,2
Bayburt	174	0,18
Kilis	155	0,16
Ardahan	146	0,15
Tunceli	109	0,11

2012 yılı itibariyle Gümüşhane İli sınırları içerisinde yer alan 222 derneğin yarısından fazlası ilçelerde yer almaktadır. Derneklerin ilçelere göre dağılımı şu şekildedir.

**Tablo 2: Derneklerin ilçelere göre dağılımı** ([www.dernekler.gov.tr](http://www.dernekler.gov.tr))

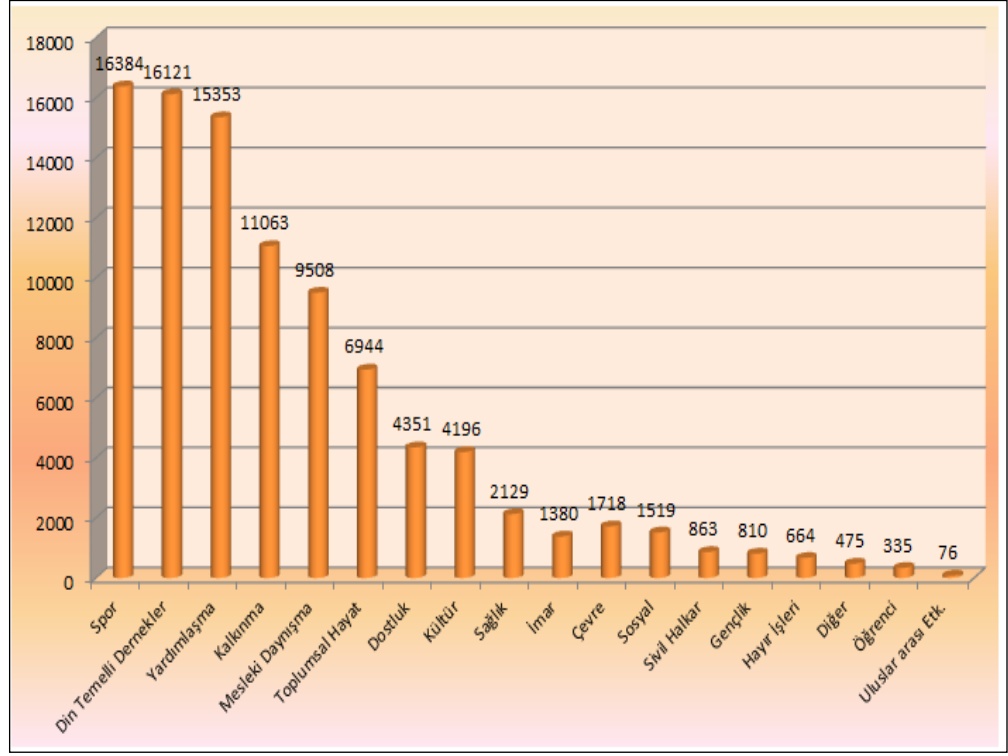
Merkez	106
Kelkit	46
Torul	21
Şiran	19
Kürtün	17
Köse	13

Söz konusu derneklerin kuruluş amaçlarına göre dağılımı Tablo 3'te gösterilmiştir.

**Tablo 3: Gümüşhane genelinde amaçlarına göre derneklerin dağılımı ([www.dernekler.gov.tr](http://www.dernekler.gov.tr)).**

S.NO	AMACI	ADEDİ
1	Yardımlaşma Ve Dayanışma Amaçlı	104
2	Cami Yararına Dernek	51
3	Spor Amaçlı	37
4	Kamu Yararına Çalışan Dernek	11
5	Çevre Amaçlı	6
6	Eğitim	4
7	Kültürel Amaçlı	4
8	Ziraat	2
9	Kamu Kuruluşlarını Destekleme Amaçlı	1
10	Gençlik	1
11	Sosyal	1
12	Turizm	0
13	Sağlık Amaçlı	0
<b>TOPLAM</b>		<b>222</b>

Tablodan da anlaşılacağı üzere toplam sayının yarıya yakını yardımlaşma ve dayanışma amaçlı derneklerden oluşmaktayken, cami yararına kurulan derneklerle spor amaçlı kurulan dernekler bunu takip etmektedir. Turizm ve sağlık alanında herhangi bir derneğin bulunmayışı ise ilginç bir veridir. Gümüşhane'de durum böyle iken Türkiye genelindeki durum aşağıdaki grafikte gösterilmiştir.



Şekil 1: Türkiye genelinde amaçlarına göre derneklerin dağılımı ([www.dernekler.gov.tr](http://www.dernekler.gov.tr)).

Türkiye geneline baktığımızda en fazla sayıdaki dernek, spor amaçlı olarak kurulmuştur. Oysa Gümüşhane’de spor amaçlı derneklerin sıralamadaki yeri 3. sıradır. Din temelli dernekler açısından değerlendirildiğinde Türkiye geneli ile Gümüşhane geneli arasında bir paralelliğin var olduğu görülmektedir. Yardımlaşma ve dayanışma amaçlı derneklerin sıralamadaki yerleri Türkiye grafiği ile Gümüşhane grafiği arasında farklılık göstermekle birlikte bu amaçla kurulan dernekler iki grafikte de ilk sıralarda yer almaktadır. Sağlık amaçlı derneklere bakıldığında ise Gümüşhane genelinde bu amaçla kurulmuş bir dernek olmamasına karşılık Türkiye genelinde 2129 adet derneğin var olması iki grafik arasındaki önemli bir fark olarak ortaya çıkmaktadır.

## Güçlü Yönler

- Bazı Sivil Toplum Örgütlerince, bölgenin tanıtılması, kültürel değerlerinin yaşatılması ve bölgesel birlikteliğin sürdürülmesi amacıyla Yayla Şenliklerinin organize edilmesi.
- Ulusal bir probleme karşı verilecek tepkilerde, demokratik özellikleri gereğinde bazı sivil toplum kuruluşlarının ortak hareket edebilmesi.
- Bazı sosyal ihtiyaçların karşılanması, yardımlaşma ve dayanışma açısından dernekler ve sivil toplum kuruluşlarının eşgüdüm içinde faaliyet sürdürebilmesi.



- Özellikle kadın hakları alanında faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarının, şehirdeki kadın ihtiyaçlarına yönelik faaliyetleri ve özellikle belediye ile işbirliği yaparak Kadın Dostu Kent Gümüşhane'nin uygulamaya konulmuş olması.

### Zayıf Yönler

- Sivil toplum kuruluşlarının nitelik ve nicelik bakımından yetersiz olması ve var olanların ise şehrin kalkınmasında kültürel ve sosyal anlamda bir araya gelememesi
- Dışarıdan gelip Gümüşhane'de eğitim gören ya da Gümüşhaneli olup dışarıda okuyan öğrencilere ekonomik katkı sağlayacak (burs gibi) örgütlü bir sivil toplum kuruluşu yoktur.
- Kamuoyunda gündem oluşturma açısından sınırlı sosyal ve kültürel etkinliklerde bulunmaktadır.
- Sivil toplum kuruluşları sınırlı sayıda ve içerik olarak tam anlamıyla sivil toplum ruhunu yansıtamayan projelerle yetinmektedirler.
- Bazı sivil toplum örgütlerinin ayakta kalabilmeleri için ekonomik desteğe ihtiyaçları vardır.
- Gümüşhane'de faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşları arasında koordinasyon eksikliği ve bu eksiklikten doğan yetersizlikler bulunmaktadır.
- Üniversite öğrencilerine yönelik bir dernek kurulma ihtiyacı vardır.
- Sivil toplum kuruluşlarının insan kaynaklarına yönelik çaba ve olanaklarının etkin şekilde kullanımı için destekten yoksun bulunmaktadırlar.
- Gümüşhane ili için ortak bir faydayla hareket edebilecek olan sivil toplum kuruluşlarının etkinlikleri ile daha aktif bir konumda bulunmaları gerekmektedir.
- Sivil toplum kuruluşların sosyal yaşamı hareketlendirecek kadar etkin değillerdir.
- Sivil toplum kuruluşları bölgesel koordinasyona yönelik faaliyette bulunmamaktadırlar

## Fırsatlar

- Sivil toplum kuruluşları, Gümüşhane’de özellikle son yıllarda rağbet gören alternatif turizm türlerinin geliştirilmesi için (yayla turizmi) birlikte faaliyetler düzenleyebilirler.
- Gümüşhane’ye özgü yöresel ürünlerin dışarıda tanıtımına katkı sağlayacak fuar, pazar gibi organizasyonlara katılıp, bu ürünlerin geliştirilmesi sivil toplum kuruluşlarınca sağlanabilir.
- Sivil toplum kuruluşları, Gümüşhane’deki turizm açısından önemli yerlerin tanıtımına katkı sağlamalıdır.
- Vatandaşların demokratik bilinçlenmelerinin sağlanması açısından sivil toplum kuruluşları daha etkin rol oynayabilirler.
- Gümüşhane’nin tarihsel açısından önemine ilişkin bir sivil toplum örgütü kurulup, yörenin tarihi ve kültürel değerlerinin ülke çapında tanıtılması sağlanabilir.
- Sivil toplum kuruluşlarının bölgesel koordinasyonuna yönelik organizasyonların desteklenmesi, Gümüşhane’nin gelişimi açısından olumlu etki sağlayacaktır.
- Üniversite, kamu kuruluşları ve sivil toplum kuruluşlarının da iştirakiyle bölgesel gelişimi temel alan birliklerin desteklenmesi için İl Kalkınma Platformu kurulabilir.
- Harşit havzasında yer alan sivil toplum kuruluşlarının güçlendirilerek bunların faaliyet alanları genişletilerek bölgedeki öncülüklerinde ve hizmet sunumundaki rolleri artırılabilir.

## Tehditler

- Gümüşhane’nin sivil toplum kuruluşların tarafından yeterince tanıtılmaması ilin gelişimine olumsuz etki yapmaktadır.
- Finansal kaynak yetersizliğinden dolayı bir çok sivil toplum örgütü kurulamamakta veya etkili bir şekilde faaliyet gösterememektedir.
- Sivil toplum kuruluşlarının faaliyetlerini gösterecekleri yeterli sosyal alan bulunmamaktadır.
- Kamu ve özel sektör kuruluşları ilin demokratik, sosyal ve kültürel açıdan gelişmesi ve sivil toplum kuruluşlarının güçlenmesi için yeterince eşgüdümlü olarak çalışmamaktadırlar.

## KAYNAKÇA

Çaha, Ömer (2011), *Sivil Toplum ve Baskı Grupları*, Halis Çetin (edt.): Siyaset Bilimi, Orion Kitabevi, Ankara.

Dursun, Davut (2012), *Siyaset Bilimi*, Beta Yayınları, İstanbul.

Özalpi Ali (2008), *Sivil Toplum Örgütlerinin Toplumsal ve Siyasal Bakımdan Önemi*, Dernekler Denetçiliği Yeterlilik Tezi, Ankara.

Tosun, Gülgün Erdoğan (2001), *Demokratikleşme perspektifinden devlet sivil toplum ilişkisi*, Alfa Yayınları, İstanbul.

<http://www.dernekler.gov.tr/>

Erdoğan, Mustafa (2012), Mülakat, Gümüşhane İl Sosyal Etüt ve Proje Müdürlüğü İl Yazı İşleri Müdür Vekili.

Bıyıklıoğlu, Hüseyin (2012), Mülakat, Gümüşhane İl Dernekler Müdürü.









## GÜMÜŞHANE İLİ SU VE ENERJİ KAYNAKLARI

*Gümüşhane Üniversitesi Mühendislik Fakültesi*

*İnşaat Mühendisliği Bölümü*

*Yrd. Doç. Dr. Mustafa DURMAZ*

### 1. GENEL BAKIŞ

Kuruluşu M.Ö 3000 yıllarına dayanan Gümüşhane, Karadeniz Bölgesi'nin iç kısmında 39-41 derece doğu boylamları ile 40-41 derece kuzey enlemleri arasında yer almaktadır (1).

Trabzon- Erzurum arasını birbirine bağlayan yol üzerinde bulunan Gümüşhane'nin doğusunda Vavuk dağları, kuzeyinde Doğu Karadeniz dağlarının ikinci sırasını teşkil eden Soğanlı (Zigana) dağları, batısında Gavur dağları, güneyinde ise Çimen dağlarıyla çevrilidir. İlin güney kesimi yüksek bir plato özelliği gösterirken, kuzey kesimi oldukça engebelerlidir. Dağlık ve engebeli bir arazi yapısına sahip olan Gümüşhane'nin Kuzeyini Zigana Dağları ile Trabzon Dağlarının güney kısımları oluşturmaktadır. İlin kuzey yönünde Karadeniz dağları ve Soğanlı Dağları sıralar halindedir. Doğu-batı doğrultusunda peş peşe devam eden Zigana Dağları, Gümüşhane Dağları ve Çimen Dağları yörenin engebelerini artırmaktadır (2).

İlin doğu ve güneydoğu kısmında Bayburt, batısında Giresun, kuzeyinde Trabzon ve Rize, güneyinde Erzincan illeri ile yer almaktadır.

Gümüşhane de ulaşım karayolu ile yapılmaktadır. Gümüşhane'ye en yakın il Bayburt'tur (77 km). En işlek olarak ulaşım Trabzon'a (100 km) yapılmaktadır. Yani ilin en yakın havaalanına uzaklığı 100 km.dir. Gümüşhane'nin komşu illere olan uzaklıkları, Erzurum'a 202 km, Erzincan'a 151 km, Rize'ye 173 km, Giresun'a 235 km, Ordu'ya 279 km.dir. İlin İstanbul'a uzaklığı 1150 km, Ankara'ya uzaklığı ise 710 km.dir.

İlin toplam yüzölçümü 6575 km<sup>2</sup> olup, Türkiye'nin yüzölçümü bakımından 56'ncı büyük ilidir. Yeryüzü şekilleri bakımından Köse, Kelkit ve Şiran İlçelerinin yer aldığı güney kesimi yüksek bir plato özelliği gösterirken, Merkez, Torul ve Kürtün ilçelerini kapsayan kuzey kesimi oldukça engebelerlidir. Dar ve derin vadilerle birbirinden ayrılmış yüksek dağlar kuzeyin belirleyici özelliğidir.

Gümüşhane il merkezi Harşit ırmağının dar vadisinde 1100-1200 m yükseklikte yer almakta, 8-10 km boyunca uzanan ama genişliği genelde 500 m'yi geçmeyen bahçeler içindeki dağınık evlerden ve mahallelerden oluşan, tam bir süreklilik göstermeyen, yer yer yerleşime elverişsiz eğimli veya kayalık alanların kentsel yerleşimi parçaladığı tipik bir yol boyu yerleşimi karakteri göstermektedir. Kentin imar planındaki en düşük kotu 1105 m, en yüksek kotu ise 1455 m'dir. Harşit Çayına paralel ilerleyen Trabzon-İran transit yolu Harşit Çayının bazen sağ, bazen sol sahilinden ili kuzeybatı-güneydoğu yönünde geçmektedir. Transit yol boyunca, iki tarafta da dar bir şerit halinde konutlar sıralanmaktadır. Harşit Çayının kuzeyinde kalan kısımda yerleşim alanı daha büyük olmakla birlikte, yerleşim yamaçlara doğru kaymaktadır (3,4).

## 2. GÜMÜŞHANE İLİNİN SU VE ENERJİ KAYNAKLARI

Gümüşhane ilinin alanı 6.575 km<sup>2</sup>, 1970-2010 yıllık yağış ortalaması 460,9 mm kadardır. Yıllık ortalama akış (yerüstü) hacmi değeri 1329,82 hm<sup>3</sup>'dir. Yıllık ortalama akış verimi 20,8 L/s başka bir ifadeyle 0,0208 m<sup>3</sup>/s'dir. Tablo 1'de Gümüşhane ilindeki yüzeysel su kaynaklarının toplam uzunluğu, alanı, debisi ve ortalama kotları verilmiştir (5).

Tablo 2'de Gümüşhane ilindeki yüzeysel su kaynaklarının brüt hidroelektrik güç ve enerji potansiyelleri ile bu ilin toplam hidroelektrik güç ve enerji potansiyeli verilmiştir (5).

Gümüşhane ilinin 2006-2010 yıllarına ait kullanılan elektrik enerjisi miktarları Tablo 3'de verilmektedir (5).

**Tablo 1. Gümüşhane su kaynakları potansiyeli**

Akarsu adı	İl sınırları içindeki uzunluğu	Yağış alanı	Yıllık ortalama su	Yıllık ortalama debi	Ortalama yıllık verim	Ortalama kot
	km	km <sup>2</sup>	hm <sup>3</sup>	m <sup>3</sup> /s	L/s/km <sup>2</sup>	m
Harşit çayı	127	2830	850	27,0	300	1477
Kelkit çayı	105	3105	464	14,7	150	1352
Yeraltı suyu	-	-	15	-	-	-
<b>Toplam</b>		<b>5935</b>	<b>1329</b>	<b>41,7</b>		

**Tablo 2. Gümüşhane ilinin brüt hidroelektrik potansiyeli**

Akarsu adı	Ortalama debi	Ortalama kot	Brüt hidroelektrik güç	Brüt hidroelektrik enerji
	$Q_{ort}$	$H_{ort}$	$N_{brüt}$	$E_{brüt}$
	$m^3/s$	m	MW	GWh
Harşit çayı	27,0	1477	319	2.795,72
Kelkit çayı	14,7	1352	159	1.392,79
<b>Toplam</b>			<b>478</b>	<b>4.187,51</b>

**Tablo 3. Gümüşhane ilinde yıllara göre kullanılan elektrik enerjisi miktarı**

Yıllar	Kullanılan elektrik enerjisi (GWh)
2006	73,29
2007	79,21
2008	89,27
2009	118,93
2010	157,67

Gümüşhane ilinin 2010 yılı elektrik sarfiyatı 157,67 GWh değerindedir. Bu ilimizin toplam brüt hidroelektrik enerji potansiyeli 4.187,51 GWh'dir. Bu demektir ki toplam brüt potansiyelin yaklaşık % 3,76'sı kullanılmaktadır. Gümüşhane ilinin 2042 yılındaki elektrik ihtiyacının 837,5 GWh olacağı tahmin edilmektedir (5). Bu durumda mevcut brüt hidroelektrik enerji potansiyelinin % 20'si kullanılır ise 2042 yılına kadar Gümüşhane ilinin mevcut elektrik ihtiyacı karşılanabilir. Bir hidroelektrik santralının bir yılda ortalama 4000 h/yıl çalıştığı kabul edilirse % 20 brüt kapasiteye erişmek için bu ilde 210 MW'lık toplam güce sahip hidroelektrik santrallerinin kurulması gerekmektedir.

Türkiye'nin brüt hidroelektrik potansiyeli 432.981 GWh olup, ekonomik potansiyeli 129.000 GWh olarak tahmin edilmektedir. Gümüşhane ilinin brüt potansiyeli 4.187,51 GWh olup ülke potansiyelinin yaklaşık % 1'i değerindedir.

Gümüşhane ilinin ortalama güneşlenme süresi 6,44 saat/yıl'dır. Toplam güneş enerjisi miktarı 1.496,2 KWh/m<sup>2</sup>-yıl düzeyindedir.



Gümüşhane ilinde 50 m'de rüzgâr gücü 300-400 W/m<sup>2</sup>'dir. Bu yükseklikteki rüzgar hızı 6,8-7,5 m/s arasındadır. Gümüşhane ilinde kurulabilecek rüzgar enerji santral güç kapasitesi 1,04 MW enerji düzeyindedir.

Gümüşhane il sınırları içinde biyogaz ham maddelerinden enerji üretimi de yapılabilir. Toplam büyük ve küçükbaş hayvan sayısı 2010 verilerine göre 113.500 civarındadır.

## 6. GÜMÜŞHANE İLİNİN SU VE ENERJİ KAYNAKLARINA DAİR SWOT ANALİZİ

### 6.1. Güçlü Yönler

▪ Gümüşhane ilinin brüt hidroelektrik potansiyeli 478 MW değerindedir. Mart 2011 tarihi itibarıyla 103,5 MW'lık santral işletmede, 15,83 MW'lık santralin inşaatına başlanmış, 69,37 MW'lık santralin inşaatı başlayabilir durumda, 57,91 MW'lık santralin su kullanım anlaşması yapılmış, 75,21 MW'lık santralin projesi fizibilite aşamasında ve 94,8 MW'lık santral ön rapor aşamasındadır. Bu projeler tamamlandığında Gümüşhane ilinde toplam 416,62 MW'lık hidroelektrik santral tesisi kurulmuş olacak ve toplam 1.165,52 GWh'lık enerji üretimi gerçekleşecektir. İhtiyaçtan fazla üretilen enerji enterkollektör sisteme verilerek ülke enerji ihtiyacına katkıda bulunulacaktır.

### 6.2. Zayıf Yönler

▪ Son yıllarda özellikle Doğu Karadeniz Bölgesindeki dereler ve çaylar üzerine yapılan hidroelektrik santrallerinin gerek inşa gerekse de faaliyet aşamasında bölge insanına ve ekolojik hayata karşı olumsuz etkilerinin olduğu gözlenmiştir. Harşit ve Kelkit çayı üzerinde faaliyet gösteren ve kurulacak olan hidroelektrik santrallerinin benzer olumsuzları göstermemesi için gereken tedbirler alınmalıdır.

### 6.3. Fırsatlar

▪ Büyük hidroelektrik santral uygulamaları, Türkiye'de başarı ile yürütülmektedir. Ancak, küçük hidroelektrik santraller yoluyla üretilen enerji uygulamaları son derece azdır. Güçleri 10 MW'ın altında kalan ve çoğunlukla birkaç MW'ı aşmayan bu tür potansiyellerin değerlendirilmesi de son zamanlarda büyük önem arz etmektedir. Bütünü ile yerli teknoloji kullanılarak değerlendirilebilecek bu tür olanakların araştırılması ve hayata geçirilmesi gerekir. Gümüşhane havzasına ait su kaynaklarının geliştirilmesi ve sürdürülebilir bir kalkınma için, mevcut akarsu potansiyellerinin yeniden değerlendirilmesi, su potansiyellerinin daha efektif olarak kullanılması amacıyla, Harşit ve Kelkit Çayı ve yan kolları üzerinde yeni planlaması yapılabilecek küçük Hidroelektrik santrallerinin yapılabilir olup olmadıkları konusu araştırılmalı ve elektrik üretme imkânının bulunup bulunmadığı tespit edilmelidir.

### 6.4. Tehditler

▪ Türkiye günümüz şartlarında enerji sıkıntısı içerisindedir. Kendi mevcut öz kaynaklarının elektrik üretimindeki payı % 38 civarındadır. Doğalgaz ise elektrik üretiminin % 48,6'sını karşılamaktadır. Bilindiği gibi ülkemiz fosil kaynaklar itibariyle fakir bir ülkedir. Petrol ve doğalgazın büyük bir kısmı dış ülkelere alınmaktadır. Bundan dolayı elektriğin üretimde KWh başına düşen birim maliyet miktarı yüksektir. 2020 yılındaki elektrik talebi 544 milyar KWh olarak tahmin edilmektedir. Bu ihtiyacın ithal kömür ve ithal doğal gaz ile kapatılması önemli mali problemleri ortaya çıkaracaktır. Bu nedenle önümüzdeki yıllar içinde Türkiye hidroelektrik potansiyelini en iyi şekilde değerlendirmede enerji sıkıntısı çekmeye devam edecektir.

## KAYNAKLAR

Tozlu, S., 1998, XIX.Yüzyılda Gümüşhane, Akademik Araştırmalar, Erzurum, s.1

[Http://www.ozgurhaber.com/yemel-haberler/gumushane](http://www.ozgurhaber.com/yemel-haberler/gumushane) (22.05.2007)

Gümüşhane (Merkez) İçme Suyu Projesi Hidrolojik Raporu (İller Bankası).

Gümüşhane (Merkez) İçme Suyu İnşaatı Geçici Kabul Tutanağı (İller Bankası).

Eroğlu, M., 2011, Enerji Çeşitliliği ve Gümüşhane İli Su Potansiyelinin Hidroelektrik Enerji Üretimi Yönünden İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Gümüşhane Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Gümüşhane











## GÜMÜŞHANE İLİ ULAŞIM VE ŞEHİRLEŞME ALT YAPILARI

*Gümüşhane Üniversitesi Mühendislik Fakültesi*

*İnşaat Mühendisliği Bölümü*

*Yrd.Doç.Dr. Mustafa DURMAZ*

*Yrd.Doç.Dr. Selahattin ALBAYRAK*

*Yrd.Doç.Dr. Orhan KARPUZ*

### 3. GENEL BAKIŞ

Kuruluşu M.Ö 3000 yıllarına dayanan Gümüşhane, Karadeniz Bölgesi'nin iç kısmında 39-41 derece doğu boylamları ile 40-41 derece kuzey enlemleri arasında yer almaktadır (1).

Trabzon- Erzurum arasını birbirine bağlayan yol üzerinde bulunan Gümüşhane'nin doğusunda Vavuk dağları, kuzeyinde Doğu Karadeniz dağlarının ikinci sırasını teşkil eden Soğanlı (Zigana) dağları, batısında Gavur dağları, güneyinde ise Çimen dağlarıyla çevrilidir. İlin güney kesimi yüksek bir plato özelliği gösterirken, kuzey kesimi oldukça engebeldir. Dağlık ve engebeli bir arazi yapısına sahip olan Gümüşhane'nin Kuzeyini Zigana Dağları ile Trabzon Dağlarının güney kısımları oluşturmaktadır. İlin kuzey yönünde Karadeniz dağları ve Soğanlı Dağları sıralar halindedir. Doğu-batı doğrultusunda peş peşe devam eden Zigana Dağları, Gümüşhane Dağları ve Çimen Dağları yörenin engebeliliğini artırmaktadır (2).

İlin doğu ve güneydoğu kısmında Bayburt, batısında Giresun, kuzeyinde Trabzon ve Rize, güneyinde Erzincan illeri ile yer almaktadır.

Gümüşhane de ulaşım karayolu ile yapılmaktadır. Gümüşhane'ye en yakın il Bayburt'tur (77 km). En işlek olarak ulaşım Trabzon'a (100 km) yapılmaktadır. Yani ilin en yakın havaalanına uzaklığı 100 km.dir. Gümüşhane'nin komşu illere olan uzaklıkları, Erzurum'a 202 km, Erzincan'a 151 km, Rize'ye 173 km, Giresun'a 235 km, Ordu'ya 279km.dir. İlin İstanbul'a uzaklığı 1150 km, Ankara'ya uzaklığı ise 710 km.dir.

İlin toplam yüzölçümü 6575 km<sup>2</sup> olup, Türkiye'nin yüzölçümü bakımından 56'ncı büyük ilidir. Yeryüzü şekilleri bakımından Köse, Kelkit ve Şiran İlçelerinin yer aldığı güney kesimi yüksek bir plato özelliği gösterirken, Merkez, Torul ve Kürtün ilçelerini



kapsayan kuzey kesimi oldukça engebeldir. Dar ve derin vadilerle birbirinden ayrılmış yüksek dağlar kuzeyin belirleyici özelliğidir.

Gümüşhane il merkezi Harşit ırmağının dar vadisinde 1100-1200 m yükseklikte yer almakta, 8-10 km boyunca uzanan ama genişliği genelde 500 m'yi geçmeyen bahçeler içindeki dağınık evlerden ve mahallelerden oluşan, tam bir süreklilik göstermeyen, yer yer yerleşime elverişsiz eğimli veya kayalık alanların kentsel yerleşimi parçaladığı tipik bir yol boyu yerleşimi karakteri göstermektedir. Kentin imar planındaki en düşük kotu 1105 m, en yüksek kotu ise 1455 m'dir. Harşit Çayına paralel ilerleyen Trabzon-İran transit yolu Harşit Çayının bazen sağ, bazen sol sahilinden ili kuzeybatı-güneydoğu yönünde geçmektedir. Transit yol boyunca, iki tarafta da dar bir şerit halinde konutlar sıralanmaktadır. Harşit Çayının kuzeyinde kalan kısımda yerleşim alanı daha büyük olmakla birlikte, yerleşim yamaçlara doğru kaymaktadır (3,4).

#### 4. GÜMÜŞHANE'DE ULAŞIM

Gümüşhane, Karayolları 10. Bölge Müdürlüğünün hizmet sahasında yer alan bir ilimizdir. KGM verilerine göre toplam 516 kilometre yol ağına sahiptir. Bu yol ağının 302 kilometresi Devlet yolu, 215 kilometresi İl yoludur. İl sınırları içindeki devlet yollarının 32 kilometresi bitümlü sıcak asfalt (asfalt betonu) kaplamalı, diğer 270 kilometresi ise sathi asfalt kaplamalıdır. İl yollarının ise 145 kilometresi sathi asfalt kaplamalı iken, kalan kısmı stabilize ya da toprak yol olarak hizmet vermektedir.

Gümüşhane ili doğu Karadeniz sıra dağlarının güney arka yüzünde bulunduğundan dolayı, aşırı engebeli arazi yapısı ve karasala yakın sert iklimiyle karayolları yapımı, bakımı ve onarımı için zor şartları olan bir ilimizdir. Dar ve kıvrımlı Harşit çayı vadisi boyunca geçirilmesi zorunlu devlet yolu güzergahının geometrik standartları düşüktür. Virajlar keskin ve yol dardır. Yeni yapılan köprülerle ve tünellerle keskin virajlar devre dışı bırakılmaktadır. İstinat ve iksa duvarlarıyla yol genişletme çalışmaları sürdürülmekte, oldukça dikleşen yarma şevleri basamaklaştırılarak kaya düşmelerine ve şev kaymalarına karşı önlem alınmaya çalışılmaktadır. Ancak duvar inşaatları sırasında ilgili yol kesiminde yol kaplaması, araçların yürür takımında hasar oluşturacak derecede bozulmakta, trafiğin seyir güvenliği tehlikeye atılmakta, oluşan çukurlar kapatılmamaktadır. Bir taraftan hizmet kalitesi artırılırken diğer taraftan kontrolsüz bırakılan inşaat noktaları tezat oluşturmaktadır.

Gümüşhane ilinin kuzey- güney ve doğu- batı arası geçiş koridorları üzerinde bir konumda olması nedeniyle gerek yolcu gerekse yük taşıyan ağır taşıt trafiği fazladır. Bu ağır ticari trafiğe bir de Gümüşhane ilinin yaz sıcağı ve kış soğuşu eklenince, neredeyse tamamına yakını sathi asfalt kaplamalı olan yollar erken bozulmakta, yollarda çukurlar ve deformasyonlar oluşmaktadır. Bozuk yollarda seyahat konforu ve güvenliği azalmakta, araçların işletim maliyeti artmaktadır. Yollar sık aralıklarla onarılmaya, yenilenmeye çalışılmaktadır. Hem yollardan sorumlu idarelerin ve hem de araç sahiplerinin giderleri artmaktadır.

İl karayollarının durumunun iyileştirilmesi için öncelikle uygun özellikte asfalt betonu kaplamanın yaygınlaştırılması ve transit trafiğin şehir yerleşim yeri dışından geçirilmesi gerekmektedir. Yolun özellikle inşaat faaliyetleri olan kısımlarında meydana gelen çukurların ve yüzey bozukluklarının da insana saygı çerçevesinde en kısa zamanda düzeltilerek maddi manevi kayıpların en az düzeyde tutulması ise önemli ve sürekli olan husustur.

## **5. GÜMÜŞHANE'DE ŞEHİRLEŞME ALTYAPILARI**

### **5.1. Gümüşhane'nin İçme Suyu Altyapısı**

Şehrin içme suyu tesisi ilk olarak 1950 yılında İller Bankası'nca yapılmış, 1973 ve 1992 senesindeki ilaveler ve son olarak 1994 tarihinde onaylanan ve 2001 senesinde tamamlanan proje ile bugünkü halini almıştır. İlin 35 yıllık (2028 yılı) müstakbel toplam içme suyu ihtiyacı 165 L/sn olarak düşünülmektedir. Bu ihtiyacın 100 L/sn' si Harşit Çayı kenarındaki mevcut keson kuyulardan karşılanmaktadır. DSİ karşındaki (Akçakale) depolardan 100 L/sn, Belediye Blokları karşından da faal durumda olan kuyudan 80 L/sn debi elde edilebilmektedir [3, 4, 5].

Gümüşhane (Merkez) içme suyu projesinde 4 adet iletim hattı bulunmaktadır. Bu hatlar genellikle depolar arasındaki bağlantıları sağladıklarından kısadırlar. İlin ihtiyacı olan su keson kuyulardan karşılanarak 2000 m<sup>3</sup>'lük ana depoya (DY1) ve ana depoda toplanan su diğer terfi merkezleri ile şebekenin çeşitli yerlerindeki depolara terfi edilmekte ve bütün şebekenin ihtiyacı olan su sağlanmaktadır. Bazı şebeke katlarının ihtiyaç debileri ise yüksek kot farkları nedeni ile bu depoların kendi şebeke katlarını maslaklar yardımıyla beslemesiyle sağlanmaktadır [3, 4, 5].

Gümüşhane (Merkez) içme suyu projesi kapsamında olan içme suyu şebekesi (toplam boru uzunluğu 110 km ve depo hacmi 5350 m<sup>3</sup>) mevcut yerleşim ve imar planına göre oluşturulmuştur. Şebeke oluşturulurken 20-30 hektar büyüklüğünde gözler oluşturulmaya çalışılmış, fakat arazinin çok eğimli olmasından dolayı göz oluşturacak şekilde alanlar elde edilememiştir. Bu yüzden ancak bir adet göz oluşturulabilmiş ve şebekenin geri kalan kısmı dal şebeke şeklinde düzenlenmiştir. Gümüşhane yerleşimi birbirinden bağımsız 3 ayrı ana şebekeye, merkez yerleşiminin de bulunduğu I nolu ana şebeke ise toplam 9 ayrı şebeke katına bölünerek istenilen basınçlar sağlanmıştır. Bu sınırlar içinde toplam 351 hektar alan yer almaktadır. I nolu şebeke sınırları içerisinde bulunan Gümüşhane yerleşim merkezi, ilin kanalizasyon projesine bağlı kalınarak 2 ayrı yoğunluk bölgesine ayrılmıştır. Bunlardan biri okullar ve resmi daireler ile çok katlı binaların bulunduğu toplam alanı 64 hektar olan çok yoğun bölgeyi, diğeri ise imar planının kenar kesimlerini içine alan ve 287 hektar olan az yoğun bölgeyi içermektedir [3, 4, 5].

## 5.2. Gümüşhane'nin Kanalizasyon Altyapısı

Şehrin kanalizasyon tesisi ilk olarak 1962 yılında İller Bankası'na yapılmış, 1974 ve 1982 senelerindeki ilavelerle bazı sokak ve caddelere 200, 300 ve 400 mm'lik beton borularla hatlar döşenmiştir. Yaklaşık 5 km uzunluğundaki bu hatlarla birkaç sokak birleştirilmiş, en kısa yollardan geçirilerek çeşitli yerlerden Harşit Çayına deşarj edilmiştir. Son yıllarda yapılan düzenlemelerle yaklaşık 43 km'lik şebeke ve toplayıcı hatları (yaklaşık 12 km'si ana kollektör), 4563 adet muayene bacası ile 2650 adet parsel bacası ve 1415 m parsel bağlantısı ve 1700 m'lik yağmursuyu kanalı hizmete geçirilmiştir. Geçmiş yıllara ait kanalizasyon hatları % 90 oranında yenilenerek eski hatlardan yalnızca ara sokak bağlantıları kullanımda bulunmaktadır [6, 7, 8].

Gümüşhane'de topografya Harşit Çayına dik yönde ve aşırı derece de eğimlidir. Yağmursuları bilinen anlamda yüzeysel akış veya birikerek zarar vermesinin aksine topografyanın bu özelliğinden dolayı hızla akışa geçmesi nedeniyle etkili olmaktadır. Yöredeki granitik kayalarda meydana gelen arenalaşmadan ve bazı kayalardaki yüzeysel ayrışmalardan dolayı sürüntü maddesi miktarı oldukça fazladır. Bu nedenle yağmursuyu

hattı için yeraltına dönecek yuvarlak kesitli borular yerine serbest yüzeyli dikdörtgen kanallar projelendirilmiş ve 1700 m'lik yağmursuyu kanalı inşa edilebilmiştir [6, 7, 8].

Gümüşhane kanalizasyon sisteminin ikinci kademesinde ise ana kolektör kotundan daha alt seviyede bulunan Hasanbey ve İnönü Mahallelerinde iki adet atık su terfi merkezi projelendirilmiş, Harşit kenarında planlanan imar yolunun kamulaştırma işlemlerinin yapılamaması nedeniyle proje hayata geçirilememiştir. 2007 yılında alınan AB destekli proje ile sorunun çözümü planlanmaktadır [6, 7, 8].

Gümüşhane atık sularının arıtma tesisi için uygun bir yer bulunamadığından şehrin kuzeyinde Harşit Çayı kenarında bir bölge tahsis edilmiştir. Hacıemin Mahallesi çıkışı olarak isimlendirilen bu bölge oldukça küçük olup yaklaşık 5 hektarlık bir alanı kapsamaktadır. Bu nedenle yapılacak olan arıtma tesisinin proses hesapları sırasında alan yetersizliği ve ekonomik sebeplerden dolayı birçok arıtım ünitesinin boyutlandırılması ve karşılaştırılması yapılmıştır. 55 hektarlık fakültatif oksidasyon, 27 hektarlık anaerobik fakültatif oksidasyon alternatifleri alan yetersizliği nedeniyle değerlendirmeye alınmamıştır. 25m\*40m\*5m boyutlarında, mevcut alan için uygun, işletilmesi kolay ve ekonomik 20 adet fakültatif havalandırılmalı havuz projelendirilmiş fakat proje yerel yönetimin kaynak oluşturulması-aktarılması konusunda uzun zamandır özverili çabalarına rağmen halen hayata geçirilememiştir [6, 7, 8, 9, 10].

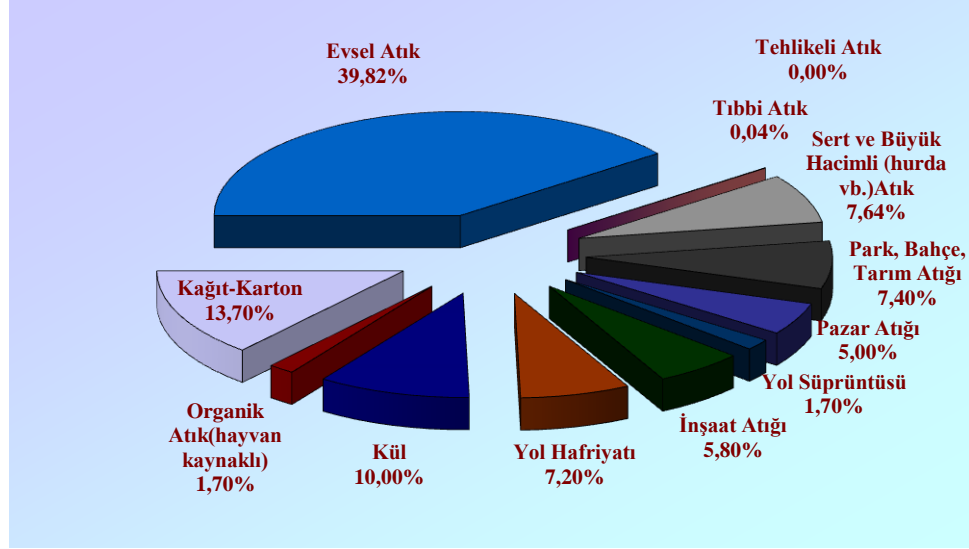
### 5.3. Gümüşhane'nin Çöp Altyapısı

6437 km<sup>2</sup> yüzölçüme, 186953 kişi toplam ve 30270 kişi merkez nüfusa sahip olan Gümüşhane'de, belediye tarafından toplanan evsel katı atıklar günlük olarak ortalama 30 tondur. Tıbbi atıklar ise yıllık yaklaşık 10-12 ton arasındadır. Mevcut tıbbi atıklar evsel katı atıklar ile birlikte toplanıp uzaklaştırılmaktadır. Toplanan katı atıklar şehir merkezinden yaklaşık 4.5 km mesafede, Topal ve Rüfene mahalleleri arasındaki Parmaklık Tepenin güneybatı yamaçlarındaki Kurudere vadisine düzensiz depolama şeklinde dökülerek uzaklaştırılmaktadır [11, 12, 13].

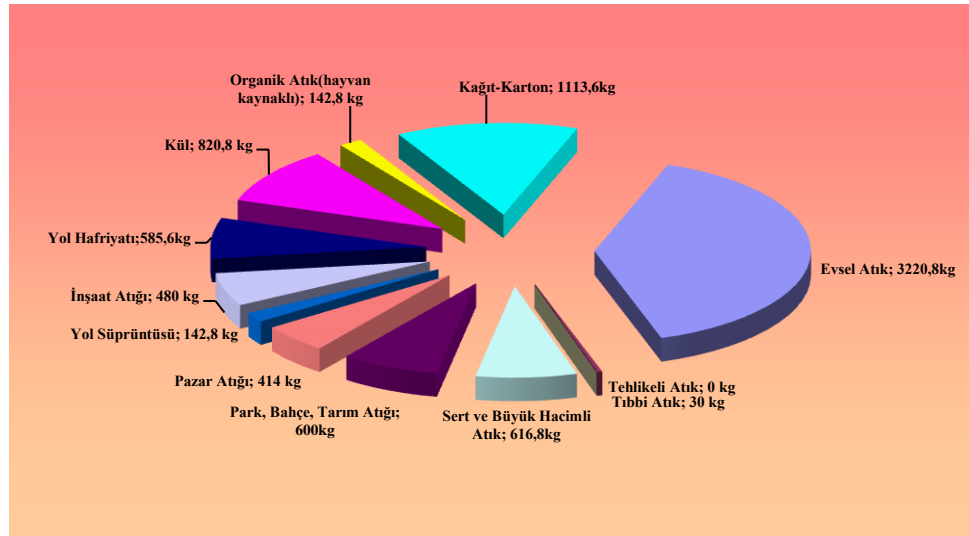
Ağırlık, hacim ve içerik bakımından nüfusun yaşam düzeyine, sosyal ve ekonomik yapısına göre değişen atık miktarlarının Gümüşhane merkez katı atıkları için dağılımları

Tablo 1’de, ilin katı atık miktarının yıllık bazda ağırlıksal miktarları ise Tablo 2’ de verilmektedir.

**Tablo 1. Gümüşhane Merkez evsel katı atıklarının dağılımı (%)**



**Tablo 2. Gümüşhane Merkez evsel katı atıklarının ağırlık olarak miktarları (kg/yıl)**



## 7. GÜMÜŞHANE İLİNİN ŞEHİRLEŞME VE ULAŞIM ALTYAPISINA DAİR SWOT ANALİZİ

### 7.1. Güçlü Yönler

- Gümüşhane katı atıklarının geri kazanılabilir kısmı % 11.6-35.9 arasında değişmekte olup yıllık ortalaması % 23.9'dur ve bu maddeler katı atık döküm alanında serbest atık toplayıcıları tarafından cam ve tekstil hariç olmak üzere geri kazanılmaktadır.
- Yapılan analizler Gümüşhane içme suyunun TS 266 ve WHO (Dünya Sağlık Örgütü) standartlarına uygun olduğunu, toplam sertlik, organik madde ve pH değerlerinin ortalama değerlerinin üst sınırında bulunduğunu göstermektedir.
- Son yıllarda yapılan düzenlemelerle kanalizasyon sisteminin yaklaşık 43 km'lik şebeke ve toplayıcı hatları (yaklaşık 12 km'si ana kollektör), 4563 adet muayene bacası ile 2650 adet parsel bacası ve 1415 m parsel bağlantısı ve 1700 m'lik yağmursuyu kanalı hizmete geçirilmiştir. Geçmiş yıllara ait kanalizasyon hatları % 90 oranında yenilenmiştir.

### 7.2. Zayıf Yönler

- Ekonomik değeri olan katı atıkların kaynağında ayrı toplanması uygulamasına geçilemediği için geri kazanılabilecek maddeler tüm katı atıklar ile birlikte toplandığında aşırı kirlenmekte, yağışlı mevsimlerde özellikle kağıt ve karton hem ıslanarak hem de kirlenerek, sıcak mevsimlerde ise çıkan yangınlarla da yanarak geri kazanılamayacak hale gelmektedir.
- Gümüşhane (Merkez) içme suyu için uygulanmakta olan yöntem dezenfeksiyon amaçlı klor kullanımındır. Su içinde organik kirlilik kaynaklarını okside edip ortadan kaldırarak suyu dezenfekte etmek, yosun oluşumunu önlemek için kullanılan, ekonomik olması, uygulanabilme kolaylığı ve suda bakiye klor kalabilmesi gibi nedenlerle tercih edilen bu yöntem, dozlamamanın standartlarda belirtildiği gibi yapılamaması, oluşan klorun fazlasının ve bileşik klorun sudan alınamaması, içme ve kullanma yönünden sorunlar yaratmasının yanında birtakım organik maddelerle kanserojen bileşikler dahil olmak üzere zararlı maddeler içermesi nedeniyle ultraviyole, mikrofiltrasyon, aktif karbon, ters osmoz, ozonlama yöntemlerinin yanında yetersiz ve sağlıksız kalmaktadır [14].
- Gümüşhane Merkezinde özellikle bez, poşet yanında hayvansal atıklar, ot, saman, kül vb. maddeler atıksu debisinin az olduğu dönemlerde ana kanalın tıkanması ve koku gibi ciddi sorunlar meydana getirmektedir. Atık sularında çok miktarda yağ veya yağlı madde bulunan imalathaneler ile lokanta, akaryakıt pompa istasyonu gibi yerlere ait atık sular yağ tutucu ızgaralardan geçirilmeden kanalizasyon sistemine verilmektedir. Bilinçsiz

gübre ve tarım ilaçları kullanılarak kirlenen su kaynakları Harşit Çayına deşarj edilmektedir.

### 7.3. Fırsatlar

- Ekonomik değeri olan kağıt, karton, plastik, cam ve metal atıkların kaynağında ayrı toplanması uygulamasına geçilmesi ile il ekonomisi adına bir girdi oluşturulabilir.
- Gümüşhane (Merkez) içme suyunu Akçakale ve Belediye Blokları karşısında Harşit Çayı kenarındaki keson kuyulardan terfil olarak karşılamakta, bu iletim sistemi elektrik giderleri başta olmak üzere işletme ve bakım zorluklarını da beraberinde getirmektedir. Halgent kaynağı, debisi (yaklaşık 200-250 L/sn) ve su kalitesi yönünden Gümüşhane (Merkez) içme suyunu en temiz ve en ekonomik şekilde karşılayabilecek düzeydedir. Bu nedenle İller Bankası'nın projelerinde belirtilen bu kaynağın başlangıçta belirli bir miktarının (50 L/sn) kullanılması için çalışmalara başlanılmalı daha ileriki aşamalarda merkez içme suyunun büyük bir bölümünün hatta tamamının bu kaynaktan karşılanması yoluna gidilmelidir.
- Kanalizasyon atık sularının Harşit Çayına dökülmesinin bir an önce önüne geçilmelidir. Bu alanda yapılması gereken ilk işlem bir arıtım tesisi oluşturuluncaya kadar kanalizasyon atık sularının kollektör ile bırakıldığı geçici deşarj noktasının (Hacıemin Mahallesi çıkışı) meskun mahal oluşundan dolayı insan ve çevre sağlığı açısından kamulaştırma çalışmalarının öncelikli olarak yapılarak kollektör mesafesinin 800 m ilerideki arıtma tesisi yapılması düşünülen alana kadar uzatılmasının sağlanması ve nihai arıtım tesisinin yapılması gerekmektedir.

### 7.4. Tehditler

- Katı atıkların bozunması sonucu meydana gelen sızıntı suları ile su kaynaklarını kirlenmesi, estetik görüntüyü bozması, yangın potansiyeline sahip olması, CH<sub>4</sub> (metan), CO<sub>2</sub> (karbon dioksit) ve H<sub>2</sub>S (hidrojen sülfür) gibi zehirli gazlar oluşturması, çeşitli zararlı hayvanlar için yaşama ortamı sağlaması vb. sakıncaları ile Gümüşhane örneğinde olduğu gibi düzensiz depolama uygulaması çevresel etkileri yönünden kabul edilemeyecek sonuçlar doğurmaktadır [12].
- Yapılan analizler Gümüşhane içme suyunda koliform (fokal) bakteri sayısı bakımından dönem dönem standartların üzerinde değerlerle karşılaştığını göstermektedir. Değer artışı, kanalizasyon sisteminden, yağışlardan ve buna bağlı olarak sızmalardan içme suyuna karışan insan ve hayvan kaynaklı kirliliği gösteren bir parametre olması nedeniyle

önlem alınmaması durumunda, uzun vadede halk sağlığı yönünden ciddi tehlikeler yaşanabileceğini göstermesi açısından önemlidir.

- Gümüşhane Merkez kanalizasyon atıkları hiçbir arıtıma tabi tutulmadan Hacıemin Mahallesi çıkışına deşarj edilmektedir. Bu deşarj Harşit Çayının 700 m<sup>3</sup>/sn'i geçebilen maksimum debisinde seyrelme bakımından sorun oluşturmuyor gibi görünse de, özellikle sıcak yaz aylarında 1 m<sup>3</sup>/sn'nin altındaki minimum debilerde çok ciddi çevresel sorunlar oluşturabilmektedir.



## KAYNAKLAR

Tozlu, S., 1998, XIX.Yüzyılda Gümüşhane, Akademik Araştırmalar, Erzurum, s.1

[Http://www.ozgurhaber.com/yerel-haberler/gumushane](http://www.ozgurhaber.com/yerel-haberler/gumushane) (22.05.2007)

Gümüşhane (Merkez) İçme Suyu Projesi Hidrolojik Raporu (İller Bankası).

Gümüşhane (Merkez) İçme Suyu İnşaatı Geçici Kabul Tutanağı (İller Bankası).

Nas, S.S., Nas, E., Saka, F. (2002) “Gümüşhane (Merkez) Altyapı Tesisleri Üzerine Değerlendirmeler-1 (İsale ve Şebeke)”, Gümüşhane ve Yöresinin Kalkınması Sempozyumu Bildiri Kitabı, Cilt 1, ss. 153-165, Gümüşhane

Gümüşhane (Merkez) Kanalizasyon Uygulama Projesi (İller Bankası).

Gümüşhane (Merkez) Kanalizasyon İnşaatı Geçici Kabul Tutanağı (İller Bankası).

Nas, S.S., Nas, E., Saka, F. (2002) “Gümüşhane (Merkez) Altyapı Tesisleri Üzerine Değerlendirmeler-2 (Kanalizasyon)”, Gümüşhane ve Yöresinin Kalkınması Sempozyumu Bildiri Kitabı, Cilt 1, ss. 166-175, Gümüşhane.

Nas, S.S., Saka, F., Bayram, A. (2005) “Harşit Çayı’nda Çözünmüş Oksijen Profilinin Mevsimsel Değişimi”, 4. Kentsel Altyapı Ulusal Sempozyumu Bildiriler Kitabı, ss. 149-158, Eskişehir.

Toprak, H. (1994) “Atıksu Arıtma Tesislerinin Tasarım Esasları”, Cilt 1, DEÜ Basım Ünitesi, İzmir.

T.C. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü (DİE), (2004) “Türkiye İstatistik Yıllığı”.

Bayram, A. (2004) “Gümüşhane Merkez Katı Atık Özelliklerinin Belirlenmesi ve Uzaklaştırma Yöntemlerine Uygulanabilirliğinin Belirlenmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.

[http://www.cedgm.gov.tr/icd\\_raporlari](http://www.cedgm.gov.tr/icd_raporlari) (2007).

Mutluay, H., Demirak, A. (1996) “Su Kimyası”, Beta Basın Yayın Dağıtım A.Ş., İstanbul.









## GÜMÜŞHANE İLİ İNŞAAT VE KONUT SEKTÖRÜ

*Gümüşhane Üniversitesi Mühendislik Fakültesi*

*İnşaat Mühendisliği Bölümü*

*Yrd. Doç. Dr. Mustafa DURMAZ*

### 1. GENEL BAKIŞ

Kuruluşu M.Ö 3000 yıllarına dayanan Gümüşhane, Karadeniz Bölgesi'nin iç kısmında 39-41 derece doğu boylamları ile 40-41 derece kuzey enlemleri arasında yer almaktadır (1).

Trabzon- Erzurum arasını birbirine bağlayan yol üzerinde bulunan Gümüşhane'nin doğusunda Vavuk dağları, kuzeyinde Doğu Karadeniz dağlarının ikinci sırasını teşkil eden Soğanlı (Zigana) dağları, batısında Gavur dağları, güneyinde ise Çimen dağlarıyla çevrilidir. İlin güney kesimi yüksek bir plato özelliği gösterirken, kuzey kesimi oldukça engebeldir. Dağlık ve engebeli bir arazi yapısına sahip olan Gümüşhane'nin Kuzeyini Zigana Dağları ile Trabzon Dağlarının güney kısımları oluşturmaktadır. İlin kuzey yönünde Karadeniz dağları ve Soğanlı Dağları sıralar halindedir. Doğu-batı doğrultusunda peş peşe devam eden Zigana Dağları, Gümüşhane Dağları ve Çimen Dağları yörenin engebелiliğini artırmaktadır (2).

İlin doğu ve güneydoğu kısmında Bayburt, batısında Giresun, kuzeyinde Trabzon ve Rize, güneyinde Erzincan illeri ile yer almaktadır.

Gümüşhane de ulaşım karayolu ile yapılmaktadır. Gümüşhane'ye en yakın il Bayburt'tur (77 km). En işlek olarak ulaşım Trabzon'a (100 km) yapılmaktadır. Yani ilin en yakın havaalanına uzaklığı 100 km.dir. Gümüşhane'nin komşu illere olan uzaklıkları, Erzurum'a 202 km, Erzincan'a 151 km, Rize'ye 173 km, Giresun'a 235 km, Ordu'ya 279km.dir. İlin İstanbul'a uzaklığı 1150 km, Ankara'ya uzaklığı ise 710 km.dir.

İlin toplam yüzölçümü 6575 km<sup>2</sup> olup, Türkiye'nin yüzölçümü bakımından 56'ncı büyük ilidir. Yeryüzü şekilleri bakımından Köse, Kelkit ve Şiran İlçelerinin yer aldığı güney kesimi yüksek bir plato özelliği gösterirken, Merkez, Torul ve Kürtün ilçelerini kapsayan kuzey kesimi oldukça engebeldir. Dar ve derin vadilerle birbirinden ayrılmış yüksek dağlar kuzeyin belirleyici özelliğidir.

Gümüşhane il merkezi Harşit ırmağının dar vadisinde 1100-1200 m yükseklikte yer almakta, 8-10 km boyunca uzanan ama genişliği genelde 500 m'yi geçmeyen bahçeler içindeki dağınık evlerden ve mahallelerden oluşan, tam bir süreklilik göstermeyen, yer yer yerleşime elverişsiz eğimli veya kayalık alanların kentsel yerleşimi parçaladığı tipik bir yol boyu yerleşimi karakteri göstermektedir. Kentin imar planındaki en düşük kotu 1105 m, en yüksek kotu ise 1455 m'dir. Harşit Çayına paralel ilerleyen Trabzon-İran transit yolu Harşit Çayının bazen sağ, bazen sol sahilinden ili kuzeybatı-güneydoğu yönünde geçmektedir. Transit yol boyunca, iki tarafta da dar bir şerit halinde konutlar sıralanmaktadır. Harşit Çayının kuzeyinde kalan kısımda yerleşim alanı daha büyük olmakla birlikte, yerleşim yamaçlara doğru kaymaktadır (3,4).

## 2. GÜMÜŞHANE'DE İNŞAAT SEKTÖRÜ VE KONUTLAŞMA

Gümüşhane ilinde inşaat sektöründeki değişimler konut üretiminde, kültürel etkinliklerin yapılabileceği alanların, okul ve ibadethanelerin üretiminde etkili olmaktadır. Bu değişimlerle birlikte toplumun incelenen dönemlerdeki tüketim talepleri de konut ve sosyal donatı üretimini etkileyen önemli faktördür.

Gümüşhane'de inşaat sektöründe üretimin örgütlenmesinde ilde faaliyet gösteren kooperatiflerden bahsedilebilir. İlde kooperatif sayısı 25 olup, bu kooperatiflerin tümü ilde aktif olarak faaliyet göstermektedir. Kooperatiflerin 24 tanesi il merkezinde, yalnızca bir tanesi Kelkit'te bulunmaktadır (5).

Gümüşhane ilinde Toplu Konut İdaresi tarafından yürütülen 7 adet projenin 4'ü altyapı ve sosyal donatı amaçlı olarak hazırlanmış olup, bu proje kapsamında yapıların inşası hemen hemen bitmiştir. Bu kurum tarafından hazırlanan konut projeleri İl merkezi, Torul, Şiran ve Kelkit ilçelerinde yürütülmektedir.

Gümüşhane'de inşaat sektöründe en büyük gelişme 1995-1996 yıllarında gelişme oranının %285.5 olduğu dönemde yaşanmıştır. Bu yıllarda TEFE oranının %75'lerde kalması da sektörün GSMH'ya olan katkısı enflasyon karşısında olan kaybını azaltmıştır. 1997-2000 yılları arasında TEFE oranları ve gelişme hızı oranları aynı paralelde seyrederken 2000 yılına gelindiğinde sektörün gelişim hızı yine büyük bir artış göstermiş, sonrasında 2001 yılında yaşanan genel krizden etkilenen inşaat sektörünün gelişim hızı

negatif değerler almıştır. 2003 yılında ise sıhhi ve sosyal amaçlı yapıların üretimine önem verilmiştir (6).

İnşaat sektörü son yıllarda hem Türkiye’de hem de planlama bölgesi illerinde artış gösterirken Gümüşhane için aynı durum söz konusu olmamıştır. 2006 yılına göre inşaat sektörünün aldığı pay %5’lerde kalmaktadır. İlin ekonomisinde büyük bir paya sahip olmasına rağmen inşaat sektöründe istihdam edilenlerin yaklaşık oranı %10’larda kalmaktadır (7).

Gümüşhane şehir içi arazi dağılımı içerisinde en büyük oranı konut yerleşim alanları oluşturmaktadır. Nitekim yaklaşık 449,52 ha kadar olan şehirsiz arazinin %38,5’i (173.33ha) konut alanlarıyla kaplıdır (Tablo).

Genel olarak Gümüşhane’nin konut yerleşim alanları, Harşit çayı vadisinin genişlediği kesimdeki, Hasanbey ve Karaer mahalleleri ile Karşiyaka ve İnönü mahallelerinde yoğunlaşmıştır. Bu mahalleler dışında, şehrin güneydoğu ve kuzeydoğu kesimlerinde de vadinin yerleşmeye imkan vermesiyle konut alanları genişlemeye başlamıştır. Zaten şehrin merkezi kesimlerinde yapılaşma alanlarının çok sınırlı olması nedeniyle özellikle Harşit çayı vadisinin güneydoğu kesimleri yeni genişleme alanları olarak planlanmıştır. Yeni belirlenmiş olan bu iskan sahalarında, daha çok toplu konut kooperatifleri tarafından konutlar inşa edilmektedir.

Gümüşhane şehrinde 2012 yılı itibariyle konut olarak kullanılan 3471 bina bulunmakta ve bu binalarda toplam 16492 hane yaşamaktadır (Tablo). Bina ve konutların mahallelere dağılışı oldukça eşitsizdir. En fazla konutun bulunduğu mahalleler sırasıyla Hasanbey (117 adet), Karaer (492 adet), İnönü (479 adet), Çamlıca (256 adet), Özcan (234 adet), Yeni (220 adet), Bağlarbaşı (219 adet) ve Karşiyaka (192 adet)’tir. Bunun yanında Canca (101 adet), Eskibağlar (68 adet), Hacıemin (63 adet) ve Süleymaniye (40 adet) ise düşük bina sayısına sahip mahallelerdir. Konut amaçlı kullanılan bina sayısı fazla olan mahallelerde hane sayısı da fazladır.

Şehirdeki mahalleler konut yoğunluğu bakımından değerlendirildiğinde hektar başına 10'dan fazla konutun düştüğü mahalleler Karşıyaka (100,1), İnönü (100,0), Karaer (57,5), Yeni (45,7), Hasanbey (29,8) ve Bağlarbaşı (19,3)'dür. Diğer mahallelerde konut yoğunluğunun oldukça düşük olduğu dikkati çekmektedir (Tablo).

Mahallelere göre konut yoğunluğunun az ya da çok oluşunda mahalle alanlarının yüzölçümü, arazinin topografik özellikleri, park ve yeşil alanlar ile çok fazla alan kaplayan resmi binaların bulunması gibi faktörler etkili olmuştur. Nitekim Canca, Çamlıca, Hacıemin, Özcan ve Süleymaniye gibi gerek çok alan kapsayan ve gerekse de hemen tamamen kırsal özellik gösteren mahallelerde konut yoğunluğu çok düşüktür.

Genel bir değerlendirme yapmak gerekirse Gümüşhane'de konut alanları şehrin merkezi mahallelerinde (Hasanbey, İnönü, Karaer ve Karşıyaka) yoğunlaşmıştır. Harşit çayının oluşturduğu dar vadinin bu kesimlerde genişleyerek yerleşmeye uygun olması konut yoğunluğunun temel nedenidir. Topografik şartlar nedeniyle yerleşmeye uygun arazilerin az olması, şehirde çok katlı binaları zorunlu kıldığı halde, sadece Karşıyaka mahallesinde binaların kat sayıları fazladır (ortalama 8-9 kat). Hasanbey, İnönü, Karşıyaka, Bağlarbaşı ve Yeni mahallelerinde binalar ortalama 2-3 katlı iken, diğer mahallelerde binaların ortalama kat sayısı 1-2 kat kadardır.

Konutlaşmaya yönelik inşaat halindeki bina sayılarına bakıldığında İnönü (53) ve Hasanbey (46) mahallelerinde inşaat sayısı diğer mahallelerden oldukça fazla olup bu durum mahallelerinin mevcut bina sayıları ile doğru orantılıdır.

**Tablo 1. Gümüşhane Şehrinde Mahallelere Göre Konut ve Bina Yoğunluğu (2012)**

Mahalle Adı	Alanı (Ha)	İnşaat Sayısı	Bina Sayısı	Hane Sayısı	Konut Yoğunluğu (Hane/Ha)	Bina Yoğunluğu (Bina/Ha)
Bağlarbaşı	88,0	17	219	1698	19,3	2,5
Canca	1096,0	-	101	188	0,2	0,1
Çamlıca	440,0	12	256	746	1,7	0,6
Eskibağlar	54,7	-	68	138	2,5	1,2
Hacıemin	190,0	2	63	194	1,0	0,3
Hasanbey	168,2	46	1107	5011	29,8	6,6
İnönü	23,2	53	479	2319	100,0	20,6
Karaer	47,9	15	492	2755	57,5	10,3
Karşıyaka	16,3	23	192	1632	100,1	11,8
Özcan	258,2	19	234	821	3,2	0,9
Süleymaniye	745,8	-	40	86	0,1	0,1
Yeni	19,8	10	220	904	45,7	11,1
<b>Toplam</b>	<b>3148,1</b>	<b>197</b>	<b>3471</b>	<b>16492</b>	<b>5,2</b>	<b>1,1</b>

**Kaynak:** Gümüşhane Tapu Kadastro Müdürlüğü ve Belediye Verileri



## 8. GÜMÜŞHANE İLİNİN İNŞAAT VE KONUT SEKTÖRÜNE DAİR SWOT ANALİZİ

### 8.1. Güçlü Yönler

- Teşvik tedbirleri açısından ele alındığında il birçok avantaja sahiptir. Genel teşvikler ile KOBİ teşviklerinin tamamından yararlanabilen Gümüşhane, "Kalkınmada Öncelikli İller" arasında yer aldığından, normal ve gelişmiş illere nazaran, ilgili bölümde de ifade edildiği gibi, teşviklerden daha iyi şartlarda yararlanabilme imkanlarına sahiptir. A
- Aynı zamanda "Acil Destek Kapsamındaki İller" ile "Yarım Kalmış ve İşletme Sermayesi Yetersizliği Nedeniyle İşletmeye Geçememiş Yatırımların Bulunduğu İller", "İşletme Döneminde İndirimli Elektrik Enerji Desteği Kapsamındaki İller" ve "Olağanüstü Hal Bölgesinde ve Kalkınmada Öncelikli Yörelere İstihdam Yaratılması ve Yatırımların Teşviki Kapsamındaki İller" arasında yer aldığından, ilâve teşvik unsurlarından da yararlandırılmaktadır.
- Yatırım teşvik unsurlarının bir kısmı yeni uygulamaya konulmuş olmakla birlikte, yıllar itibarıyla verilen teşvikler dikkate alındığında, Gümüşhane'nin uygulanan teşvik unsurlarının birçoğundan yararlanmadığı, bir kısmından ise en alt seviyede yararlandığı görülmektedir. Yatırımcının mevcut teşviklerden yararlanması için tanıtım ve bilgilendirme kampanyaları düzenlenmeli, yatırımcının karşılaştığı sorunlar çözülmeli ve şehirdeki yatırımın artması ile birlikte inşaat sektörünün de hareketlilik kazanması sağlanmalıdır.

### 8.2. Zayıf Yönler

- Yeryüzü şekilleri (topografik yapı) ile şehrin gelişmesi ve planı arasında dikkat çekici bir etkileşim söz konusudur. Nitekim yamaçları oldukça dik (V profili) Harşit Çayı vadisinde kurulmuş olan Gümüşhane şehri, fiziki gelişme ve genişlemeye uygun değildir. Bu nedenle şehir daha çok vadi tabanı boyunca güneydoğu-kuzeybatı doğrultusunda yatay yönde gelişerek çizgisel bir uzanış kazanmıştır. Harşit çayı vadisinin oldukça dar ve derin olması Gümüşhane şehrinin vadi boyunca yaklaşık 12 km uzunluğunda bir alana yayılmasına neden olmuştur. Ancak bu uzanış topografik nedenlerden dolayı süreklilik göstermez ve yer yer dik eğimli alanlar şehir yerleşmesini kesintiye uğratar. Hasanbey, Karaer ve İnönü mahallelerinin bulunduğu kesimde Harşit çayı vadisinin nispeten genişlemesi şehir merkezi kısmının burada oluşmasına zemin hazırlamıştır. Şehri yerleşim alanına etki eden jeomorfolojik faktörlerden en önemlilerini yüzey şekilleri ile şehir zemininin litolojik yapısı oluşturmaktadır (9). Örneğin arazinin eğimi fazla olunca inşaat

sektöründe masrafların artması yanında çeşitli şehrsel altyapı hizmetlerinin (su, elektrik, kanalizasyon ve yollar gibi) de yapılması büyük oranda zorlaşır.

- Şehrin merkezi kısımlarının dışında genellikle arazi fiyatlarının ucuz ve nüfusun büyük bir kısmının kırsal hayatın temel özelliklerinden kurtulamamış olması şehrin dikey yönden ziyade yatay yönde genişlemesine neden olmuştur (10)

### 8.3. Fırsatlar

- Bilindiği üzere Gümüşhane şehri 3. Derece deprem bölgesi içerisinde yer almaktadır. Kuzey Anadolu Fay Hattı'nda meydana gelen depremlerin etki sahasında bulunan şehirde bugüne kadar herhangi bir yıkım kaydedilmemiştir. Bu nedenle şehirde inşaat tekniklerine uyulması suretiyle 5 kata kadar bina yapılmasına müsaade edilmiştir. Ancak yerleşmeye uygun arsa sıkıntısı ve şehir merkezinde arsaların çok pahalı olması 5 kat sınırlamasının özellikle kooperatif konutlarınca aşılaraq 9-10 kata ulaştığı görülmektedir. Arsa sıkıntısının büyük ölçüde hissedildiği şehirde konutların dikey yönde yükselmesi bu yönüyle olumlu gözükmektedir.

### 8.4. Tehditler

- Şehrin özellikle kuzey ve güney yamaçlarındaki konut genişleme alanları hemen hemen bitmiştir. Bunun yanında dikey yönde de gelişemeyen şehir daha çok güneydoğu-kuzeybatı doğrultusunda uzunlamasına, diğer bir deyişle yatay yönde gelişmek durumunda kalmıştır. Şehrin yatay yönde gelişmesi, özellikle vadi tabanındaki verimli bağlık ve bahçelik alanların yapılarla işgal edilmesine zemin hazırlarken, geniş bir sahaya yayılan yerleşme noktalarına da çeşitli belediye hizmetlerinin götürülmesi zorlaşmaktadır. Yerleşmeye elverişli arazinin son derece kıt olduğu Gümüşhane'de bu sorunun aşılması için öncelikle çok katlı binaların yapılması gereklidir. Yine vadi tabanındaki verimsiz arazilerin tespit edilerek toplu konut alanlarına dönüştürülmesi, konut probleminin çözülmesinde bir başka yaklaşım tarzı olabilir.

## KAYNAKLAR

Tozlu, S., 1998, XIX.Yüzyılda Gümüşhane, Akademik Araştırmalar, Erzurum, s.1

[Http://www.ozgurhaber.com/yemel-haberler/gumushane](http://www.ozgurhaber.com/yemel-haberler/gumushane) (22.05.2007)

Gümüşhane (Merkez) İçmesuyu Projesi Hidrolojik Raporu (İller Bankası)

Gümüşhane (Merkez) İçmesuyu İnşaatı Geçici Kabul Tutanağı (İller Bankası)

[http:// www.ilemod.gov.tr/top.asp](http://www.ilemod.gov.tr/top.asp) (24.08.2006)

[http:// www.tuik.gov.tr/inşaat/bölgeler](http://www.tuik.gov.tr/inşaat/bölgeler) (23.09.2006)

<http://www.tuik.gov.tr/inşaat/iller> (25.09.2006)

Gümüşhane'nin sanayi potansiyeli ve yatırım alanları araştırması, Age., s.42

Bilgin, A., 1991, Uygulamalı Jeomorfoloji, Akdeniz Üniversitesi, Isparta Mühendislik Fak.

Yay. No:38, Isparta, s. 128

Doğanay, S., 2001, Gümüşhane Şehir Coğrafyası, Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.





## GÜMÜŞHANE İLİ'NDE TANITIM, MEDYA, YEREL BASIN

*Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi*

*Yrd. Doç. Dr. Hüseyin ÖZARSLAN*

*Arş. Gör. Neva BOYNUKALIN*

*Arş. Gör. Fuat USTAKARA*

*Arş. Gör. Ayşe SARITAŞ*

*Arş. Gör. Esra DUDU*

*Arş. Gör. Sefa ERBAŞ*

Gümüşhane iline yönelik hazırlanan SWOT Analizinin bu bölümü birbiriyle bağlantılı üç başlık altında toplanmaktadır: Tanıtım, medya ve yerel basın.

Bu çalışmada, üniversitemizin ismini aldığı ve onun için önemli bir misyon yüklediği Gümüşhane ilinin bilimsel bir bakış açısıyla; tanıtım, medya ve yerel basın alanında güçlü ve zayıf yönlerinin belirlenmesi, söz konusu alanlarda Gümüşhane'yi bekleyen fırsat ve tehditlerin algılanması amacıyla bir SWOT Analizi yapılması amaçlanmaktadır.

### **1. GENEL BİR KAVRAYIŞ: TANITIM, MEDYA VE YEREL BASIN**

Bu bölüm, SWOT Analizinin yapılacağı alanları genel bir perspektiften tanımak için akademik literatürden yararlanılan çalışmanın teorik kısmını oluşturmaktadır.

Bir halkla ilişkiler tekniği olan tanıtım, planlanmış ve sistemli bir şekilde medyaya bilgi akışı işlevini görür. Medyanın bu bilgi akışını değerlendirebilmesi için haber değeri taşınması gerekir ve bu bağlamda çeşitli etkinliklerden –tesis gezisi, seminer vb.- yararlanılır (Görpe, 2001: 80-81). Kazancı (2009: 83), kamu yönetimi açısından tanıtımı “Hedef kitlenin genel olarak aydınlatılması, kararların açıklanması, bilgi eksikliğinin giderilmesi için sorunlu noktalarda hedef kitleyi bilgilendirme çalışması” olarak nitelendirmektedir. Bu bilgiler ışığında, gerek özel sektörde gerekse de kamu yönetiminde tanıtım ile medya arasında yoğun bir ilişki olduğu belirmektedir.



Medya sözcüğü, İngilizce “media”nın Türkçeleştirilmesiyle dilimize geçmiştir ve “iletişim araçları” anlamına gelir (TDK, 2012). Kitle iletişim araçlarının işlevleri haber ve bilgi verme, eğitim ve eğlendirme, kamuoyunu oluşturma ve açıklama olmak üzere dört temel başlık altında toplanabilir (Işık, 2000: 56-70).

“Ulusal basın-yerel basın” tanımlaması yapılarak erişilen kitlenin niceliğine göre bir ayırım yapılmaktadır. Belli bir bölgeye yayın yapanlara bölgesel, daha sınırlı bir alanda yayın yapanlara yerel basın, yerel televizyon, yerel radyo denir (Gürel, 2007: 171).

Yerelde yönetenlerle yönetilen arasındaki iletişimi sağlama işlevini üstlenen yerel basın için en büyük sıkıntının ekonomik yönlü olduğunu belirten Gürel’in saptamasıyla (2007: 173), “İyi yerel gazeteci var ama güçlü yerel basın yok diyebiliriz.” Bir başka anlatımla, yerel basının var olma mücadelesine ilişkin ekonomik sorunlar, Türkiye’nin her bir köşesinde görülmektedir.

Yerel basının istenen işlevi yerine getirebilmesi için bir yandan gazetecilere, diğer yandan o yörenin iş dünyasına, çeşitli kurumlarına, sivil toplum örgütlerine sorumluluk düşmektedir. İş dünyası ilan verme, abone olma gibi saydam ve meşru yoldan kişisel bir çıkar beklemezsizin yerel basını desteklemelidir (Gürel, 2007: 175).

## 2. ÇALIŞMA KAPSAMINDA VERİLER

Çalışma kapsamında elde edilen veriler iki aşamada ele alınacaktır. Öncelikle, Gümüşhane ilindeki tanıtım, medya ve yerel basının durumunu detaylı olarak ortaya koyan genel çerçeve irdelenmektedir. İkinci aşamada ise Gümüşhane ile komşu olan Doğu Karadeniz’in üç ilindeki (Trabzon, Giresun ve Bayburt) medya ve yerel basına ilişkin verilerin karşılaştırılması yapılacaktır. Bütün bunların bileşimi, analiz için önemli detaylar olarak yansıtacaktır.

### 2.1. Tanıtım Alanındaki Bilgi ve Veriler

Gümüşhane, tarihi İpek Yolu güzergâhında yer alması, ismini aldığı gümüş madenleri ile bir dönem Osmanlı’nın altın ve gümüş sikkelerinin basılmasına beşiklik eden tarihi ve doğal güzelliklere sahip illerimizden biridir.

Gümüşhane'nin tarihi ve doğal güzelliklerini tanıtmak amacı ile Gümüşhane Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü tarafından çeşitli faaliyetler yürütülmektedir. Müdürlük tarafından 2007-2012 yılları arasında hizmete giren ve yapılması planlanan projeler şu şekildedir (T.C. Gümüşhane Valiliği Gümüşhane Gezi Rehberi, 2012; T.C. Gümüşhane Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2012):

## **Hizmete Giren Faaliyetler**

İkiz Evler Kent Müzesi

Medeniyetler Yolu Üzerinde Gümüşhane Projesi

Kırklar Mağarası Projesi

Gümüşhane'de Basılan Osmanlı Paralarının Kent Müzesine Kazandırılma Projesi

Süleymaniye Mahallesi Koruma Amaçlı İmar Planı ve Kentsel Dönüşüm Projesi

Süleymaniye Kayak Alanı Çevre Düzenleme Projesi

Doğu Karadeniz Turizm Master Planı Projesi (ileriki yıllarda devam edecek)

Arpalı Köyü Kilise Cami ve Çan Kulesi Restorasyonu

Keçi Kalesi Restorasyon ve Çevre Düzenleme Projesi

Kov Kalesi Restorasyon ve Çevre Düzenleme Projesi

Halk Kültürü Alan Araştırmaları Projesi

Zigana Şehitler Anıtı Yapımı Projesi

Gümüşhane Değerlerini Tanıyor Projesi

Yeşil Yaprak Ödül Projesi

Kanuni Büstü Yapımı Ödül Projesi

Süleymaniye Kanuni Etkinlikleri Projesi

Danışma Bürosu Projesi

Karadeniz Oyunları Projesi

Renk Renk İller Kültür ve Turizm Fuarı Projesi

İstanbul Sabiha Gökçen Kentler Sergisi Projesi

Karadeniz İlleri Tanıtım Günleri Projesi

Gümüşhane Tarihini Koruyor Projesi

Gümüşhane Tarihine Kavuşuyor (Restorasyon) Projesi

Gümüşhane'yi Tanıtma Projesi Karaca Mağarası Oto Korkuluk Projesi (İl Özel İdaresince işletiliyor)



## Yapılması Planlanan Projeler

Canca Kalesi Yolu Yapımı Projesi (devam ediyor)

Olucak Manastırı Restorasyon ve Çevre Düzenleme Projesi (DOKA'ya sunumu yapıldı)

Satala Antik Kenti Kazı Projesi (Üniversitelerde kazı ekibi araştırılıyor)

## Gümüşhane'de Yapılan Yayla Şenlikleri Ve Organizatörleri

Dört Konak Köyü Yayla Şenliği Merkez: Yöre Halkı

Kabaköy Yayla Şenliği Merkez: Yöre Halkı

Taşköprü Kültür ve Yayla Merkez: Yağmur dere Köyü Şenliği Muhtarlığı

Yağmurdere Gusduba Yayla Şenliği Merkez: Yağmurdere Köy Halkı

Bahçecik Köyü Yayla Şenliği Merkez: Yöre Halkı

Çamur Köyü Yayla Şenliği Kelkit: Yöre Halkı

Ünlüpınar II.Harakta Şenliği Kelkit: Ünlüpınar Belediye Bşk.

Kelkit Organik Tarım ve Kelkit: Kaymakamlık ve Hayvancılık Festivali Bld. Bşk.

Söğüteli Beldesi Ernek Yayla Şenliği Kelkit:Söğüteli Belde Halkı

Sadak Köyü Gölbaşı Yayla Şenliği Kelkit: Sadak Köyü Kalk. ve Yrd.Derneği

Gödül Köyü Piknik Şenliği Kelkit: Köy Halkı

Çamur Köyü Yayla Şenliği Kelkit: Köy Halkı

Kadırga Yayla Şenliği Kürtün: Özkürtün Belediye Bşk.

Güvende Yayla Şenliği Kürtün: Kürtün Bel.Bşk.

Kazıkbeli Yayla Şenliği Kürtün: Kürtün Kaym. Söğüteli Muh.

Kürtün Baraj Gölü Su Sporları Kürtün: Kürtün Kaymak.

Harmancık Yayla Şenliği Kürtün: Günyüzü Üçtaş Köyü Muhtarlığı

Tomara Festivali Şiran: Şiran Kaymakamlığı Bld. Başkanlığı

Yeşilbük Yayla Şenliği: Yöre Halkı

Yedibölük Köyü Yayla Şen. Şiran: Yöre halkı

Kırıntı Yayla Şenliği Şiran: Yöre Halkı

Araköy Yayla Şenliği Şiran: 2012 Yöre Halkı

Akyayla Köyü Yayla Şenliği Şiran: Yöre Halkı

Behçeli Köyü Yayla Şenliği Şiran: Yöre Halkı

İnoz Köyü Yayla Şenliği Şiran: Yöre Halkı

Yeniköy Köyü Yayla Şenliği Şiran: Yöre Halkı

Boğazyayla Köyü Yayla Şenliği Şiran: Yöre Halkı

Kavakpınar Köyü Yayla Şenliği Şiran: Yöre Halkı

Konaklı Köyü Yayla Şenliği Şiran: Yöre Halkı (4.'sü düzenlenmiştir.)

Selimiye Köyü Yayla Şenliği Şiran: Yöre Halkı

Köse Dağı Kültür ve Sanat Festivali Köse:Belediye Başk.

Üçüncüoğlu Şenliği Torul: Üçüncüoğlu Yard.ve Day. Derneği

Her yıl küçüklü büyüklü 33 adet yayla şenliği yapılmaktadır. Gümüşhane tanıtımı adına yapılan en büyük faaliyet, 19.'su düzenlenen Kuşburnu-Pestil Kültür ve Turizm Festivali'dir.

## **Fuarlar**

EMITT (Doğu Akdeniz Uluslararası Turizm ve Seyahat Fuarı) Projesi

Ankara Gümüşhane Günleri Projesi

İstanbul Feshane Gümüşhane Tanıtım Günleri Projesi

## **2.2. Medya ve Yerel Basına İlişkin Bilgi ve Veriler**

Bu bölümdeki bilgi ve verilerin büyük bir bölümü, görüşme yoluyla elde edilmiştir. Bu bağlamda Gümüşhane'deki medya temsilcileriyle temasa geçilmiştir.

### **2.2.1. Yerel Gazeteler**

Gümüşhane il merkezinde günlük olarak üç tane yerel gazete yayımlanmaktadır:

**Kuşakkaya Gazetesi:** 1967 yılında kurulmuştur. Gazetenin günlük tirajı ortalama 700'dür. 5 muhabiri bulunan gazetede 1 muhabir basın kartı ile çalışmaktadır. Gazetecilik alanında yükseköğrenim görmemiş olan muhabirlerin hepsi orta öğretim kurumundan mezun olmuşlardır. Kuşakkaya gazetesinde daimi olarak 3 köşe yazarı çalışmaktadır. Köşe yazarlarının biri gazetecilik mesleği ile uğraşmakta; diğer iki köşe yazarı kendi mesleklerinin yanında hobi olarak düşüncelerini gazete paylaşmaktadırlar.

**Gümüşkoza Gazetesi:** 2006 yılında kurulmuştur. Gümüşkoza Gazetesi'nin günlük tirajı 750'dir. Muhabirleriyle birlikte gazetenin toplam personel sayısı 11'dir. Personellerin eğitim seviyeleri lise ve üniversite düzeyindedir. Gazetede köşe yazarı bulunmamaktadır.

**Gümüşkent Gazetesi:** 2006 yılında kurulmuştur. Tiraj sayısı günlük 450'dir. Gümüşkent gazetesinin üç muhabiri bulunmaktadır. Muhabirlerden bir tanesi mühendislik fakültesinden mezun olmuştur. Diğer iki muhabir ise lise mezunudur. Bu üç muhabirin eğitim durumuna bakıldığında gazetecilik alanında akademik eğitim almamış alaylı kişiler olduğu görülmektedir. Gazetenin muhabirleri basın kartı ile çalışmaktadırlar. Gümüşkent Gazetesi'nde 3 tane köşe yazarı bulunmaktadır. Hepsi üniversite mezunu olan yazarlar, köşe yazarlığını, asıl mesleklerinin yanında bir yazın faaliyeti olarak yapmaktadırlar.

Buna ek olarak haftalık olarak yayımlanan bir yerel gazete bulunmaktadır:

**Demokrat Gümüşhane Gazetesi:** 1952 yılında kurulmuştur. Abone sistemi ile haftalık yayım yapan gazetenin haftalık tiraj sayısı ortalama 500'dür. 1 tane kadrolu muhabiri bulunan gazete, haberlerini daha çok ajanslardan tedarik etmektedir. Muhabirin basın kartı bulunmamaktadır. Gazetede daimi olarak 3 tane kadrolu köşe yazarı bulunmaktadır. Köşe yazarlarının asıl meslekleri köşe yazarlığı olmamakla birlikte; 1 tanesi emekli memur, 1 tanesi şube müdürü, bir tanesi ise serbest meslekle uğraşmaktadır.

Gümüşhane'nin çeşitli ilçelerinde yayımlanan dört yerel gazete bulunmaktadır:

**Kelkit Gündem Gazetesi:** 2003 yılında kurulmuştur. Gazetenin haftalık tiraj sayısı ortalama 400'dür. 3 tane muhabiri bulunan gazetede 2 muhabir basın kartı ile çalışmaktadır. Muhabirlerin hepsi lise mezunudur. Gazetenin sabit bir köşe yazarı sayısı olmamakla birlikte, köşe yazıları bilgi ve görüşlerini paylaşmak isteyen vatandaşların yazılarından oluşmaktadır.

**Şiran Gündem Gazetesi:** 2009 yılında kurulmuştur. Gazetenin haftalık tiraj sayısı ortalama 1000'dir. Gazetede 3 muhabir, 3 tane köşe yazarı çalışmaktadır. Muhabirlerin basın kartı bulunmaktadır.

**Kösenin Sesi Gazetesi:** Gazetenin haftalık tirajı ortalama 750'dir. Muhabirlerin 2'si lise, 1'i üniversite mezunu olmak üzere toplamda 3 muhabiri bulunan gazetede basın kartı kullanılmamaktadır. Köşe yazıları da muhabirler tarafından yazılmaktadır.

**Gümüşhane Harşitin Sesi Gazetesi:** 2008 yılında kurulmuştur. 10 günde bir çıkan gazetenin ortalama tiraj sayısı 1000'dir. 2 muhabiri bulunan gazetede muhabirler basın kartı ile çalışmaktadırlar. Muhabirlerin biri lise mezunu, diğeri ise üniversite mezunudur. Köşe yazıları sayısı sürekli değişmesine karşın, gazetede sürekli yazan 1 köşe yazarı bulunmaktadır.

**Gümüş Haber Gazetesi:** 2013 yılında kurulmuştur. Gazetenin haftalık tirajı ortalama 600'dür. İki muhabiri olan gazetenin basın kartı bulunmamaktadır. Çeşitli alanlardan toplam yedi köşe yazarı vardır.

Bu yerel gazetelere ilaveten, Gümüşhane'de gazetecilik mesleğine yönelik akademik bir katkı söz konusudur:

**GİF Haber Gazetesi:** Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi akademisyen ve öğrencileriyle birlikte çıkarılan GİF Haber, uygulama gazetesi olarak yayımlanmaktadır. 2 aylık olarak çıkarılan GİF Haber, 500 adet basılarak üniversitede bulunan öğrenci, akademik personel ve kamu kuruluşlarına ücretsiz olarak dağıtılmaktadır.

### 2.2.2. Dergiler

Gümüşhane ilinde 2 dergi bulunmaktadır. İlki Gümüşhane Kültür Sanat Gençlik ve Spor Kulübü Derneği tarafından çıkarılan Herfene Dergisi'dir. İlk olarak 2001'de Harşit ismiyle 17 sayı çıkarılan dergi, daha sonra Cümle ismiyle yayın hayatına devam etmiştir. Cümle adı altında 16 sayı çıkarılmıştır. Son olarak Herfene adını alan dergi yılda 4 sayı çıkarılarak Gümüşhane'deki kitapçılara, abonelere ve okullara dağıtılmaktadır.

Gümüşhane'de bulunan diğeri ise, Gümüşhane Dağcılık ve Doğa Sporları Kulübü tarafından 2009 yılında çıkarılmaya başlanan Cılga Dergisi'dir. 3 ayda bir çıkan Cılga Dergisi, doğa gezilerini ve Gümüşhane doğasını tanıtmak amacıyla sponsorları aracılığıyla ücretsiz olarak dağıtılmaktadır.

### 2.2.3. Radyo

Gümüşhane ilinde geçmiş yıllarda çeşitli adlarla radyolar kurulmasına rağmen, RTÜK'e yatırılması gereken harçların yatırılmaması sebebiyle 2006 yılında RTÜK tarafından kapatılmıştır.

### 2.2.4. Haber Ajansları ve Gazete Temsilcilikleri

Gümüşhane ilinde, Anadolu Ajansı, Doğan Haber Ajansı, İhlâs Haber Ajansı, Cihan Haber Ajansı, TRT olmak üzere faaliyet gösteren beş ulusal haber ajansı bulunmaktadır.

Anadolu Ajansı bünyesinde Gümüşhane ilinde, Köse Kelkit, Kürtün ve Torul ilçelerinde ve merkezde toplamda 6 muhabir çalışmaktadır. Muhabirlerin eğitim derecesi lise düzeyindedir. Ajansın ulusal basında çıkardığı haber sayısına ilişkin bir verisi bulunmamaktadır.

Doğan Haber Ajansı bünyesinde, Gümüşhane ilinde 1 muhabir bulunmakta ve basın kartı ile çalışmaktadır. Gümüşhane ile ilgili Doğan Haber Ajansı'na ait ulusal basında ayda ortalama 15 haber çıkmaktadır.

Gümüşhane'de TRT bünyesinde görev yapan 1 muhabir bulunmaktadır. Basın kartı bulunmayan TRT muhabiri, Radyo, Sinema ve Televizyon Bölümü'nden mezundur. TRT'nin Gümüşhane ile ilgili ulusal medyada ayda ortalama 15 haberi çıkmaktadır.

Gümüşhane'de İhlâs Haber Ajansı bünyesinde 1 muhabir çalışmaktadır. Eğitim seviyesi ön lisans düzeyinde olan İHA muhabirinin sarı basın kartı bulunmamaktadır. Ajans, ulusal basına, Gümüşhane ile ilgili ayda ortalama 120 haber sunmaktadır.

Gümüşhane ilinde Karadeniz Gazetesi, Zaman Gazetesi ve Habertürk Gazetesi'nin temsilcilikleri bulunmaktadır.

### 2.2.5. İnternet Siteleri

Gümüşhane ilinde günlük haberleri ve halkın sorunlarını internet ortamından duyuran sekiz yerel haber sitesi bulunmaktadır: [www.gumushane.gen.tr](http://www.gumushane.gen.tr), [www.gundogumu.com](http://www.gundogumu.com), [www.haber29.com](http://www.haber29.com), [www.gumushane29.net](http://www.gumushane29.net), [www.gumushane.com](http://www.gumushane.com), [www.gundem29.com](http://www.gundem29.com), [www.gumushaneekspres.com](http://www.gumushaneekspres.com), [www.gumushanedenhaber.com](http://www.gumushanedenhaber.com).

## 2.3. Bölge Düzeyinde Verilerin Karşılaştırılması

SWOT Analizinde medya ve yerel basın kapsamında doğru saptamalarda bulunabilmek amacıyla Gümüşhane'nin komşuları konumundaki üç il ile karşılaştırma yapılmıştır. Çeşitli haber kaynaklarından edinilen bilgiler ışığında aşağıdaki tablo ile kitle iletişim araçlarının niceliğine ilişkin veriler şöyledir:

**Tablo 1. Gümüşhane ve Doğu Karadeniz İlleri Kitle İletişim Araçları Karşılaştırması**

Medya	İllere Göre Rakamlar			
	Gümüşhane	Trabzon	Giresun	Bayburt
Yerel Gazete	9	16	29	3
Dergiler	2	7	1	2
Radyo	0	9	7	0
Televizyon	0	5	2	0
Haber Siteleri	8	67	70	8

(Kaynak: Veriler kaynakçada gösterilen internet sitelerinden derlenmiştir.)

Yukarıdaki verilere göre, medya ve yerel basın alanında Gümüşhane, Trabzon ve Giresun'dan oldukça geridedir ve Bayburt'tan biraz daha gelişmiş düzeydedir.

Görüşmelerden ve edinilen verilerden yola çıkılarak, Gümüşhane'de medya ve yerel basın bağlamında iletişim donanımı yetersizdir ve bu olumsuz durum kitle iletişim araçlarına duyulan gereksinim nedeniyle kentte tanıtım alanındaki faaliyetlere de yansımaktadır.

## 3. GÜMÜŞHANE İLİNİN TANITIMINA, MEDYA VE YEREL BASININA YÖNELİK SWOT ANALİZİ

Bu bölümde yukarıda açıklanan bilgiler ve elde edilen veriler ışığında tanıtım, medya ve yerel basın olmak üzere iki ana başlık altında Gümüşhane iline ilişkin güçlü yönler, zayıf yönler, fırsatlar ve tehditler ortaya konmaktadır.

### 3.1. Tanıtıma Yönelik SWOT Analizi

#### 3.1.1. Güçlü Yönler

- Gümüşhane'nin tarihten beri gümüş ve altın madenlerine sahip olması ilin gelişiminde ve ülke ekonomisine katkısında rol oynamaktadır.
- Destinasyon düzeyinde pazarlama faaliyetlerinin önemli olması (tescilli tarihi eserlere, birçok mağaraya sahip olması, yayla turizmine, zengin fauna ve flora sahip olması) ilin tanıtımına önemli katkıda bulunmaktadır.
- Mağaraların astım hastalarına iyi gelmesi sağlık turizmini hareketlendirmektedir.
- Dağların kayak yapmaya elverişli olması kış turizminin gelişimini sağlamaktadır.
- Geleneksel el sanatlarının sürdürülmesi (kilim, gümüş işlemeciliği) halen daha bu sanatların yaşatıldığı iller arasında gösterilmesine ve tanıtımına imkân sağlamaktadır.
- Doğu Karadeniz Bölgesi'nin yükselen değeri Gümüşhane Üniversitesi, yeni açılan bölümleri ile her yıl öğrenci portföyünü zenginleştirmekte ve ilin çehresini olumlu yönde değiştirmektedir.
- Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi bünyesinde yer alan Halkla İlişkiler Ajansı ilin tanıtımına yönelik her türlü iletişim mecrasını kullanabilecek yetkinliktedir.
- Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi'nde yetişen öğrenciler ilin tanıtımına yönelik her türlü faaliyette rol alabilecek bilgi ve beceri düzeyinde yetiştirilmektedir.
- Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi bünyesinde yer alan Medya Merkezi, ilin gündemini takip etmede ve gerek üniversitenin yayınladığı yerel gazete ile gerekse internet haberciliği ve televizyonculuğu ile iç ve dış basına bilgi sunmaktadır.
- Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi'nin sahip olduğu teknik ekipman yeterliliği ve insan kaynakları, fakülte adına ilin iç ve dış çevrede tanıtımını üstlenmekte aktif rol almasını sağlamaktadır.

#### 3.1.2.

## Zayıf Yönler

- Turizme yönelik tanıtım faaliyetlerinin yetersiz kalması,
- Turistlere yönelik tesislerin (konaklama, yeme-içme, alışveriş merkezleri) sınırlı olması,
- Gümüşhane halkının girişimcilik yönünün zayıf olması,
- Coğrafi şartlar, yayla turizmine katkı sağlayarak bir güçlü yön iken; ziyaretçilerin ulaşımını zorlaştırması nedeniyle bir zayıf yön olarak karşımıza çıkmaktadır (Örneğin, havalimanı ve tren yolu hizmetlerinin bulunmaması, büyük ölçüde coğrafi şartlar nedeniyledir).
- Belediye hizmetlerinin, mevcut değerlerin tanıtımında yetersiz kalmasıdır.

## 3.1.3. Fırsatlar

- Gümüşhane'nin sahip olduğu tarihi ve doğal güzelliklerin etkili tanıtımı, Doğu Karadeniz Bölgesi'nde öne çıkan iller arasında yer almasını sağlayabilir.
- Yöresel gıda (pestil-köme, kuşburnu, dut) üretiminin yurtiçi ve yurtdışı tanıtımının yapılması ve patentinin alınması, ilin tanınırlığına ve ekonomisinin canlanmasına katkıda bulunabilir.
- Tesis yetersizliğinin üstesinden gelerek ve kayak alanı iyileştirme çalışmaları ile iller arasında düzenlenecek kayak turnuvalarına ev sahipliği yapılabilir.
- İlin baraj yönünden zengin olması, su sporlarının burada yapılmasına katkı sağlayabilir.
- Süleymaniye Yerleşkesi Kentsel Dönüşüm Projesi'nin tam olarak hayata geçirilmesi ile spor ve din turizmine yönelik tanıtım faaliyetleri de hız kazanacaktır.
- İlin ulaşımını kolaylaştıracak hızlı tren projesi ziyaretçi akışını güçlendirebilir.
- Gümüşhane Üniversitesi'nin büyümesini her geçen yıl sürdürmesi, yerel halkın girişimcilik ruhunun canlanmasına ve şehre yapılan yatırımların artmasına katkı sağlayabilir.
- Gümüşhane Üniversitesi'nin ulusal ve uluslararası konferanslara ev sahipliği yapması, şehrin ve üniversitenin tanınırlığını önemli ölçüde artırabilir.
- Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi, Gümüşhane'nin kültürel, turistik ve doğal güzellikleri kapsamındaki tanıtımı için yapılacak her türlü faaliyette etkin rol alabilir.
- Bir şehrin gelişmesini sağlayan en büyük faktör olan şehir halkının girişimciliği konusunda, İletişim Fakültesi, Gümüşhane halkına girişimcilik ruhunu kazandırmak amacıyla halkla ilişkiler kampanyası yürütebilir.



- Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi'nin ulusal çapta yapılan yarışmalarda kazandığı başarılar, genel olarak ilin ve spesifik olarak üniversitenin tanıtımına büyük katkılarda bulunacaktır.
- Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi birimi olan Medya Merkezi, yerel ve ulusal basına haber akışı sağlamada öncelikli konuma gelebilir.
- Kitle iletişim araçlarının eksikliğini gidermeye yönelik İletişim Fakültesi'nin stratejik planları içerisinde yer alan yerel televizyon ve radyo kurulması kararı, ilin iç ve dış çevrede tanıtımında en etkili kanallardan biri haline gelecektir.
- Alanında deneyimli öğretim elemanlarına sahip Gümüşhane Üniversitesi, tanıtıma yönelik danışmanlık hizmeti vermek suretiyle ilgili kurumlara yardımcı olabilir.
- Gümüşhaneli işadamlarının, Gümüşhane'nin kalkınması ve tanıtılması için gerekli finansal desteği sağlamaları noktasında teşvik edici bir rol oynayacak halkla ilişkiler kampanyası yürütülmesinde, İletişim Fakültesi öncü bir konum üstlenebilir.
- Bürokratik prosedürlerin etkisi, lobicilik faaliyetleri ile azaltılabilir.

### 3.1.4. Tehditler

- Trabzon'un Gümüşhane'nin gelişimine engel olması,
- Gümüşhane çevresinde yer alan çok gelişmiş ve tanınmış Doğu Karadeniz'in doğal ve tarihi güzelliklerinin, Gümüşhane'nin önüne geçmesi,
- Coğrafi yapının dağlık olmasından dolayı düzlük alan ihtiyacını karşılamaya yönelik çalışmaların zaman ve para açısından kısıtlı olması,
- Nüfusun az olmasına dayalı olarak milli bütçeden ayrılan finansal kaynakların yetersizliği,
- Bürokratik prosedürlerin yapılmak istenen faaliyetleri engellemesi.

## 3.2. Medya ve Yerel Basına Yönelik SWOT Analizi

### 3.2.1. Güçlü Yönler

- Gümüşhane Üniversitesi'nin kurulmuş olması, böylece okur-yazar oranı ve kültürel gelişmenin artış potansiyelinin oluşması,
- Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi'nin faaliyette bulunması ve bunun ilin basın-yayın, tanıtım alanındaki gelişimine önyak olma potansiyelini barındırması (Örneğin, GİF Haber Gazetesi uygulamalarıyla öğrencilerin kendilerini basın alanında yetiştirmeleri),
- Özel teşebbüsün sinema salonu açmamasına rağmen, Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi bünyesindeki Gümüşperde Sinema Kulübü sayesinde nispeten bu ihtiyacın üniversite öğrencileri için karşılanması,
- Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi öğrencilerinin Medya Merkezi'nde uygulamalı olarak aldıkları eğitimi mezun olduktan sonra yerel gazetelerde değerlendirebilmeleri,
- Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi öğrencilerinin mezun olduktan sonra Gümüşhane ilinde basın ve yayın alanında yeni iş sahalarının açılması konusunda girişimde bulunabilmesi,
- Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi'nde çıkarılan GİF Haber uygulama gazetesinin, şehirde bulunan gazetelere tasarım ve içerik yönünden örnek olması,
- Tasarım ve içerik yönünden beğenilen İletişim Fakültesi GİF Haber uygulama gazetesi çalışma ekibinin, yerel gazete ve dergi çalışanlarına tasarım ve içerik alanlarında eğitim verecek kapasitede olması,
- Yerel basın ile Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi etkileşiminin meslek-akademi dayanışmasına olanak tanınmasıdır.

## 3.2.2. Zayıf Yönler

- Yerel yayın yapan iki önemli kitle iletişim aracının (televizyon ve radyo) mevcut olmaması ve özel teşebbüs eliyle bir sinema salonunun dahi bulunmaması,
- Türkiye’de yerel basında yaşanan ekonomik sorunların Gümüşhane’deki yayın organlarına da yansması ve bu yayın organlarının gelişmemesi,
- Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi’nden mezun olan öğrencilerin iş bulabileceği veya Gümüşhane’deki herhangi bir sektörün faydalanabileceği halkla ilişkiler ve reklamcılık ajansının olmaması,
- Türkiye’nin en büyük medya kuruluşlarından birine sahip olan Aydın Doğan’ın hem memleketi olan Gümüşhane’ye hem de Gümüşhane Üniversitesi’ne medya alanında Gümüşhane kamuoyunda arzu edilen düzeyde yatırımda bulunmamasıdır.

## 3.2.3. Fırsatlar

- Yerel basın ile Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi etkileşiminin meslek-akademi dayanışması bağlamında değerlendirilmesi için buluşmaların gerçekleştirilmesi,
- Türkiye’nin en büyük yayın grubu konumundaki Doğan Yayın Grubunun sahiplerinin Gümüşhaneli olması ve bu kişilerin Gümüşhane’de yatırım yapma potansiyelidir.

## 3.2.4. Tehditler

- Trabzon’un bölgedeki genel ağırlığının medya alanına yansması sonucu, Gümüşhane’de medya ve yerel basına ihtiyacın yöre halkı tarafından yeterince talep görmemesi,
- Kitle iletişim hizmetleri bağlamında –örneğin, sinema için özellikle genç ve yüksek eğitimli kuşağın Trabzon’a gitmesi- Trabzon’a bağımlılığın benimsenip bu durumun şehir halkında içselleştirilmesi,
- Yeryüzü şekilleri nedeniyle coğrafi koşulların habere erişim olanakları bağlamında habercilikteki zamanlamaya engel teşkil etmesidir.

## 4. SONUÇ

İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü tarafından Gümüşhane'nin tanıtımına yönelik yapılan faaliyetler sonucunda elde edilen verilere göre 2006 yılında yerli-yabancı turist sayısı 62.226 iken; bu oran 2012 yılı itibarı ile 107.054'e ulaşmıştır (T.C. Gümüşhane Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2012). Rakamlarda yaşanan artış, ilin etkili tanıtımı ile sesini geniş kitlelere nasıl duyurabileceğinin göstermektedir.

2008 yılında kurulan Gümüşhane Üniversitesi, genç bir üniversite olmakla birlikte üstlenmiş olduğu misyon neticesinde, eğitim bünyesine hızla yeni bölümleri ve öğrencilerin kullanımına yönelik uygulama birimlerini katarak, kısa sürede ulusal ve uluslararası toplantılara ev sahipliği yaparak, gerek şehir halkının gerekse üniversite hayali kuran öğrencilerin takdirlerini kazanmakta ve eğitime yönelik talebi artırmaktadır. Öğrenci sayısında yaşanan artış, ilin ekonomisini canlandırmakla birlikte tanınırlığa da katkıda bulunmaktadır.

Bu gelişmeler, Gümüşhane için medya ve yerel basın alanındaki girişimcilik olasılığını da artırmaktadır. Yapılacak olan yatırımlar, mezun öğrencilere istihdam sağlayacağı gibi, şehrin kalkınmasında da etkin bir rol oynayacaktır. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi'nin yetiştirmiş olduğu öğrenciler, Gümüşhane basın-yayın ve medyası için kuvvetli bir eleman potansiyeli sağlar. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi'nin sahip olduğu altyapı sayesinde televizyon ve radyo kurulabilir; şehir insanının ve özellikle kanaat önderlerinin yerel basına olan katkısı artırılabilir. Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Tesisleri'nde bulunan cep sinemaları, haftalık düzenlemelerle belirli günlerde halkın kullanımına açılarak, şehirde hissedilen ihtiyaç bir nebze olsun giderilebilir. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi'ne bağlı Halkla İlişkiler Ajansı ve Medya Merkezi, ilin tanıtımında aktif rol üstlenmeye yönelik her türlü ekipmana ve insan kaynaklarına sahiptir. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi'nin öncülüğünde yerel radyo ve televizyon kanalının kurulması ile Gümüşhane Üniversitesi, tanıtım faaliyetlerinde öncü rolü üstlenebilir.

Sonuç olarak, "Gelişen ve Geliştiren Gümüşhane Üniversitesi" sloganı eşliğinde gerçekleştirilen tanıtım, medya ve basın ağırlıklı çalışmalar, Gümüşhane iline azami düzeyde katkı sağlama potansiyelini taşımaktadır.

## KAYNAKÇA

GÖRPE, Serra (2001) *Açıklamalı İngilizce-Türkçe Halkla İlişkiler Kavramları*. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları: İstanbul.

GÜRELİ, Nail (2007) “Yerel Basının İşlevi Ve Demokrasilerde Önemi”. *Türkiye’de Yerel Basın*. (Ed. Suat Gezin). İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları: İstanbul.

İŞİK, Metin (2012) *İletişimden Kitle İletişimine*. Mikro Yayınları: Konya.

KAZANCI, Metin (2009) *Kamuda Ve Özel Kesimde Halkla İlişkiler*. (8. Baskı). Turhan Kitapevi: Ankara.

T.C. Gümüşhane Valiliği (2012) *Gümüşhane Gezi Rehberi*. (4. Baskı). Gümüşhane Valiliği Yayınları: İstanbul.

T.C. Gümüşhane Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü (2012) *2007-2012 Yılları Çalışmaları ve Projeleri*. (Haz. Temel Yalçın). 9 Temmuz 2012 tarihli Power Point Sunum Dosyası.

## İnternet Kaynakçası

TDK (Türk Dil Kurumu) (2012) Sözcük arama: “medya”.

[http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com\\_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.504af756dea557.61016235](http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.504af756dea557.61016235). Erişim Tarihi: 08.09.2012.

<http://www.gumushane.gov.tr/basin.asp>, Erişim Tarihi: 10.09.2012.

<http://www.sanalbasin.com/sehir-gazeteler-yerel-gumushane-gazeteleri-oku>, Erişim Tarihi: 10.09.2012.

<http://www.sanalbasin.com/sehir-gazeteler-yerel-trabzon-gazeteleri-oku>, Erişim Tarihi: 14.09.2012.

## Görüşmeler:

### a. Tanıtım:

1. 08.04.2013 tarihinde Gümüşhane Valiliği İl Basın ve Halkla İlişkiler Müdürü Şehit ve Gazi İşlemleri Şube Müdürü V. Engin DOĞRU ile görüşülmüştür.

2. 08.04.2013 tarihinde Gümüşhane Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürü Temel YALÇIN ile görüşülmüştür.

### b. Gazeteler:

1. 11.09.2012 tarihinde Kuşakkaya Gazetesi sahibi Turan TUĞLU ile görüşülmüştür.
2. 11.09.2012 tarihinde Gümüşkent Gazetesi sahibi Bayram TUNÇ ile görüşülmüştür.
3. 11.09.2012 tarihinde Demokrat Gümüşhane sahibi Hüseyin ERGİN ile görüşülmüştür.
4. 11.09.2011 tarihinde Şiran Gündem Gazetesi genel yayın yönetmeni Murat TUĞ ile görüşülmüştür.
5. 11.09.2012 tarihinde sorumlu yazı işleri müdürü Veysel CEBEL ile görüşülmüştür.
6. 11.09.2012 tarihinde Gümüşhane Harşitin Sesi Gazetesi genel yayın yönetmeni Adnan Güngör ÜÇÜNCÜOĞLU ile görüşülmüştür.
7. 12.09.2012 tarihinde Kelkit Gündem Gazetesi yazı işleri müdürü Abdulkadir TUNÇ ile görüşülmüştür.
8. 12.09.2012 tarihinde GİF Haber Gazetesi sorumlu yazı işleri müdürü Arş. Gör. Fatma NİSAN ile görüşülmüştür.
9. 14.09.2012 tarihinde Gümüşkoza Gazetesi imtiyaz sahibi Hüseyin ÇELİK ile görüşülmüştür.
10. 11.04.2013 tarihinde Gümüş Haber Gazetesi imtiyaz sahibi Hikmet GENÇ ile görüşülmüştür.

### **c. Dergiler:**

1. 14.09.2012 tarihinde Herfene Dergisi genel yayın yönetmeni Talat ÜLKER ile görüşülmüştür.
2. 14.09.2012 tarihinde GÜDAK Başkanı Mustafa AKBULUT ile görüşülmüştür.

### **d. Radyo:**

12.09.2012 tarihinde Gümüşhane Valiliği Halkla İlişkiler birimi müdürü Engin DOĞRU ile görüşülmüştür.

### **e. Haber Ajansları:**

1. 11.09.2012 tarihinde Doğan Haber Ajansı muhabiri Hayati YALÇIN ile görüşülmüştür.
2. 11.09.2012 tarihinde TRT muhabiri Hüseyin ÖZGÜN ile görüşülmüştür.
3. 12.09.2012 tarihinde Gümüşhane Valiliği Halkla İlişkiler birimi müdürü Engin DOĞRU ile görüşülmüştür.
4. 12.09.2012 tarihinde İHA muhabiri Recep ERGİN ile görüşülmüştür.











## GÜMÜŞHANE İLİ'NDE TURİZM SEKTÖRÜ

*Gümüşhane Üniversitesi Turizm ve Otelcilik Yüksek Okulu*

*Yrd. Doç Dr. Sedat Bostan,*

*Öğr. Gör. İsmail Çalık,*

*Öğr. Gör. Uğur Akdu,*

*Öğr. Gör. Hakan Sezerel,*

*Araş. Gör. Fazıl Kaya,*

*Öğr. Gör. Gözde Aras*

*Araş Gör. Ali Köstepen'in*

### 1. GİRİŞ

Gümüşhane iline yönelik turizm hareketlerinin istenilen seviyeye getirilmesi için turizme etki eden tüm paydaşları içine alan bir turizm politika ve planlama stratejisinin hazırlanması, bölgenin turizm kaynaklı gelişiminde oldukça önemlidir.. Gümüşhane ilinde turizm alanında doğrudan faaliyet gösteren kamu kurumları, özel sektör kuruluşları, sivil toplum kuruluşları, yerel halk ve turistler turizm olgusunun öncelikli paydaşları olarak değerlendirilebilir. Bu paydaşların katılımı ile oluşturulacak turizm stratejisi, ilin turizm potansiyelinin etkili olarak kullanılmasına katkı sağlayacaktır. Bu çalışmada, Gümüşhane ilinde turizm sektörünün mevcut durumu ile ilgili verilere değinildikten sonra, ilin turizm ile ilgili güçlü ve zayıf yönleri ile Gümüşhane ilini etkileyen fırsat ve tehditlere SWOT Analizi bölümünde yer verilecektir.

### 2. MEVCUT DURUM

Aşağıda, Gümüşhane ilinde mevcut turizm faaliyetlerinin yapısı ve işleyişi hakkında genel bilgilere yer verilmektedir.

**Tablo 1: Gümüşhane İli Konaklama İstatistikleri (Turizm İşletme Belgeli Oteller)**

Yıllar	Konaklayan Kişi Sayısı			Geceleme Sayısı			Ortalama Kalış Süresi		
	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam
2000	41	1792	1833	2	2287	2369	1.3	2.0	1.3
2001	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2002	152	2479	2631	182	5070	5252	1.2	1.2	2.0
2003	149	4 605	4 754	264	6935	7199	1.8	1.8	1.5
2004	52	4 537	4 589	52	5 879	5 931	1.0	1.3	1,3
2005	13	4 053	4 066	13	6 231	6 244	1,0	1.5	1.5
2006	-	4 759	4 759	-	6 934	6 934	-	1.5	1.5
2007	84	13210	13294	86	16988	17074	1.0	1.3	1.3
2008	134	14754	14888	236	21645	21881	1.8	1.5	1.5
2009	165	13991	14156	621	23806	24427	3.8	1.7	1.7
2010	1	1010	1011	19	1791	1810	19.0	1.8	1.8
2011	176	9852	10028	307	21.829	22.136	1.7	2.2	2.2

**Kaynak:** www.kultur.gov.tr

Tablo 1 ve Tablo 2’de Gümüşhane ili konaklama istatistiklerine yer verilmiştir. Tablo 1’de 2000-2011 yılları arasında Gümüşhane ilinde faaliyet gösteren turizm işletme belgeli otellerdeki konaklama, geceleme ve ortalama kalış süreleri gibi istatistikî bilgilere yer verilirken, Tablo 2’de ise belediye belgeli konaklama işletmelerine ait bilgilere yer verilmiştir. İlgili kaynaklarda 2001 yılı Gümüşhane ili konaklama istatistiklerine ulaşamaması sebebiyle bu yıla ait bilgilere her iki tabloda da yer verilememiştir. 2000’li yılların başlarında sınırlı düzeyde kalan konaklayan kişi sayısı, geceleme süresi ve ortalama kalış süresi gibi konaklama istatistikleri, ilerleyen yıllarda belli oranlarda artış gösterse de istenilen seviyeye ulaşamamıştır. Konaklayan kişi sayısında ortaya çıkan bu sınırlı artışın temel nedeninin 2006 yılında Karaca Mağarası’nın turizm faaliyetlerine açılması olarak gösterilebilir. Gümüşhane ili yabancı ziyaretçi istatistiklerinin oldukça sınırlı düzeylerde kalması, bölgedeki turizm destinasyonları ile ilgili önemli sorunların varlığını teyit etmektedir. Özellikle altyapı-üstyapı yatırımları, pazarlama ve nitelikli insan kaynağı sorunları, Gümüşhane ilindeki turizm destinasyonlarına yönelik yabancı turist varışlarının düşük seviyelerde kalmasına sebep olmuştur.

Ayrıca, yabancı ziyaretçi talebini karşılayacak nitelikli konaklama ve yiyecek-içecek tesisinin olmaması, Gümüşhane iline yönelik yerli ve yabancı turist varışlarını olumsuz yönde etkileyen diğer bir unsurdur. Her iki tablodaki konaklama istatistiklerine bakıldığında, turistlerin Gümüşhane ilindeki ortalama kalış sürelerinin 1-2 gün olduğu görülmektedir. Turistlerin ortalama kalış sürelerini artırmak için, başta konaklama, yiyecek-içecek ve ulaştırma işletmeleri olmak üzere ildeki turizmi doğrudan ve dolaylı etkileyebilecek altyapı ve üstyapı yatırımlarının hayata geçirilmesi gerekmektedir.

**Tablo 2 : Gümüşhane İli Konaklama İstatistikleri (Belediye Belgeli Oteller)**

Yıllar	Konaklayan Kişi Sayısı			Geceleme Sayısı			Ortalama Kalış Süresi		
	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam
2000	12	12453	12456	16	20 858	20 874	1.3	1.7	1.7
2001	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2002	97	16 289	16 386	332	27 516	27 848	3,4	1.7	1.7
2003	69	12 044	12 113	271	24 312	24 583	3,9	2.0	2,0
2004	2	9 907	9 909	4	14185	14 189	2,0	1.4	1.4
2005	24	10 429	10 453	32	13 749	13 781	1.3	1,3	1,3
2006	4	12353	12357	4	15304	15308	1.0	1,2	1,2
2007	47	22554	22601	47	25750	25797	1.0	1.1	1.1
2008	294	20616	20910	319	23654	23973	1.1	1.1	1.1
2009	119	19476	19595	124	23251	23375	1.0	1.2	1.2
2010	106	18426	18532	107	21823	21930	1.0	1.2	1.2
2011	179	19424	19603	182	27182	27364	1.0	1.4	1.4

**Kaynak:** [www.kultur.gov.tr](http://www.kultur.gov.tr)

**Tablo 3: Gümüşhane İli Turizm Tesis ve Kapasiteleri**

Destinasyon	Statü	Konaklama (Yakın Bulunan Otel İşletmeleri)	Yiyecek-İçecek	Ulaştırma	Turistik ürün	Turizm etkinliği	Turizm varlıkları
Merkez Gümüşhane	1) <b>Gümüşhane Merkez ve Süleymaniye mah.</b>	Taşınmaz kültürel varlıklar	2 Adet Turizm İşletme Belgeli Otel (174 Yatak Sayısı) 7 Adet Belediye Belgeli Konaklama Tesisleri (271 Yatak Sayısı)	Çimenler otel A'la Carte Restaurant (80 kişilik) Özdenoğlu Konağı restaurant (600 kişilik)	Toplu Taşıma Araçları ve Özel Taksi	Hediyelik Eşya, Pestil, Köme	Kültür turizmi Eski Gümüşhane Evleri ve Süleymaniye Mahallesi
	2) <b>İmera Köyü Ve Manastırı</b>	1 ve 3. Dereceden sit alanı		-Ataç konağı Restaurant	Bireysel	-	Kültür turizmi, Doğa turizmi, İnanç turizmi, Kilise, manastır, şapel, tarihi evler ve konaklar, köprüler, su kanalları,
	3) <b>Krom Vadisi</b>	1 ve 3. Dereceden sit alanı	4 Adet Kamu Misafirhanesi		Bireysel	-	Kültür turizm, Doğa turizm, İnanç turizm, Kilise, manastır, şapel, tarihi evler ve konaklar, köprüler, gözetleme kulesi, kale, değirmen
	4) <b>Kov Kalesi</b>	Restore edilmiş kale	(106 Yatak Sayısı)	-Balyemez Konağı Restaurant	Bireysel	-	Dağcılık, kampçılık, dağ yürüyüşü Restorasyon yapılmış kale
	5) <b>Santa Harabeleri</b>	3. dereceden sit alanı			Bireysel	-	Kültür Turizmi, İnanç turizmi, Kırsal turizmi, Yayla turizm, foto safari Tarihi kalıntılar, tahrip edilmemiş doğal yapı,
	6) <b>Sarı Çiçek Köy Odaları</b>	Turizm bakanlığı tarafından tescillenerek koruma altındaki yapılar		-Şehir merkezinde hizmet sunan Lokantalar	Bireysel	Gudu (Güveç)	Kültür Turizmi, Çiftlik Turizmi, Yayla Turizmi Tarihi Köy Odaları

Destinasyon	Statü	Konaklama (Yakın Bulunan Otel İşletmeleri)	Yiyecek- içecek	Ulaştırma	Turistik ürün	Turizm etkinliği	Turizm varlıkları	
Torul	7) Zigana Kış Sporları Turizm Merkezi	Turizm merkezi	Zigana Gümüş kayak Konaklama tesisleri (100 yatak sayısı)	Gümüşkayak Restaurant  (150kişilik)	Bireysel	-	Kış turizmi, yayla turizmi,	Doğal yapı
	8) Limni Gölü	Tabiat Parkı		A tipi mesire, Fast Food		-	Yürüyüş, piknik, kamp turizmi	
	9) Karaca Mağarası	Turistik mağara	Gümüşhane Merkez Konaklama İşletmeleri	Yiyecek içecek tesisi	Toplu taşıma	Hediyelik eşya,	Mağara turizmi	Damlataşı tipi mağara
	10) Artebel Gölleri	Artebel Gölleri Tabiat Parkı		-	Bireysel	-	Dağcılık, Trekking	Bölgeye has jeomorfojik yapılar, flora ve fauna zenginliği,
Kelkit	11)Satala Antik Kenti	3.dereceden sit alanı	4 Adet Belediye belgeli otel işletmesi (144 yatak sayısı)  1 adet kamu misafirhanesi ( Yatak sayısı:9)	Küçük ölçekli yiyecek- içecek işletmeleri	Bireysel	Zilli killim,	-	Tarihi kalıntılar,
Şiran	12) Çakırkaya Kilisesi	-	Kelkit merkez oteller	-				- Tarihi yapılar
	13) Tomara Şelalesi	Tomara Şelalesi Tabiat Parkı	1 adet belediye belgeli konaklama işletmesi  ( Yatak sayısı:60)  1 adet kamu misafirhanesi  (Yatak sayısı:12 )	Yiyecek içecek tesisleri ve Dinlenme alanları	Topluma Taşıma Araçları , Bireysel	Ala kilim	Doğa turizmi, kültür turizmi, kamp turizmi	Doğal alanlar
Kürtün	14)Örümcek Ormanları	Tabiat koruma alanı	-	-	Bireysel	-	Yürüyüş turizmi	Anıt ağaçlar, endemik bitki örtüsü

Destinasyon	Statü	Konaklama (Yakın Bulunan Otel İşletmeleri)	Yiyecek-İçecek	Ulaştırma	Turistik ürün	Turizm etkinliği	Turizm varlıkları	
Gümüşhane Yaylaları	15.1) Güvende Yaylası	-	Küçük ölçekli hizmet sunan konaklama yerleri	Mevsimlik lokantalar	Bireysel	Hediyelik eşya,	Yayla turizmi, Çiftçilik turizmi	Doğa alanları
	15.2)Taş Köprü Yaylası	-	Bongalow, Küçük Ölçekli Konaklama İşletmeleri,	Yıl boyunca hizmet veren yiyecek-İçecek işletmeler		Hediyelik eşya	Yayla turizmi, fotoğrafçılık turizmi,	Doğal alanlar
	15.3) Erikbeli Yaylası	Kış sporları turizm merkezi	-	-		-	Yayla turizmi	-
	15.4) Cami Boğazı Yaylası	-	Küçük ölçekli konaklama bölgesi	Yiyecek içecek işletmeleri		Hediyelik eşya,	Yayla Turizmi, Fotoğrafçılık	Doğal alanlar
	15.5) Kadirga Yaylası	-	Küçük ölçekli oteller	Yiyecek içecek işletmeleri		Hediyelik eşya,	Yayla Turizmi	Doğal alanlar
	15.6) Kazıkbeli Yaylası	-	Küçük ölçekli oteller	Yiyecek içecek işletmeleri		Hediyelik eşya,	Yayla Turizmi	Doğal alanlar
	15.7) Çakırgöl kış turizm merkezi	Kış sporları turizm merkezi	-	-		-	Kış turizmi, yayla turizmi, trekking, patika turizmi,	Doğal alanlar,

Kaynak: Gümüşhane Üniversitesi, Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Y.O. Araştırma Gezileri.

**Not:** Bu tabloda, Gümüşhane Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Y.O. akademik personeli tarafından yapılan araştırma gezileri sonucunda turizme öncelikli olarak açılması öngörülen destinasyonlar yer almaktadır. Gümüşhane ilinde yukarıda verilen destinasyonlar dışında birçok farklı destinasyon bulunmaktadır.

Yukarıdaki tabloda, Gümüşhane ilinde doğal ve tarihi-kültürel destinasyonların mevcut durumu hakkında Gümüşhane merkezden başlanarak, ilçelerdeki destinasyon alanları ile ilgili genel bir tablo verilmiştir. Tabloda görüldüğü gibi bazı destinasyonlarda hizmet sunulan tesisler bulunurken bazılarında herhangi bir hizmet sunulmamaktadır. Merkez ilçeden başlayarak genel bir değerlendirme yapılacak olursa, 15 destinasyon içerisinde belli alanlarda ve şehir merkezinde konaklama ve yiyecek-içecek hizmetlerinin sunulduğunu görmek mümkündür. Ulaşım yollarındaki eksikliklerin tam anlamıyla giderilmemiş olması, turizm merkezlerine ulaşılabilirlik noktasında sıkıntı oluşturmaktadır. Yukarıda sıralanan sorunlar ele alındığında, Gümüşhane İli'ndeki turizm etkinliklerinin yapı ve işleyişini irdelemek amacıyla ikinci bir analize gidilmiştir. Bu analizde ise, turizm alanında sahip olunan kaynaklar, kapasiteler, yetenekler ve temel yetenekler ele alınmıştır. Stratejik yönetim disiplini genel olarak işletmelerin rekabet yeteneklerini ortaya koymak için yapılan bu analizde, Gümüşhane İli'nin turizm alanında sahip olduğu kaynakları, hangi kapasiteleri kullanarak yeteneklere dönüştürdüğü ve bu yeteneklerden hangilerinin taklit edilmesi zor, İl'e özgü, turistik çekiciliğe sahip ve turistik etkinlikleri ayakta tutan yetenekler olduğu ortaya konulmaya çalışılmıştır.

**Tablo 4 : Gümüşhane İlinin Turizm Konusundaki Temel Yetenek, Kapasite ve Kaynakları**

<b>Analiz Birimi</b>	<b>Açıklama</b>
<b>Temel yetenekler</b>	Kış Sporları Turizmi, Mağara Turizmi
<b>Yetenekler</b>	Çiftlik turizmi, kış sporları turizmi, mağara turizmi, yöreye özgü yiyecek içecek hizmetleri
<b>Kapasiteler</b>	Konaklama işletmeleri, turizm eğitimi veren orta öğretim ve üniversite kurumları, yöreye özgü şenlik ve festivaller, turizm amaçlı çiftlikler, seyahat acentaları,
<b>Kaynaklar</b>	Doğal kültürel sit alanları, turizm merkezi ilan edilmiş alanlar, tabiat koruma alanları, tabiat parkları ve tabiat anıtları, yöreye özgü doğal güzellikler ve turistik ürünler, patentli ürünler, turizm eğitimi alan bireyler, destek projeleri



Tablo 4'te görüldüğü gibi, Gümüşhane ilinin turizm kaynakları; doğal sit alanları, turizm merkezi ilan edilmiş alanlar, yöreye özgü doğal güzellikler ve turistik ürünler, patentli ürünler (pestil, köme, kuşburnu vb.) , formal turizm eğitimi alan bireyler ve destek projeleri olarak görünmektedir. Sözü edilen ve sayısı arttırılabilecek kaynakları yeteneğe dönüştürecek birimler olan kapasiteler ise; Konaklama işletmeleri, turizm eğitimi veren orta öğretim ve üniversite kurumları, yöreye özgü şenlik ve festivaller, turizm amaçlı çiftlikler, seyahat acentaları ve yerel yönetimlerin ilgili birimleridir.

Mevcut kaynakların ilgili kapasiteler yoluyla dönüştürüldüğü görülen yetenekler ise, hâlihazırda çiftlik turizmi, kış sporları turizmi, mağara turizmi, yöreye özgü yiyecek içecek hizmetleri olarak gözlenmektedir.

İlin turizm yetenekleri ayrıntılı olarak ele alındığında Karaca Mağarası'nda yapılan turizm etkinlikleri ve Zigana'da yapılan kış sporu etkinlikleri tüm turizm etkinlikleri içinde başat rolleri oynamaktadır. Bu iki yeteneği ayrı ayrı incelediğimizde, son zamanlarda gelen turist sayısı, gerekse turizme yönelen ilgide artış yarattıkları gözlemlenmektedir. Bu nedenle, kamu yatırımları daha çok kış turizmine ve mağaraların turizme kazandırılmasına doğru ilerlemektedir. Bu gelişmelerin olumlu yönleri, mevcut temel yeteneklerin geliştirilmesi ve turizm alanında şehire özgü farkların yaratılması olarak ortaya çıkmaktadır. Öte yandan, sahip olunan (özellikle ekolojik turizm ve kültür turizmi başlıklarında) diğer yeteneklerin de, temel yeteneklere dönüştürülmesi gerekmektedir.

## 3. GÜMÜŞHANE İLİ TURİZM SEKTÖRÜ SWOT ANALİZİ

Bu kısımda Gümüşhane ili turizm GZTF (SWOT) analizine yer verilecektir.

### 3.1. Güçlü Yönler

- İl merkezinde rekreasyonsal alanların olması ve bu alanların olası turizm etkinliklerine olanak sağlaması (harşit çayı, kent ormanı, parklar, konaklar)
- İlde üniversitede ve orta öğretim düzeyinde turizm eğitimi veren kurumların olması
- İlin flora ve fauna çeşitliliğine sahip koruma altına alınmış alanlara sahip olması
- İlin birçok medeniyete ev sahipliği yapmış olması sebebiyle tarihi ve kültürel anlamda önemli nitelikteki kalıtlara sahip olması
- İlin turistik anlamda çekici doğal kaynaklara sahip olması
- İlin Karadeniz ve Doğu Anadolu bölgeleri arasında önemli bir geçiş noktası olması sebebiyle ulaşım anlamında önemli bir konuma sahip olması
- İlin geleneksel kültürel değerlerini yaşatan festival ve şenliklerin gerçekleştiriliyor olması
- İlin alternatif turizm potansiyelinin güçlü olması
- İlin kendine has turistik ürünlere sahip olması (pestil, köme, zilli kilim vb.)
- İlde kış sporları turizm merkezi olarak ilan edilmiş ve faaliyetlerini kış sporları turizm merkezi olarak sürdüren merkezlerin bulunması
- İlin kalkınmada öncelikli iller arasında bulunması
- İlin sahip olduğu iklim özelliklerinin dört mevsimde turizm faaliyetlerinin gerçekleştirilmesine olanak sağlaması
- Turizm alanında uygulamaların uyarlanması açısından diğer yakın illerdeki turizm kaynaklarına ulaşımın kolay olması

### 3.2. Zayıf Yönler

- İlde nitelikli konaklama ve yiyecek-içecek tesisi sayısının yetersizliği
- İlde turizm bilincinin gelişmemiş olması
- Gümüşhane ilinin yer şekil özelliklerinin ilin gelişim potansiyelini olumsuz anlamda etkilemesi
- İlde şehirlerarası ulaşımın karayolu dışında sağlanamıyor olması
- İldeki potansiyel turizm destinasyonlarına ulaşımında altyapının yetersiz olması
- İlde turizm işletmeciliği yatırımlarının yönlendirilmesi ile ilgili koordinasyon eksikliğinin bulunması

- İlde sosyal ve kültürel yaşam alanlarının ve faaliyetlerinin kısıtlı olması
- İlde turizm tanıtımı konusunda yetersizliklerin bulunması
- İlde yerel iletişim kanallarının yazılı basınla sınırlı olması
- İlde turizm alanında bilimsel etkinliklerin ve araştırmaların yetersiz olması
- İlde yaşayanların turizm etkinliklerine ve faaliyetlerine ilişkin ilgisinin örgütlenememiş olması
- İldeki turizm ile ilgili paydaşların koordineli bir biçimde çalışmıyor olması
- İlin nitelikli insan kaynağı bakımından yetersiz olması

### 3.3. Fırsatlar

- İlin Doğu Karadeniz Bölgesi'nde maden zenginliği ve çeşitliliği bakımından önemli bir merkez olması
- İlin, çevre illerde gerçekleşen farklı turizm türlerine yönelik destinasyonlara yakın olması
- İlin bölgede kültür turizmi bakımından diğer illere göre göreceli üstünlüklere sahip olması
- İlin yetiştirdiği girişimciler nedeniyle turizm yatırımı ve tanıtımı konusunda önemli potansiyelinin bulunması
- Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı'nın (DOKA) Gümüşhane ilindeki ve bölgedeki diğer illerdeki turizm projelerini, planlama, mali destek vb. konularda desteklemesi

### 3.4. Tehditler

- Kış turizminde etkinlik gösteren diğer illerdeki destinasyonlara yakın olması
- Gümüşhane ilindeki yayla ve kış turizmi girişimlerinin diğer illere göre yetersiz olması
- İlin yatırım, iş gücü ve bürokratik engelleri aşma konusunda yetersiz kalması
- İlin bölgesel kalkınma proje ve programlarında diğer illere göre daha az etkin olması
- Gümüşhane ilindeki yatırım kararlarını yönetecek kamu kurumlarının il dışındaki bölge müdürlüklerinin kontrolü altında bulunması sebebiyle ildeki yatırımların gecikmesi
- Gümüşhane ilinin Karadeniz'e kıyısının bulunmaması nedeniyle kıyı turizmi gelişim potansiyelinin bulunmaması

- Sit alanları ve diğer kamu alanlarının hukuki durumu hakkında verilecek nihai kararların il dışındaki kamu kurumları tarafından alınması sebebiyle, Gümüşhane ilinde gerek restorasyon gerekse turizm yatırımları konusunda birtakım gecikmelerin olması

## 4. SONUÇ

Swot analizi çalışması Gümüşhane Üniversitesi Turizm İşletmeciliği Yüksekokulu öğretim elemanlarının gerek kuramsal araştırmaları gerekse saha araştırmaları yoluyla elde ettikleri verilere dayanmaktadır. Özetle, Gümüşhane ilinin mevcut güçlü yanlarını fırsatlara dönüştürmede daha etkin bir süreç yönetimine ihtiyaç duyduğu gözlenmektedir. Çevre illerde turizm alanında yapılan yatırım ve etkinliklerle karşılaştırıldığında ilin kendine özgü dinamikleri nedeniyle, görece olarak geride kaldığı söylenilebilir. Bu nedenle, var olan durumun ortaya konularak, etkili program uygulamaları ve turizm politikalarının oluşturulması öncelikli sorun olarak göze çarpmaktadır.

Yapılan çalışmada ilin turizm konusundaki sorunlarının; yönetsel sorunlar, turizm bilinci ve mevcut sosyokültürel yapı, yatırım ve pazarlama olmak üzere üç başlıkta ele alınabileceği saptanmıştır.

**Yönetsel Sorunlar:** İlde yapılan turizm çalışmalarının bütünleştirilmesi konusunda eksiklikler olduğu görülmektedir. Bu anlamda paydaş olan kamu kurumlarının ortak çalışmalarını yönlendirecek bir birime ihtiyaç duyulmaktadır. "Gümüşhane Turizm Platformu" adı altında oluşturulacak bir oluşumla, ildeki turizm plan, proje, ve politikalar ele alınabilir. İlin turizm yatırımı, yönettiği projelerin sayısı gibi ölçütler göz önünde tutulduğunda, hızlı karar alan ve uygulamada çevik davranacak bu yapının turizm etkinliklerinin önünü açacağı düşünülebilir.

**Turizm Bilinci ve Mevcut Sosyo-Kültürel Yapı:** Yapılan incelemeler sonucunda ilde turizm bilincinin geliştirilmesi ve halkın turizm istihdamına kazandırılması konusunda yapılan çalışmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Öte yandan, sürekli göç verilmesi sonucu genç işgücünün yönlendirilememesi, kent yaşamının sanatsal ve kültürel anlamda canlı olmaması gibi etkenler nedeniyle turizmin gelişimi çevre illerle karşılaştırıldığında geride görünmektedir.

**Yatırım ve Pazarlama:** İlde turizm anlamında yapılan yatırımların mahiyeti, turizm alanında öne çıkma hedefini önüne koyan bir il için yeterli görünmemektedir. Yatırımlar, kamu ve özel girişimin çabalarıyla sürmektedir. Kamu kurumlarının il ve ilçelerin merkezlerindeki misafirhaneleri dışında; özel girişimin doğrudan yatırımıyla şehir

merkezinde oteller, belirli turistik alanlardaki pansiyon tipi yapılar ve kamu yatırımlarının kiralanması yoluyla işletmeciliği tüm yatırımları oluşturmaktadır. Bu nedenle, turizm yatırımlarına yönelik desteklerin sürmesi ve turizmin ekonomik katma değerinin anlaşılması konusunda bir dizi önleme gereksinim duyulmaktadır. Bunun yanı sıra, özellikle doğa ve kültür anlamında eşsiz değerlere sahip olan ilin turizm tanıtımı ve pazarlaması konusundaki eksikliklerini tamamlaması gerekmektedir.







## GÜMÜŞHANE İLİ'NDE ORMAN VARLIKLARI

*Gümüşhane Üniversitesi Gümüşhane Meslek Yüksek Okulu*

*Doç. Dr. Selim Şen*

### 1. ORMANCILIĞIN DOĞUMU VE GELİŞİMİ

İnsan, ilk çağlardan bu yana ormandan yararlanmış, onu kendine barınak seçmiştir. Ancak kendi gelişim sürecinde ormanı yalnız odun, meyve, yaprak gibi ürünler veren ve barınak sağlayan bir kaynak olarak görmemiş onu başka amaçları için de düzensiz olarak kullanmıştır. Orman kaynağından yararlanma, önceleri “günlük gereksinimlerini karşılama” boyutlarında iken, sonraları çeşitlenerek aşırı yararlanmaya ve sömürü biçimine dönüşmüştür. Aşırı yararlanma ve nüfus artışı sonucu ormanlar endüstrinin gereksinimlerini karşılayamaz duruma gelince ormandan yararlanma kanunlar ile sınırlanmıştır. Ormanlık günümüze kadar 4 evreden geçmiştir.

- 1-Barınma ve beslenme evresi
- 2-Düzensiz ağaç kesimi evresi
- 3-Ormanı koruma evresi
- 4-Teknik ormancılık evresi

Avrupa’da 17 ve 18nci yüzyıllarda odun kıtlığının baş göstermesi üzerine önce orman kaynaklarının düzenli ve planlı bir biçimde kullanımı için teknikler geliştirilmiş, sonra da çıplak ve kullanılmayan arazilerde ağaçlandırma yöntemleri ile orman kurma çalışmalarına başlanmıştır. Avrupa’da sarp ve dağlık kesimlerde ormanların çığları önleme, heyelan ve toprak kaymalarını engelleme ve hareket halinde olan kumul hareketlerinin durdurulmasında ormanların gösterdiği fonksiyonlar yine geçen yüzyılda anlaşılmıştır. 19ncü yüzyıldan itibaren ormanların toplum sağlığı ve rekreasyon fonksiyonları ön plana çıkmaya başlamıştır.

### 2. ORMAN VARLIĞININ YARARLARI

Ormanlar; ağaçlarla birlikte diğer bitkiler, hayvanlar, mikroorganizmalar gibi canlı varlıklarla toprak hava, su, ışık ve sıcaklık gibi fiziksel çevre faktörlerinin birlikte oluşturdukları karşılıklı ilişkiler dokusunu simgeleyen ekosistemler olup, dünya yaşamı için vazgeçilmezdirler.



Ormanlar yaşantımızın her safhasında ihtiyaç duyduğumuz yapacak ve yakacak hammadde kaynağıdır. Bunun yanı sıra bitkisel nitelikli tohum, çiçek, kozalak vb. ile mineral nitelikli çakıl, kum vb. hammadde kaynaklarının bir kısmı da ormanlardan elde edilmektedir.

Ormanlar, bitkiler ve hayvanlar için doğal bir su kaynağıdır. Kar ve yağmur biçimindeki yağışı yapraklı, dalları, gövdesi ve kökleri ve tutarak sellerin ve taşkınların oluşmasını önler. Ayrıca yer altı sularının oluşmasına yardım eder.

Ormanlar erozyonu önler. Ormanlar rüzgarın hızını azaltır, toprağı kökleri ile tutarak yağışların ve akarsuların toprağı taşımalarını önler.

Ormanlar, yaban hayatı ve av kaynaklarını korur. Nesli tükenmekte olan hayvanların üretimi, korunması ve barınmasında koruma alanları oluşturur.

Ormanlar bitki örtüsü ve toprak içerisinde büyük miktarda karbon depoladıklarından, iklim üzerinde olumlu etkiler yapar. Aşırı sıcaklıkları düzenler, bir ısı tamponu gibi görev yapar. Sıcağı soğuşu dengeler, radyasyonu önler.

Su buharını yoğunlaştırarak yağmur haline gelmesini sağlar. Rüzgar hızını azaltarak toprak ve kar savurmalarını ve rüzgarın kurutucu etkisini yok eder. Bu nedenle açık alanlara oranla ormanlarda gündüzler serin geceler ise sıcaktır.

Ormanlar, eğlenme, dinlenme ve boş zamanları değerlendirme imkanı sağlar. Havası, suyu, doğal görünüşleri ve sakin ortamı ile özellikle şehirlerde yaşayan insanları kendisine çeker. Bu yönüyle insanların beden ve ruh sağlığı üzerinde olumlu rol oynar.

Yerleşim alanları çevresindeki hava kirliliğini ve gürültüyü önlemesi ile insan sağlığı bakımından önem taşır. İnsan sağlığı üzerindeki bütün bu olumlu yararları nedeniyle büyük kentlerin çevresinde ormanlar yetiştirilmekte, dinlenme yerleri kurulmaktadır.

Ormanlar, orman içinde ve dışında yaşayan insanlara çeşitli iş alanları sağlar, işsizliği önlemede etkin rol oynar, böylece köyden kente göçü azaltır.

Ormanlar, ulusal savunma ve güvenlik bakımından da çok önemlidir. Askeri birliklerin savaş tesisleri ile araç ve gereçlerinin gizlenmesinde, savaş ekonomisi bakımından değer taşıyan reçine, katran ve tanenli maddelerin elde edilmesini sağlar,

Ormanlar barajların ekonomik ömrünü uzatır, doğal afetleri önler, ülke turizmine katkıda bulunur,

Ormanlar, doğal güzellikleri ve sayılmayacak kadar çok faydalarıyla iyi baktığımız takdirde tükenmez bir doğal kaynaktır.

Ormanlar; doğal dengenin sürekliliğinde büyük rol oynayan, aynı zamanda yaşayan biyolojik varlıklar olmaları nedeniyle, tükenmeyen bir dinamizme sahiptir.

### **3. ORMAN EKOSİSTEMLERİNİN DÜNYADAKİ VE TÜRKİYE'DEKİ YERİ**

Günümüzde dünya ormanları yılda 18-20 milyon hektarlık bir hızla yok edilmektedir. Özellikle tropik yağmur ormanları hızla yok edilmektedir. Dakikada 14-20 hektar tropik orman ortadan kaldırılmaktadır. Bu hesaba göre dakikada 750 çeşit ağaç, 1500 çeşit çiçekli bitki, 125 tür memeli hayvan, 100 çeşit sürüngen, 150 çeşit kelebek ve sayısız böcek türü de ortadan kalkmaktadır.

### **4. YERYÜZÜNDEKİ ORMAN ÇEŞİTLERİ**

İnsanın ormanlar üzerine olan müdahale ve etkileri yeryüzünün bütün ormanlarında çok farklı durumlar göstermektedir. Ormanların insan ihtiyaçlarının karşılanmasına cevap vermesine göre ormanlar zamanla “Bakir orman”, “Tabiat ormanı”, “İşletme ormanı” ve “kültür ormanı” gibi kavramların ortaya çıkmasına neden olmuştur. İşletme durumuna göre “koru ormanı”, “baltalık orman” ve “korulu baltalık orman” söz konusu olmaktadır.

### **5. DÜNYADA VE ÜLKEMİZDE ORMAN VARLIĞI**

Dünyada ormanlar, kendi kendini yenileyen doğal kaynakların en önemlilerinden birisi olup, sanayileşme ve hızlı nüfus artışı sonucu aşırı yararlanma eğilimi ve yangınlarla tahrip olan orman alanları, giderek ihtiyacı karşılayamaz hale gelmektedir. Bunu önlemek ve orman kaynaklarından sürekli yararlanmak için devamlılığın sağlanması gerekmektedir.

Dünya kara alanlarının %30'unu kaplayan ormanlar **3.8 milyar** hektardır. Tropikal ve yarı tropikal ormanlar bu alanın % 56'ını teşkil etmektedir. Dünya ormanlarının % 95' doğal, %5'ise ağaçlandırma ile tesis edilen suni ormanlardır.

Ülkemizin ormanlık alanı ise **20.7**milyon hektar olup yurdumuzun genel alanının %26.8'ini oluşturmaktadır. Bu alanlar içerisinde normal koru ve normal baltalık ormanları 10.027.568 ha ile Türkiye ormanlık alanının % 48,3'ünü, çok bozuk koru ve çok bozuk baltalık ormanları; 10.735.679 ha ile Türkiye ormanlık alanının % 51,7 sini oluşturmaktadır. Ülkemiz ormanlarının % 99,9'u devlet ormanıdır. Ormanlarımızın tamamı verimli orman niteliğinde olmayıp, ürün verebilen orman alanı 8.9 milyon ha (% 44)'dür. Ormanlık sektörünün GSMH' ya katkısı % 0,8' dir.

Bir ülkenin orman varlığı yönünden yeterli sayılabilmesi için o ülkede ormanlık alanların, genel ülke alanına oranı%25-30 arasında olması ve orman alanlarının ülke yüzeyine dağılışının homojen olması gerekli görülmektedir. Türkiye orman varlığı %26.8 oranı ile orman durumu itibariyle normal gibi görünmekle birlikte alan dağılımı itibariyle hiç de iyi konumda bulunmamaktadır. Türkiye orman varlığı %26,8 oranı ile dünya (%29) ve Avrupa (%28) ortalamasının altındadır. Diğer taraftan ülke ormanlarımızın yaklaşık %60 ı imar ve ıslaha muhtaç bozuk orman konumundadır.

Gümüşhane ilinde orman varlığının toplam genel alanlara oranı %29 dur.

### 6. ORMANLARIN ÜLKEMİZ EKONOMİSİNDEKİ YERİ

Ormanlık sektörünün ülke ekonomisine olan katkılarını para ile ölçülebilen ve para ile ölçülemeyen katkılar olarak ikiye ayırmak gerekir. Odun kökenli orman ürünleri üretimi, orman tali ürünleri üretimi, işlendirmeye katkısı, bölgeler arası gelişmişlik farkını azaltıcı etkisi, ödemeler dengesini olumlu yönde etkilemesi, mineral nitelikli katkıları, tarım, hayvancılık ve turizme olan katkıları para ile ölçülebilen katkılardır.

İklim, toprak su gibi doğal kaynakların korunması ve dengede tutulması, rüzgar ve kumul hareketlerine karşı önleyici perde görevi görmesi, su akışını düzenlemesi, yer altı ve yer üstü su kaynaklarının sürekliliğini sağlayarak çoraklaşmayı önlemesi, erozyonu önlemesi dolayısıyla tarım alanları ile barajların ekonomik ömrünü uzatması, çığ ve sel baskınlarını önlemesi halkın rekreasyon ihtiyaçlarını karşılaması, insan sağlığını olumlu yönde etkilemesi ve iş verimliliğini artırması ise para ile ölçülemeyen katkılardır.

Ülkemizde çok önemli bir sektör olan ormancılık ülke kalkınmasında "itici ve teşvik edici" stratejik bir rol oynar.

## 7. GÜMÜŞHANE İLİNİN ORMAN ENVANTERİ

Gümüşhane ili nemli ve ılık Doğu Karadeniz ayrıca yüksek ve kurak Doğu Anadolu iklim kuşakları arasında bulunduğu farklı bitki topluluklarının gelişmesine ortam hazırlamıştır. İl sınırları içerisinde bulunan ormanlar ve ağaç türleri yayılış bakımından farklılık arz etmektedir. Harşit havzasında birçok bitki türü yaygın olarak bulunmaktadır. En belirgin türler sahile yakın nemi bulunan bölgelerde Ormangülü, Defne, Ayüzümü, Şimşir ve Böğürtlendir. Kürtün ilçesinde hakim ağaç türü Ladin ve Kayın olmakla birlikte, Sarıçam, Gökmar, Meşe, Kestane, Kızılağaç, Gürgen, Titrek kavak türleridir. Bu yöredeki Örumcek ormanları Türkiye'nin ve Avrupa'nın en boylu ve en çaplı ağaçlarını barındırır.

Torul ve Merkez ilçeleri geçiş bölgesi olup hakim ağaç türü Sarıçam olmakla birlikte yukarıda sayılan ağaç türlerine de rastlanmaktadır. Karasal iklimin hüküm sürdüğü Şiran, Kelkit ve Köse ilçelerinde bitki çeşitliliği azalmakla birlikte yine de geniş Sarıçam ve Meşe türleri mevcut ormanlık alanlarda hâkim ağaç türleridir.

Mevcut ormanların tümü devlet mülkiyetindedir. Özel mülkler içinde de ağaçlara rastlanabilmekte, çeşitli meyve ağaçları yanında Ceviz de önemli bir yer tutmaktadır.

Ormanlara yapılan baskının her yıl azalması ve yapılan ağaçlandırma faaliyetleri neticesinde mevcut orman alanlarının önceki yıllara göre artış gösterdiği gözlenmektedir.

## 8. GÜMÜŞHANE İLİ ORMANLARI ÜZERİNDEKİ SOSYAL BASKI

Gümüşhane il sınırları içerisindeki ormanlar geçmişte önemli ölçüde usulsüz yararlanma ve otlatma baskısı altında kalmıştır. Torul ve Kürtün ilçelerinde coğrafi yapı nedeni ile tarıma ve toplu yerleşime uygun alanlar çok azdır.

Bu durum köy nüfusunun dağınık bir biçimde yerleşmesine ve her türlü tarım ve hayvancılık çalışmasının orman içinde ve bitişiğinde yapılmasına neden olmuştur. Ormanlar köy, mezra ve yayla yerleşimleri tarafından adeta kuşatılmış, sürekli ve aşırı hayvan otlatması ormanların kendini yenilemesine engel olmuştur.

Karasal iklime sahip yörelerde meşe odunu yakacak olarak, yaprakları ise hayvan yemi olarak aşırı ölçüde kullanılmıştır. Sonuçta büyük alanlarda bozuk, verimsiz meşe ormanları ortaya çıkmıştır.

Ancak 1970’li yıllarda başlayan yurt içi ve yurt dışı göçler bu tabloyu tersine çevirmiştir. Bu göçler sonucunda orman köylerinin nüfusu çok büyük ölçüde düşmüş, kalan nüfusun da etkinliği azalmıştır. Orman köylerindeki nüfusun azalması, tarım ve hayvancılığın etkisini yitirmesi sonucu ormanların hem kalitesinde hem de alanında artışlar olmuştur. Eski tarım alanlarında genç meşcereler oluşurken, bozuk orman alanları da yenilenmektedir. Bu ormanlar bilinçli müdahalelerle verimli ormanlara dönüştürülebilir durumdadır.

**Tablo 1.** Gümüşhane ve Torul İşletme Şefliğine Bağlı Orman Varlığı

ORMAN VARLIĞI						
Bölge Müdürlüğü	İşletme Müdürlüğü	İşletme Şefliği	İlçeler	Orman Varlığı		Potansiyel Alan (ha)
				Verimli	Bozuk koru	
Trabzon	Torul	Şiran	Şiran	3048	26813	3000
		Kelkit	Kelkit	3009	21107	2000
		Kelkit	Köse	924	2795	1000
		Gümüşhane	Merkez	6593	26886	1500
		Karanlıkdere	Torul	3978	4675	100
		Torul	Torul	8281	16601	700
		Sarıçdağı	Torul	7670	7016	500
		Zigana	Torul	4276	5350	500
		Kürtün	Kürtün	5009	<b>2563</b>	200
		Alacadağ	Kürtün	6980	2790	200
		Örümcek	Kürtün	5753	4638	200
		Günyüzü	Kürtün	3599	1946	100
<b>TOPLAM</b>				<b>59120</b>	<b>123180</b>	<b>10000</b>



İlin özellikle kırsal kesimlerinde odun ve tezek ısınma amaçlı kullanılmaktadır. Enerji ormanı olarak Orman İşletme Müdürlüğüne 2007 yılında 9.401 ster yakacak odun satışı yapılmıştır.

## 9. TABİAT KORUMA ALANLARI VE MİLLİ PARKLAR

### 9.1. Örümcek ormanı

Gümüşhane'ye 74 km uzaklıkta bulunan Özkürtün'e 22 km mesafededir. Mülkiyeti devlete ait olan tabiat koruma alanı, 2500 m rakımda ve 263 ha bir alanı kaplamaktadır. Avrupa, Kafkaslar ve ülkemizde bulunan en boylu ve çaplı göknar ve ladin fertleri ile olağanüstü düzgün gövdeli kayın fertlerinden oluşan meşçereleri bünyesinde barındırmaktadır. Florası aşağıdaki ağaç türlerini kapsamaktadır

*Picea orientalis* (Doğu Ladini)

*Abies nordmaniana* Subsp. Nordmaniana (Doğu Karadeniz Göknarı)

*Fagus orientalis* (Doğu Kayını )

*Alnus glutinosa* Subsp. Barbata ( Sakallı Kızılağaç)

*Taxus baccata* (Adi Porsuk )

Faunasında ise Tilki, Ayı, Kurt, Sincap, Domuz ve Karaca türleri bulunmaktadır

**Tablo 2. Örümcek ormanlarındaki bazı ağaçlara ait özellikler**

	Ağaç Türü	Rakım (metre)	Yaş	Boy (m)	Çap (m)	Çevre Genişliği (m)
1	Doğu Ladini	2500	400	49,1	1,48	4,65
2	Doğu Ladini	2500	400	61,5	1,54	4,85
3	Doğu Ladini	2500	400	52,5	1,21	3,81
4	Doğu Ladini	2500	400	53,4	1,22	3,83
5	Doğu Karadeniz Göknarı	2500	400	54,5	1,18	3,70
6	Doğu Karadeniz Göknarı	2500	400	54,0	1,92	6,05
7	Doğu Karadeniz Göknarı	2500	400	57,6	1,76	5,52
8	Doğu Karadeniz Göknarı	2500	400	58,5	1,80	5,65

Örümcek ormanı 11.10.1995 tarihinde tabiat parkı koruma alanı statüsüne alınmıştır.

Bunlar haricinde iki adet anıt ağaç bulunmaktadır. Bunlar:

**1-Kirani Evliya Ardıcı:** Şiran ilçesi, Kırıntı köyünde, 2123 m rakımda, tahmini 700 yaşında, devlet mülkiyetine ait alanda bir ardıç ağacıdır (Juniperus). Yörede evliya ağaç olarak kabul edilmiş olup, insanların dilek dileyip dua ettiği bir yer halini almıştır. Anıtsal değeri ender rastlanan yaş ve çapta olması; doğal değeri ise yaş ve çap bakımından ekstrem gelişim göstermiş olmasıdır.(4,80 m boy, 1,32 m çap ve 4,15 m çevre genişliğine sahiptir)

**2-Ali Ağanın Kavağı:** Şiran ilçesi, Kırıntı köyünde 1730 metre rakımda özel mülkiyete ait alanda tahmini 500 yaşında bir Kavak Ağacıdır (*Populus nigra*). Anıtsal değeri yaş bakımından ender rastlanır olması; doğal değeri ise ekstrem gelişim göstermiş olmasıdır. (30 m boy, 1,55 m çap ve 4,85 m çevre genişliğine sahiptir)

## 10. İTRİ VE TIBBİ BİTKİLER

Gümüşhane ili itri (baharat) ve tıbbi bitkiler bakımından çok çeşitli türlere sahiptir.

**Tablo 3. Tabii olarak yetişen tıbbi ve itri bitkilerden, ekonomik öneme sahip bazı türler**

1	Adaçayı (Salvia)	26	Çiğdem (Celchicum)
2	Amberpasis (Berberis)	27	Domuz Turbu (Cyclamen)
3	Ayı gülü (Paeonia)	28	Ebegümeçi (Maiva sylvestris)
4	Böğürtlen (Rubus)	29	Gelincik (Papaver rhaeas)
5	Civan perçemi (Achilea millefalium)	30	Güveyi otu (Origanum vulgare)
6	Geven (Astragalus)	31	Hardal (Sinapis)
7	Isırgan otu (urtica)	32	Havaciva otu (Alkanna tinctori)
8	Kantaron (Hypericum parforatum)	33	Karahindiba (Taraxacum officinale)
9	Kekik (Thymus)	34	Kardelen (Galantus.sp.)
10	Kuşburnu (Rosa canina)	35	Katır Tırnağı (Spartium sunoeum)
11	Ölmez Çiçek (Helichrysum)	36	Kedi Otu (Valeriana officinalis)
12	Papatya (Matricana chamomilla)	37	Pelin otu (Artemisia absinthium)
13	Sığır Kuyruğu (Verbascum)	38	Salep (Tuber salep)
14	Ahududu (Rubus idavus)	39	Sinirli Ot (Plantage lanceolata)
15	Akdiken (Rhammus cathartica)	40	Süsen (iris)
16	Aliç (Creataeagus)	41	Sütleğen (I:uphorbia)
17	Ardıç (Juniperus)	42	Labada (Rumex pationtia)
18	Aslan Peçesi (Alchemilla vulgaris)	43	Laden (Cistus)
19	At Kuyruğu Otu (Eguisetum aruonse)	44	Lale (Tulipa)
20	Ayı Üzüümü (Vaccinium mrytillus)	45	Madımak (Polygenum cagnatum)
21	Ayrık Otu (gropyron repens)	46	Menengiç (Pistacia terebinthus)
22	Baldınn (Cenium macclatu)	47	Nane (Mentha)
23	Banotu (Hyescyamus)	48	Ökse otu (Viscum album)
24	Beşparmak Otu (Patentila)	49	Üzerlik otu (Perganum harlala)
25	Çaşır Otu (Ferula)		



**Tablo 4. İlimizde Bulunan Endemik Bitki Cinslerinden Bazıları**

1	Acı çiğdem (colchicum)	11	Çilek (Fragaria vesca)
2	Ada çayı (salvia)	12	Galium fissurense
3	Yabani soğan (Allium)	13	Hanımeli (Lonicera caucasica)
4	Geven (Astragalus)	14	Asperula pestalozzae
5	Yabani karanfil (Dianthus)	15	Astrantia maxima
6	Dağ çayı (sidaridis)	16	Çan çiçeği (Campanula latiloba )
7	Papatya (Anthemis)	17	Heracleum platytaenium
8	Sığır Kuyruğu (Verbascum)	18	Gürgen (Carpinus betulus )
9	Orman gülü ( Rhododendron luteum)	19	Doğu ladini (Picea orientalis )
10	Sevgi çiçeği (Reseda lutea)		

**Tablo 5. Gümüşhane ili ormanlık bölgelerinde görülen otsu ve odunsu bitkiler.**

Otsu Bitkiler					
1	Topcuk ot	9	Civan perçemi	17	Düğün çiçeği
2	Aktavus otu	10	Zenbil otu	18	Kır tiği
3	Beyaz üçgül	11	Kekik	19	Yalancı nane
4	Çayır güzeli	12	Sinir otu	20	Aslan diği
5	Yumak otu	13	Gazel boynuzu	21	Deve diken
6	Yabani yulaf	14	Can çiçeği	22	Çayır salkum otu
7	Sarı üçgül	15	Kadın mantosu	23	Kuzu kulağı
8	Dovuz ağrısı	16	Hindiba		
Odunsu Bitkiler					
1	Sarıçam	4	Kızılağaç	7	Meşe
2	Gök nar	5	Söğüt		
3	Kavak	6	Ardıç		

## 11. FAUNA

**Tablo 6. Gümüşhane ili sınırları içerisinde bulunan kuş türleri**

<b>Boz kaz</b> (Anser Anser)	<b>Gökçe Güvercin</b> (Columba Oenas)
<b>Yeşilbaş</b> (Anas platyrhynchos)	<b>Çoban Aldatan</b> (Caprimulgus europaeus)
<b>Atmaca</b> (Accipiternisus)	<b>Ebabil</b> (Apus Apus)
<b>Kızıl Şahin</b> (Buteo rufinus)	<b>Ak Karınlı Sağan</b> (Apus Melba)
<b>Şahin</b> (Buteo Buteo)	<b>İbibik</b> (Upupa epops)
<b>Kaya Kartalı</b> (Aguila Chrysaetos)	<b>Kulaklı Toygar</b> (Ermophila Alpestris)
<b>Sakallı Akbaba</b> (Gypaetus Barbatus)	<b>Kaya Kırlangıcı</b> (Ptyonoprogne Rupestris)
<b>Beyaz Akbaba</b> (Neophron Percnopterus)	<b>Ağaç İncirkuşu</b> (Anthus trivialis)
<b>Kerkenez</b> (Falcotinnunculus)	<b>Çayır İncirkuşu</b> (Anthus pratensis)
<b>Küçük Kerkenez</b> (Falco naumanni)	<b>Dağ İncirkuşu</b> (Anthus spinoletta)
<b>Boz Doğan</b> (Falco Colombarius)	<b>Ak Kuyruksallayan</b> (Motacilla alba)
<b>Delice Doğan</b> (Falko subbuteo)	<b>Derekuşu</b> (Cinclus cinclus)
<b>Urkeklik</b> (Tetraogallus Caspius)	<b>Çit Kuşu</b> (Troglodytes troglodytes)
<b>Kımalı Keklik</b> (Alector Chukar)	<b>Kızıl Kuyruk</b> (Phoenicurus phoenicurus)
<b>Bıldırcın</b> (Coturnix Coturnix)	<b>Kuzgun</b> (Corvix corax)
<b>Su Tavuğu</b> (Rallus Aquaticus)	<b>İspinoz</b> (Fringilla coeleps)
<b>Yeşil Düdükçün</b> (Tringa Ochropus)	<b>Kiraz Kuşu</b>
<b>Küçük Su Çulluğu</b> (Lymnocyptes Minimus)	

**Tablo 7. Gümüşhane ili sınırları içerisinde bulunan memeli hayvanlar**

<b>Boz ayı</b> (Ursus arctos)	<b>Kaya Sansarı</b> (Martes foina)
<b>Kızıl Keçi</b> (Cabra aegakrus)	<b>Ağaç Sansarı</b> (Martes martes)
<b>Yaban Domuzu</b> (Sus scrofa)	<b>Porsuk</b> (Meles meles)
<b>Kurt</b> (Canis lupus)	<b>Tavşan</b> (Lepus europeus)
<b>Çakal</b> (Canis aureus)	<b>Tarla sincabı</b> (Citellus citellus)
<b>Tilki</b> (Vulpes vulpes)	<b>Köstebek</b> (Erina ceuseuropea)
<b>Gelincik</b> (Mustela nivalis)	<b>Kör Fare</b> (Spalax leucodon)

Gümüşhane suları balık türü sayısı bakımından da oldukça zengindir. Ancak bunların bir çoğunun ekonomik değeri bulunmamaktadır.

İktisadi yönden kayda değer en önemli olanlar, alabalık ve bazı sazan türleridir. Doğu Karadeniz Bölgesi denilince tatlı su balıklarından ilk hatıra gelen alabalık olmaktadır.

Yöre sularında alabalıklarda tek tür (*Salmo trutta* L.) yaşamaktadır. Geldiay (1970) e ve Aras (1974) e göre, Yöre sularında yaşayan tip, bu türün *SalmoTrutta* Labrax alt türüdür. Çelikkale (1998) tarafından bu alt türe, Karadeniz alabalığı denilmektedir.

Özellikle Harşit havzasında tüm derelerin memba kısımlarında söz konusu balığı bulmak mümkün olabilmektedir.

Atatürk Üniversitesi elemanlarınca yöremizde yapılan araştırmalarda Gümüşhane ilinin balıkçılık potansiyeli 100.000 ton/yıl olarak belirlenmiştir.

## **12. MİLLİ PARKLAR, TABİAT PARKLARI, TABİAT ANITI, TABİATI KORUMA ALANLARI VE DİĞER HASSAS YÖRELER**

### **12.1. Artabel Gölleri Tabiat Parkı**

Mülkiyeti OGM ne ait Tabiat koruma alanıdır.100 ha orman, 5759 ha mera olmak üzere toplam 5859 ha alan kaplamaktadır. Gümüşhane iline 50 km uzaklıkta olan Gülaçar köyü üzerinden ulaşım sağlanmaktadır. Gülaçar Köyü'ne 5 km.uzaklıkta olup, alana buradan yürüyerek ulaşmak mümkün olmaktadır. Gümüşhane Karanlıkdere İşletme şefliği sınırları içerisinde bulunmaktadır.

Jeolojik ve Jeomorfolojik oluşumlar yanında flora ve fauna zenginliği ayrıca peyzaj değerleri tabiat parkının ana kaynak değerlerini oluşturmaktadır (V tipi vadiler, keskin sırtlar ve krater gölleri). Bölge ormanlarında Sarıçam ve Gök nar hakimdir. Endemik bitkiler de bulunmaktadır. Yaban hayatı bakımından yırtıcı ve ötücü kuşların yanı sıra Boz ayı, Kızıl keçi, Domuz, Kurt, Çakal, Tilki, Gelincik, Sansar, Tavşan, Körfare ve Cüce Yarasa bulunmaktadır.

## 12.2. Mağaralar

Karadeniz Bölgesinde mağara turizminin dinamosu konumunda olan Gümüşhane’de bu güne kadar tespiti yapılan 24 adet mağara bulunmaktadır. Bunlardan Karaca Mağarası, Arılı Mağarası, Ardıçlı Mağarası, Üç bacalı Mağara, İkisu Köyü Mağarası, Altıntaş Mağaralarının mağaracılık literatüründe yeterli kriterleri taşıdığından dolayı turizme açılması için uygunluk raporları mevcut olup, bu mağaralardan Karaca Mağarası Karadeniz bölgesi turizmine ve ülke turizmine kazandırılmıştır.

**Tablo 8. Gümüşhane ilinde bulunan mağaralar**

1	Karaca Mağarası	Torul Cebeli Köyü
2	Akçakale Mağarası	Merkez Akçakale Köyü
3	Arılı Mağarası	Torul Arılı Köyü
4	Tomara Mağarası	Şiran Seydibaba Köyü
5	Mağaralar	Torul Zığana köyü
6	İkisu mağarası	İkisu köyü/GümüŞhane
7	Kırklar mağarası	Köse İlçe Salyazı beldesi

Karaca Mağarası, alternatif turizm hareketlerinde bölgede en fazla ziyaret edilen turistik mekanların başında yer almaktadır.

## 12.3. Şelaleler

Şiran ilçesi Tomara Şelalesi, Tekke Beldesi Şelalesi, Merkez ilçe Halgent Mahallesi Şelalesi bölge turizmine hizmet sunmaktadır.

## 12.4. Yeşil Alanlar

Kentte yerleşik alanlarda homojen olarak dağılmış yeşil alan çok azdır. Düzenlenmiş parklar Atatürk Parkı, Cumhuriyet Parkı, Mimar Sinan Parkı ve Fatih Parklarıdır. Bunların yanı sıra konut alanları içerisinde küçük alanlarda çocuk bahçeleri yer almaktadır.

Harşit Çayı kenarında söğüt ve kavak toplulukları yer almaktadır. Yamaçlarda ise step formasyonu hakimdir. Gümüşhane’de geven ve sığırkuyruğu öbeklerine rastlanır. Çimen dağlarında yükseltinin 1500m’yi aştığı kesimlerde kızılçam, ardıç ve meşe türlerinin hakim olduğu orman kümeleri bulunur. 2000 m’den sonra göknar hakimdir. Karaçam ve sarıçam türlerinde yoğunluk kazanır. Harşit Vadisinde tabana doğru kültüre alınmış çeşitli meyve ağaçları (vişne, elma, armut, kiraz, ceviz vb.) bulunmaktadır.

Kentte kişi başına düşen yeşil alan yaklaşık olarak **1 m<sup>2</sup>** dir

## 12.5. Mesire Yerleri

- ✓ **Limni Gölü A Tipi Mesire Yeri:** Gümüşhane'ye 40 km mesafede, Torul ilçesine 16 km mesafede olup, Zigana Dağı'nda 36 ha lık bir alandır. Piknik ve kamp amaçlı kullanıma uygundur. Sahada hakim ağaç türü sarıçam ve ladindir. Yılın belirli zamanlarında ayı, tilki, ceylan, karaca gibi yaban hayvanlarına rastlamak mümkündür. Haziran, Temmuz, Ağustos ayları işletmeye açılmaktadır.
- ✓ **Yukarıkulaca B Tipi Mesire Yeri:** Gümüşhane'ye 115 km, Şiran ilçesine 15 km. (asfalt + toprak yol) mesafede bulunan alanın sınırı içinde olan köye yakınlığı 500 m dir. Etrafı tamamen sarıçam ormanları ile çevrilidir. Ayı, tilki, kurt, karaca, tavşan, yaban domuzu gibi yaban hayvanlarına rastlamak mümkündür. Piknik amaçlı günübirlik kullanım için uygundur. Saha içinde Yukarıkulaca Göleti bulunmaktadır.
- ✓ **Karşıyaka B Tipi Mesire Yeri:** Karşıyaka Mahallesi Gümüşhane merkezine 500 m mesafede olup, araçla ve yürüme ulaşmak mümkündür. Sahada mevcut hakim ağaç türü Sarıçam, meşe, ardıç, akasya, yaban kavağı, kızılıçık ve kuşburnu gibi çalı çeşitleri mevcuttur. Saha piknik yapmaya elverişlidir.
- ✓ **Tekke Kuzağıl B Tipi Mesire Yeri:** Gümüşhane merkezine 7 km. (Tekke Beldesinde) mesafede olup, araçla ulaşmak mümkündür. Saha içerisinde hakim bitki örtüsü sarıçam ve kuşburnu mevcuttur. Saha Haziran, Temmuz, Ağustos aylarında günübirlik piknik yapmaya ve yürüyüş için idealdir
- ✓ **Altınpınar Gölü Mesire Yeri:** Gümüşhane'ye 37 km, Torul'a 15 km, Altınpınar Beldesine 7 km mesafede toprak yoldan ulaşım sağlanmaktadır. Sahada hakim ağaç türü Sarıçamdır. Haziran, Temmuz, Ağustos aylarında saha günübirlik piknik yapmaya elverişlidir.

## 13. GÜMÜŞHANE İLİNİN ORMAN VARLIĞINA DAİR SWOT ANALİZİ

Ormancılığın diğer sektörlerle dolaylı ve dolaysız olarak birçok bakımdan ilişkileri bulunmaktadır. Bunlar ormancılık-tarım, ormancılık-hayvancılık, ormancılık-endüstri, ormancılık-ticaret, ormancılık-turizm, ormancılık-ulaştırma ilişkileridir. Ormancılık işletme tipleri bakımından da sınıflara ayrılmaktadır. Bunlar Saf ormancılık(Orman işletmeciliği), Sosyal ormancılık (Tarımsal ormancılık) ve Kent ormancılığı olarak 3 tipdir. Diğer taraftan ham ve yarı işlenmiş haldeki orman ürünlerinin ve odun dışı orman ürünlerinin endüstrisi ve ticareti de ormancılığın diğer bir faaliyet koludur. Aşağıda ormancılığın bu konuları çerçevesinde Gümüşhane ili için bir SWOT analizi yapılmıştır.

### 13.1. Güçlü Yönler

- Gümüşhane ili gerek mesire yerleri, gerek doğal güzellikleri içerisinde yapılabilecek spor, dağcılık, kültürel gibi eko-turizm faaliyetlerine olanak sağlaması bakımından zengin orman ve tabiat kaynaklarına sahiptir.
- İl sakinlerine manzara güzelliği oluşturma bakımından teraslanarak, park ve bahçelere dönüştürülebilecek geniş yamaçlar bulunmaktadır.
- Ormanlık alanların genel alanlara oranı dünya ve Avrupa ortalamasına eşdeğerdir.
- Kürtün Barajı ve diğer akarsuların Orman ekosistemine direk olarak faydalı etkileri bulunmaktadır.
- Orman köylülerinin ormana olan bağımlılığının azaltılması için hayvancılık ve güneş enerjisinden faydalanma konusunda destekler bulunmaktadır

### 13.2. Zayıf Yönler

- Gümüşhane ili dağ ve ormanlarla çevrili bir yerleşim yeri olmasına rağmen kent ormancılığının zayıf olmasından dolayı il sakinlerinin tabiattan faydalanabilme imkanları çok düşüktür.
- Ne yazık ki birçok ilimizde olduğu gibi Gümüşhane ilinde de ormanlardan fonksiyonel (çok amaçlı) olarak faydalanmaya yönelik faaliyetleri gerçekleştirebilecek yetişmiş yeterli eleman bulunmamaktadır.
- Ormanlık alanlardaki 1 kapalı orman alanı çok düşük olup (% 0,9) , %60' bozuk kuru ve %31'i bozuk baltalık orman durumundadır.
- Ormanlardan asli ürün olarak odun ile ilgili sanayi gelişmemiştir.

## 13.3. Fırsatlar

- Ormanların bir özelliği de istenmeyen görüntüleri kapatmaktır. Gümüşhane ilini çevreleyen tabiat alanlarında doğal peyzajın estetik etkileri çok zayıf kalmış ve arttırılması için çaba sarfetmek gerekmektedir.
- Orman köylüsünün ormana olan baskısını azaltmak için bazı önlemler alınmaktadır. Fakat köyden şehre göç devam etmektedir. Orman köylüsünün kendisi ve hayvanlarının ihtiyaçlarının karşılanması için tarımsal ormancılık faaliyetlerine destek devam etmelidir.
- Araştırma projelerine konu olabilecek Ormancılık, Milli Parklar, Doğal, tarihi ve turistik bir çok zenginliklerinin bulunması,
- Odun dışı orman ürünleri kapsamında endemik olan bazı tıbbi ve aromatik bitkilerin araştırma projeleri konu edinilmesi
- Odun dışı orman ürünleri bakımından zengin olan yörelerde çok amaçlı (fonksiyonel) ormancılık işletmeciliği uygulanarak halkın refah seviyesinin yükseltilmesine çalışılmalıdır.
- İlimizde doğal olarak yetişen bazı odun dışı orman ürünleri ormanlardan çok zahmetli şartlarda toplanabilmektedir. Buraya özgü bu ürünlerin yetiştirileceği kültür sahalarının oluşturulması gerekmektedir.
- Orman İşletme Müdürlüğü sahalarında ağaçlandırmaya uygun 159.705,0 Ha saha bulunmaktadır. Bu güne kadar bu sahaların 9.618,4 ha'ı tabii tensil, doğal gençleştirme ile ağaçlandırma ve erozyon Kontrolü çalışmalarına konu edilmiş olup geride çalışılabilecek 150.086 ha alan bulunmaktadır.
- Barajlarda kültür balıkçılığının geliştirilmesi orman köylüsünün ormana olan sosyal baskısını azaltacaktır.

## 13.4. Tehditler

- İli çevreleyen yamaçlarda eğer şimdiden teraslamalar yapıp ağaçlandırma faaliyetleri köklü olarak ele alınmazsa devam eden erozyon sonucu yakın gelecekte sadece geriye kaya görünümünde yamaçlar kalacaktır.
- Türkiye kişi başına düşen orman varlığı bakımından Avrupa ülkeleri ortalamasında olmasına rağmen Orman köylüsünün sosyal baskının devam etmesi durumunda bu oran düşmeye devam edebilecektir.
- Devam etmekte olan kaçak avcılık faaliyetleri canlı ekosisteme zarar vermektedir.
- Kırsalda yaşayan insanların (orman köylüsü ve diğer) ormanda yapmış olduğu zararlar devam etmektedir.

## KAYNAKLAR:

1. Anonim (2003) Çevre ve Orman Bakanlığı, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü
2. Anonim /2004) Türkiye Çevre Atlası, Çevre ve Orman Bakanlığı, Özel Çevre Koruma Kurumu Başkanlığı, 2004.
3. Anonim, (2007) Orman Bölge Müdürlüğü, Gümüşhane İli Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Seferberliği Eylem Planı (2008–2012)
4. Anonim (2009) Gümüşhane Çevre Durum Raporu,
5. Yavuzşefik, Y., Karagül, R., (2004) Ormancılık Bilgisi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Düzce Orman Fakültesi, Düzce









## GÜMÜŞHANE İLİ'NDE GELENEKSEL TARIM VE HAYVANCILIK

*Gümüşhane Üniversitesi Şiran Mustafa Beyaz Meslek Yüksekokulu*

*Yrd. Doç. Dr. Bilge BAHAR*

*Yrd. Doç. Dr. Abdulveli SİRAT*

*Yrd. Doç. Dr. Mustafa YILDIRIM*

### 1. GİRİŞ

Bitki yetiştirme ve hayvan yetiştirme, bitkisel ve hayvansal ürünler elde etme, bitkisel ve hayvansal ürünlerin nitelik ve niceliklerini iyileştirme, bitkisel ve hayvansal ürünleri pazara hazırlama ve depolama, bitkisel ve hayvansal ürünleri işleyip, değerlendirme bilim ve sanatına tarım denir. Dolayısıyla, bölgelerin ekolojik koşullarına ve yetiştirilecek ürünün cinsine bağlı olarak toprak işleme, ekim nöbeti, ekim, gübreleme, sulama, yabancı ot mücadelesi, hasat ve harman gibi konuları açıklayan bilim dalıdır.

Dünya nüfusunun sürekli ve hızlı bir artış göstermesi, bir yandan gıda ve diğer tarımsal ürünleri olan ihtiyacın artmasına yol açarken, öte yandan da toprak, su, bitki üzerindeki baskısını artırarak doğal dengeye bozucu bir etken olmaktadır.

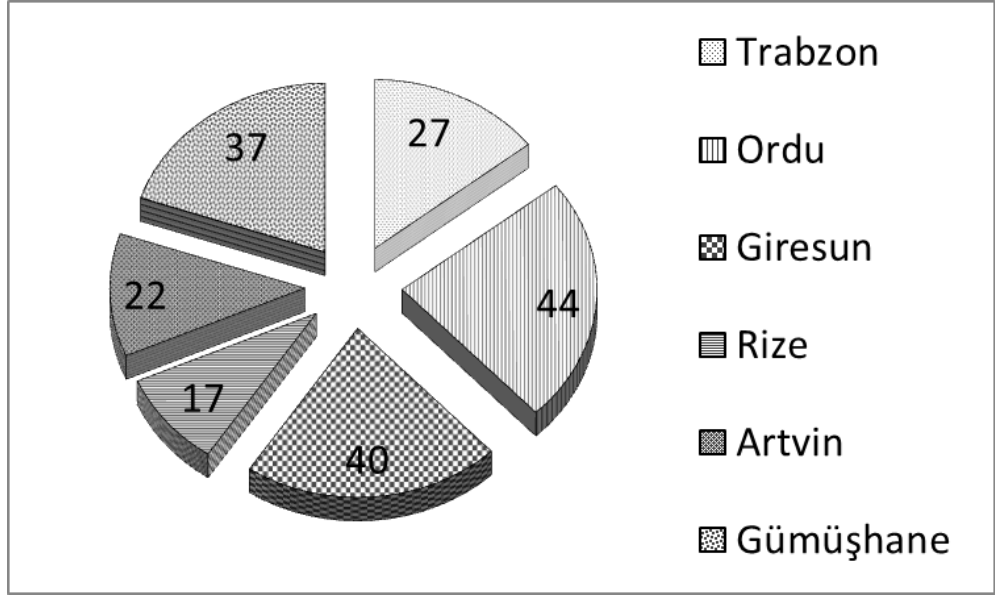
Ekonomisi önemli ölçüde tarımsal üretime bağımlı olan ülkemizde insanımıza daha uygun yaşama ortamının sağlanması için, tarımsal üretimin rasyonel biçimde düzenlenmesi gerekir. Tarımsal üretimin rasyonel biçimde düzenlenmesinden amaç, birim alandan sağlanan verimi, tabii kaynakların potansiyeline uygun bir şekilde, imkanlar dahilinde en yüksek düzeye çıkarmaktır. Verim artışının sağlanmasında, tarım tekniğinin düzeyi, üretimde kullanılan girdilerin miktarı ve kalitesi, tarımsal yapının yeniden düzenlenmesi gibi etkenlerle bitkide, toprak ve su kaynaklarının rasyonel bir şekilde kullanılması da bir bütün olarak ele alınmalıdır.

## 2.TARIM ALANLARININ KULLANIMI VE BÜYÜKLÜĞÜ

### 2.1. Arazi

Gümüşhane, Doğu Karadeniz Bölgesi illeri içinde tarım alanı ve çayır mer'a alanları bakımından %37 oranı ile ikinci sırada yer almaktadır (Grafik 2.1).

**Grafik 2.1. Doğu Karadeniz Bölgesi'nde Tarım Alanı ve Çayır Mer'a Alanları Toplamının İller Bazında Dağılım Oranları, % (TÜİK, 2010)**



İlin toplam yüzölçümü 657.500 hektar olup, bunun 113.685 hektarı tarım arazisi, 216.915 hektarı çayır mer'a arazisi, 164.655 hektarı orman ve fundalık arazi ve 162.245 hektarı tarım dışı arazileri oluşturmaktadır (Tablo 2.1). Türkiye'de ise, arazinin %36'sı ekili-dikili alan, %32'si çayır ve otlak, %26'sı orman ve %6'sı diğer alanlardır (yerleşim birimleri, tarıma elverişsiz çiplak kayalıklar gibi). Tarımsal üretim yapılan alan Gümüşhane ilinin %12'sini oluşturmaktadır. Tarım sektörü il ekonomisinde önemli yer tutsa da tarıma elverişli alan oranı düşüktür. İlde tarım arazilerini nadasa bırakma yöntemi günümüzde devam etmekle birlikte, nadasa bırakılan alan (19.284 hektar ile ) hala oldukça yüksektir.



**Tablo 2.1. Gümüşhane İli Arazi Kullanım Alanları ve Oransal Dağılımları (%)**

Arazi Kullanımı	Toprak Sınıf	Alan (ha)	Oran (%)
İşlemeli Tarıma Elverişli	I.	6648	1.01
	II.	20968	3.19
	III.	16404	2.49
	IV.	20652	3.14
<b>Toplam</b>		<b>64672</b>	
İşlemeli Tarıma Elverişli	V.	-	-
	VI.	25783	3.92
	VII.	23230	3.53
<b>Toplam</b>		<b>49013</b>	
Tarım Arazileri Toplamı		113685	17.29
Çayır-Mera		216915	32.99
Ormanlık Fundalık		164655	25.01
Tarım Dışı Arazi		162245	24.68
Diğer Araziler+Sü Yüzeyi		146020	22.20
Genel Toplam		657.500	

Ülkemizde işlenen tarım arazileri içinde en yüksek ekim oranı 121.002.714 da ve %71.4 ile tahıllar almıştır. Baklagillerin ekim oranı %4.4, yem bitkileri %7.6, yağlı tohumlar %7.6, endüstri bitkileri %8.2 ve yumru bitkilerinin ekim oranı %1.2 olmuştur.

Gümüşhane ilinin işlenen tarım arazisinin %62.07'nde tarla bitkileri yetiştiriciliği yapılırken, %34.84'ünde nadas uygulanmaktadır. Tarla arazisinin %42.69'nda tahıllar, %12.31'nde yem bitkileri, %3.63'ünde baklagiller, %2.56'sında yumrulu bitkiler, %0.86'sında endüstri bitkileri yetiştiriciliği yapılırken, yağlı tohumlu bitkiler üretimi yapılmamaktadır.

**Tablo 2.2. Ülke ve Gümüşhane İlinin İşlenen Tarla Alanındaki Bitkilerin Ekim Alanları ve Verimleri**

İl/Bit. Grup	Tahıllar	Baklagiller	Endüstri Bitkiler	Yağlı Tohumlar	Yumru Bitkileri	Yem Bitkileri
<b>Gümüşhane Ekim alanı (da)</b>	322621	27435	6550	-	19394	6550
<b>Gümüşhane Verim (kg/da)</b>	1087	457	4528	-	2465	4794
<b>Ülke Ekim alanı (da)</b>	121002714	7061828	14059747	13014656	2156259	13016791
<b>Ülke verim (kg/da)</b>	4858	1972	8973	2079	13908	6645

İlimiz 216915 (ha)'lık çayır mera arazisine sahiptir. Çayır mera alanlarında aşırı ve bilinçsiz otlatma, arazi idaresinin düzensiz oluşu, eğim, erozyon ve heyelan gibi önemli sorunlar bulunmaktadır. Ülke genelinde 4342 sayılı mera Kanunu çalışmaları kapsamında, il genelinde de tespit ve tahdit çalışmaları yapılarak mera ıslahı ve amenajmanı projeleri uygulamaya geçirilmiş ve mera alanları ıslah edilmiştir.

**Tablo 2.3. Gümüşhane İlindeki Arazilerin İlçelere Göre Dağılımı**

İlçeler	Tarım alanı		Orman-Fundalık		Çayır Mera		Tarım Dışı alanı		Yüzölçümü (ha)
	Miktar (ha)	Oran (%)	Miktar (ha)	Oran (%)	Miktar (ha)	Oran (%)	Miktar (ha)	Oran (%)	
Merkez	11757	6.54	42133	23.42	70000	38.91	56010	31.13	179900
Torul	7343	7.00	25700	24.50	25000	23.83	46857	44.67	104900
Kürtün	5286	6.53	40126	49.54	15000	18.52	20588	25.42	81000
Kelkit	41077	27.11	19835	13.09	79915	52.75	10673	7.04	151500
Köse	22262	54.30	7000	17.07	7000	17.07	4738	11.56	41000
Şiran	25960	26.17	29861	30.10	20000	20.18	23379	23.57	99200
<b>TOPLAM</b>	<b>113685</b>	<b>17.29</b>	<b>164655</b>	<b>25.04</b>	<b>216915</b>	<b>32.99</b>	<b>162245</b>	<b>24.68</b>	<b>657500</b>

Ülke genelinde işletme başına düşen ortalama arazi miktarı yaklaşık 61 da iken, Bölgede bu miktar 21.8 da'dır. 50 dekinden küçük işletmelerin oranı Bölge'de yaklaşık %84 iken, ülke genelinde bunun ortalaması %64'tür. 50-100 da işletmelerin oranı Bölge'de %5.5 iken, ülke genelinde bu ortalama %18.2'dir (Tablo 2.4). 101-200 da işletmelerin oranı Bölge'de %1.7, Ülkede %10.6, Gümüşhane'de %15.2'dir.

**Tablo 2.4. Gümüşhane İlinde İşletme Sayıları ve Büyüklüklerinin Oransal Miktarları**

	0-50	51-100	101-200	201-500	501+	Toplam
İşletme Sayısı	16.293	1.110	484	63	-	17.949
%	90,8	6,2	2,7	0,3	-	100
Ortalama İşletme Büyüklüğü (da)	18.2	68.2	125.7	225.7	-	24.9

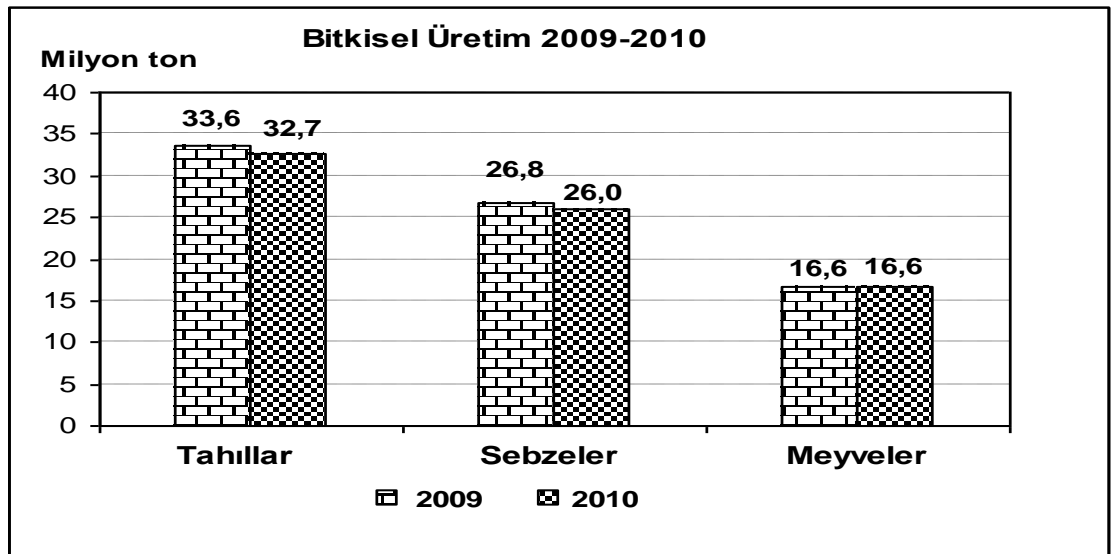
TÜİK: 2010

### 3. GÜMÜŞHANE'NİN MEVCUT TARIMSAL DURUMU

#### 3.1. Bitkisel Üretim

Türkiye'de, 2010 yılında bir önceki yıla göre üretim miktarları tahıl ürünlerinde %2.4, sebzelerde %2.9 ve meyvelerde %0.1 oranında azalış göstermiştir (Grafik 3.1).

**Grafik 3.1. Doğu Karadeniz Bölgesi Toplam Bitkisel Üretim (ton) Verileri**



TÜİK: 2010



Doğu Karadeniz Bölgesi'ndeki altı ilin toplam tarım alanı miktarı Türkiye toplam tarım alanının %2.7'sini oluşturmaktadır (Tablo 3.1). Doğu Karadeniz Bölgesi'ndeki tarım alanlarının yaklaşık %69.2'lik oranını fındık ve çay alanlarının başta geldiği meyvelik alanlar oluşturmaktadır. Bölge'nin toplam meyvelik alanları ise ülke genelinin %15'ine denk gelmektedir. Bölgenin sebze ve tarla alanları toplamının ülke geneline oranı düşüktür (sırası ile %0.9 ve %1.2). Bunun temel nedeni, bölgenin dağlık ve engebeli olan coğrafik yapısı ve arazilerin parçalı olmasıdır. İşlenen tarla alanı olarak Gümüşhane ili bölgenin en düz ve en geniş alanına sahiptir (%31.2).

**Tablo 3.1. Gümüşhane İlinin Tarım Arazilerinin Dağılımı (ha) Bakımından Doğu Karadeniz Bölgesi ve Türkiye Geneli ile Kıyaslanması**

İller	Toplam Tarım Alanı (1)	Tarla Alanı		Sebze Bahçeleri (2)	Meyvelikler (3)
		Ekilen	Nadas		
Gümüşhane	75.567	46.875	26.330	793	1.569
Doğu Karadeniz	664.494	150.442	37.217	9.355	458.375
Türkiye	24.435.985	16.459.505	4.249.026	801.566	3.052.748
Doğu Karadeniz/Türkiye (%)	2,7	0,9	0,9	1,2	15

(1) Tarıma elverişli olup kullanılmayan araziler dahil değildir.

(2) Sebze bahçelerinin içerisine süs bitkileri ile sebzenin ve süs bitkilerinin örtü altı ekiliş alanları dahildir.

(3) Meyveliklerin içerisine zeytin alanı, bağ alanı dahil değildir.

## 3.2. Tarla Bitkileri Üretimi

Temel besin ihtiyacımız olan gıda maddeleri ile hayvansal yemler, endüstri hammaddesi ve ihracat malları ihtiyaçlarının oldukça geniş bir kısmını tarla bitkileri tarımı sağlamaktadır. Tarla bitkileri tarımı, ülkemizin kendine yetebilirlik ölçüsü olarak kullandığı temel tarımın tarifidir. Türkiye coğrafik yapısından dolayı tarla tarımında oldukça zengin bir bitki çeşidi desenine sahiptir. Tarla ürünlerinin çeşitliliği ve verimliliği stratejik bir önem oluşturmaktadır. Birçok ülkede bu kadar geniş çeşitlilik gösteren tarla kültürünü bulabilmek mümkün değildir. TÜİK 2010 yılı verilerine göre; Doğu Karadeniz Bölgesi bitkisel üretim alanları içinde tarla bitkileri alanı %23'lük oranla meyve alanlarından sonra ikinci sırada yer almaktadır. Bunun temel sebebi, arazilerin tarla tarımına uygun olmayacak ölçüde dağlık ve meyilli bir yapıdan oluşmasıdır.

Bölge'de, tarla bitkileri ekiliş alanları içinde tahıllar %72, yem bitkileri %14, yumrulu bitkiler %9, baklagiller %4 ve endüstri bitkileri %0.4'lük oran teşkil etmektedir. Yağlı tohumlu tarla bitkilerinin ekiliş alanı ise Bölge'de kayda değer bulunmamaktadır.

## 3.3. Tahıllar

2010 yılında Türkiye tahıl ekiliş alanları 12.1 milyon hektar düzeyinde gerçekleşirken, tahıl üretim miktarı 2010 yılında bir önceki yıla göre %2.5 oranında azalarak yaklaşık olarak 32.8 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. Doğu Karadeniz Bölgesi'nde tahıl ekilişi 99.3 bin hektar alanda 148.2 bin ton olarak gerçekleşmiştir (Tablo 3.2). Toplam tahıl ekiliş alanında sırası ile buğday, mısır ve arpa en fazla ekim alanı bulan tahıllardır. Gümüşhane, %32.5 tahıl ekimi ile Bölge'de ilk sırayı almaktadır. Mısır ekiminde ise Trabzon 36.6 bin hektar ekim alanı ile ilk sırada yer almaktadır.

**Tablo 3.2. Gümüşhane İlinin Tarım Arazilerinin Dağılımı (ha) Bakımından Doğu Karadeniz Bölgesi ve Türkiye Geneli ile Kıyaslanması (ha)**

Tahıllar	Ekim Alanı (ha)		Üretim Miktarı (ton)	
	Gümüşhane	Doğu Karadeniz Bölgesi	Gümüşhane	Doğu Karadeniz Bölgesi
<b>Arpa</b>	11.787	21.723	17.312	31.279
<b>Buğday</b>	19.855	37.549	24.785	46.617
<b>Çavdar</b>	168	621	257	926
<b>Mısır</b>	411	36.634	567	65.592
<b>Tritikale</b>	27	54	66	144
<b>Yulaf</b>	14	2.676	22	3.302
<b>Çeltik</b>	-	56	-	364
<b>Toplam</b>	32.262	99.312	43.009	148.224
<b>Gümüşhane/Doğu Karadeniz(%)</b>	32,5		29,0	
<b>Türkiye</b>	12.100.271		32.772.550	
<b>Doğu Karadeniz /Türkiye(%)</b>	0,8		0,5	

*TÜİK: 2010*

Gümüşhane, 43.009 ton tahıl üretimi ile ülke genelinin toplam tahıl üretiminde %29.0'lik bir paya sahiptir. Gümüşhane'nin buğday ve arpa üretiminde diğer illere göre daha fazla üretim yapmasının sebebi, tarla tarımına elverişli alanların bulunmasından kaynaklanmaktadır (Tablo 3.2).

## 3.4. Yemelik Dane Baklagiller

Bölgenin baklagiller ekim alanı açısından fasulyede (%44) Gümüşhane iline aittir. Bölgenin baklagiller üretim miktarı açısından da, fasulyede %42.9'u Gümüşhane iline aittir. üretilmektedir (Tablo 3.3). Baklagillerin önemli ürünlerinden kuru fasulye üretiminin üçte ikisi Gümüşhane ilinde üretilmektedir (Tablo 3.3).

**Tablo 3.3. Türkiye, Doğu Karadeniz Bölgesi ve İllerinde Bazı Yemelik Dane Baklagiller için Ekim Alanları (ha)**

Yemelik Dane Baklagiller	Ekim Alanı (ha)		Üretim Miktarı (ton)	
	Gümüşhane	Doğu Karadeniz Bölgesi	Gümüşhane	Doğu Karadeniz Bölgesi
<b>Bakla (Yemelik)</b>	-	-	-	-
<b>Bezelye</b>	-	58	-	129
<b>Fasulye (Kuru)</b>	2.726	4.155	4.145	6.423
<b>Mercimek (Yeşil)</b>	-	5	-	4
<b>Nohut</b>	18	733	54	1.119
<b>Toplam</b>	2.734	4.951	4.199	7.675
<b>Gümüşhane /Doğu Karadeniz(%)</b>	55,2		42,9	
<b>Türkiye</b>	917.783		1.356.982	
<b>Doğu Karadeniz/ Türkiye(%)</b>	0,54		0,57	

*TÜİK: 2010*

## 3.5. Endüstri Bitkileri

Doğu Karadeniz Bölgesi'nde endüstri bitkileri düşük ekim alanına sahiptir. Endüstri bitkisi olarak ekilen şeker pancarı yalnızca Gümüşhane'de yetiştirilmektedir (Tablo 3.4). Diğer illerde ise verilere göre endüstri bitki olarak ekim alanı bulunmamaktadır.

**Tablo 3.4. Türkiye, Doğu Karadeniz Bölgesi ve İllerinde Patatesin Ekim ve Üretim Miktarları**

Endüstri Bitkileri	Ekim Alanı (ha)		Üretim (ton)	
	Gümüşhane	Doğu Karadeniz	Gümüşhane	Doğu Karadeniz
Şeker Pancarı	655	655	29.657	29.657
<b>Toplam</b>	655	655	29.657	29.657
<b>Gümüşhane /Doğu Karadeniz(%)</b>	100		100	

(TÜİK: 2010)

### 3.6. Yem Bitkileri

Doğu Karadeniz Bölgesi, ülke genelinde yem bitkileri ekim alanının %13.2'lik kısmına sahiptir (Tablo 3.5). Yem bitkileri ekim alanı olarak Bölge'de yaklaşık %48.3'lük bir oranla Gümüşhane başta gelmektedir. Bölgenin yem bitkisi üretim miktarı ekim alanına paralellik göstermektedir (Tablo 3.5).

**Tablo 3.5. Türkiye, Doğu Karadeniz Bölgesi ve İllerinde Yem Bitkilerinin Ekim ve Üretim Miktarları**

Yem Bitkileri	Ekim Alanı (ha)		Üretim Miktarı (ton)	
	Gümüşhane	Doğu Karadeniz Bölgesi	Gümüşhane	Doğu Karadeniz Bölgesi
Fiğ (Yeşil Ot)	39.925	50.200	32.765	40.882
Korunga (Yeşil Ot)	8.060	23.873	8.180	23.743
Korunga (Tohum)	-	-	-	60
Mısır (Hasıl)	-	9.816	-	7.503
Mısır (Silajlık)	7.005	15.753	33.585	60.086
Yonca (Yeşil Ot)	38.100	92.999	45.550	110.478
Yonca (Tohum)	-	-	-	874
<b>Toplam</b>	93.090	192.641	120.080	243.626
<b>Gümüşhane /Doğu Karadeniz(%)</b>	48,3		49,3	
<b>Türkiye</b>	1.458.760		29.951.039	
<b>Doğu Karadeniz/ Türkiye(%)</b>	13,2		0,8	

(TÜİK: 2010)

## 3.7. Yumrulu Bitkiler

Doğu Karadeniz Bölgesi'nin ülke geneline göre yumrulu bitkiler ekim alanı %6.5'dir. Toplam ekim alanı ise 14.054 hektardır (Tablo 3.6). illeri yumrulu bitkiler ekim alanı olarak %13.8 Gümüşhane iken, bölgenin en fazla yumrulu bitki ekim alanına sahip ürünü patatestir.

Türkiye yumrulu bitki üretim miktarının %3.7'si Doğu Karadeniz Bölgesi'ne aittir (Tablo 3.6). Bölgenin 245.888 ton yumrulu bitki üretiminin %96.5'i patatesten oluşmaktadır(Tablo 3.6).

**Tablo 3.6. Türkiye, Doğu Karadeniz Bölgesi ve İllerinde Bazı Yumrulu Bitkiler Ekim Alanları (ha)**

Yumrulu Bitkiler	Ekim Alanı (ha)		Üretim Miktarı (ton)	
	Gümüşhane	Doğu Karadeniz Bölgesi	Gümüşhane	Doğu Karadeniz Bölgesi
<b>Patates</b>	1.905	13.651	41.205	237.161
<b>Sarımsak</b>	-	3	-	12
<b>Soğan</b>	34.4	71	104	696
<b>Hayvan Pancarı</b>	-	329	-	8.019
<b>Toplam</b>	1.939	14.054	41.309	245.888
<b>Gümüşhane /Doğu Karadeniz (%)</b>	13,8		16,8	
<b>Türkiye</b>	215.626		6.658.289	
<b>Doğu Karadeniz/ Türkiye(%)</b>	6,5		3,7	

*TÜİK: 2010*

## 3.8. Sebze Üretimi

Türkiye'de yaklaşık olarak 50 sebze türünün tarımı yapılmaktadır. Bunun yanında, 20 kadar bitki türünün de bahçe kültürü yapılmamakla beraber doğadan toplanıp tüketildiği bilinmektedir.

Ülkemiz yaklaşık 24.4 milyon tonluk sebze üretimi ile dünyada ilk 4 ülke arasında yer almaktadır. Soğan, patates ve sarımsak gibi yumru bitkiler hariç tutulduğunda, ülkemiz sebze üretiminin %86'sı meyvesi yenen sebzelere ait olup; domates, biber, kavun, karpuz, patlıcan ve hıyar ekonomik anlamda bu grubu temsil eden en önemli sebze türleridir.

2010 yılı verilerine göre, Bölgede toplam sebze üretimi içinde yaprağı yenen sebze grubu %37'lik oranla ilk sırada yer alırken, %36 oranı ile meyvesi yenen sebzeler ikinci sırada ve %25 ile baklagil sebzeler üçüncü sırada yer almaktadır.

### 3.9. Baklagil Sebzeler

Tablo 3.7 incelendiğinde baklagil sebze üretimi ülkenin genelinde 807.292 tondur. Gümüşhane ili baklagil sebze üretimi bakımından ise %9.9 paya sahiptir.

**Tablo 3.7. Türkiye, Doğu Karadeniz Bölgesi ve İllerinde Bazı Baklagil Sebze Üretim Miktarları (ton)**

Baklagil Sebzeler	Gümüşhane	Doğu Karadeniz Bölgesi
Fasulye	1.947	19.665
Bakla	-	30
Bezelye	-	679
Barbunya Fasulye	-	878
<b>Toplam</b>	1.947	21.252
<b>Gümüşhane/Doğu Karadeniz(%)</b>	9,9	
<b>Türkiye</b>		807.292
<b>Doğu Karadeniz/ Türkiye(%)</b>		2,6

*TÜİK: 2010*

### 3.10. Meyvesi Yenen Sebzeler

2010 yılı içinde bölgenin en fazla üretim payına sahip yaprağı yenen sebzeleri karayaprak lahanaya (%54.1) ve kıvırcık marul (%13.2) olmuştur. Gümüşhane ilinde en fazla beyaz lahanaya (3.581 ton) üretilip, büyük kısmı ilin kendi içinde tüketilmektedir.

**Tablo 3.8. Türkiye, Doğu Karadeniz Bölgesi ve İllerinde Bazı Meyvesi Yenen Sebzeler için Üretim Miktarları (ton)**

Meyvesi Yenen Sebzeler	Gümüşhane	Doğu Karadeniz Bölgesi
Baklagil	1	1.447
Kabak (Sakız)	-	992
Kabak (Çerezlik)	-	1
Patlıcan	-	3.151
Biber (Dolmalık)	14	2.080
Biber (Sivri)	46	3.190
Biber (Salçalık)	-	565
Hıyar (Sofralık)	994	14.151
Hıyar (Turşuluk)	119	431
Domates (Sofralık)	2.157	14.616
Domates (Salçalık)	-	1.749
Kavun	-	2.242
Karpuz	-	3.186
<b>Toplam</b>	<b>3.331</b>	<b>47.801</b>
<b>Gümüşhane/Doğu Karadeniz(%)</b>	<b>7,0</b>	
<b>Türkiye</b>		<b>20.412.458</b>
<b>Doğu Karadeniz/ Türkiye(%)</b>		<b>0,2</b>

*TÜİK: 2010*

### 3.11. Yaprığı Yenen Sebzeler

Türkiye’de yaprağı yenen sebzelerin %2.1’i Doğu Karadeniz bölgesinden elde edilmektedir (Tablo 3.9). 2010 yılı içinde bölgenin en fazla üretim payına sahip yaprağı yenen sebzeleri karayaprak lahanana (%54.1) ve kıvırcık marul (%13.2) olmuştur. Türkiye’de üretilen karayaprak lahananın büyük kısmı Doğu Karadeniz Bölgesi’nde üretilmektedir. Üretilen karayaprak lahananın büyük kısmı bölgenin kendi içinde tüketilmektedir.



**Tablo 3.9. Türkiye, Doğu Karadeniz Bölgesi ve İllerinde Bazı Yaprağı Yenen Sebzeler için Üretim Miktarları (ton)**

Yaprağı Yenen Sebzeler	Gümüşhane	Doğu Karadeniz Bölgesi
Lahana (Beyaz)	3.581	6.843
Lahana (Karayap.)	17	19.614
Marul (Göbekli)	60	2.151
Marul (Kıvırcık)	18	4.790
Marul (Aysberg)	-	1
Ispanak	9	750
Pırasa	-	1.002
Pazı	-	707
Semizotu	-	63
Maydanoz	2	325
Nane	-	17
Roka	-	14
Tere	-	10
<b>Toplam</b>	<b>3.687</b>	<b>36.287</b>
<b>Gümüşhane/Doğu Karadeniz(%)</b>	<b>10,2</b>	
<b>Türkiye</b>		<b>1.693.674</b>
<b>Doğu Karadeniz/ Türkiye(%)</b>		<b>2,1</b>

*TÜİK: 2010*

### 3.12. Soğansı, Yumru ve Kök Sebzeler

Soğansı, yumru ve kök sebzeler grubunda Doğu Karadeniz Bölgesi Türkiye genelinde oldukça düşük (%0.1) bir üretim payına sahiptir (Tablo 3.10). Soğansı, yumru ve kök sebzeler grubunda %84.2 üretim payı ile soğan başta gelmektedir. Gümüşhane ilinde soğansı, yumru ve kök sebzeleri toplam üretimi 41ton olup; bölgenin %4,7'sini oluşturmaktadır.

**Tablo 3.10. Türkiye, Doğu Karadeniz Bölgesi ve İllerinde Bazı Soğansı, Yumru ve Kök Sebzeler için Üretim Miktarları (ton)**

Soğansı-Yumru-Kök Sebzeler	Gümüşhane	Doğu Karadeniz Bölgesi
Sarımsak	3	34
Soğan	38	739
Turp (Bayır)	-	67
Turp (Kırmızı)	-	33
Şalgam	-	5
<b>Toplam</b>	<b>41</b>	<b>878</b>
<b>Gümüşhane/Doğu Karadeniz(%)</b>	<b>4,7</b>	
<b>Türkiye</b>	<b>900.823</b>	
<b>Doğu Karadeniz/ Türkiye(%)</b>	<b>0,1</b>	

TÜİK: 2010

### 3.13. Meyve Üretimi

Dünyada yetiştiriciliği yapılan bağ-bahçe türlerinden 80'den fazlası ülkemizde yetiştirilebilmektedir. 2010 yılı TÜİK verilerine göre Ülkemizde yaklaşık 551 milyon meyve veren ve 87 milyon meyve vermeyen ağaç mevcuttur. Toplam üretimimiz yaklaşık 13 milyon ton'dur. Doğu Karadeniz Bölgesi meyve veren ağaç sayıları bakımından Türkiye toplamının %38.7'sini ve meyve vermeyen ağaçlar bakımından da %17.6'sını oluşturmaktadır. Bu değerler bölgeler bazında ülke ortalamasının oldukça üzerindedir. Bunun temel sebebi, fındık ağaçlarının sayılmayıp ocak usulü belirlenmesidir. 2010 yılında meyve üretim miktarı bir önceki yıla göre önemli bir değişiklik göstermemiş ve %0,1 oranında azalarak yaklaşık 16,6 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. Meyveler içinde önemli ürünlerin üretim miktarlarına bakıldığında bir önceki yıla göre, elma %6,6, kayısı %31,9, erik %2, şeftali %1,4 oranında azalmış, zeytinde ise %9,6 oranında artış gözlenmiştir. Turunçgil meyvelerden portakalda %1,2, mandalinalarda %1,5 oranında artış olmuştur. Sert kabuklu meyvelerden fındık %20, Antep fıstığı %56,5 oranında artmıştır.

### 3.14. Sert Kabuklu Meyveler

Türkiye'de mevcut yaklaşık 9.6 milyon dekar sert kabuklu üretim alanı bulunmaktadır. Bölgede toplam sert kabuklu üretiminin %76.6'sı ve toplam ağaç sayısının %99'u fındıktan oluşmaktadır. Bu yüzden Bölge'nin tarımsal gelir kaynaklarının başında

findık gelmektedir. Sahil illerinin aksine Gümüşhane’de findık üretimi sınırlıdır. İlin yalnızca Kuzey kesimlerinde bazı ılıman vadilerinde findık üretimi yapılmaktadır.

**Tablo 3.11. Türkiye, Doğu Karadeniz Bölgesi ve İllerinde Sert Kabuklu Meyvelerin Genel Durumu**

Yer	Sert Kabuklular	Toplu meyveliklerin alanı (dekar)	Üretim (ton)	Meyve veren yaşta ağaç sayısı (adet)	Meyve vermeyen yaşta ağaç sayısı (adet)	Toplam ağaç sayısı (adet)
Gümüşhane	Ceviz	981	1.125	14.773	22.667	37.440
	Findık	7.782	648	431.400	5.000	436.400
<b>Doğu Karadeniz</b>		3.977.689	288.661	219.105.175	3.742.389	222.847.564
<b>Türkiye</b>		9.594.821	1020711	397.423.278	28.699.923	426.123.201
<b>Doğu Karadeniz/ Türkiye(%)</b>		41,5	28,3	55,1	13,0	52,3

TÜİK: 2010

### 3.15. Taş Çekirdekliler

Bölgede, tüm taş çekirdekliler içinde erik, kiraz ve kayısı ön plana çıkmaktadır. 2010 yılı verilerine göre Gümüşhane ilinde üretim bakımından Vişne (684 ton) ve Kiraz (537 ton) ilk sıraları almıştır.

**Tablo 3.12. Türkiye, Doğu Karadeniz Bölgesi ve İllerinde Taş Çekirdekli Meyvelerin Genel Durumu**

Yer	Taş Çekirdekliler	Toplu meyveliklerin alanı (dekar)	Üretim (ton)	Meyve veren yaşta ağaç sayısı (adet)	Meyve vermeyen yaşta ağaç sayısı (adet)	Toplam ağaç sayısı (adet)
Gümüşhane	Erik	108	358	18.290	1.625	19.915
	Kayısı	282	316	14.675	18.695	33.370
	Zerdali	102	176	12.825	1.770	14.595
	Kiraz	375	537	13.454	4.411	17.865
	Kızılcık	-	21	1.380	180	1.560
	Vişne	762	684	26.868	8.383	35.251
	Şeftali	2	69	4.425	1.562	5.987
<b>Doğu Karadeniz</b>		7.678	20.997	982.924	205.794	1.188.718
<b>Türkiye</b>		2.583.956	1886352	58.921.699	16.525.837	75.447.536
<b>Doğu Karadeniz/ Türkiye(%)</b>		0,3	1,1	1,7	1,2	1,6

TÜİK: 2010

### 3.16. Üzüm ve Üzümsü Meyveler

Meyve veren ağaç miktarı Türkiye'nin %3.4'ü olmasına rağmen üretimi %0.6 düzeyinde gerçekleşmiştir. Meyvelik alanlara bakıldığında, oranın Türkiye geneline göre %0.3 olduğu görülmektedir. Gümüşhane ilinde Dut (785 ton) ve Çilek (29 ton) üzüm ve üzümsü meyveler içerisinde ilk sırayı almaktadır.

**Tablo 3.13. Türkiye, Doğu Karadeniz Bölgesi ve İllerinde Üzüm ve Üzümsü Meyvelerin Genel Durumu**

Yer	Üzüm ve Üzümsüler	Toplu meyveliklerin alanı (dekar)	Üretim (ton)	Meyve veren yaşta ağaç sayısı (adet)	Meyve vermeyen yaşta ağaç sayısı (adet)	Toplam ağaç sayısı (adet)
Gümüşhane	Çilek	17	29	17	-	17
	Dut	75	785	15.000	928	15.928
<b>Doğu Karadeniz</b>		16.425	30.343	848.561	226.556	1.075.117
<b>Türkiye</b>		5.686.146	5.373.744	24.839.866	75.503.20	32.390.186
<b>Doğu Karadeniz/ Türkiye(%)</b>		0,3	0,6	3,4	3,0	3,3

TÜİK: 2010

### 3.17. Yumuşak Çekirdekli Meyveler

Meyve veren ağaç miktarı ülke geneline göre %4 olmasına rağmen, elde edilen ürün miktarı düşük seyretmektedir. Ülke geneline göre meyvelik alanların %1 olması sık ekime işaret etmektedir. Gümüşhane ilinde yumuşak çekirdekli arasında elma ve armut üretimi ön plana çıkmaktadır.

**Tablo 3.14. Türkiye, Doğu Karadeniz Bölgesi ve İllerinde Yumuşak Çekirdekli Meyvelerin Durumu**

Yer	Yumuşak Çekirdekli	Toplu meyveliklerin alanı (dekar)	Üretim (ton)	Meyve veren yaşta ağaç sayısı (adet)	Meyve vermeyen yaşta ağaç sayısı (adet)	Toplam ağaç sayısı (adet)
Gümüşhane	Armut	556	1.549	60.854	14.365	75.219
	Ayva	-	92	3.400	550	3.950
	Elma	4.648	4.048	144.910	100.521	245.431
<b>Doğu Karadeniz</b>		19.719	55.811	2.180.929	439.614	2.620.543
<b>Türkiye</b>		1.914.701	3.117.562	55.054.048	15.821.940	57.301.364
<b>Doğu Karadeniz/ Türkiye(%)</b>		1,0	1,8	4,0	2,8	4,6

TÜİK: 2010

## 4. HAYVANSAL ÜRETİM

Türkiye genelinde ortaya çıkan büyükbaş ve küçükbaş hayvan varlığında önemli derecede sayısal azalma ortaya çıkmıştır. Bu sayısal azalma, kanatlı hayvan sayısında oldukça fazladır (%60). Bölge’de hayvancılık anlamında en olumlu gelişme ise, arı kovanı sayısında ortaya çıkan %25.5 oranındaki artıştır.

Bölge’de mevcut illerden Gümüşhane’de çayır ve mera alanı (%34.2) Türkiye ortalamasının (%26.7) üzerinde yer almıştır. Büyükbaş ve küçükbaş hayvan varlığındaki sayısal azalma, hayvan beslenmesinde çok önemli yere sahip olan bu alanların atıl durumda kalmasına neden olmaktadır. Özellikle Bölgenin dağlık ve engebeli bir arazi yapısında olması, küçükbaş yetiştiriciliğinin teşvik ve desteklenmesi halinde, Bölgenin sosyal ve ekonomik gelişiminde olumlu katkılar sağlayacaktır.

Büyük baş hayvan yetiştiriciliğinde bölgenin coğrafik yapısının engebeli arazi yapısı ve iklimi nedeniyle kültür hayvan sayısında düşüklük ön plana çıkmaktadır.

Bölge’de kanatlı üretiminde ağırlıklı olarak yumurta tavukçuluğu şeklinde yoğunlaşmıştır. Sayısal çoğunluğun bulunduğu başlıca iki il Ordu ve Gümüşhane’dir. Bölge arı kovanı sayısı bakımından ülke genelinin %14.95’ine sahiptir.

Gümüşhane ilinde Koyun, Keçi, Sığır, Manda, Kanatlı hayvanlar ve Arı kovanı yetiştirilmektedir.

**Tablo 4.1. Doğu Karadeniz ve Türkiye Hayvan Sayıları**

Hayvan Sayısı	Gümüşhane	DOĞU KARADENİZ	DOĞU KARADENİZ/TR (%)	TR Türkiye	
<b>Koyun</b>	20.980	363.074	1.57	23.089.691	
<b>Keçi</b>	3.273	32.600	0.52	6.293.233	
<b>Sığır</b>	Kültür	15.376	68.330	1.63	4.197.890
	K.Melezi	26.877	245.407	5.21	4.707.188
	Yerli	20.258	112.364	4.56	2.464.722
	Toplam	62.511	426.101	3.75	11.369.800
<b>Manda</b>	108	2.831	3.34	84.726	
<b>Kanath</b>	T. Etçi	9.000	12.215	0.00	163.984.725
	T. Ymrt.	94.086	374.347	0.52	70.933.660
	Hindi	499	1.375	0.05	2.942.170
	Ördek	239	1.634	0.41	396.851
	Kaz	449	833	0.11	715.555
	Toplam	104.273	390.404	0.16	238.972.961
<b>Arı Kovanı</b>	41.628	837.528	14.95	5.602.669	

TÜİK: 2010

**Tablo 4.2. Doğu Karadeniz ve Türkiye Hayvansal Ürünler Üretim Miktarları**

Hayvansal Ürünler	Gümüşhane	Doğu Karadeniz	Doğu Karadeniz/Türkiye (%)	Türkiye
<b>Süt (ton)</b>	58.463	500.698	5,37	12.542.185
<b>Kırmızı Et (ton) *</b>	1.321	8.317	2,54	412.600
<b>Beyaz Et (ton)</b>	-	-	-	1.277.082
<b>Yumurta (1000 ad)</b>	24.375	84.227	0,91	13.832.726
<b>Bal (ton)</b>	726	15.727	17,67	82.003
<b>Balmumu (ton)</b>	27	455	18,47	4.385
<b>Yün+Kıl+Tiftik (ton)</b>	65	682	1,96	42.446
<b>Deri (adet)</b>	18.460	91.224	1,46	6.598.070

TÜİK: 2009, (\*Mezbaha, kombina ve kurban bayramı kesimlerini kapsar)

Gümüşhane’de hayvansal ürünlerden süt, kırmızı et, yumurta ve balın sırasıyla 58.463, 1.321, 24.375, 726 ton olarak üretilmektedir.

#### 4.1. Kültür Balıkçılığının Durumu ve Tesisler

Karadeniz Bölgesi’nde karada beton havuzlarda, göllerde kafeslerde gökkuşağı alabalığı ve Karadeniz alabalığının yetiştiriciliği yapılmaktadır. Kafeslerde Levrek balığı üretimi, son yıllarda Kürtün Barajı’nda (Gümüşhane) yoğun olarak yapılmaktadır.

**Tablo 4.3. Doğu Karadeniz Doğu Karadeniz Bölgesinde Su Ürünleri Kültür Üretimi (ton)**

Yer	Alabalık İç Su	Alabalık Deniz	Levrek
Gümüşhane	1.898	-	-
Doğu Karadeniz	5.781	4534	1231
Doğu Karadeniz/ Türkiye(%)	7,64	86,7	2,64
<b>TÜRKİYE</b>	<b>75.657</b>	<b>5.229</b>	<b>46.554</b>

*TÜİK: 2010*

2009 yılında Ülkemiz su ürünleri kültür üretiminin, iç su alabalık üretiminde %7.64 deniz alabalıkçılığında %86.7 ve levrek üretiminde ise % 2.64’üne sahiptir. Bölge’de su kaynaklarının uygun ve yeterli oluşu iç sularda alabalık üretimini olumlu yönde etkileyip sürekli bir artış göstermektedir. Bölgede çiftliklerin ekseriyeti küçük olup, su, arazi şartları ve pazarlama olanakları kapasitelerini belirleyici faktörlerdir. Tatlı sulardan avcılıkla elde edilen üretim miktarı bölgede uzun zaman süren bilinçsizce ve aşırı avlanma, 113 dere yatağının tahribatı ve kirlenme neticesinde önemli ölçüde düşmüş olup, ülke genelinde düşük bir paya sahiptir.

## 5. GIDA SEKTÖRÜ

### 5.1. İşletme Durumu

İlde orta ölçekli 35 adet imalata yönelik işletme mevcuttur. Bu işletmelerde 578 kişi çalışmaktadır ve Küçük Sanayi Sitelerinde 240, KOBİ ve küçük aile işletmelerinde 600 kişi istihdam edilmekte olup, toplam 1418 kişi sanayi sektöründe çalışmaktadır. Merkezde kurulu bulunan işletmelerde kuşburnu, böğürtlen, alıç marmelatlarının yanında çeşitli meyve suları da üretilmektedir. 2003 yılı içerisinde Almanya'da faaliyet gösteren bir mağazalar zincirine ihracat işlemleri başlatılmış olup, bunun yanında yöresel olarak üretilen pestil ve köme de bu mağazalarda pazarlanmaktadır.

Kelkit un fabrikası, Kale'de kireç fabrikası, Şiran'da süt ve gümüşboya fabrikası, Kürtün'de tabanca üreten silah fabrikası, Köse'de yem fabrikası ilin diğer sanayi kuruluşlarıdır.

Gümüşhane ili bulunduğu doğal şartlar nedeniyle yeterli tarım yapılamaması, hayvancılığın geriye gitmesi, sanayide istihdamın sağlanamaması, ticaretin yetersiz güçte olması dışarıya göçü hızlandırmaktadır.

İl merkezindeki bu olumsuz şartlar ilçelere de yansımıştır. Kelkit ve Şiran ilçeleri dışında kalan ilçelerde sanayi kuruluşu hemen hemen hiç yoktur. Bu ilçelerde yaşayan halk geçimini tamamen tarım ve hayvancılıkla sağlamaktadır.

### 5.2. Gıda ve Yem sanayi

Gıda sanayi, tarım ürününü işlenmesini sağlayan sanayi kolu olduğundan dolayı tarıma dayalı bir üretim şeklidir. Tarım ürünlerinin değerlendirilmesinde, pazarlanmasında, ihracında ve tarımın gelişmesinde önemini hissettirmektedir.

Gıda sanayi, üretim mevsiminde bol olan ürünü işleyerek çiftçinin ürününü zamanında değerlendirmekte ve tüketiminde diğer mevsimlere yayılmasını sağlamaktadır. Gıda sanayinin bir diğer önemi de, ihraç imkanlarını artırması ve dış ülkelere kaliteli tüketim malları arz etmeye çalışmasıdır. Gıda sanayi iç piyasayı canlı tutması ve tarım sektöründe çalışanların hayat seviyesini yükseltmesi nedeniyle önemlidir.



İlde gıda sanayi, sektör içerisinde oldukça düşük bir öneme sahiptir. Gıda sanayindeki işletmelerin faaliyet alanına bakıldığında üretimin un, et, meyve suyu, yağ üretimi ve paketlenmesi ile ilgili gıda sanayi işletmeleri gelmektedir.

Gümüşhane’de yem sanayi üretimi şu an için yeterli seviyede değildir. Hayvansal üretim verimini etkileyen kısıtların başında yem ve besleme gelmektedir. Yerli ırklara yaz dönemi boyunca mera beslemesi sırasında ilave yem verilmemektedir. Bunun nedeni yem fiyatlarının yüksek olmasıdır. Kış aylarında da hayvanlar besin değeri düşük ot ve saman gibi kuru ot ile beslenmektedir. Kötü beslenme sonucu yeni doğanların doğum ağırlıkları düşük olmakta ve ineklerin süt veriminin düşük olması buzağuların büyüme hızını yavaşlatmaktadır. Kötü beslenme sonucu canlı ağırlık artışı düşük olmakta, genç erkek hayvanların besi süreleri 30 aydan daha uzun olmaktadır.

Hayvancılığın önemli bir ekonomik potansiyele sahip olduğu ilde yem sanayinin daha büyük boyutlarda üretim yapması beklenmektedir. Bu tip büyük sermaye ve teknoloji gerektiren yatırımlar için girişimcilerin özendirilmesi gerekmektedir.

### **6. SORUNLAR, ÇÖZÜM ve ÖNERİLERİ**

Gümüşhane, mevcut konumu, gelir ve pazar durumu, kurulu sanai kapasitesi, sermaye birikimi ve tasarrufu, teşebbüs gücü, tarım, hayvancılık, ormancılık ve madencilik alanlarındaki potansiyeli dikkatle değerlendirildiğinde, bir sanayi kenti olmadığı görülmektedir.

Ancak her durumda, insan dahil mevcut tüm potansiyelini olduğu gibi, sanai potansiyelini de iyi değerlendirmeli ve ekonomiye kazandırmalıdır. Bunun için tarım ve hayvancılıkta verimliliği artıracak temel dönüşümlere ihtiyaç vardır. Organik tarım bu dönüşümlerden sadece biri olarak görülmektedir.

İlin arazisinin çok fazla bölünmüş olması nedeni ile tarla ve bahçe ziraatının gelişmesi oldukça sınırlıdır. Bu nedenle alternatif tarımsal faaliyetler geliştirilmelidir. Tarım arazisine çok fazla bağlı olmayan arıcılık bu açıdan bakılınca oldukça önemlidir. İlin rakım ve flora yapısının uygun olması arıcılığın tarla ve bahçe ziraatına en iyi bir alternatif olduğunu göstermektedir. Nitekim, Gümüşhane’de Türkiye’de üretilen balın yaklaşık olarak %1’i üretilmektedir. Potansiyel açıdan zengin olan il üretimini daha da artırabilir. Üretim potansiyelini değerlendirmek amacı ile arıcılığın teşvik edilmesi gereklidir.

Gümüşhane’de zengin flora çeşitliliği nedeniyle arıcılık önemli gelişmeler göstermiştir. İl Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları kanalıyla bu sektör desteklenmektedir. İl genelinde 45.600 kovan arı, yıllık 997 ton bal, 44 ton bal mumu üretilmektedir.

İlde üretici gelirinin artışı ile ilgili olarak; Tarımsal ürünlerde pazarlama sisteminin ve örgütlenmenin kurulması ve geliştirilmesi, Üretim maliyetlerinin düşürülmesi, Girişimcilik ruhunun geliştirilmesi, Katma değeri yüksek ve il için avantajlı ürünlerin üretimi, bu konuda yayım örgütlerinin üreticiyi yönlendirmesine bağlıdır.

Tüketici gıda güvenliğinin sağlanmasıyla ilgili olarak; Kaliteli ve standartlara uygun ürün üretimi, Kontrol ve denetim hizmetlerinin güçlendirilmesi gerekmektedir.

## 7. GÜMÜŞHANE İLİNİN GELENEKSEL TARIM VE HAVYANCILIĞA DAİR SWOT ANALİZİ

### 7.1. Güçlü Yönler

- Gümüşhane'nin dağlık yapıda olmasına bağlı olarak kirli hava akımlarına kapalı küçük havzalara sahip olması (Kelkit, Şiran, Köse havzası gibi),
- Gümüşhane'nin bitkisel üretim yönünden (mısır, yonca, korunga, fiğ ve hububatlar) zengin arazi varlığına sahip olması,
- Flora ve fauna zenginliği
- İlin yayla zenginliğinin bulunması ve ulusal boyutta yayla şenliklerinin yapılması
- Endemik, tıbbi ve aromatik bitki tür zenginliği,
- Zengin biyolojik çeşitlilik
- Arıcılık açısından geniş mer'a varlığına sahip olması,
- Yoğun olarak kurbanlık et besiciliğinin yapılıyor olması,
- İl genelinde yaklaşık 550-600 ton/yıl bal üretiliyor olması,
- İlin arazi yapısından dolayı bitkisel çeşitlilik göstermesi,
- İlin tamamında kimyasal girdi ve sanayileşmenin yok denecek kadar az olması,
- İlde sulamaya uygun arazilerin varlığı (özellikle Kelkit, Şiran ve Köse),
- İl genelinde monokültür tarım değil polikültür tarımın yapılıyor olması,
- İlin otlatmaya uygun güçlü bir mer'a varlığına sahip olması,

### 7.2. Zayıf Yönler

- Tarım arazilerinin parçalı ve dağınık olması.
- Üretici gelirinin düşüklüğü.
- Yetersiz girdi kullanımı nedeniyle verim düşüklüğü.
- Sulama ve drenaj sorunları.
- Sulama sistemlerinin bilinmemesi, modern sulama sistemlerinin kullanılmaması,
- Saf kültür ve melez ırkı hayvanların az sayıda olması yanında yetersiz ve dengesiz beslenmeden dolayı verim düşüklüğü.
- Kaliteli kaba yem açığı.
- Ürünlerin pazarlama problemi.
- İlçede üretilen sebzenin işleme, paketlenme, tasnifleme, ihracat için ön soğutma yapılmaması nedeniyle düşük değerde pazarlanması. Hal sisteminin pazarlamayı kısıtlaması.

- Örgütlenmede zayıflık ve isteksiz davranılması
- Genç nüfusun göçü nedeniyle kırsal alanda aktif işgücü problemi
- Köy yollarının kötü olması, toz nedeniyle bitkilerde kırmızı örümcek ve başka hastalıkların yayılması.
- Kültür ırkı ve melez hayvan sayısının düşüklüğü yanında dengesiz ve yetersiz beslenme dolayısıyla verim düşüklüğü.
- Kaliteli kaba yem açığı.
- Hayvansal ürün işleme tesislerinin olmaması.
- Üretici gelirlerindeki düşüklük.
- Bazı köylerde araziler çok eğimli olduğu için erozyona uğraması.
- Arazi yapısının bölünmüş olmasından dolayı teşviklerden yararlanamama.
- Toprak işlemenin yanlış yapılması, arka arkaya aynı ürünlerin ekilmesi ve bilinçli gübre kullanımının olmaması.
- Yok denecek kadar az toprak tahlili yapılması.
- Ücretli yapılan toprak analizlerine çiftçilerin ilgisinin az olması,
- Bilinçsiz üretim.
- Çiftçilerin alternatif ürün yetiştirme konusunda isteksiz olması.
- Kırsal alanda gelir düzeyinin düşük olması.
- Hayvansal üretimin yeterince desteklenmemesi.
- Tarımdaki işletme yapısının küçük ve çok parçalı olması.
- Tarımsal toprak ve su kaynaklarının havza temelli yönetilememesi.
- Gen kaynaklarımızın koruma altına alınmamış olması,
- Hayvan hastalıklarının yaygınlığı ve önlenmesinde yetersiz kalınması,
- Çayır ve meraların verimsizliği ve bunun kısa sürede giderilemeyecek olması,
- Tarımsal yayımdaki yetersizlik,
- Çoğu hayvanlar ve balık hastalıklarıyla ilgili laboratuvarların yetersizliği,
- Denetim alanındaki yetersizlik,
- Örgütlenmeye uygun büyük çiftçilerin bulunmaması,
- Çiftçilerin birbirleriyle olan iletişimlerinin zayıf olması,
- İlin büyük şehirlerden uzak olması,
- Geçit iklimi olması sebebi ile yıldan yıla iklim değişimlerinin bitkisel üretimi etkilemesi,
- Çiftçiliği meslek olarak benimseyen yeterli üreticinin bulunmaması,
- Üretim girdilerinde dışa bağımlılığın yüksek olması,
- Mer'aların verim düzeyinin düşük olması ve ıslah çalışmalarına ihtiyaç duyulması,

- İlin büyük pazarlara uzak olması ve ulaşımın sadece kara yolu ile sağlanması,
- Tarımsal altyapı hizmetlerinin tamamlanmamış olması.

### 7.3. Fırsatlar

- Bölgeye uygun ürünler yetiştirilmesine öncelik verilmeli, halihazırda üretilen ürünlerin yetiştiriciliğinde araştırma kuruluşları çalışmalar yapmalı.
- İkinci ürün olarak silajlık mısır ekimi yaygınlaştırılabilir.
- Toprak tahlil laboratuvarlarının kurulması ve toprak analizinin yapılması.
- Hayvansal ürünlerin pazarlanması ve değerlendirilmesine yönelik iyi bir organizasyonla birlikte süt toplama merkezlerinin sayısı artırılabilir.
- Üretici birlikleri gibi çiftçi örgütlenmeleri ve bunların güçlendirilmeleri ile pazarlama ve girdi temini güçlükleri aşılabılır.
- Hastalıklı tohum kullanılmaması.
- Çiftçi ailelerinin gelirini arttırmaya yönelik küçükbaş hayvancılık teşvik edilebilir.
- Açık besi yetiştiriciliği teşvik edilmeli.
- Baraj göllerinde sun'i balıkçılık teşvik edilmeli.
- Üretimin küçük köylü bazında değil şirket bazında yapılması.
- Çiftçilerin üretici örgütlerinin çatısı altında toplanarak her şeyin kayıt altına alınması.
- Toprak analizine dayalı gübre kullanımı.
- Zengin bitki örtüsü nedeniyle arıcılık ve diğer tarımsal faaliyetler için elverişli olması.
- Kuraklığa ve hastalıklara dayanıklı veya toleranslı çeşitler geliştirmeli.
- Kaba yem üretimine uygulanan teşvikler üreticiye anlatılarak üretim artırılmalı ve hayvancılık konusunda avantajlı duruma gelmeleri sağlanmalı.
- Güvenli gıda talebinin gün geçtikçe artması,
- Karadeniz'e uzanan demiryolu projesinin başlatılması,
- Çiftçilerin üretim açısından bilinçlendirilmesi.
- Sulama sistemlerinin yapılması.
- Çiftçi ve üreticilere tohum ve fidan desteklenmeli.
- Eğimli arazilerde tarla ziraatı yerine daha az toprak işlemeli tarıma dayalı yem bitkileri tarımı teşvik edilmeli.
- Üretilen ürünlerin işleneceği sanayi kuruluşları kurulmalı.

## 7.4. Tehditler

- Ekonomik ve sosyal nedenlerle dinamik işgücünün dışarıya göçü.
- Çevre kirliliği.
- Erozyon.
- İklim değişiklikleri bir kısım akarsuları bitirmiştir.
- Doğal kaynak aşınımı ve sonucunda ortaya çıkan kirlilik.
- Tarım işletmelerinin küçük ve parçalı oluşu.
- Tarımda sulama olanaklarının kısıtlı olması.
- İklim geçiş bölgesinde olması nedeniyle tarımsal üretimde risk bulunması.
- Gece-gündüz ısı farkının büyük olması.
- İşletmelerin mali gücü zayıf küçük ölçekte olmasından dolayı diğer illere göre rekabet gücünün az olması.
- Mer'aların ıslahına yönelik devlet tarafından yeterli proje yapılmaması ve kaynak ayrılmaması.
- Diğer rekabet edilecek illere göre vejetasyon süresinin kısa olması.
- Yem bitkisi ihtiyacının karşılanmasında diğer illere bağımlı olunması.
- Bölgesel politikaların geliştirilmemiş olması.
- Tarıma uygun tarımsal materyalin (tohumluk, fide, fidan vb.) yeterince geliştirilmemiş olması.

## KAYNAKLAR

- Devlet Su İşleri Bölge Müdürlüğü Verileri (2010)
- Doğu Karadeniz Bölge Planı (2001-2020) (DOKAP)
- Doğu Karadeniz Bölgesi Master Planı (2007)
- Doğu Karadeniz Bölgesi Turizm Master Planı
- Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2009)
- Gümüşhane Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü Verileri (2011)
- Merdan, K., 2007. Gümüşhane'nin ekonomik yapısı ve organik tarım. Atatürk Üni. Sosyal Bilimler Ens. Yüksek lisans tezi.
- Okçu, M., 2012. Gümüşhane İlinin Tarımsal Yapısı. Güfbed/Gustij, 2 (2):93-103.
- Türkiye İstatistik Kurumu "Tarım İstatistikleri" (TÜİK, 2010)
- Doğu Karadeniz Bölgesi Organik Tarım Master Planı "Vizyon 2023" (2012).
- Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı. "Organik Hayvansal ve Tarımsal Üretim Verileri" (2010)
- Gümüşhane Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü Verileri (2011)









## GÜMÜŞHANE YÖRESİNİN TIBBİ VE AROMATİK BİTKİLER SWOT ANALİZİ

Gümüşhane Üniversitesi Gümüşhane Meslek Yüksek Okulu

Öğr. Gör. Mehmet ÖZ

Günümüzde bitkiler ve bitkisel ilaç hammaddeleri, reçete ile satılan ilaçların %25'ini oluşturmaktadır (Farnsworth ve Akerew, 1985). Dünya Sağlık Teşkilatı tarafından yapılan araştırma sonuçlarına göre kullanılan ve ticareti yapılan bitkisel drogların miktarının 1.900 olduğu belirtilmiştir (WHO, 1979). Aynı çalışmada tedavi amacıyla kullanılan tıbbi bitkilerin 20.000 civarında olduğu belirtilmektedir. Ancak bu sayının hakiki miktarı göstermekten uzak olduğu da belirtilmektedir (Baytop, 1999). Çünkü ülkemizde yapılan bir çalışmada 140 kadar tıbbi bitki kaydedilmiştir (Penso, 1983). Oysa halen ülkemizde tedavi amacıyla kullanılan bitki miktarının en az 500 civarında olduğu ve bu sayının dünya için 100.000 civarında olması gerektiği belirtilmektedir (Baytop, 1999).

Tıbbi ve aromatik bitkilerin türleri, tahmini miktarları, yayılış alanları ve kullanım alanları hakkında Gümüşhane ili için Orman İşletme Müdürlüğünde ve Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğünde bu konularda yeterli çalışma ve bilgi bulunmamaktadır. Halk, tıbbi bitkileri atadan kalma bilgilerle ve aktarların tavsiyesi ile kullanmaktadır.

Ülkemizde bitkisel ürünler hakkında yer alan bu eksikliği gidermek için 2011 yılında Orman Genel Müdürlüğü bünyesinde **Odun Dışı Ürün ve Hizmetler Dairesi Başkanlığı kurularak, bu birime bağlı Bitkisel Ürünler Şube Müdürlüğü oluşturulmuştur**. Bu birimin görev tanımı olarak; bitkisel ürünler ve ormanın ekosistem hizmetlerinin; envanteri, değer tespiti, teşhis, tanıtım, planlama, haritalandırma, projelendirme, üretim, taşıma, depolama ve pazarlanmasına ait iş ve işlemleri belirlemek, yapmak veya yaptırmak olarak belirlenmiştir. Bu çalışmalara İstanbul Orman Bölge Müdürlüğü başlamış bulunmaktadır. Gümüşhane İlinde'de bu tür çalışmaların acilen başlaması büyük önem arz etmektedir.

Gümüşhane yöresinde yetişen bazı önemli tıbbi bitkiler Tablo 1'de verilmiştir (Fidan ve ark., 2011)

**Tablo 1. Gümüşhane Yöresinde Yetişen Tıbbi Bitkiler**

Latince İsmi	Familyası	Türkçe İsmi
<i>Ajuga reptans</i> L.	Lamiaceae	Mayasilotu, Dağ Mayasilotu
<i>Alliaria petiolata</i> (Bieb.) Cavara	<a href="#">Brassicaceae</a>	Kuşekmeği, Sarımsakotu, Sarımsak Hardalı
<i>Anemone blanda</i> Schott. et Kotschy	<a href="#">Ranunculaceae</a>	Güzey Dağ Lalesi, Anemon, Yoğurt Çiçeği
<i>Aquilegia olympica</i> Boiss.	<a href="#">Ranunculaceae</a>	Haseki Küpesi
<i>Atropa bella-donna</i> L.	<a href="#">Solanaceae</a>	Güzelavratotu
<i>Berberis crataegina</i> DC.	Berberidaceae	Siyah Meyveli Karamuk, Kadın Tuzluğu
<i>Berberis vulgaris</i> L.	Berberidaceae	Adi Karamuk, Kadın Tuzluğu, Diken Üzümlü
<i>Caltha polypetala</i> Hochst. ex Lorent	Ranunculaceae	Bataklık Nergisi
<i>Celtis glabrata</i> Steven ex. Planchon	<a href="#">Cannabaceae</a>	Sarı Meyveli Çitlenbik, Gilikşeker, Çıtlık, Dahum
<i>Cichorium intybus</i> L.	<a href="#">Asteraceae</a>	Hindiba
<i>Clematis vitalba</i> L.	<a href="#">Ranunculaceae</a>	Orman Asması, Akasma, Filbahri
<i>Colchicum speciosum</i> Steven	Liliacea	Acı Çiğdem, Güze Çiğdem, Vargit, Kalkgit
<i>Conyza canadensis</i> L.	<a href="#">Asteraceae</a>	Kanada Şifaotu
<i>Cornus mas</i> L.	<a href="#">Cornaceae</a>	Kızılıcık
<i>Cornus sanguinea</i> L.	<a href="#">Cornaceae</a>	Yabani Kızılıcık
<i>Crataegus monogyna</i> Jacq.	<a href="#">Rosaceae</a>	Bir Tohumlu Alıç
<i>Crataegus microphylla</i> C. Koch.	<a href="#">Rosaceae</a>	Küçük Yapraklı Alıç
<i>Crocus vallicola</i> Herbert	Iridaceae	Çiğdem
<i>Digitalis ferruginea</i> L.	<a href="#">Scrophulariaceae</a>	Pasrenkli Yüksükotu
<i>Erica arborea</i> L.	<a href="#">Ericaceae</a>	Ağaç Funda, Püren, Süpürge Çalısı
<i>Eupatorium cannabinum</i> L.	<a href="#">Asteraceae</a>	Koyun Pıtrağı, İbnisina Otu
<i>Foeniculum vulgare</i> Miller.	<a href="#">Apiaceae</a>	Rezene, Arapsaçı, Raziyane
<i>Fragaria vesca</i> L.	<a href="#">Rosaceae</a>	Orman Çileği, Yaban Çileği
<i>Galanthus ikariae</i> Baker	<a href="#">Amaryllidaceae</a>	Kardelen, Akdaş
<i>Helleborus orientalis</i> Lam.	<a href="#">Ranunculaceae</a>	Doğu Noel Gülü, Çöpleme Otu, Danabağırtan
<i>Hippophae rhamnoides</i> L.	Elaeagnaceae	Yalancı iğde, Cıcılık, Çay dikenli
<i>Hypericum perforatum</i> L.	Guttiferae	Sarı kantaron, Koyun Kıran, Binbir Delikotu, Kanotu
<i>Laurocerasus officinalis</i> L.	Rosaceae	Karayemiş, Taflan

<i>Mentha longifolia</i> L. Huds.	<a href="#">Lamiaceae</a>	Uzun Yapraklı Nane, Tüylü Nane
<i>Morus nigra</i> L.	<a href="#">Moraceae</a>	Karadut
<i>Nasturtiumofficinale</i> R. Br.	<a href="#">Brassicaceae</a>	Su teresi, Acı Gerdeme
<i>Origanum vulgare</i> L.	<a href="#">Lamiaceae</a>	Mercanköşk, Güveyotu, Keklikotu
<i>Oxalis acetosella</i> L.	<a href="#">Oxalidaceae</a>	Ekşi Yonca
<i>Parietaria judaica</i> L.	<a href="#">Urticaceae</a>	Yapışkan Otu, Bereotu, Duvarfesleğeni
<i>Physalis alkekengi</i> L.	<a href="#">Solanaceae</a>	Güvey Feneri, Gelin Feneri, Kandilotu
<i>Pistacia terebinthus</i> L.	<a href="#">Anacardiaceae</a>	Melengiç, Çöğre, Çitlenbik, Sakız Ağacı, Y. Fıstık
<i>Plantago major</i> L.	Plantaginaceae	Büyük yapr. sinir otu, Büyük Sinirli Ot, Damar otu
<i>Primula vulgaris</i> Huds.	Primulaceae	Çuha çiçeği
<i>Pyrus elaeagnifolia</i> Pallas.	Rosaceae	Ahlat
<i>Rhododendron ponticum</i> L.	Ericaceae	Mor çiçekli orman gülü, Komar çiçeği
<i>Rhus coriaria</i> L.	Anacardiaceae	Sumak
<i>Ribes biebersteinii</i> Berl. ex DC.	Grossulariaceae	Frenk Üzüümü
<i>Rosa canina</i> L.	Rosaceae	Kuşburnu, İt Burnu, Köpek Gülü, Yabani Gül, Gül B.
<i>Rosa pimpinellifolia</i> L.	Rosaceae	Siyah Meyveli Kuşburnu
<i>Rosa pulverulenta</i> Bieb.	Rosaceae	
<i>Rubus idaeus</i> L.	<a href="#">Rosaceae</a>	Ahududu, Ağaç Çileği, Sultan Böğürtleni
<i>Rumex acetosella</i> L.	<a href="#">Polygonaceae</a>	Kuzu Kulağı, Ekşikulak, Ebem Ekşisi, Labada
<i>Sambucus spp</i>	<a href="#">Adoxaceae</a>	Mürver, Kara Mürver, Yer Mürveri
<i>Sambucus ebulus</i> L.	<a href="#">Adoxaceae</a>	Otsu Mürver, Azıotu, Yabani Mürver, Yer Mürveri
<i>Tanacetum parthenium</i> L. Schultz.	<a href="#">Asteraceae</a>	Gümüşdüğme
<i>Taraxacum officinale</i> Tobb.	Asteraceae	Kara Hindiba
<i>Thymus pseudopulegioides</i> Klokov	Labiatae	Kekik
<i>Tussilago farfara</i> L.	<a href="#">Asteraceae</a>	Öksürük Otu, Deve Tabanı, Farfarotu
<i>Urtica dioica</i> L.	Urticaceae	Büyük Isırgan Otu
<i>Vaccinium arctostaphylos</i> L.	Ericaceae	Trabzon Çayı, Sapanca Çayı, Ayüzümü, Çayüzümü
<i>Vaccinium myrtilus</i> L.	Ericaceae	Mavi Meyveli Ayı Üzüümü

<i>Verbascum</i> spp.	Scrophulariaceae	Sığır kuyruğu, Ayı kulağı, YünotuÇiçeği
<i>Viburnum orientale</i> Pallas.	<a href="#">Caprifoliaceae</a>	Doğu Kartopu

## Tıbbi bitkilerin avantajları;

1. Tıbbi bitkilerin türleri, tahmini miktarları, yayılış alanları hakkında yeterli bilginin bulunmamasından dolayı bu konularda çalışmalar başlatılabilir.
2. Yapılacak envanter çalışmaları sonucunda yeterli miktarda bulunan türlerden üretim yapılabilir. Verimi yetersiz olan türlerin ise kültüre alınarak birim alandan daha fazla ürün alınır ve madde miktarı yüksek varyeteler geliştirilebilir.
3. Yeterli miktarda bulunan türlerden yapılan üretimden sonra kurulacak tesisler ile kurutma, yıkama, temizleme vb. ön işlemler hasadı müteakip hemen yapılabilir saf, kaliteli ve temiz drog elde edilebilir. Yeterli miktarda hammadde olarak bulunan bitkilerin uçucu yağı, reçenesi, alkaloidi vb. gibi işlenmiş bir ürünü elde edilip iç piyasada değerlendirilebilir.
4. Toplamada bilgi yetersizliği veya hile yapmak için o bitkiye çok benzeyen ancak tedavi özelliği olmayan ya da çok düşük olan bitkilerin toplanıp karıştırılmamasını engellemek için bilgilendirme amaçlı seminerler verilebilir.

## Tıbbi bitkilerin dezavantajları;

1. Bilgisiz ve düzensiz faydalanmalar nedeniyle bitki kaynaklarının ve büyük öneme sahip biyolojik çeşitliliklerinin ciddi tahribat tehdidi altında bulunmaktadır,
2. Başta, Orman Genel Müdürlüğü (Orman ve Su İşleri bakanlığı) ve [Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğü](#) (Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı) ve diğer ilgili kuruluşların kurumsal yetersizlikleri vardır.
3. Mahalli halkın faydalanma hakları ile ilgili bilgi eksikliği belirsizlikler bulunmaktadır.
4. Bu ürünlerin Gümüşhane İli için, işleme ve pazarlama konularındaki bilgi ve tecrübe eksikliklerinin ve bu alanda destek ve eğitim programlarının yetersizliği vardır.
5. Uygun bitkilerin kültüre alınarak yetiştirilme konularındaki bilgi ve gayretlerinin yetersizliği bulunmaktadır.

Yukarıda sayılan tüm bu darboğazlar ve sorunlar yöresel bitkilerin sürdürülebilir yönetiminin sağlanması için bu konuların çözüme kavuşturulması gerekmektedir.

### **Tıbbi bitkilerin fırsatları;**

1. Tıbbi ve aromatik bitkilerin türleri, tahmini miktarları, yayılış alanları ve kullanım alanları hakkında envanter çalışmaları yapılabilir.
2. Zengin flora ve sahip olan Gümüşhane yöresinde, tıbbi bitkiler işletmeciliğinin çok yönlü yararlanma ve sürdürülebilirlik ilkeleri çerçevesinde, tedarikten pazarlamaya kadar tüm aşamaları, orman köylüleri ve yöre halkını da dikkate alacak bir sistem bütünlüğü içinde değerlendirilebilir ve yöreye gelir elde edilmesi sağlanabilir.
3. Bunun yanı sıra son yıllarda orman kaynaklarından üretilen tıbbi ve aromatik bitkilere yönelik artan talep nedeniyle ormanlarımızda bulunan tıbbi ve aromatik bitkilerin potansiyelinin, değerlendirme olanaklarının belirlenmesi ekonomik, sosyal ve çevresel yönden pek çok yarar sağlayacaktır.

### **Tıbbi bitkiler hakkında tehditler;**

1. Tıbbi bitkilerin üretildikleri bölgelerden tüketildikleri birimlere sürekli, rahat, kolay, yeterli miktarda ve zamanında ulaştırılabilmesi bir sistemin kurulmaması.
2. Yurt içi ve yurt dışı talepte meydana gelen artışa paralel olarak bu talebi karşılayacak düzeyde bazı ürünlerin veriminin çok az olması ve bu bitkilerin kültüre alınmaması.
3. Pazarlama firmaları ancak alıcı olarak piyasaya girmektedir. İstikrarlı bir talebin olmaması köylülerin çoğunluğunun bu ürünleri toplama istek ve eğilimlerini teşvik etmemesidir.
4. Bunun dışında tıbbi bitkilerin bazılarının ilgili kuruluşlardan izin alınmadan toplanması veya eksik beyan verilmesi nedeniyle istatistiklerde verilen üretim miktarları sağlıklı bilgiler vermemesi, kayıt dışı tıbbi bitki hasadının kayıtlı olanlardan çok daha fazla olduğunu göstermektedir.

### KAYNAKLAR

- Baytop, T., 1999. Türkiye'de Tıbbi Bitkiler İle Tedavi, Nobel Tıp Kitabevleri, 2. Baskı.
- Farnsworth, N.R., Akerev, O.A.S., 1985. Bingel. The Bulletin of WHO., 63, p. 9865-9871.
- Fidan, M S., Komut, O., Öz, M., Yaşar, M. 2011. Gümüşhane İli Florasında Bulunan Tıbbi Bitkiler Ve Kullanım Alanları, 2. Uluslar Arası Odun Dışı Orman Ürünleri Sempozyumu, Bildiriler Kitabı, 8-10 Eylül Isparta.
- Penso, G., 1983. Index Plantarium Medicinalium Totius Mundi Eorumque Synonymorum, Milano.
- WHO, Chronicle 33, Inventory of Medicinal Plants, Selection And Characterization, 1979









## GÜMÜŞHANE İLİ SPOR AKTİVİTELERİ VE SPOR İMKANLARI

*Gümüşhane Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu*

*Yrd. Doç. Dr. Ahmet YILMAZ*

Devletlerin en önemli ulusal, bölgesel ve yerel sorumlulukları arasında, tüm vatandaşlarının genel refah ve sağlığını güvence altına almak önemli bir yer tutar. Bu sorumluluklar anayasa, kanun ve yönetmeliklerle de düzenlenerek kamusal ya da yarı kamusal hizmetler içine sokulmuştur. Devlet vatandaşlarının genel refah ve sağlığını koruyucu hizmetleri yerine getirirken en çok kullanacağı hizmetlerden biride hiç kuşkusuz spor hizmetleridir. Kişinin ruh ve beden sağlığını korumak, topluma uyumunu sağlamak, günlük hayatın gerginlik ve sürtüşmelerinden uzak tutmak için “Devlet, vatandaşların boş zamanlarını okul veya okul dışında geçiren gençliğin eğitimlerinde en cazip ve etkili araç olarak spor faaliyetleri ile insanlarımızın eğitim ve kitle sporu yapmalarına yönelik hizmetleri sağlar”<sup>1</sup>.

Toplum sosyalleşmesinde sporun bir araç olduğunu belirten Erkal bu konuda "Fert ve toplum ilişkilerinin geliştirilmesinde sportif olay, hem ferdi, hem sosyal açıdan etkili olmaktadır. Spor, fertteki sorumluluk ve işbirliği eğilimi ile düzen sağlama kabiliyetini ortaya çıkararak ferdin sosyalleşmesine katkıda bulunmaktadır"<sup>2</sup>. “Bireyin kendisine güven, grup çalışması, karşılıklı dayanışma ve davranış dürüstlüğü ve ahlaki alışkanlıkların gelişmesi ile toplumda kültürel seviyesinin yükselmesi, spor aracılığı ile sağlanabilmektedir”<sup>3</sup> görüşü, sporun kişi ve toplum hayatındaki önemini net olarak ortaya koymaktadır.

Yetim, sporu daha kapsamlı ve tüm özelliklerini içeren bir tanım getirerek. "Spor, ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmanın temel unsuru olan insanın, beden ve ruh sağlığını geliştirmek, kişiliğin oluşumunu, karakter özelliklerinin gelişimini sağlamak, bilgi beceri ve yetenek kazandırarak çevreye uyumu kolaylaştırmak, kişiler toplumlar ve uluslararası dayanışma, kaynaşma ve barışı sağlamak, kişinin mücadele gücünü artırmak yanında, belirli kurallara göre, rekabet ölçüleri içerisinde mücadele etme, heyecan duyma, yarışma ve yarışmada üstün gelme amacıyla yapılan faaliyetler” olarak tanımlamıştır<sup>4</sup>.

Bu tanımlarıyla ve bu özellikleriyle spor çok önemli bir kamu hizmeti alanıdır. Devletin vazgeçilemez “asli ve sürekli” görevleri arasında yer alan, geliştirilmesi, kitlelere yayılması, başarılı sporcuların korunması anayasal bir görev olarak kabul edilen spor hizmetlerinin devletin hangi kurumları tarafından, nasıl gerçekleştirildiği, nasıl yönetildiği önemli ve dikkat edilmesi gereken bir konudur.

Gümüşhane ili coğrafi ve kültürel konumu itibariyle Karadeniz bölgesi ile Doğu Anadolu bölgeleri arasında bir geçiş bölgesi olarak yer almaktadır.

İlin doğu ve güneydoğu kısmında Bayburt, batısında Giresun, kuzeyinde Trabzon ve Rize, güneyinde Erzincan illeri ile yer almaktadır.

İlin toplam yüzölçümü 6575 km<sup>2</sup> olup, Türkiye'nin yüzölçümü bakımından 56'ncı büyük ildir. İl merkezinin rakımı 115 metre, İlin ortalama rakımı ise 1400 metredir. Yeryüzü şekilleri bakımından Köse, Kelkit ve Şiran İlçelerinin yer aldığı güney kesimi yüksek bir plato özelliği gösterirken, Merkez, Torul ve Kürtün ilçelerini kapsayan kuzey kesimi oldukça engebeldir. Dar ve derin vadilerle birbirinden ayrılmış yüksek dağlar kuzeyin belirleyici özelliğidir.

Gümüşhane ilinin yeryüzü çizelgelerindeki en belirgin özelliği, ilin %59,6'lık bölümünü dağlık alanların oluşturmasıdır. Bu dağlar sıradağların uzantıları şeklinde olup, iç kesimlerine doğru ise tek dağlar olarak yer alırlar.

Bu konumu itibariyle farklı kültürel zenginlikleri içinde barındırmaktadır. Gümüşhane ili birçok devlet adamı, iş adamı, bilim adamı yetiştirdiği gibi ülkemize hizmet etmiş, başarılı sporcu ve spor adamları da yetiştirmiştir.

## 1. SPOR İMKANLARI

**Tablo 1: Gümüşhane Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlüğü tesisleri**

KURUM	TESİS
GÜMÜŞHANE GENÇLİK HİZMETLERİ VE SPOR İL MÜDÜRLÜĞÜ	Aydın Doğan spor salonu Aydın Doğan gençlik merkezi binası Torul spor salonu Kelkit spor salonu Aydın Doğan kamp eğitim merkezi, Yenişehir çim sahası Yenişehir suni çim sahası Torul çim sahası Kelkit çim sahası

Gümüşhane Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlüğüne ait tesisler Gümüşhane halkı ve sporcularına tam kapasiteyle hizmet vermektedir. Spor tesisleri Gümüşhane ili için yeterli olmakla beraber şehir merkezinde yeni bir spor kompleksi ihalesi gerçekleştirilmiştir. Tesislerin yeterli olmasına karşın Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlüğü merkez ve ilçelerde personel sıkıntısı yaşadığı bir gerçektir. Çünkü spor tesislerinde üretilen hizmetle iş gücü arasında doğru orantılı bir ilişki vardır. Dolayısıyla spor tesislerinde spor hizmeti üreten her kademedeki personelin birbirini tamamlayan bir işleve sahip olması gerekir.

**Tablo 2: Gümüşhane Üniversitesi spor tesisleri**

KURUM	TESİS
GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ SPOR TESİSLERİ	1 adet çok amaçlı spor salonu 2 adet kapalı halı saha 1 adet suni çim futbol sahası 1 adet açık tenis kortu 1 adet açık basketbol sahası 1 adet açık voleybol sahası 1 adet açık çok amaçlı saha 1 adet cimnastik salonu

Gümüşhane üniversitesi 2008 yılında kurulmuş ve bu yıldan itibaren gerek insan kaynakları ve gerekse fiziki yapılanmaya büyük önem vermiştir. Bu çalışmalar içinde beden eğitimi ve spor hizmetleri önemli bir yer tutmuş Rektörlük Beden Eğitimi Bölümü ve akabinde de Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu kurularak faaliyete geçirilmiştir. Aynı zamanda spor tesislerinin yapımına önem verilmiş ve bir spor kompleksi gerçekleştirilmiştir. Bu spor kompleksi ve beden eğitimi ve spor yüksek okulu spor hizmetleri noktasında gümüşhane üniversitesi öğrencilerine ve gümüşhane iline önemli hizmetler sunacaktır.

**Tablo 3: Özel Sektör spor tesisleri**

KURUM	TESİS
ÖZEL SEKTÖR	Merkez: 2 adet kapalı halı saha 1 adet pointball sahası Torul: 1 adet kapalı halı saha Şiran: 1 adet kapalı halı saha

Gümüşhane ilinde özel sektöre ait spor tesislerinin az olması önemli bir konudur. Şehir nüfusu ve özellikle boş zaman değerlendirme, spor yoluyla dinlenme ve eğlenme kültürünün yaygın olmayışı özel sektörü spor yatırımlarından uzak tutmaktadır. Özel sektörlerin asıl amaçları kar elde etmektir. Spor hizmetlerinin üretilmesi ve sunulması arz-talep ilişkisine bağlıdır ve özel sektörün kamu kaynaklarının israfı açısından spor tesislerini ve spor programlarını talebe göre hazırlaması geçerli ve tutarlı olacaktır.

**Tablo 4: Gümüşhane Belediyesi spor tesisleri**

KURUM	TESİS
GÜMÜŞHANE BELEDİYESİ	1 adet çok amaçlı açık saha 1 adet açık tenis kortu

Belediye yönetimleri yetki alanındaki şehirleri en güzel şekilde yönetmek ve geliştirmek, ortak ihtiyaçları en üst düzeyde karşılamakla yükümlüdürler. Bu ortak ihtiyaçlar içinde gençlik ve spor hizmetleri yapmak ve yaptırmak, amatör spor kulüplerini desteklemek, spor organizasyonları düzenlemek, başarılı sporcular ödül ve destek vermek, halkın boş zamanlarını değerlendirebileceği rekreasyon ve spor alanları yapma gibi kanunlarla belirlenmiş hizmetler yer almaktadır. Özellikle 5393 ve 5216 sayılı Belediye kanunları bu hizmetlere yer vermekte belediyelerin görev ve sorumluluklarını belirtmektedir. Bu noktada Gümüşhane Belediyesi spor hizmetleri açısından yeterli seviyede görülmemektedir. Özellikle spor tesisleri ve rekreasyon alanları yapımı, amatör sporların desteklenmesi gibi spor hizmetlerinin yetersiz oluşu Gümüşhane ili için zayıf yönlerden biri olarak gözükmemekte gerekli bütçe ve altyapı çalışmalarıyla giderilmesi gerekmektedir.

**Tablo 5: Devlet Su İşleri spor tesisleri**

KURUM	TESİS
Devlet Su İşleri:	1 adet çim saha 1 adet açık tenis kortu

**Tablo 6: Gümüşhane Spor Kulüpleri**

KULÜP NO	KULÜP ADI	KULÜP TÜRÜ	FAALİYET DURUMU
29-00034	ALBAYRAĞIM GENÇLİK VE SPOR KULÜBÜ	SPOR KULÜBÜ	FAAL
29-00014	ÇAMBAŞISPOR	SPOR KULÜBÜ	FAAL DEĞİL
29-00017	GENÇLERBİRLİĞİ KANKA SPOR KULÜBÜ	SPOR KULÜBÜ	FAAL
29-00005	GERDEK HİSAR SPOR	SPOR KULÜBÜ	FAAL DEĞİL
29-00030	GÜMÜŞHANE ALTINŞEHİR GENÇLİK VE SPOR KULÜBÜ	SPOR KULÜBÜ	FAAL
29-00029	GÜMÜŞHANE DAĞCILIK DOĞA SPORLARI GENÇLİK VE SPOR KULÜBÜ	SPOR KULÜBÜ	FAAL
29-00027	GÜMÜŞHANE E TİPİ KAPALI VE AÇIK CEZA İNFAZ KURUMU GENÇLİK VE SPOR KULÜBÜ	MÜESSESE	FAAL
29-00012	GÜMÜŞHANE GENÇLİK VE SPOR KULÜBÜ	MÜESSESE	FAAL
29-00028	GÜMÜŞHANE KÜLTÜR SANAT GENÇLİK VE SPOR KULÜBÜ	SPOR KULÜBÜ	FAAL
29-00026	GÜMÜŞHANE LİSESİ GENÇLİK SPOR KULÜBÜ	OKUL	FAAL
29-00003	GÜMÜŞHANE ÖZEL İDARE GENÇLİK SPOR KULÜBÜ	MÜESSESE	FAAL
29-00032	GÜMÜŞHANE POLİS GÜCÜ GENÇLİK VE SPOR KULÜBÜ	MÜESSESE	FAAL
29-00006	GÜMÜŞHANE SPOR	SPOR KULÜBÜ	FAAL
29-00031	GÜMÜŞHANE SÜLEYMANİYE KAYAK GENÇLİK VE SPOR KULÜBÜ	SPOR KULÜBÜ	FAAL
29-00019	GÜMÜŞHANE TORUL GENÇLİK VE SPOR KULÜBÜ	OKUL	FAAL
29-00033	GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ GENÇLİK KÜLTÜR VE SPOR KULÜBÜ	OKUL	FAAL
29-00002	HÜRRİYET SPOR	SPOR KULÜBÜ	FAAL
29-00009	KELKİT DOĞAN SPOR	SPOR KULÜBÜ	FAAL
29-00008	KÖSE SPOR	SPOR KULÜBÜ	FAAL DEĞİL
29-00007	SALYAZI SPOR	SPOR KULÜBÜ	FAAL DEĞİL
29-00018	SELÇUKLULAR İLKÖĞRETİM OKULU SPOR KULÜBÜ	OKUL	FAAL



29-00013	SÖĞÜTLÜ HİLALSPOR	SPOR KULÜBÜ	FAAL DEĞİL
29-00004	ŞİRAN KARACA SPOR KULÜBÜ	SPOR KULÜBÜ	FAAL
29-00021	ŞİRAN YATILI İLKÖĞRETİM BÖLGE OKULU SPOR KULÜBÜ	OKUL	FAAL
29-00011	TEKKE GENÇLİK VE SPOR KULÜBÜ	SPOR KULÜBÜ	FAAL
29-00010	TELEKOM SPOR	MÜESSESE	FAAL
29-00023	TORUL GENÇLİK VE SPOR KULÜBÜ	SPOR KULÜBÜ	FAAL
29-00001	TORUL SPOR	SPOR KULÜBÜ	FAAL

Gümüşhane ili bünyesinde 28 spor kulübü ve derneği spor hizmetlerini gerçekleştirmektedir. Spor kulüpleri yapmış oldukları organizasyonlarla ve yetiştirdikleri sporcularla birçok başarıya imza atmışlardır. Spor kulüpleri spor hizmetlerini gerçekleştirirken birçok imkansızlıklarla karşılaşmaktadırlar. Gümüşhane ilinde spor hizmeti sunan spor kulübü ve derneklerin malzeme ve maddi desteklerle desteklenmesi Gümüşhane sporu adına önem arz etmektedir.

**Tablo 7: Gümüşhane ilinde branşlar ve lisanslı sporcu sayısı:**

BRANŞ	LİSANSLI SPORCU	FAAL SPORCU
HERKES İÇİN SPOR	503	472
VÜCUT GEL., FİTNESS	463	237
MUAY-THAİ	181	163
TAEKWON-DO	301	126
VOLEYBOL	706	101
HALK OYUNLARI	497	89
HENTBOL	249	88
KARATE	618	74
KICK BOKS	225	57
ATICILIK VE AVCILIK	219	50
BOKS	255	45
MASA TENİSİ	264	38
GÜREŞ	234	14
BİLARDO	118	11
BADMİNTON	144	9
ÖZEL SPORCULAR	54	9
DAĞCILIK	74	6
WUSHU	10	5
KAYAK	261	4
ATLETİZM	396	3
OKÇULUK	33	3
BİSİKLET	2	2
SATRAŇ	495	2
<b>Toplam</b>	<b>6302</b>	<b>1608</b>

Gümüşhane il genelinde 6302 lisanslı sporcu bulunmaktadır ve bu sayı her geçen gün artmaktadır. Bu sayı özellikle nüfusu yaklaşık 30 bin olan bir şehir için çok önemli bir sayıdır. Verilere bakıldığında bu lisanslı sporculardan sadece 1608 aktif spor hayatı içinde yer almaktadır. Dikkat edilmesi gereken konu lisanslı sporcuların aktif spora hayatı içine sokularak spor yapmalarını sağlamak ve sürdürülebilirlik gerçekleştirmektir.

**Tablo 8: Gençlik ve Spor Bakanlığı Spor Tesisleri**

NO	TESİS ADI	ADET
1	Futbol Stadyumu Çim	74
2	Futbol Stadı Sentetik	1
3	Futbol Stad Çim	234
4	Futbol Stad Toprak	48
5	Futbol Sahası ÇimTop.Halı	1353
6	Yüzme Havuzu Açık	35
7	Yüzme Havuzu Kapalı	33
8	Sosyal Amaçlı Yüzme Hav.	12
9	Spor Salonu	426
10	Antrenman Spor Salonu	191
11	Binicilik Tesisi Açık	7
12	Binicilik Tesisi Kapalı	5
13	Kış Sporları Tesisi	16
14	Kapalı Atış Poligonu	17
15	Atıcılık Tesisi	39
16	Veledrom	2
17	Okçuluk Tesisi	6
18	Semt Sahaları ( Fut-Bas-Vol)	6082
19	Tenis Sahası	119
20	Atletizm Stadyumu	4
21	Atletizm Pisti	134
22	Atletizm Pisti Sentetik	19

NO	TESİS ADI	ADET
23	Karakucak Güreş Sahası	28
24	Cirit Oyun Alanı	7
25	Sporcu Eğitim Merkezi	51
26	Kamp Eğitim Merkezi	41
27	Milli Takımlar Kamp Merkezi	3
28	Sporcu Sağlık Merkezi	8
29	Gençlik Merkezi	127
30	Merkez Gençlik Tesisi	5
31	Kayıkhanne	14
32	Kayakevi	22
33	Teleski	12
34	Telesiyej	6
35	Baby-Lift	13
36	Buz Pateni Salonu	1
37	Dağcılık Spor Alanı	19
38	Kürek Spor Alanı	11
39	Yelken Spor Alanı	24
40	Bisiklet Spor Alanı	12
41	Otomobil Spor Alanı	3
42	Rafting Spor Alanı	5
43	Sağlık Koşusu Yürüyüş	27
	<b>TOPLAM</b>	<b>9296</b>

Gençlik ve Spor Bakanlığı'na ait bu veriler özellikle 2011 yılından itibaren yapılan proje ve çalışmalarla hızla artmakta ve Türk sporunun hizmetine sunulmaktadır. Spor tesislerinin varlığı hem spor talebine ve spor programlarının üretimine hemde spor hizmetlerinden faydalanma oranını etkilemektedir. Bu mevcut tesislerin yönetilmesi ve spor hizmetlerinin gerçekleştirilmesinde; mevcut spor tesislerinde hizmet kalitesini düşürmeden aynı kaynaklarla daha fazla katılımcı için spor programları üreterek ülke de kitle sporunu geliştirmek ve yaymak, yine aynı kaynaklarla daha kaliteli spor programları üreterek elit seviyede sporcu yetiştirmek önem arz etmektedir.

**Tablo 9: Gençlik ve Spor Bakanlığı spor kulübü sayısı**

Yıl - Years	Toplam Total	Spor Kulübü - Sport Clubs				
		Gençlik Spor Kulübü	Müessese Spor Kulübü	İhtisas Spor Kulübü	Okul Spor Kulübü	Askeri Spor Kulübü
		Youth Sport Clubs	Institutional Sport Clubs	Specialized Sport Clubs	School Sport Clubs	Military Sport Clubs
1987	3 485	2 600	720	153	12	12
1992	4 922	3 744	942	225	11	11
1997	5 348	3 516	1 413	408	11	11
2002	6 035	4 323	1 238	461	13	13
2007	8 593	5 636	1 181	615	13	13
2008	9 410	6 053	1 221	622	12	12
2009	9 978	6 549	1 207	617	12	12
2012	11 077					

Gençlik ve Spor Bakanlığının 2012 verilerine bakıldığında ülkemizde kulüp sayısının yetersiz oluşu görülmektedir. Spor kulüplerinin sayısının artırılması özellikle kitle sporunun geliştirilmesinde ve yaygınlaştırılmasında önemli bir basamak olduğu açıkça görülmektedir. Ülkemizde spor hizmetlerini gerçekleştiren bütün kurum ve kuruluşların spor kulüplerinin kurulması ve sayısının artırılması çalışmalarına destek vermesi önem arz etmektedir.

**Tablo 10: 2012 Şubat ayı itibariyle ülkemizde lisanslı sporcu sayısı**

Yıl	Sporcu Sayısı
2012	2.930.332

2012 yılı itibariyle ülkemizde sporcu sayısına bakıldığında çok yetersiz olduğu görülmektedir. Özellikle ülke nüfusunun yaklaşık 75 milyon olmasına karşın sporcu sayısının 3 milyon civarında olması spor hizmetlerinin ve özellikle Türk sporunun geleceği açısından önem arz etmektedir. Mevcut durumda spor kulüplerinin sayısının artırılması, lisanslı sporcu sayısının artırılması ve özellikle de elit sporcu sayısının artırılması için yapılacak çalışmalar ülkemiz adına çok önemlidir.

## 11.2. SPOR AKTİVİTELERİ

**Tablo 11: Gümüşhane Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlüğü 2012 Faaliyetleri**

S.N	SPOR DALI	FAALİYETİN ADI	YERİ	SPORCU SAYISI
1	ATICILIK	Havalı Silahlar Türkiye Şampiyonası	Antalya	5
		Havalı Silahlar Türkiye Şampiyonası	Denizli	4
		Havalı Silahlar Türkiye Şampiyonası	Manisa	4
2	ATLETİZM	Kurtuluş Koşusu	Gümüşhane	36
		Ferdi kros şampiyonası	Adana	5
		Kelkit Kurtuluş Koşusu	Kelkit	52
		Atletizmi Geliştirme ilçe seçmeleri	Torul	35
		Atletizmi Geliştirme ilçe seçmeleri	Kürtün	40
		Atletizmi Geliştirme ilçe seçmeleri	Şiran	39
		Atletizmi Geliştirme ilçe seçmeleri	Kelkit	37
		Atletizmi Geliştirme ilçe seçmeleri	Köse	34
		Atletizmi Geliştirme il seçmeleri	Gümüşhane	28
		Atletizmi Geliştirme il ve ilçe sporcuları seçmeleri	Gümüşhane	160
		Atletizm Geliştirme Projesi 1.Kademe Seçmesi	Ordu	16
		Puanlı Atletizm Milli Takım Seçmesi	Trabzon	10
		Atletizmi Geliştirme 2. Kademe Yarı final Yarışması	Sivas	16
		Balkan Dağ Koşusu	Kütahya	5
		Gençlik Koşusu	Torul	6
		Gençlik Koşusu	Kelkit	8
		Gençlik Koşusu	Şiran	15
		Dağ koşusu ve Avrupa Milli Takım Seçmeleri	Denizli	3
		Balkan Koşusu	Bulgaristan	2

		Türkiye Gençler Şampiyonası	Eskişehir	3
		7. Doğu ve Güneydoğu Yaz Spor Oyunları	Erzurum	2
		Cumhuriyet Koşusu	Kelkit	51
		Atatürk'ü Anma Koşusu	Ankara	6
		57. Ömer Besim Kır Koşusu	İstanbul	2
3	BASKETBOL	Genç Erkekler kulüpler arası il birinciliği	Gümüşhane	4 Kulüp
		Küçük Erkekler Basketbol Grup birinciliği	Gümüşhane	7
		7. Doğu ve Güneydoğu Yaz Spor Oyunları	Erzurum	1 takım
4	BİLARDO	İl birinciliği	Gümüşhane	28
		3 Bant 1. Etap Bilardo Şampiyonası	Antalya	2
		Gençlik Haftası Bilardo Turnuvası	Gümüşhane	14
		İller arası bilardo turnuvası	Bayburt	4
5	BOKS	Türkiye Yıldızlar Ferdi Boks Şampiyonası	Trabzon	3
		Türkiye Gençler Ferdi Boks Şampiyonası	Rize	3
6	BOCCE BOVLİNG	2. Lig 1. Etap Yarışması	Ankara	3
7	DAĞCILIK	Torul Kocadal Dağcılık Tırmanışı	Torul	22
		Kürtün Yukarı Uluköy Armutlu Yayla tırmanışı	Kürtün	28
		Karagöl Dağcılık Tırmanışı	Artvin	17
8	GÜREŞ			
9	HALKOYUNLARI	Kulüpler arası İl Birinciliği (Küçük-Yıldız-Genç)	Gümüşhane	115
	HENTBOL	Küçük Erkekler Kulüpler İl birinciliği	Gümüşhane	4 Kulüp
		Yıldız Erkekler Kulüpler İl birinciliği	Gümüşhane	8 Kulüp
		Genç Erkekler Kulüpler İl birinciliği	Gümüşhane	8 Kulüp
	H.İ.S	I. geleneksel Halk Yürüyüşü	Gümüşhane	270 kişi
10	MASA TENİSİ	Kurtuluş Turnuvası	Gümüşhane	52
		Gençlik turnuvası	Gümüşhane	25
		Cumhuriyet Kupası	Gümüşhane	48
11	MUAY THAİ	Muay Thai Dostluk Turnuvası	Trabzon	6
12	SATRANÇ	Türkiye Küçükler Satranç Şampiyonası	Antalya	1
13	KAYAK	Büyük –Genç 1. Etap Alp Disiplini Kayak yarışması	Erzurum	5
		Çocuk I-II ve Minikler 1. Etap Alp Disiplini Kayak yarışması	Erzurum	
		Kayak Eğitim Kampı	Gümüşhane	150
		6. Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu Kış oyunları	Kars	6

		Muzaffer DEMİRHAN Alp Disiplini Kayak Yarışması	Gümüşhane	30
		Büyük –Genç 2. Etap Alp Disiplini Kayak yarışması	Kayseri	4
		2. Etap Alp Disiplini Kayak yarışması	Bursa	13
		Aslı Nemutlu Alp Disp. Türkiye Şampiyonası	Erzurum	2
	KICK BOKS	Ferdi Kick Boks Türkiye Şampiyonası	Kırşehir	3
		Ferdi Kick Boks Türkiye Şampiyonası	Trabzon	6
	KARATE	Türkiye Minikler Şampiyonası	Gümüşhane	1 - 277
14	ÖZEL SPORCULAR	III. Engelliler Şenliği Atletizm ve masa Tenisi yrşm.	Gümüşhane	68
		Atletizm Türkiye Şampiyonası	Çorum	4
15	ÜNİVERSİTE FEDERASYONU	Futbol Turnuvası	Gümüşhane	8 Takım
		Voleybol Turnuvası	Gümüşhane	4 Takım
16	VOLEYBOL	Kurumlar arası Voleybol turnuvası	Kelkit	12 takım
		Kurumlar arası Voleybol turnuvası	Şiran	8 takım
		Kurumlar arası Voleybol turnuvası	Torul	6 takım
		Genç Kızlar Voleybol Yarı Final grup müsabakaları	Gümüşhane	4 Takım
17	V.GELİŞTİRME	Bilek Güreşi İl Seçmeleri	Gümüşhane	38
		Bilek Güreşi Türkiye Şamp. Ve Milli Takım seçmeleri	Antalya	24
		Bilek Güreşi Türkiye Şamp.ve Dünya Milli Takım seç	Eskişehir	17

## GÜÇLÜ YÖNLERİ :

- Türk sporuna hizmet etmiş birçok spor adamının Gümüşhane ilinde yetişmesi
- Birçok branşta Türk sporuna hizmet eden milli sporcuların olması,
- Gümüşhane ilinde yer alan spor tesislerinin yeterli seviyede olması,
- Gümüşhane Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürünün beden eğitimi öğretmeni olması
- Gümüşhane Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlüğü personelinin spor hizmetleri konusunda tecrübeli olması
- Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlüğünün birçok branşta yetenekli antrenörlere sahip olması spor bakanlığının kurulmasıyla birlikte gençlik hizmetleri ve spor il müdürlüklerinin hizmet anlayışının değişmesi,
- Gümüşhane Üniversitesi bünyesinde Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunun kurulması ve spor tesisleriyle Gümüşhane sporuna hizmet etmesi
- Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu bünyesinde görev yapan akademik personelin
- bir çok branşta antrenör olması
- Gümüşhane ilinin coğrafi konumu itibariyle dağcılık ve kış sporlarına çok uygun olması
- Dağcılık ve kış sporlarına olan ilgi

## ZAYIF YÖNLERİ:

- Gümüşhane ilinin coğrafi konumu
- Gümüşhane ilinde çok amaçlı ve donanımlı spor salonunun tek olması
- Gümüşhane ilinde milli eğitim bakanlığına bağlı okul salonlarının bakımsız ve donanımsız olması
- Sporcuların spor zamanları dışında spor salonlarında vakit geçirecekleri mekan eksikliği
- Gümüşhane ilinde spor hizmetlerinden sorumlu kurumların arasındaki koordinasyon eksikliği
- Sadece belli branşlarda alt yapı sorunları giderilmiş olmasına karşın, birçok branşta altyapı sorununun devam etmesi
- Spor yapacak gençlerin okul ve dersane üçgeninde kısıp kalmaları
- Ailelerin çocuklarını spor yapmaya yönlendirme eksikliği



- Beden eğitimi öğretmenlerinin ve antrenörlerin sosyo-ekonomik durumları
- Spor faaliyetlerini destekleyecek kurum ve kuruluşların eksikliği
- Sponsorluk faaliyetlerinin olmaması

### **FIRSATLAR:**

- Spor bakanlığının kurulması
- Spor bakanlığının kurulmasıyla birlikte spor hizmetlerine verilen önemin artması.
- Spor bakanlığının kurulmasıyla birlikte spor hizmetlerine ayrılan bütçenin artması.
- Gümüşhane ilinin yeni spor branşlarıyla tanışmamış olması
- Gümüşhane ilinde spora olan ilginin her geçen gün artması
- Gümüşhane gençlik hizmetleri ve spor il müdürünün genç, tecrübeli bir beden eğitimi öğretmeni olması
- Gümüşhane Üniversitesi bünyesinde Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunun kurulması.
- Gümüşhane ilinin SODES, DOKA, DAP projeleri gibi destek projelerle desteklenmesi

### **TEHDİTLER:**

- Spor Bakanlığının kurulmasıyla birlikte spor hizmetlerinde merkezileşmenin artması
- Birçok spor branşının uygulanma eksikliğinden yapılmıyor olması
- Belli spor branşları üzerine olan ilgi neticesinde birçok spor branşının unutulması
- Yeni ve tanınmamış spor branşlarının altyapı sorunlarının artması
- Gençlerin spor dışında zamanlarını geçirecekleri mekânların artması (internet vbg.)
- Dünya ülkelerinde spor anlayışının değişmesi
- Spor yoluyla kazançların artması
- Sporda fairplay ve spor hukuku anlayışının her geçen gün kaybolması
- Eğitim sisteminden kaynaklanan sorunlar
- Sporda kutuplaşma ve tekelleşmenin artması

## SONUÇ VE ÖNERİLER:

Devletlerin en önemli ulusal, bölgesel ve yerel sorumlulukları arasında, tüm vatandaşlarının genel refah ve sağlığını güvence altına almak, korumak, zenginleştirmek için gerekli hizmetleri yaparken merkezden yerele bir hiyerarşik sistem içinde çalışır. Gümüşhane Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlüğü Gümüşhane ilinde spor hizmetlerini merkezi idare adına yürütmekle görevlidir. Bu kurumun yanında Milli Eğitim Bakanlığı yerel birimi olan Milli Eğitim İl Müdürlüğü, Gümüşhane Üniversitesi, kamu kurum ve kuruluşları ve özel sektör spor hizmetlerinin yürütülmesinde sorumluluk sahibidirler. Gümüşhane ilinde gerek Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlüğü bünyesindeki spor tesisleri, gerekse Gümüşhane Üniversitesi, kamu kurum ve kuruluşları, Milli Eğitim Bakanlığı, özel sektör bünyesindeki spor tesisleri yeterli seviyede gözükmemektedir. Fakat mevcut bu tesislerin spor yapılabilir bir donanıma sahip olması için çalışmaların yapılması zorunludur. Özellikle Milli Eğitim Bakanlığına ait okul spor salonlarının gerekli tadilatlar ve donanımları yapılarak sporun hizmetine sunulması gerekmektedir. Gümüşhane ilinde spor hizmetlerine yön veren kurum ve kuruluşların koordinasyon eksikliği, diyalog eksikliği ve resmi kargaşa göze çarpmaktadır. Bu koordinasyon eksikliğinin giderilmesi için gerekli çalışmaların yapılması ve bu kurumların spor hizmetlerinin yürütülmesi ve başarılı olmasında ortak çalışmalara imza atması gerekmektedir. Gümüşhane ilindeki mevcut lisanslı sporcuların sayısı yeterli gözükmemektedir. Lisanslı sporcuların sporun içine çekilmesi aktif spora yönlendirilmesi gerekmektedir. Gençlerin spora başlamasında en önemli yere sahip olan ailelerin spor konusunda bilinçlendirilmesi, çocuklarını spora yönlendirmelerinde teşvik edilmesi gerekirse çocuklarıyla birlikte spor salonlarına çekilmesi için gerekli tanıtım, sosyal uyum, bilinçlendirme projelerine imza atılmalıdır. Spor alanlarının çoğaltılması noktasında üniversite, DSİ, İl Özel İdare, Belediye ve Milli Eğitim Müdürlüğü tesislerinin spor hizmetlerine açılması hem spor faaliyetlerini artıracak hem de sporcu sayısının artmasına katkıda bulunacaktır. Spor hizmetlerinin sporcu kaynağını oluşturan milli eğitim bakanlığı öğrencilerin, gençlerin spor yapmalarına imkan verecek her türlü yönetmelik ve protokole açık olmalı Gümüşhane ilinde spor hizmetlerinde yer alan diğer kurum ve kuruluşlarla gerekli diyalog içinde olmalıdır. Özellikle gençlik hizmetleri ve spor il müdürlükleri ve milli eğitim bakanlığı üst düzey bir koordinasyon ağı ile öğrencilere spor yaptırmalı, sosyo kültürel faaliyetler yoluyla öğrenciler kötü alışkanlıklar ve sağlıksız ortamlardan kurtarılmalıdır. Özel sektör spor hizmetleri konusunda özendirilmeli, spor tesislerinin inşa edilip spor hizmetlerine sunulmasında desteklenmelidir. Özel sektör yapılacak olan spor organizasyonlarında

sorumluluk alanına sokulmalı, herkes için spor düşüncesinde en uygun koşullarda spor hizmetlerine açılmalıdır. Gümüşhane Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlüğünün, Gümüşhane Üniversitesinin, Milli Eğitim İl Müdürlüğünün, kamu kurum ve kuruluşların yıl içinde yapmış olduğu 100' e yakın spor ve sosyal kültürel organizasyon binlerce genç aktivite yapma imkânı bulmuş Gümüşhane sosyal hayatına renk katmıştır. Bu organizasyonları artırmak ve spor yapan bireylerin mevcut sayısını yukarılara çekmek yine bu kurum ve kuruluşların elinde olacaktır. Önemli olan sporun sosyal hayatımız içinde ne denli bir öneme sahip olduğunu bilen, aynı zamanda sporun insanların refah, mutluluk ve sağlıklı bir hayat yaşamalarına yapacağı katkılarını önemseyen bir spor yönetimine ihtiyaç olduğudur.

## KAYNAKLAR:

1. CANKALP M. Sporda Yönetim Organizasyon. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2005. s.21.
2. ÇOBAN B. 2002, “ Spor Hizmetlerine İlişkin Halkın Belediyelerden Beklentileri (Elazığ Belediyesi Örneği). Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi; 2002.
3. Devlet Planlama Teşkilatı. 8. Beş Yıllık Kalkınma Planı. Ankara: Beden Eğitimi, Spor ve İstanbul Olimpiyatları Özel İhtisas Komisyonu Raporu; 2000.
4. YETİM A. Yönetim Süreçleri ve Spor Yönetimi. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi 1992; 8(1):
5. EKENCİ G, İMAMOĞLU A.F. Spor İşletmeciliği. Nobel Yayın Dağıtım.
6. Gençlik ve Spor Bakanlığı 2012 verileri.
7. Gümüşhane Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlüğü 2012 verileri.









## 1. SWOT ANALİZİ: GENEL DURUM

Gümüşhane ilinin güçlü, zayıf yönleri ile fırsat ve tehditlerini belirlemeye yönelik SWOT analizinde genel olarak; şehrin gelecek görüntüsünü de şekillendirecek olan fırsat ve tehditleri ile bunlara cevap verebilecek önemli güçlü ve zayıf yönleri incelenmeye çalışılmıştır. Ancak SWOT analizi sonucunda ortaya çıkan ve güçlü, zayıf, fırsat ve tehditleri ortaya koymayı amaçlayan matris, tüm üstünlük veya zayıflıkların yer aldığı mutlak bir liste değildir. Bu nedenle de herhangi bir karmaşıklığa neden olmamak için çevresel fırsat ve tehditlerin yapısına daha uygun olan önemli üstünlük ve zayıflıkların matrise alınması yararlı olmaktadır (Ülgen ve Mirze, 2010: 160).

Yukarıdaki açıklama paralelinde, toplam 24 farklı başlıkta yapılan Gümüşhane ili SWOT analizi çalışmaları, her başlık için öne çıkan en önemli fırsat, tehdit, güçlü ve zayıf yönleri içerecek tek bir matriste gruplanmaya çalışılmıştır. Bu matrisin oluşturulması aşamasında tüm katılımcılar biraraya gelerek her başlık için en önemli güçlü, zayıf, fırsat ve tehditleri belirlemişlerdir. Bu yönlerin belirlenmesinde ağırlıklı olarak söz konusu başlığı hazırlayan katılımcıların görüşleri dikkate alınmıştır. Yapılan çalışma sonucu elde edilen genel değerlendirme matrisleri aşağıdaki tablolarda sunulmuştur.

SWOT ANALİZİ	Güçlü Yönler
<b>Coğrafi Konum ve Tabii Kaynaklar</b>	Doğu ve Güneydoğu Bölgelerinin Karadeniz'e Bağlayan Yol Üzerinde Olması
<b>Madencilik ve Yer altı Kaynakları</b>	Şehrin Değerli Madenler Açısından Zengin Rezervlerine Sahip Olması
<b>Tarihi ve Tarihi Durumu</b>	Osmanlı Döneminde Gümüş Madenlerin İşlenmesi
<b>Nüfus Yapısı ve Sağlık</b>	Nüfusun Az Olması, Homojen Olması ve Çevre Kirliliğinin Olmaması
<b>Eğitim ve Sosyal Olanaklar</b>	Türkiye'nin En Hızlı Gelişen Üniversitelerinden Birine Sahip Olması
<b>Yetiştirdiği Şair ve Yazarları</b>	Tarihi ve Kültürel Zenginliğe Sahip Olması
<b>Milli Dinamikleri ve Yapısı</b>	Ahmed Ziyaüddin Gibi Dünya Çapında Bir Tasavvuf Erbabının Yetiştirilmiş Olması

<b>Ekonomi ve İş Çevresi</b>	Öğrencilerin Gümüşhane Nüfusunu Artırması ve Şehre Ekonomik Katkı Sağlamaları
<b>Vergi Yapısı ve Teşvikler</b>	Yüksek Vergi Ahlaki Seviyesine Sahip Olunması
<b>Pazar Yapısı</b>	Şehrin Turizm Potansiyeline Sahip Olması
<b>Markalar ve Marka Değeri</b>	Şehrin Doğal Güzelliği ve Tarihi Kültürel Değerlerinin Bulunması
<b>İşgücü Piyasası</b>	İşsizlik Oranının Düşük Olması
<b>İşletme Yapısı ve İş Durumu</b>	Kuşburnu, Pestil ve Köme Patentlerinin Bulunması
<b>Siyasi ve Demokratik Yapı</b>	Yönetime Katılım ve Eşgüdümün İstenilen Sağlanması
<b>Demokratik Durumu ve Sivil Toplum Örgütleri</b>	Sivil Toplum Örgütlerinin Olması ve Birlik Beraberliğin Sağlanması
<b>Su ve Enerji Kaynakları</b>	Hidroelektrik Enerji Potansiyelinin Bulunması
<b>Ulaşım ve Şehirleşme Altyapısı</b>	İlin Kuzey-Güney ve Doğu-Batı Arası Ulaşım Geçiş Koridorları Üzerinde Bulunması
<b>İnşaat ve Konut Sektörü</b>	Yatırımcıların Mevcut Teşviklerden Yararlandırılması İle Şehirde Yatırımın Artması
<b>Tanıtım, Medya ve Yerel Basın</b>	İletişim Fakültesinin İletişim Mecralarını Çeşitlendirmesi
<b>Turizm ve Kültür Varlıkları</b>	Turizm Potansiyeline Sahip Olması ve Kültür Açısından Zengin Olması
<b>Bitki Örtüsü, ve Tarım</b>	Ormanlık Alanların Genişliği ve Arazi Bakımından Zenginliğe Sahip Olunması
<b>Tarım ve Hayvancılık</b>	Organik Tarıma Elverişli Olması
<b>Spor İmkanları</b>	Nitelikli Spor Eğitimcilerinin Bulunması



SWOT ANALİZİ	Zayıf Yönler
<b>Coğrafi Konum ve Tabii Kaynaklar</b>	Yerleşime Uygun Alanların Sınırlı Olması
<b>Madencilik ve Yer altı Kaynakları</b>	Nüfusun Az Olması Nedeniyle Madencilik Faaliyetini Yürütmek İçin Gerekli İşgücünün İl Dışından Temin Edilmesi
<b>Tarihi ve Tarihi Durumu</b>	Trabzon'a Çok Yakın Bir Sancak Olması
<b>Nüfus Yapısı ve Sağlık</b>	Yaşlı Nüfus Oranının Yüksek Olması
<b>Eğitim ve Sosyal Olanaklar</b>	İlin Sosyo-Ekonomik ve Durumu, ve Altyapı Eksikliğinin Eğitimi Olumsuz Etkilemesi
<b>Yetiştirdiği Şair ve Yazarları</b>	Gümüşhane Yerli Halkının Ekonomik, Eğitim ve Sosyo-kültürel Kaygılarla Büyük Şehirlere Göç Etmesi
<b>Milli Dinamikleri ve Yapısı</b>	Camiler, Türbeler ve Alimler Hakkında Yeterli Akademik Çalışmanın Yapılmamış Olması
<b>Ekonomi ve İş Çevresi</b>	Ekonomik İhtiyaçların Şehir Dışından Karşlanması
<b>Vergi Yapısı ve Teşvikler</b>	Girişimcilik Ruhunun Az Olması
<b>Pazar Yapısı</b>	Pazar Potansiyelini Harekete Geçirecek Girişimci Ruhunun Eksikliği
<b>Markalar ve Marka Değeri</b>	Şehrin Rekabete Kapalı ve Pazara Uzak Olması
<b>İşgücü Piyasası</b>	Kalifiye Eleman Eksikliği ve Çalışanları Şehirde Tutacak Sosyal Altyapı Eksikliği
<b>İşletme Yapısı ve İş Durumu</b>	Büyük Ölçekli Firmaların Olmaması ve Mevcutların da Kurumsallaşmadan Yoksun Olması
<b>Siyasi ve Demokratik Yapı</b>	Yetişmiş Personelin Az Olması
<b>Demokratik Durumu ve Sivil Toplum Örgütleri</b>	Sivil Toplum Örgütlerinin Zayıf Olması

<b>Su ve Enerji Altyapısı</b>	Hes'lerin Olumsuz Etkisi
<b>Ulaşım ve Şehirleşme Altyapısı</b>	Düzensiz Depolama Uygulaması Nedeniyle Suların Kirlenmesi, Zehirli Gazların Oluşması
<b>İnşaat ve Konut Sektörü</b>	Şehrin Yatay Yöne Gelişimi ve Bahçe Alanlarının İşgal Edilmesi, Belediyecilik Hizmetlerinin Götürülememesi
<b>Tanıtım, Medya ve Yerel Basın</b>	Yerel Basın-yayın Organlarında Yaşanan Ekonomik Sıkıntılar ve Kitle İletişim Araçlarının Yetersiz Olması
<b>Turizm ve Kültür Varlıkları</b>	Turizmi Canlandıracak Potansiyelin Olmaması
<b>Bitki Örtüsü, Tarım ve Hayvancılık</b>	Tarım Arazilerinin Küçük Olması, Meraların Verim Düzeyinin Düşük Olması ve Islah Çalışmalarına İhtiyaç Duyulması
<b>Tarım ve Hayvancılık</b>	Tarım Arazilerinin Eksikliği ve Tarımda Makineleşmenin Az Olması
<b>Spor İmkanları</b>	Coğrafi Konumundan Dolayı Sponsor Bulmanın Zor Olması

SWOT ANALİZİ	Fırsatlar
<b>Coğrafi Konum ve Tabii Kaynaklar</b>	Tarihi, Doğal ve Kültürel Zenginlikleri ile Büyük Şehirlere ve Farklı Ulaşım Ağlarına Yakınlığı
<b>Madencilik ve Yer altı Kaynakları</b>	Madenciliğin Devlet Tarafından Teşvik Edilmesi ve Karşılaşılan Güçlüklerin Giderilmesi.
<b>Tarihi ve Tarihi Durumu</b>	Gümüşhane İlinin Tarihi İpek Yolu Üzerinde Olmasının ve Günümüzde de Korunan Tarihi Dokusunun Şehrin Tarihi Yapısına İlgi Çekme Potansiyeli
<b>Nüfus Yapısı ve Sağlık</b>	Üniversite ve Maden Sektörünün Gelişmesine Paralel Olarak Nüfusun Artma Eğiliminde Olması
<b>Eğitim ve Sosyal Olanaklar</b>	Kalkınmada Öncelikli İllerden Biri Olması ve Eğitim Konusunda Desteklenmesi.
<b>Yetiştirdiği Şair ve Yazarları</b>	Üniversitedeki Akademik Kadronun Çalışmalarıyla İlin Kültür Dokusuna Katkıda Bulunması
<b>Milli Dinamikleri ve Yapısı</b>	Gümüşhane Üniversitesi Bünyesinde Kurulan İlahiyat Fakültesi'nin İlin Mânevî Dinamikleri Alanı İle Araştırma ve İncelemeler Yapabilecek Durumda Olması
<b>Ekonomi ve İş Çevresi</b>	Şehrin İhraç Ettiği Ürünlerin Çeşitlilik Bakımından İç-dış Piyasalardan Farklı Olması
<b>Vergi Yapısı ve Teşvikler</b>	Kalkınmada Öncelikli Yörelere İçerisinde Olması
<b>Pazar Yapısı</b>	Öğrencilerin Ekonomiye Katkısı, Şehre Getirdiği Hareketlilik ve Tanınırlığın Artması
<b>Markalar ve Marka Değeri</b>	Kalkınmada Öncelikli Yörelere ve DOKAP İçerisinde Olması, Dokap'ın Markalaşmaya Yönelik Çalışmalarının Olması
<b>İşgücü Piyasası</b>	Üniversitenin Şehrin Sosyo-ekonomik Gelişimi Açısından İmkanlar Sunması
<b>İşletme Yapısı ve İş Durumu</b>	Gümüşhane'nin Kalkınmada Öncelikli İl Olması
<b>Siyasi ve Demokratik Yapı</b>	Az Nüfus ve Küçük Yüz Ölçümü Sebebiyle Daha İyi Yönetim Sağlanması ve İdari Vesayet Mekanizmasının Etkinliği
<b>Demokratik Durumu ve Sivil Toplum Örgütleri</b>	STK Etkinliklerinin Vatandaşların Demokratik Bilinçlendirilmesinde Katkı Sağlama Potansiyeli

<b>Su ve Enerji Altyapısı</b>	Ülkemizde Uygulaması Son Derece Az Olan Ve Güçleri 10 Mw'ın Altında Kalan Küçük Hidroelektrik Santrallerinin Harşit Ve Kelkit Çayı Ve Yan Yolları Üzerinde Yapılabilmek Potansiyeli.
<b>Ulaşım ve Şehirleşme Altyapısı</b>	Yeni Yapılan Köprü ve Tünellerle Keskin Virajların Devre Dışı Bırakılması ve Yol Genişletme Çalışmaları
<b>İnşaat ve Konut Sektörü</b>	Arsa Sıkıntısının Büyük Ölçüde Hissedildiği Şehirde Konutların Dikey Yönde Yükselme Olanğı.
<b>Tanıtım, Medya ve Yerel Basın</b>	Yerel Basın İle Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Etkileşiminin Meslek ve Akademi Dayanışmasına Olanak Tanınması
<b>Turizm ve Kültür Varlıkları</b>	İlin, Çevre İllerde Gerçekleşen Farklı Turizm Türlerine Yönelik Destinasyonlara Yakın Olması
<b>Bitki Örtüsü, Tarım ve Hayvancılık</b>	Araştırma Projelerine Konu Olabilecek Ormancılık, Milli Parklar, Doğal, Tarihi ve Turistik Bir Çok Zenginliklerinin Bulunması
<b>Tarım ve Hayvancılık</b>	Devlet Tarafından Organik Tarım Üretimine Desteğin Verilmesi ve Ülke Genelinde Organik Tarım Ürünlerini İşleyen Tesislerin ve Pazarlayan Özel Kuruluşların Gün Geçtikçe Artması
<b>Spor İmkanları</b>	Spor Bakanlığının Kurulmasıyla Birlikte Spor Hizmetlerine Verilen Önemin Artması ve Gümüşhane İlinin SODES, DOKA, DAP Projeleri Gibi Destek Projelerle Desteklenmesi

SWOT ANALİZİ	Tehditler
<b>Coğrafi Konum ve Tabii Kaynaklar</b>	Yapılaşmaya Elverişli Arazilerin Kıt Oluşundan Dolayı Yeni Yapılar İçin Yer Açılma Zorunluluğunun Tarım Alanlarını ve Yeşil Alanları Tehdit Etmesi
<b>Madencilik ve Yer altı Kaynakları</b>	Sektöre Giriş İçin İlk Yatırım Maliyetlerinin Yüksek Olmasından Kaynaklı Olarak İl Genelinde Madencilik Yatırımlarından Kaçınılması
<b>Tarihi ve Tarihi Durumu</b>	Tarihi Eserlerin Giderek Yok Olmaya Başlaması
<b>Nüfus Yapısı ve Sağlık</b>	Göç Nedeniyle Sosyoekonomik Seviyesi Yüksek Nüfusun Kaybedilmesi Ve Arazi Yapısının Sağlık Hizmetlerinin Verilmesini Zorlaştırıcı Etkisi
<b>Eğitim</b>	Gümüşhane'nin Sürekli Göç Veren Bir Şehir Olmasından Dolayı Bazı Tecrübeli ve Kaliteli Öğretmenlerin Başka Şehirlere Tayin İstemesi.
<b>Yetiştirdiği Şair ve Yazarları</b>	Göç Oranının Yüksek Olmasının Şehrin Yetişmiş İnsan Gücünden Faydalanma Potansiyelini Tehdit Etmesi
<b>Milli Dinamikleri ve Yapısı</b>	Gümüşhane'nin Sürekli Göç Vermesi ve Ekonomisinin Zayıf Olmasının Mimari Yapıların İlgisiz ve Bakımsız Kalmasına Sebepiyet Vermesi.
<b>Ekonomi ve İş Çevresi</b>	Türkiye'deki Yüksek Vergi Oranlarının Maliyetlere Olumsuz Yansımaları Yüzünden Fiyatların Dünyadaki Diğer Pazarlara Göre Nispeten Yüksek Olması
<b>Vergi Yapısı ve Teşvikler</b>	Sermaye Birikimin İlde Yetersiz Oluşu
<b>Pazar Yapısı</b>	Yerel Veya Bölgesel Olmaktan Kurtulamayan Yatırımcı Vizyonu
<b>Markalar ve Marka Değeri</b>	Şehirde Rekabeti Arttırıcı Büyük Ölçekli Firmaların Olmaması
<b>İşgücü Piyasası</b>	Gümüşhane İlinin Sürekli Göç Vermesi ve Nüfusunun Azalması
<b>İşletme Yapısı ve İş Durumu</b>	Büyük İşletmelerin Şehre Çekilememesi
<b>Siyasi ve Demokratik Yapı</b>	Kaynak Yetersizliği ve Mali Tevzinde (Bölüşüm) Sıkıntı Yaşanması

<b>Demokratik Durumu ve STÖ</b>	Gümüşhane'nin Sivil Toplum Kuruluşları Tarafından Yeterince Tanıtılmaması
<b>Su ve Enerji Altyapısı</b>	Türkiye'nin Hidroelektrik Potansiyelini Yeterince Değerlendirememesi
<b>Ulaşım ve Şehirleşme Altyapısı</b>	Transit Trafiğin Şehir Yerleşim Yeri İçerisinden Geçmesi
<b>İnşaat ve Konut Sektörü</b>	Şehrin Yatay Yönde Gelişmesi, Özellikle Vadi Tabanındaki Bağlık Ve Bahçelik Alanların Yapılarla İşgal Edilmesine Zemin Hazırlarken, Geniş Bir Sahaya Yayılan Yerleşme Noktalarına da Çeşitli Belediye Hizmetlerinin Götürülmesi Zorlaşmaktadır.
<b>Tanıtım, Medya ve Yerel Basın</b>	Trabzon'un Bölgedeki Genel Ağırlığının Medya Alanında Yansımaları Sonucu, Gümüşhane'de Medya ve Yerel Basına İhtiyacın Yöre Halkı Tarafından Yeterince Talep Görmemesi
<b>Turizm ve Kültür Varlıkları</b>	Gümüşhane İlindeki Yatırım Kararlarını Yönetecek Kamu Kurumlarının İl Dışındaki Bölge Müdürlüklerinin Kontrolü Altında Bulunması Sebebiyle İldeki Yatırımların Gecikmesi
<b>Bitki Örtüsü, Tarım ve Hayvancılık</b>	İli Çevreleyen Yamaçlarda Devam Eden Erozyon
<b>Tarım ve Hayvancılık</b>	Geçiş Döneminde Organik Tarım Faaliyetini Destekleyecek Bir Uygulamanın Bulunmaması
<b>Spor İmkanları</b>	Yeni ve Tanınmamış Spor Branşlarının Altyapı Sorunlarının Artması

Yapılan değerlendirmeler sonucunda en önemli güçlü ve zayıf yönler, fırsat ve tehditleri gösteren özet şekiller aşağıdaki gibidir.



## ZAYIF YÖNLER (38,82)

YERLEŞİM OLANAKLARI  
YAŞLI NÜFUS  
TABİ KAYNAKLARIN İŞLENMESİ  
SOSYO-EKONOMİK DURUM  
DIŞA GÖÇ  
EKONOMİDE DİĞER İLLERE AŞIRI BAĞIMLILIK  
GİRİŞİMCİLİK RUHU  
SİYASİ VE DEMOKRATİK YAPI  
ALTYAPI: ULAŞIM, ELEKTRİK, SU  
KİTLE İLETİŞİM ORGANLARI  
TARIM ARAZİSİ  
SPORTİF FAALİYETLERDE SPONSORLUK



## GÜÇLÜ YÖNLER (36,82)

COĞRAFİ KONUM  
ZENGİN TARİHİ GEÇMİŞ  
TABİ KAYNAKLAR  
SAĞLIKLI NÜFUS  
TEMİZ ÇEVRE  
HIZLA GELİŞEN BİR ÜNİVERSİTE  
TURİZM POTANSİYELİ  
TANITIM OLANAKLARI  
TURİZM VE KÜLTÜR VARLIKLARI  
ORMAN ALANI  
SPOR EĞİTMENLERİ



## TEHDİTLER

SEKTÖRLERE GİRİŞTEKİ İLK YATIRIM MALİYETLERİ  
TARİHİ ESERLERİN YOKOLMA TEHLİKESİ  
NİTELİKLİ İŞGÜCÜNÜN GÖÇÜ  
YETERSİZ SERMAYE BİRİKİMİ  
ÇEVRE İLLERDEKİ MEDYANIN AĞIRLIĞI  
EROZYON



## FIRSATLAR

ULAŞIM AĞLARINA YAKINLIK  
MADENCİLİKTE TEŞVİK  
EĞİTİM VE MADENCİLİKTE GELİŞİM POTANSİYELİ  
YÖREYE ÖZGÜ ÜRÜNLER  
KALKINMADA ÖNCELİKLİ İL  
İLİN ETKİN YÖNETİM İMKANI  
10 MW VE ALTI HES KURULMA İMKANI  
TURİZM SEKTÖRÜNDEKİ BÜYÜME  
ORGANİK TARIM VE HAYVANCILIK



## 2. KUVVET ALAN ANALİZİ

Ortaya konulan bir proje, düşünce veya teknolojiyi destekleyen ve engel teşkil eden faktörlerin ağırlık katsayıları ile birlikte gösterilmesi ve buna göre bir karar alınmasını sağlayan uygulamaya **kuvvet alan analizi** denir

(<http://www.bilgekalemi.com/index.php/kuvvet-sahasi-analizi-nedir-nasil-uygulanir/>).

Gümüşhane ili için yapılan SWOT analizinde şehrin güçlü ve zayıf yönleri kuvvet alan analizi çerçevesinde değerlendirilerek, şehrin gelişimine ve rekabetçi durumuna katkı sağlayan veya engel teşkil eden alanların belirlenmesine çalışılmıştır.

Kuvvet alan analizi uygulamasında SWOT analizine katılan katılımcıların tamamı biraraya gelerek her başlık için öne çıkan güçlü ve zayıf yönleri 1’den (en az önemli) 5’e (en önemli) uzanan bir skala üzerinde değerlendirmiştir. Değerlendirme sonucunda ortaya çıkan kuvvet alan analizi şekilde özetlenmiştir.



Şekil genel olarak yorumlandığında zayıf yönlerin engelleyici etkisinin (38,82) güçlü yönlerin katkısından (36,82) az da olsa daha fazla olduğu dikkat çekmektedir. Aradaki fark; alt boyutlar bakımından ele alındığında, ekonomi ve iş çevresi başta olmak üzere, coğrafi konum, siyasi ve demokratik yapı, altyapı ve ulaşım, tanıtım, medya ve basın ve turizm ve kültür varlıkları konusunda konusunda ortaya çıktığı gözlenmektedir.

Sonuç olarak; Gümüşhane ili doğal kaynakları, madenleri, tarihi ve turizm değerleri açısından mevcut bulunduğu durumdan çok daha fazla gelişmeye açıktır. Ekonomik açıdan teşvik alan bir il olarak, üniversitenin getirdiği genç nüfus ve harcama potansiyeli de değerlendirilerek ticari faaliyetlerde artış sağlamak ve belirli sektörlerde uygun fiyatlı iş gücü bulmak imkanları doğmuştur. Maden ve doğal kaynakların daha etkin işletilmesi, doğa, tarih ve kış turizminin canlandırılması, organik tarım yatırımlarının büyütülmesi öncelikli alanlar olabilir. Ormanların geliştirilmesi ve ağaçlandırma geleceği inşa etmeye katkı sağlayacaktır. Sportif ve kültürel faaliyetler ilin eğitim düzeyinde destekleyecektir.

Üniversitenin hızlı gelişmesinde göz önüne alarak üniversitenin genişlemesine imkan tanımak ve öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılamak için acil bir şeylerin yapılması gerekmektedir. Üniversitenin hemen yanında bulunan alternatif maliyet açısından verimsiz çalışan sanayi işletmelerinin başka yere taşınarak, bu alanın üniversite öğrencilerine yönelik hizmet verecek modern konaklama, alış-veriş, dinlenme ve eğlence sektörüne dönüştürülmesi, hem öğrenci ihtiyaçlarının karşılanması, hemde sıkışmış olan şehrin rahatlamasına katkı yapacaktır. Şehirde ve burada oluşturulacak bir çok iş yerinde öğrencilerin istihdamı mümkündür. Ayrıca örneği olduğu gibi çağrı merkezi veya emek yoğun alanlarda yapılacak yatırımlarda bu genç öğrenci nüfusundan yararlanma imkanı vardır.

Gümüşhane yeni bir geleceğe yelken açmıştır. Kamu ve özel sektör temsilcilerinin; eğitim, spor ve kültür insanların; tarihi, sosyal ve manevi değerlerinin bunun fark etmesi ve fırsata dönüştürmeleri temennisiyle.....